

АЙЗЪК АЗИМОВ САМИТЕ БОГОВЕ

Превод от английски: Александър Хрусанов, 1982

chitanka.info

**ПЪРВА ЧАСТ
ПРОТИВ ГЛУПОСТТА...**

— Нищо не излезе! — съобщи рязко Ламонт. — Доникъде не стигнах.

Имаше мрачен вид, който подхождаше на хлътналите му очи и несъразмерно издължената му брадичка. Беше навъсен дори и в най-добрите си мигове, а сегашният не беше от тях. Вторият му официален разговор с Хелъм се бе провалил още по-пълно, отколкото първия.

— Не драматизирай нещата — успокои го Майрън Бронovski. — Сам не очакваше да постигнеш нещо. Така каза. — Той подхвърляше във въздуха фъстъци и когато падаха, ги ловеше с дебелите си устни. Никога не пропускаше. Не беше нито твърде висок, нито твърде слаб.

— От това не ми става по-приятно. Но ти си прав, няма никакво значение. Има други неща, които мога и възнамерявам да направя, а освен това разчитам на теб. Ако можеш само да установиш...

— Не завършвай, Пит. Чувал съм го вече. Трябва само да разгада начина, по който мисли нечовешки разум.

— Разум по-добър от човешкия. Тези същества от паравселената полагат усилия да ги разберем.

— Може и да е така — въздъхна Бронovski, — но се опитват да го направят посредством моя разум, за който понякога мисля, че е по-добър от човешкия, но не много. Често лежа буден сред нощния мрак и си задавам въпроса дали различни видове разум въобще са в състояние да влязат във връзка помежду си; а когато съм изкарал особено тежък ден, се питам дали изразът „различни видове разум“ има някакъв смисъл.

— Има — заяви разярено Ламонт и в джобовете на престилката ръцете му явно се свиха в юмруци. — Той означава Хелъм и мен. Означава този герой-глупак доктор Фредрик Хелъм и мен. Ние сме различни по разум, защото когато му говоря, той не разбира. Идиотското му лице става още по-червено, изпулва очи и престава да чува. Бих казал, че мозъкът му отказва да работи, но нямам доказателства за други състояния, които също евентуално преустановяват дейността му.

— Що за маниер да се говори за бащата на Електронната помпа — измърмори Броновски.

— Точно така. Прочутият баща на Електронната помпа. Незаконна рожба. По същество приносят му е съвсем малък. Зная.

— И на мен ми е известно. Често си ми го изтъква — прибави Броновски и подхвърли нагоре нов фъстък. Не го изпусна.

Случило се тридесет години преди това. Фредрик Хелъм бил радиохимик, мастилото по докторската му дисертация още не било изсъхнало и той не давал никакви признаци, че ще разтърси света.

Разтърсването на света започнало с факта, че една прашна стъкленица за реактиви с надпис: „Метал волфрам“ стояла на бюрото му. Не била негова; никога не я бил използвал. Останала му наследство от някакъв неустановен ден в миналото, когато друг обитател на стаята поискал волфрам поради отдавна забравена причина. В същност дори вече не било волфрам. Съдържанието се състояло от малки гранули, обвити от дебел слой окис — сиви и прашни. Никому непотребни.

Един ден Хелъм влязъл в лабораторията (за да бъдем точни, било 3 октомври 2070 г.), започнал работа, внезапно спрял преди десет часа, втренчил поглед в стъкленицата и я повдигнал. Била все така прашна, с все така избелял етикет, но той се провикнал:

— Майната му, кой, по дяволите, си е играл с тая стъкленица?

Така поне твърдеше Денисън, който дочул провикването и след едно поколение разправил всичко на Ламонт. Официалното описание на откритието, както е дадено в книгите, е лишено от солените изрази. Човек остава с впечатлението за химик с остър поглед, който долавя промяната и незабавно прави дълбокомислени изводи.

Не било така. Хелъм не се нуждаел от волфрама; той нямал никаква стойност за него и фактът, че някой е бъркал в стъкленицата въобще не бил от значение за него. Но той мразел всякаква чужда намеса по бюрото му (както толкова други) и подозирал, че някои хора изгарят от желание да му се бъркат, подтиквани от чиста злоба.

На времето никой не си признал, че знае нещо по въпроса. Бенджамин Алън Денисън, който дочул първоначалното провикване, бил в стаята си точно от другата страна на коридора, а двете врати стоели отворени. Той вдигнал очи и срещнал обвиняващия поглед на Хелъм.

Не обичал особено Хелъм (никой не го обичал) и предишната нощ бил спал зле. Както си спомняше по-късно, останал доволен, че има върху кого да си излее лошото настроение, а Хелъм бил при това най-подходящият кандидат.

Когато Хелъм вдигнал стъкленницата пред лицето си, Денисън се отдръпнал с явно отвращение.

— Защо, по дяволите, ще ме интересува твоя волфрам? — попитал го той. — Защо изобщо да му обръщам внимание? Ако погледнеш добре стъкленницата, ще се увериш, че не е отваряна през последните двадесет години; и ако не я беше опипал с мърлявите си лапи, щеше да видиш, че никой не я е докосвал.

Хелъм бавно се изчервил от гняв. Казал рязко:

— Слушай, Денисън, някой е сменил съдържанието. Това не е волфрам.

Денисън си позволил леко, но ясно да изсумти.

— Ти пък как го разбра?

От такива неща — дребнави подмятания и безцелни намеци — се изгражда историята.

Подобна забележка е щяла да бъде неуместна във всеки случай. Денисън, завършил също така наскоро като Хелъм, бил много по-изявен студент и бил смятан за перспективния млад учен на отдела. Хелъм го разбирал, и което било още по-лошо, Денисън също го знаел и не го криел. Неговата забележка „Ти пък как го разбра?“, с явното и непогрешимо наблягане на местоимението „ти“, била достатъчна причина за всичко, което последвало.

Без тази забележка Хелъм никога нямало да стане най-великия и най-уважавания учен в историята, за да използваме точния израз употребен по-късно от Денисън в интервюто му с Ламонт.

Официалната версия е, че онази съдбоносна сутрин Хелъм влязъл, забелязал, че прашните сиви гранули са изчезнали — не бил останал дори прах по вътрешната повърхност на стъкленницата — и на тяхното място имало чист желязно-сив метал. Естествено, той се заел да разследва случая...

Но нека оставим настрана официалната версия. Виновникът бил Денисън. Ако той се бе ограничил само да отрече или да повдигне рамена, вероятно Хелъм е щял да пита и други, а след като му дотегнало необяснимото събитие, е щял да бутне встрани

стъкленицата и да остави по-сетнешната трагедия — едва доловима или драстична (в зависимост от това колко време е щяло да се забави разкриването) да ръководи бъдещето. Във всеки случай Хелъм е нямало да се извиси върху крилата на вихъра.

Но на язвителната забележка „Ти пък как го разбра?“ Хелъм можел единствено да отвърне ожесточено:

— Ще ти докажа, че зная.

След това нищо не било в състояние да го спре да не стигне до крайност. Анализът на метала в старата стъкленница се превърнал за него в първостепенна задача и основната му цел била да изличи надменността от тънконосото лице на Денисън и вечната презрителна гънка от бледите му устни.

Денисън никога не забравил този миг, защото неговата забележка станала причина Хелъм да получи Нобелова награда, а той самият да изпадне в забрава.

Не можел да знае (но дори и да го знаел, това нямало да го заинтересува), че у Хелъм преобладава твърдата упоритост, уплашената необходимост на посредствеността да защити гордостта си, която щяла да доведе до сполука по онова време по-успешно, отколкото би го сторила голямата природна надареност на Денисън.

Хелъм се заел незабавно и лично с проблема. Отнесъл метала в отдела за масова спектрография. Тъй като бил специалист по излъчванията, постъпката му изглеждала естествена. Познавал лаборантите в отдела, бил работил с тях, а и проявил настойчивост. Толкова настоявал, че неговият анализ изпреварил проекти с много по-голямо значение и стойност.

Операторът на масовия спектрограф накрая заявил:

— Ами не е волфрам.

Широкото, лишено от хумор лице на Хелъм се сбръчкало в сурова усмивка.

— Много добре. Ще съобщим това на детето-чудо Денисън. Искам писмен отчет и...

— Почакайте, доктор Хелъм. Казах ви, че не е волфрам, но това не означава, че зная какво е.

— Как така не знаете какво е?

— Искам да кажа, че резултатите са смешни. — Лаборантът се замислил за малко. — В същност те са невъзможни. Отношението

заряд-маса е съвсем погрешно.

— В какво е погрешно?

— Много е високо. Не може да съществува такова отношение.

— Добре тогава — рекъл Хелъм и независимо от подбудите, които го вдъхновявали, следващата му забележка го извела на пътя към Нобеловата награда и може дори да се твърди, че я е заслужил — установете честотата на характеристичното рентгеново излъчване и изчислете заряда. Не стойте спокойно и не ми разправяйте, че нещо си било невъзможно.

След няколко дни в стаята на Хелъм влязъл смутеният лаборант.

Хелъм не обърнал внимание на обърканото му изражение — никога не проявявал чувствителност — и го попитал:

— Установихте ли... — на свой ред погледнал неспокойно към Денисън, който седял зад бюрото в собствената си лаборатория, и затворил вратата. — Установихте ли какъв е зарядът на ядрото?

— Да, но стойността е невъзможна.

— Добре, Трейси, повторете изследването.

— Повтарях го над десет пъти. Резултатът остава все същият.

— Щом сте извършили правилно измерването, това ще е резултатът. Не спорете с фактите.

Трейси се почесал зад ухото и казал:

— Налага се, докторе. Ако се отнеса сериозно към измерванията, ще излезе, че сте ми дали плутоний 186.

— Плутоний 186? Плутоний 186?

— Зарядът е +94. А масата е 186.

— Но това е невъзможно. Не съществува такъв изотоп. Не може да бъде.

— Точно това ви разправям. Но така показват измерванията.

— Но в такъв случай ядрото остава с петдесет неутрона по-малко. Не може да съществува плутоний 186. Невъзможно е да се натъпчат деветдесет и четири протона в едно ядро със само деветдесет и два неутрона и да се очаква, че ще се задържат там дори за една трилионна от трилионната от секундата.

— Точно това ви разправям, докторе — повторил търпеливо Трейси.

Тогава Хелъм млъкнал и се замислил. Липсвал неговият волфрам, а един от изотопите му — волфрам 186, бил стабилен.

Волфрам 186 имал 74 протона и 112 нейтрона в ядрото си. Можело ли нещо да превърне двадесет нейтрона в двадесет протона? Наистина, това било невъзможно.

— Има ли признаци на радиоактивност? — попитал Хелъм, като търсел сляпо някакъв път, който да го изведе от лабиринта.

— Помислих и за това — отвърнал лаборантът. — Стабилен е. Напълно стабилен.

— Тогава е невъзможно да бъде плутоний 186.

— Непрекъснато ви го повтарям, докторе.

— Добре, дайте ми това вещество — рекъл безнадеждно Хелъм.

Останал отново сам, той седял и се вглеждал слисано в стъкленницата. Най-близкият стабилен изотоп на плутония бил плутоний 240, а при него били необходими 146 нейтрона, за да накарат 94-те протона да се задържат заедно с някакво подобие на частична стабилност.

Какво можел да направи? Не било по силите му и съжалявал, че се заел. Чакала го истинска работа, а тази загадка нямала нищо общо с него. Трейси вероятно бил допуснал някаква глупава грешка или масовият спектрометър е бил разстроен, или...

Какво пък? Да забрави цялата история!

Но Хелъм не можел да си го позволи. Рано или късно Денисън непременно щял да се отбие при него и с дразнещата си полуусмивка щял да го попита какво става с волфрама. И какво щял да му отговори тогава Хелъм? Можел ли да му заяви: „Не е волфрам, както твърдах“.

Денисън сигурно щял да попита: „Охо, и какво е в такъв случай?“ и нищо, което е възможно да си въобрази човек, не би накарало Хелъм да се изложи на подигравките, които биха последвали твърдението, че е плутоний 186. Трябвало да разбере какво е и да го постигне сам. Явно не можел на никого да се довери.

И така две седмици по-късно влязъл в лабораторията на Трейси, изпаднал в нещо, което можело да се опише като силен гняв.

— Ей, нали ми казахте, че това вещество не е радиоактивно?

— Какво вещество? — отвърнал Трейси автоматично, преди да си спомни.

— Веществото, което нарекохте плутоний 186 — допълнил Хелъм.

— Аха. Ами то беше стабилно.

— Толкова стабилно, колкото и умственото ви състояние. Ако това вещество наричат стабилно, мястото ви е във водопроводна работилница.

— Добре, докторе — смръщил вежди Трейси. — Дайте го да опитаме. — По-късно казал: — Нищо не разбирам! Наистина е радиоактивно. Не много, но излъчва. Не разбирам как не съм го установил.

— И какво доверие да имам на глупостите ви за плутоний 186?

Цялата история била вече хванала Хелъм за гърлото. Загадката станала толкова отчайваща, че се превърнала в лична обида. Който и да бил сменил стъклениците или съдържанието, навярно отново е направил замяна или е създал нов метал само и само, за да го изкара глупак. И в двата случая той бил готов да разруши Вселената, ако се наложи... и ако е по силите му, но да разреши проблема.

Притежавал упоритост и енергия, които не бивало да се пренебрегват. Отишъл при Дж. К. Кантрович, който по онова време изживявал последната година от собствената си доста забележителна кариера. Трудно било да се осигури помощта на Кантрович, но щом веднъж успял, тя се оказала изключително ползотворна.

В същност два дни по-късно той се втурнал възбуден в лабораторията на Хелъм.

— Докосвали ли сте с ръце веществото?

— Малко — отвърнал Хелъм.

— Недейте. Ако имате още от него, не го докосвайте. Излъчва позитрони.

— Какво?

— Най-мощните позитрони, които съм наблюдавал... И данните ви за радиоактивността му са твърде ниски.

— Твърде ниски?

— Съвсем явно. Тревожи ме и това, че всяко измерване, което извършвам, дава малко по-висок резултат от предишния.

6 (ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Броновски намери една ябълка в големия джоб на сакото си и я захапа.

— Е, добре, видя се с Хелъм и те изхвърлиха, както се очакваше. Какво ще правиш сега?

— Не съм решил окончателно. Но каквото и да е, ще го накара да си седне на дебелия задник. Знаеш ли, разговарях с него веднъж порано, преди години, когато за първи път дойдох тук; тогава го смятах за велик човек. Велик човек... Това е най-великият мошеник в историята на науката. Знаеш ли, написа отново историята на Помпата, написа я втори път ей тук... — Ламонт се почука по слепоочието. — Вярва на собственото си въображение и се бори за него с налудничава ярост. Той е пигмей със само един единствен талант — способността да убеждава другите, че е гигант.

Ламонт погледна широкото, ведро лице на Броновски, което се бе сбръчкало в гримаса на удоволствие и се засмя принудено.

— Е, добре, това не дава никакъв резултат, пък и преди съм ти го разправял.

— Много пъти — съгласи се Броновски.

— Но ме вбесява, че целият свят...

Питър Ламонт бил двегодишен, когато Хелъм за първи път взел в ръка променения волфрам. Навършил двадесет и пет години и още преди мастилото по собствената му докторска дисертация да изсъхне, той постъпил в Първа помпена станция като едновременно с това приел предложеното му място във Физическия факултет на университета.

За младия човек това било изключително постижение. Първа помпена станция нямала блясъка на по-късните централи, но тя била прародителят на всички тях, на цялата мрежа, която опасвала планетата, макар новата технология да била създадена само преди две десетилетия. Никакво друго постижение в напредъка на технологията не се развивало толкова бързо и така пълно, а и защо не? То означавало безплатна енергия — без ограничения и без проблеми. За целия свят то представлявало дядо Коледа и лампата на Аладин.

Ламонт постъпил на работа, за да се занимава с проблеми на най-високо теоретично и абстрактно ниво, но го заинтересувала смайващата история за развитието на Електронната помпа. Дотогава тази история не била написана от никой, който наистина да разбира теоретичните ѝ принципи (доколкото въобще могат да бъдат разбрани) и който да притежава способността да ги изложи на достъпен за широката публика език. Наистина, самият Хелъм бил написал няколко статии за средствата за масова информация, но те не представлявали свързана, аргументирана история, каквато Ламонт копнеел да състави.

Отначало се възползувал от статиите на Хелъм, други публикувани спомени — официалните документи, така да се каже — като стигнал до разтърсилата света забележка — „Великото прозрение“, както често я наричаха (винаги с главна буква).

По-късно, разбира се, след като се разочаровал, Ламонт започнал да рови по-надълбоко и в съзнанието му се породил въпросът дали великата забележка на Хелъм действително е негова. Била направена на семинара, който бележи истинското начало на електронната помпа, и въпреки това се оказало изключително трудно да се узнаят

подробности за този семинар и почти невъзможно да се намерят записи от изказванията.

Накрая Ламонт заподозрял, че неяснотата на следите, оставени върху пясъка на времето от този семинар, не е съвсем случайна. При най-обикновено съпоставяне на няколко неща изглеждало твърде вероятно Джон Ф. К. Макфърленд да е казал нещо много наподобяващо съдбовното изявление на Хелъм — и то преди него.

Ламонт се срещнал с Макфърленд, който въобще не фигурирал в официалния отчет; по онова време изследвал горните слоеве на атмосферата и по-специално слънчевия вятър. Положението му не било от най-блестящите, но давало известни облаги и до голяма степен било свързано с ефектите от действието на помпата. Макфърленд явно избягнал забравата, постигнала Денисън.

Той се държал достатъчно учтиво с Ламонт и с желание разговарял с него на всяка тема, но не и за събитията на онзи семинар. За него просто не си спомнял.

Ламонт настоял, разказвал му за данните, които бил събрал.

Макфърленд извадил лулата си, напълнил я, огледал внимателно съдържанието ѝ и казал със странно напрежение в гласа:

— Предпочитам да не си спомням, защото е без значение; наистина — няма никакво значение. Да предположим, че изявя претенции за изказването. Никой няма да ми повярва. Ще заприличам на идиот, при това обзет от мегаломания.

— И Хелъм ще се погрижи да ви пенсионира?

— Не твърдя подобно нещо, но не виждам каква полза ще имам. И каква е разликата в същност?

— Въпрос на историческа истина! — възкликнал Ламонт.

— Глупости. Историческата истина е, че Хелъм прояви упоритост. Той принуди всички да се заемат с изследванията, независимо дали искаха или не. Без него накрая стъкленницата с волфрам щеше да избухне и сам не зная колко жертви щеше да има. Навярно никога нямаше да намерим друга проба и вероятно въобще нямаше да стигнем до Помпата. Хелъм правилно си приписва заслугата, макар славата му да не е заслужена и ако това ви се струва безсмислено, не мога да ви помогна, защото в историята няма логика.

Ламонт не останал доволен от отговора, но трябвало да се задоволи с него, защото Макфърленд отказал да говори повече.

Историческата истина!

Част от историческата истина, по която нямало никакво съмнение, била че именно радиоактивността на „Хелмовия волфрам“ (така го наричали по традиция) го изтикала на преден план. Нямало значение дали наистина е волфрам или не; дали някой е правил нещо с него или не; дори дали е бил или не невъзможен изотоп. Всичко това потънало в изумлението от нещо, неизвестно какво, чиято радиоактивност непрекъснато се повишавала при обстоятелствата, изключващи наличието на какъвто и да е вид радиоактивно разпадане в каквито и да са познати по онова време етапи.

След като минало известно време, Кантрович измърморил:

— По-добре ще е да го разстелем. Ако го държим на по-големи парчета ще се изпари или избухне, а може и двете едновременно и ще зарази половината град.

И така смлели го на прах, разделили го и отначало го смесили с обикновен волфрам, а когато волфрамот на свой ред станал радиоактивен, го поставили в графит, който има по-високо ефективно сечение спрямо излъчванията.

По-малко от два месеца след като Хелъм забелязал промяната в съдържанието на стъкленницата, в информация до главния редактор на „Нюклиър ривюз“ — с Хелъм като съавтор — Кантрович съобщил за съществуването на плутоний 186. По този начин първоначалното определение на Трейси взело връх, но името му не било споменато нито тогава, нито по-късно. От този момент волфрамот на Хелъм започнал да придобива епични мащаби, а Денисън забелязал промените, които накрая го превърнали в нищожество.

Че съществувал плутоний 186, било достатъчно объркващо. Но всичко се усложнявало още повече от факта, че в началото бил стабилен, а след това ставал все по-радиоактивен.

Организирали семинар, на който да се занимаят с проблема. Председателствувал го Кантрович и това е интересен исторически факт, защото за последен път в историята на електронната помпа голямо събрание във връзка с нея било председателствувано от някой друг, а не от Хелъм. В същност Кантрович починал пет месеца по-късно и единствената личност с достатъчно голям авторитет да държи Хелъм в сянка, била отстранена.

Работата на семинара се оказала изключително безплодна, докато Хелъм не направил своето Велико прозрение, но според възстановената от Ламонт версия действителният обрат настъпил през обедната почивка. По това време Макфърленд, за когото в официалния протокол не се споменава да е казал каквото и да било, макар да е записан в състава на участниците, подхвърлил:

— Знаете ли, нуждаем се от малко фантазия. Да предположим...

Разговарял с Дидрик ван Клемънс, който записал разговора чрез собствена стенографска система в личните си бележки. Ван Клемънс бил починал много преди Ламонт да открие тази следа и макар бележките му да убедили Ламонт, налагало се да признае, че без допълнително потвърждение нямало да бъдат меродавни. Нещо повече — нямало начин да се докаже, че Хелъм е дочул забележката. Ламонт бил готов да се обзаложи на цяло богатство, че Хелъм се е намирал наблизо, но тази готовност също не можела да послужи за доказателство.

Но дори да предположим, че Ламонт успеел да го докаже. С това щяла да се накърни колосалната, гордост на Хелъм, но не и положението му. Възможно било да се твърди например, че за Макфърленд тази забележка била просто плод на фантазията. А именно Хелъм я сметнал за нещо повече. Хелъм застанал пред другите и я изказал официално, като поел риска да му се присмеят. Макфърленд никога не би и помислил да съобщи официално своята „малка фантазия“.

Ламонт би могъл да изтъкне по този повод, че Макфърленд бил известен ядрен физик с авторитет, който рискувал да загуби, докато Хелъм в качеството си на млад радиохимик можел да си говори каквото си иска в областта на ядрената физика и като външен човек да му се размине.

Както и да е, но според официалния протокол ето какво казал Хелъм:

— Джентълмени, така няма да стигнем доникъде. Затова ще направя едно предложение, не защото е смислено, а защото е по-малко глупаво от всичко, което чух досега... Пред нас се намира едно вещество — плутоний 186; то изобщо не може да съществува, а да не говорим, че е невъзможно да бъде стабилно поне за миг, ако са валидни природните закони на Вселената. Следователно щом несъмнено

съществува и по начало като стабилно вещество, то трябва да е съществувало — поне в началото — в място, време или обстоятелства, при които природните закони на Вселената са били други, различни от нашите. Грубо казано, веществото, с което се занимаваме, въобще не произхожда от нашата Вселена, а от друга — съседна, успоредна вселена. Наречете я както искате.

Пренесено тук — не твърдя, че зная как се е появило — то все още е било стабилно и предполагам, че е така, защото е донесло със себе си законите на собствената си вселена. Фактът, че започна бавно да излъчва и да повишава радиоактивността си, вероятно означава, че законите на нашата Вселена бавно са се пропили в него — ако разбирате какво искам да кажа.

Трябва да изтъкна, че в същото време, когато се появи плутоният 186, известно количество волфрам съставен от няколко стабилни изотопа, включително волфрам 186, изчезна. Навярно е преминало в успоредната вселена. Все пак логично е да се предположи, че е по-просто да стане обмяна на маса, отколкото да се извърши едностранно прехвърляне. В успоредната вселена волфрам 186 сигурно представлява същата аномалия, каквато е за нас плутоний 186. Възможно е отначало да е бил стабилен, а след това бавно да е ставал все по-радиоактивен. Там той може да послужи за източник на енергия също както тук съществува възможност да се използва плутоният 186.

Присъстващите навярно са слушали смаяни, защото не са записани никакви прекъсвания — поне до последното изречение, когато Хелъм е трябвало да си поеме дъх и да се учуди на собствената си смелост.

Някой от слушателите (предполага се, че е Антоан-Жером Лапен, макар от протокола да не става ясно) попитал дали професор Хелъм иска да каже, че някакво разумно същество от паравселената съзнателно е направило замяната, за да получи източник на енергия. Така изразът паравселена, явно съставен като съкращение на паралелна вселена, навлязъл в езика. В този въпрос се съдържа първата записана употреба на термина.

Последвало кратко мълчание и после Хелъм, по-смел от всеки друг път, заявил — и в това е същността на Великото прозрение:

— Да, точно така мисля и смятам, че източникът на енергия не ще може да се използва на практика, освен ако Вселената и

паравселената работят заедно — всяка със своята половина от една помпа, която ще прехвърля енергия от тях на нас и от нас на тях, като се възползува от разликата в природните закони на двете вселени.

Точно тогава Хелъм възприел израза паравселена и го обсебил. Освен това пръв използвал думата „Помпа“ (оттогава винаги се пише с главна буква) във връзка с проблема.

В официалния отчет проличава тенденцията да се създаде впечатлението, че предложението на Хелъм веднага се е приело, но не било така. Хората, които въобще проявили желание да го обсъждат не го сметнали за нещо повече от забавно предположение. Кантрович поспециално не казал нито дума. Това се оказало от съдбоносно значение за кариерата на Хелъм.

Хелъм едва ли би успял сам да се справи с всички теоретически и практически последствия от собственото си предположение. Била необходима специална група и я създали. Но никой от групата — докато не станало твърде късно — не изказвал открита поддръжка за предложението. Когато успехът станал вече несъмнен, хората свикнали да смятат, че той се дължи на Хелъм, само на Хелъм. За целия свят именно Хелъм, и то сам, бил открил веществото, него го било осенило Великото прозрение и той го бил изказал; поради това го провъзгласили за баща на Електронната помпа.

И така в различни лаборатории поставяли изкусително гранули волфрам. В един от всеки десет случая се извършвала замяна и се получавали нови количества плутоний 186. Оставяли за примамка и други елементи, но ги отхвърляли... Където и да се появявал плутоний 186, който и да донасял метала в централната изследователска организация, работеща върху проблема, за хората това било ново количество от „волфрама на Хелъм“.

Хелъм отново много успешно представил пред широката публика някои аспекти на теорията. За собствена изненада (както заявил по-късно) открил, че му се отдава да пише и с удоволствие популяризира проблема. Освен това успехът сам набирал инерция и хората започнали да приемат информация само от Хелъм.

В прочулата се по онова време статия в „Норт америкън сьнди телетаймс уикли“ той пише: „Не сме в състояние да кажем по какви и колко начина законите на паравселената се отличават от нашите, но можем да предположим с известна сигурност, че силното ядрено

взаимодействие, което е най-голямата сила, известна в нашата Вселена, е още по-силно в паравселената; навярно стотина пъти по-силно. Това означава, че протоните по-лесно се групират въпреки електростатичното им привличане и че ядрото се нуждае от по-малко неутрони, за да постигне стабилност.

Плутоний 186, който е стабилен в тяхната вселена, съдържа твърде много протони, или прекалено малко неутрони, за да остане стабилен в нашия свят с неговото по-малко ефикасно ядрено взаимодействие. Попаднал в нашата Вселена, плутоний 186 започва да излъчва позитрони, като при това освобождава енергия и с всеки излъчен позитрон един протон в някое ядро се превръща в неутрон. Накрая двадесет протона във всяко ядро са се превърнали в неутрони и плутоният 186 е станал волфрам 186, който по законите на нашата Вселена е стабилен. В този процес двадесет позитрона от всяко ядро се елиминират. Те се сблъскват с двадесет електрона, съединяват се с тях и ги унищожават, при което се освобождава още енергия, така че накрая нашата Вселена остава с двадесет електрона по-малко за всяко ядро плутоний 186, което ни изпрацат.

Междувременно волфрамът 186, който влиза в паравселената е нестабилен поради противоположната причина. По законите на паравселената той има твърде много неутрони или не му достигат протони. Ядрото на волфрам 186 започва да излъчва електрони, като при това непрекъснато освобождава енергия и с всеки излъчен електрон един неутрон се превръща в протон, докато накрая веществото отново става плутоний 186. С всяко изпратено в нея ядро волфрам 186 паравселената се обогатява с двадесет електрона.

Двете вещества плутоний и волфрам могат да се обменят в безкраен цикъл между Вселената и паравселената, като освобождават енергия най-напред в единия свят, после в другия, а чистият ефект е прехвърлянето на двадесет електрона от нашата Вселена в тяхната за всяко преминало границата ядро. И двете страни могат да получават енергия от този процес, който всъщност представлява «Междувселенска електронна помпа.»“

Ламонт нямал основание да се съмнява в корените на този авторитет и с известно страхопочитание към героя (споменът, за което по-късно го смущавал и той се опитал — с известен успех — да го отстрани от мислите си) за първи път се заел да уреди по-продължителен разговор с Хелъм във връзка с историята, която искал да напише.

Хелъм се оказал податлив. За тридесет години авторитетът му сред хората толкова се извисил, че човек се чудел защо носят му не опира в тавана. Във физическо отношение бил остарял величествено, макар и не благовидно. Тялото му било масивно и това му придавало добавъчна тежест, а на грубите черти на лицето си придавал своеобразен израз на интелектуално спокойствие. Той все още бързо се изчервявал, а лесно наранимото му самомнение било пословично.

Преди Ламонт да влезе при него, Хелъм бил направил кратка справка. Той казал:

— Вие сте доктор Питър Ламонт и, както ми съобщиха, сте поработили добре в областта на паратеорията. Спомням си вашия труд. Беше върху парасинтеза, нали?

— Да, сър.

— Припомнете ми. Разправете ми за работата си. По-простичко, разбира се, сякаш говорите на дилетант. В същност — и той се подсмихнал — в известно отношение аз наистина съм дилетант. Нали знаете, че съм само радиохимик. И не съм велик теоретик, освен ако включите в сметката по някоя идея от време на време.

Тогава Ламонт приел това като искрено изявление, а и речта навярно не е била толкова неприлично снизходителна, каквато той настояваше по-късно, че е била. Но както установил след това Ламонт, или поне както твърдеше, за метода на Хелъм било типично да усвоява основното от работата на другите. После можел да говори по въпроса, без да дава много подробности за първоизточника или без да го споменава въобще.

Но по-младият Ламонт на времето бил доста поласкан и веднага се впуснал да обяснява с онова многословие, в което изпада човек, когато разправя за собствените си открития.

— Не мога да кажа, че съм постигнал много, доктор Хелъм. Да се извеждат природните закони на паравселената — паразаконите — е несигурна работа. Върху твърде малко можем да се облегнем. Започнах с малкото, което знаем, и не допусках нови отклонения, за които липсват данни. Изглежда очевидно, че при по-силно ядрено взаимодействие синтезът на малки ядра ще става по-спонтанно.

— Парасинтез — подхвърлил Хелъм.

— Да, сър. Същността се състоеше в това да се изяснят подробностите. Необходимият математически механизъм беше доста хитроумен, но след като се направят някои трансформации, затрудненията започват да изчезват. Излиза например, че литиевият хибрид може да се доведе до взривен синтез при температура четири степени по-ниска, отколкото тук. За да експлоадира при нас литиев хибрид, е необходима температурата на ядрената бомба, докато в паравселената ще свърши работа и обикновен заряд динамит. Съществува известна вероятност в паравселената литиевият хибрид да може да се запали и с клечка кибрит, но това едва ли е възможно. Осведомени сте, че им предлагаме литиев хибрид, тъй като за тях ядрената енергия трябва да е нещо обичайно, но те не го и докоснаха.

— Да, зная.

— Явно, за тях е твърде рисковано; също като да се използват тонове нитроглицерин в ракетни двигатели... само че още по-лошо.

— Много добре. И сега сте се заели да напишете история на Помпата.

— Неофициална, сър. Когато бъде готов ръкописът, ще ви помоля да го прочетете, ако се съгласите, така че ще се възползувам от личните ви спомени за събитията. В същност, ако имате време, бих искал още сега да се възползувам от тях.

— Мога да ви отделя малко време. Какво искате да знаете? — Хелъм се усмихвал.

За последен път се усмихнал в присъствието на Ламонт.

— Конструирането на ефективна и практична Помпа, професор Хелъм, е станало с изключителна бързина — започнал Ламонт. — Щом проектът „Помпа“...

— Проектът „Междувселенска електронна помпа“ — поправил го Хелъм, като продължавал да се усмихва.

— Да разбира се — съгласил се Ламонт и прочистил гърлото си. — Просто използвах популярното название. Щом като се поставило начало на проекта, инженерните детайли били разработени с голяма бързина и никакви отклонения.

— Вярно — заявил Хелъм с известно самодоволство. — Хората се опитваха да ме убедят, че е моя заслугата за енергичното и творческо ръководство, но не бих желал да наблягате твърде много върху това в книгата. Факт е, че в проекта участваха много изключително таланти хора и не ми се иска великолепната работа на отделните членове да се затъмни от преувеличения за моята роля.

Ламонт поклатил глава с лека досада. Забележката му се сторила неуместна.

— Изобщо нямах това предвид. Става въпрос за разума на другата страна — на паракората, за да използвам популярния израз. Те са поставили началото. Ние сме ги открили след първата размяна на плутоний за волфрам, но те първи са ни намерили, за да извършат замяната, като са се облягали само на теорията, без никакъв намек, подобен на тяхната постъпка. Освен това и желязното фолио, което са ни изпратили...

Усмивката на Хелъм изчезнала и то завинаги. Той се намръщил и казал на висок глас:

— Символите въобще не бяха дешифрирани. Нищо в тях...

— Геометричните фигури са били разбрани, сър. Прегледах ги и е напълно ясно, че указват каква да бъде геометрията на Помпата. Струва ми се, че...

Хелъм избутал назад стола си с гневно стържене.

— Да ги нямаме такива, млади човече — рекъл той. — Ние свършихме цялата работа, а не те.

— Да... но не е ли вярно, че те...

— Че те какво?

В този миг Ламонт осъзнал каква буря от емоции е предизвикал, но не разбирал причината. Продължил неуверено:

— Че са по-интелигентни от нас... че са извършили действителната работа. Нима има някакво съмнение в това, сър?

Хелъм се бил изправил на крака със зачервено лице.

— Има всякакви съмнения — викнал той. — Няма да позволя мистицизъм по този въпрос. Твърде много мистицизъм се е натрупал. Вижте какво, млади човече — той пристъпил към все още седналия и напълно смаян Ламонт, закарнал му се с дебелия си пръст, — ако във вашата история се прокарва становището, че сме били марионетки в ръцете на паракората, тя няма да бъде издадена от нашия институт или въобще, ако ме питат мен. Не ще позволя човечеството и неговият разум да бъдат унижавани и няма да допусна паракората да се издигат в ролята на божества.

На Ламонт не му оставало друго освен да си отиде озадачен, много разстроен, задето е предизвикал враждебност там, където очаквал да намери доброжелателство.

След това установил, че историческите му източници внезапно започнали да пресъхват. Същите хора, които преди седмица били достатъчно словоохотливи, сега не си спомняли нищо и нямали време за нови срещи.

Отначало Ламонт се дразнел, а после постепенно започнало да го обзема гняв. Погледнал под друг ъгъл на събрания материал и докато преди само питал, сега започнал да притиска и да настоява. Когато го срещал някъде из отдела, Хелъм се смръщвал и гледал сякаш през него, а на свой ред Ламонт му хвърлял презрителни погледи.

В резултат Ламонт установил, че основната му кариера, на паратеоретик започнала да запада и все по-твърдо навлизал във втората си специалност — историк на науката.

6 (ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

— Проклетият му глупак — измърмори Ламонт, като си припомни. — Трябваше да бъдеш там, Майк, за да го видиш как изпадаше в паника при всяко предположение, че другата страна е била движеща сила. Поглеждам назад и се чудя как е било възможно да се срещнеш с него, дори случайно, и да не ти е ясно, че ще реагира по този начин. Бъди благодарен, че никога не се е налагало да работиш с него.

— Благодарен съм — отвърна равнодушно Бронovski, — макар че понякога и ти не си ангел.

— Не се оплаквай. С работа като твоята нямаш проблеми.

— И никакъв интерес. Кой обръща внимание на подобна работа, освен самият аз и още пет души в целия свят. Може би още шестима... ако помниш.

— О, добре де — спомни си Ламонт.

Спокойната външност на Броновски не можела да излъже никого, който го познавал поне малко по-добре. Имал проникателен ум и не изоставял даден проблем, докато не му намери решение или не го разнищи докрай и установи, че не съществува никакво решение.

Да вземем например етруските надписи, върху които бе изградил славата си. Езикът е бил жив до първия век преди новата ера, но културният империализъм на римляните не оставил нищо след себе си и етруският изчезнал почти напълно. Малкото надписи, оцелели от римските погроми, и още по-зле — от безразличието, са написани с гръцки букви, за да могат да се произнасят, но нищо повече. Етруският език вероятно нямал никаква връзка със заобикалящите го езици; изглеждал твърде архаичен; по всичко личи, че дори не е бил индоевропейски.

Поради това Броновски се заел с друг език, който също нямал връзка със заобикалящите го езици; изглеждал твърде архаичен; вероятно дори не бил индоевропейски, но той бил жив и на него говорели хората в район не много отдалечен от мястото, където на времето живели етруските.

Как стои въпросът с езика на баските? — питал се Броновски. И използвал този език като ръководно начало. Други преди него също правили подобни опити и се отказвали. Но Броновски устоял.

Работата се оказала трудна, защото баският — изключително сложен език сам по себе си — помагал само най-общо. В процеса на работата Броновски откривал все повече причини да подозира съществуването на културни връзки между древните обитатели на Северна Италия и Северна Испания. Дори успял да изгради доста вероятно предположение за масово разселване на предкелтски племена, разпространили в Западна Европа език, чиито единствени оцелели далечни роднини били етруският и баският. За две хиляди години обаче езикът на баските еволюирал и бил замърсен с доста испански думи. Да се опита най-напред да установи началната му структура по времето на римляните и след това да го свърже с

етруския, било изключително трудно интелектуално постижение и Бронovski изненадал напълно филолозите в света с успеха си.

Самите преводи на етруските надписи се оказали изключително скучни и лишени от всякакво значение; повечето били обикновени надгробни надписи. Но преводът им смайвал и придобил изключителна стойност за Ламонт.

Не и в началото. За да бъдем напълно откровени, преводите били направени пет години, преди Ламонт да научи, че някога е съществувал народ като етруските. Но тогава Бронovski дошъл в университета, за да изнесе традиционната годишна лекция и Ламонт, който обикновено отбягвал задължението да присъствува като член на факултета, този път отишъл.

Не защото разбирал от какво голямо значение е лекцията или защото изпитвал някакъв интерес. Просто ходел с една току-що дипломирала се студентка и трябвало или да присъствува на лекцията, или да отиде на музикален фестивал, който той на всяка цена искал да избегне. Връзката му не била задълбочена, доста незадоволителна от гледна точка на Ламонт и само временна, но тя го отвела на лекцията.

В същност той останал доволен. Далечната етруска цивилизация за първи път влязла в съзнанието му като нещо интересно, а проблемът да се дешифрира непознат език му се видял обаятелен. Като младеж той с удоволствие решавал криптограми, но се отказал от тях заедно с други детинщини в полза на значително по-трудните криптограми, задавани от природата, и накрая попаднал в паратеорията.

Лекцията на Бронovski обаче го върнала към младежката наслада от бавното разгадаване на привидно случайно събрани и комбинирани символи, съчетани достатъчно трудно, за да придадат голяма стойност на задачата. Бронovski бил специалист по криптограми от най-висока класа и Ламонт се наслаждавал от описанието му как разумът бавно навлиза в неизвестното.

Всичко това нямало да доведе до нищо — тройното съвпадение; посещението на Бронovski в университетското градче, младежкото увлечение на Ламонт по криптограми, връзката с привлекателната млада дама, — ако Ламонт на следващия ден не се бил срещнал с Хелъм и изпаднал решително — а както установил по-късно и завинаги, — в немилост.

Един час след срещата Ламонт решил да се види с Броновски. Основният проблем оставал същият, който му се струвал напълно очевиден и който толкова обидил Хелъм. Тъй като го укорили заради него, Ламонт се чувствувал задължен да нанесе ответен удар — и то по същия проблем. Парахората действително били по-интелигентни от хората. Дотогава Ламонт бил убеден в това някак си естествено, като в нещо, което е по-скоро явно, отколкото от съществено значение. Но сега очевидно придобило основно значение. Трябвало да се докаже и фактът да се натика в гърлото на Хелъм; и по възможност накриво, с издадени навън шипове.

Ламонт установил, че не е останало нищо от предишното му обожание към героя, и затова изпитал удоволствие от подобна възможност.

Броновски все още бил в студентското градче, Ламонт го издирил и настоял да се срещнат.

Когато накрая се добрал до него, Броновски проявил любезна учтивост.

Ламонт отвърнал рязко на учтивостите, представил се с явно нетърпение и казал:

— Доктор Броновски, радвам се, че ви хванах, преди да си тръгнете. Надявам се, че ще ви убедя да останете по-дълго тук.

— Това навярно няма да се окаже особено трудно — отвърнал Броновски. — Предложиха ми място във факултета.

— А ще го приемете ли?

— Обмислям предложението. Струва ми се, че вероятно ще го приема.

— Наложително е. Ще се съгласите, като чуете какво имам да ви кажа. Доктор Броновски, с какво ви остава да се занимавате сега, след като разчетохте етруските надписи?

— Това не е единствената ми задача, млади човече. (Той бил пет години по-стар от Ламонт.) Аз съм археолог и етруската култура не е само в надписите, а предкласическата италианска култура не се свежда само до етруските.

— Но сигурно нищо не е така вълнуващо и не представлява такова предизвикателство за вас като етруските надписи?

— Признавам.

— Навярно бихте се зарадвали на нещо дори още по-вълнуващо, по-голямо предизвикателство и трилиони пъти по-значимо от онези надписи.

— Какво имате предвид, доктор... Ламонт?

— Съществуват надписи, които не са част от мъртва или каквато и да е култура на Земята, дори във Вселената. Има така наречените парасимволи.

— Чувал съм за тях. Дори съм ги виждал.

— В такъв случай сигурно изпитвате желание да се заемете с проблема, доктор Бرونовски? Искате ли да разгадаете какво казват?

— Не изпитвам никакво желание, доктор Ламонт, защото те не представляват проблем.

Ламонт се взрял подозрително в него.

— Твърдите, че можете да ги разчитате?

Броновски поклатил глава.

— Бъркате. Искам да кажа, че въобще не мога да ги разчета, нито пък, че някой друг би могъл да го направи. Няма никаква основа. При земните езици — колкото и да са отмрели — винаги съществува възможността да се намери жив език или вече дешифриран мъртъв език, който да има някаква, макар и съвсем слаба, връзка с него. Ако и това липсва, остава фактът, че всеки земен език е бил писан от хора с човешки начин на мислене. Това представлява някаква отправна точка, колкото и нищожна да е тя. При парасимволите няма нищо подобно, така че те представляват проблем, за който явно няма решение. Неразрешимото не е проблем.

Ламонт с мъка се сдържал да не го прекъсне, но после избухнал:

— Грешите, доктор Бرونовски. Не искам да излезе, че ви давам уроци по собствената ви професия, но не сте запознат с някои от фактите, разкрити от моята наука. Имаме работа с парахора, за които не ни е известно почти нищо. Не знаем как изглеждат, как мислят, в какъв свят живеят; почти нищо, колкото и да е основно и фундаментално. Дотук сте прав.

— Но все пак разполагате с известни данни, така ли? — Броновски не се въодушевил. Извадил от джоба си пакетче сушени смокини и започнал да ги яде. Предложил на Ламонт, но той поклатил глава.

— Правилно — продължил Ламонт. — Знаем нещо от решително значение. По-умни са от нас. Първо, те са способни да извършват размяна през пролуката между вселените, докато ние играем само пасивна роля. — Той се прекъснал сам, за да попита: — Знаете ли нещо за „Междувселенската електронна помпа“?

— Малко — отвърнал Броновски. — Достатъчно, за да ви разбере, докторе, ако не говорите прекалено технически.

Ламонт веднага продължил.

— Второ, те са ни изпратили напътствия как да изготвим нашата част от Помпата. Не сме ги разбрали, но сме успели достатъчно добре да разчетем чертежите, за да извлечем от тях необходимите данни. Трето, те някак си ни усещат. Поне долавят например, кога им оставяме волфрам, за да го приберат. Знаят къде се намира и предприемат съответни действия. Ние не успяваме да направим подобно нещо. Има още факти, но тези са достатъчни, за да покажат, че парахората явно са по-умни от нас.

— Струва ми се обаче, че по този въпрос сте в малцинство — обадил се Броновски. — Уверен съм, че колегите ви не са съгласни с това твърдение.

— Не са. Но какво ви кара да стигнете до подобно заключение?

— Защото смятам, че съвсем явно грешите.

— Фактите са точни. А щом е така, как мога да греша?

— Вие само доказвате, че техниката на парахората е по-напреднала от нашата. А какво общо има това с интелекта? Слушайте — Броновски станал, за да свали сакото си и отново седнал полуизлегнат, закръгленото му тяло се отпуснало и нагънало най-удобно, сякаш физическото удобство му помагало да мисли, — преди около два века и половина американският морски капитан Метю Пери вкарал флотата си в пристанището на Токио. Японците, изолирани дотогава от света, се озовали пред значително превъзхождаща ги техника и решили, че няма да е разумно да рискуват и да окажат съпротива. Цяла нация от милиони воители се оказала безпомощна пред няколко кораба, дошли отвъд океана. Доказва ли това, че американците са били по-умни от японците, или че само западната култура е била тръгнала по друг път на развитие? Явно второто, защото в течение на половин век японците успешно прекопирали западната техника, а след още половин век се превърнали в мощна

индустриална държава, въпреки факта, че ги разгромили в една от войните по онова време.

Ламонт го изслушал сериозно и отвърнал:

— Мислил съм и по този въпрос, доктор Бرونовски, макар и да не знаех за японците... съжалявам, че не ми остава време да чета история. Но аналогията е погрешна. Става въпрос за нещо повече от превъзходство на техника — за разлика в степента на разума.

— Как е възможно да го твърдите, освен въз основа на предположения?

— Единствено поради факта, че са ни изпратили указания. Искали са по-бързо да изградим нашата част от Помпата; наложило се е да ни накарат нас да я направим. Не са могли да се прехвърлят физически; дори тънките железни фолия, върху които са гравирани посланията им (най-стабилното вещество и в двата свята), бавно повишават радиоактивността си и започват да се разпадат, макар не преди да сме снели копия от тях върху наши материали. — Ламонт млъкнал, за да си поеме дъх, усетил, че е прекалено възбуден, твърде вострастен. Не бивало да защитава прекалено пламенно своята кауза.

Броновски го изгледал с любопитство.

— Добре, изпратили са ни послания. И какъв извод правите от това?

— Че са очаквали да ги разберем. Нима са такива глупаци, че да ни изпращат сложни послания, и в някои случаи твърде обширни, ако знаят, че няма да ги разчетем? Ако не бяха чертежите им, доникъде нямаше да стигнем. Но ако са предполагали, че ще ги проумеем, то е било само защото са смятали, че съществува като нас, с техника почти толкова напреднала като тяхната (и те са успели да направят такава преценка — още един аргумент в полза на твърдението ми), трябва да са разумни почти колкото тях и няма да им бъде прекалено трудно да разберат нещо от символите.

— Може да се дължи на наивността им — възразил Броновски неубедено.

— Значи според вас те мислят, че съществува само един говорим и писмен език и всеки друг разум, в друга вселена ще говори и пише като тях? Хайде де.

— Дори и да се съглася с вас — рекъл Броновски, — какво искате да направя? Разглеждах парасимволите; предполагам, че всеки

археолог и филолог на Земята ги е виждал. Но не ми е ясно какво мога да направя; убеден съм, че същото се отнася и за другите. Никакъв напредък не е постигнат в продължение на повече от двадесет години.

— Истината е, че през тези двадесет години не е имало желание да се постигне напредък — заявил Ламонт натъртено. — Властите, отговорни за Помпата, не желаят да разчетат символите.

— Защо да не искат?

— Заради досадната възможност връзката с паракората да покаже, че те са значително по-разумни от нас. Защото ще излезе наяве, че по отношение на Помпата хората са партньори-марионетки и с това ще се нарани самочувствието им. И по-специално — Ламонт се опитал в гласа му да не прозвучи злоба, — защото Хелъм ще загуби заслугата да бъде баща на Електронната помпа.

— Да предположим, че се прояви желание да се постигне напредък. Какво може да се направи? Знаете, че желанията се различават от действителността.

— Биха могли паракората да се привлекат към сътрудничество, да се изпратят послания в паравселената. Никога не е правено, но би могло да се опита. Да се постави под парче волфрам послание върху метално фолио.

— О? Нима все още търсят нови количества волфрам, след като Помпата е в действие?

— Не, но ще забележат волфрама и ще предположат, че с него се опитваме да привлечем вниманието им. Можем дори да напишем посланието върху волфрамово фолио. Ако го вземат и въобще разберат нещо от него, макар и съвсем малко, ще ни изпратят обратно тяхно съобщение, в което ще включат каквото са разчели. Възможно е да съставят еквивалентни таблици на техния и нашия език или да използват смесица от техни и наши думи. Ще стане нещо като последователно прехвърляне на топка — най-напред към тяхната страна, след това към нашата, после пак към тяхната и така нататък.

— И тяхната страна — подхвърлил Броновски — ще върши по-голямата част от работата.

— Да.

Броновски поклатил глава.

— Май няма да е забавно, а? Не ме привлича.

Ламонт го изгледал с надигащ се гняв.

— Защо не? Да не мислите, че няма да спечелите достатъчно известност? Достатъчно слава? Нима сте колекционер на слава? По дяволите, що за слава си спечелихте с етруските надписи? Изпреварихте пет души в света, може би шест. За тях сте известен и преуспял учен и те ви мразят. Какво друго? Изнасяте лекции по въпроса пред аудитории от няколко десетки слушатели и още на следващия ден те забравят името ви. Нима наистина това е целта ви в живота?

— Не драматизирайте.

— Добре. Няма. Ще намеря някой друг. Навярно ще продължи по-дълго, но както казахте, паракората ще свършат повечето от работата. Ако се наложи, сам ще се заема.

— Възложен ли ви е този проект?

— Не, не е. Какво от това? Или може би е още една причина, за да не се захващате. Проблеми на дисциплината? Няма закон, който да забранява преводите и винаги мога да поставя парче волфрам на бюрото си. Няма да съобщавам за евентуалните съобщения, получени в замяна на волфрама и с това ще наруша правилата за поведение на учените. Но кой ще се оплаче, след като преводът бъде направен? Ще работите ли с мен, ако ви гарантирам сигурност и запазя в тайна вашето участие? Ще изтървете славата, но навярно държите повече на сигурността. Е, какво — вдигнал рамене Ламонт, — ако се заема сам, поне няма да си имам грижи заради нечия сигурност.

Станал, за да си тръгне. И двамата мъже били ядосани, държали се един спрямо друг с онази вдървена любезност, която възприемаме при разговор с неприязнено настроен, но все още учтив събеседник.

— Надявам се — казал Ламонт, — че поне ще запазите в тайна нашия разговор.

Броновски също се бил изправил.

— Можете да сте сигурен в това — отвърнал той студено и те се ръкували едва докосвайки ръце.

Ламонт не очаквал да види Броновски. Започнал да се самоубеждава, че наистина ще бъде по-добре, ако сам поеме усилията по превода.

Но след два дни Броновски се озовал в лабораторията на Ламонт.

— Сега заминавам — съобщил му той доста рязко, — но ще се върна през септември. Приех мястото тук и ако това все още ви

интересува, ще видя какво мога да направя по проблема за превода, за който споменахте.

Ламонт едва успял да изрази изненадан благодарността си и Броновски излязъл забързано, явно по-ядосан, загдето се е съгласил, отколкото защото се е опъвал преди.

След време станали приятели и Ламонт научил каква била причината Броновски да промени решението си. В деня след техния спор Броновски обядвал в клуба на факултета с група най-висши представители на университета, включително, разбира се и президента му. Броновски съобщил, че приема предложеното му място и своевременно ще изпрати официално писмо с този отговор; всички изразили задоволството си.

— Голяма чест ще бъде за нас — заявил президента — да имаме в университета именития преводач на итаските надписи. Голяма чест.

Грешката останала непоправена, разбира се, а усмивката на Броновски, макар и насилена, не трепнала. После ръководителят на катедрата по древна история обяснил, че президентът е по-скоро жител на щата Минесота, отколкото специалист по класическите дисциплини и тъй като езерото Итаска е източник на могъщата река Мисисипи, грешката на езика била естествена.

Но в комбинация с презрителното отношение на Ламонт към обхвата на славата му, забележката разтърсила Броновски.

Когато най-после научил за случката, Ламонт се развеселил.

— Не продължавайте — прекъснал го той. — И аз съм минал по този път. Казали сте си: „По дяволите, ще направя нещо, което дори този глупак няма да може да сбърка“.

— Нещо подобно — отвърнал Броновски.

Едногодишният им труд обаче дал твърде малко. Накрая посланията започнали да преминават отгатык и те получавали съобщения. Нищо.

— Направи каквото и да е предположение поне! — настоявал трескаво Ламонт пред Броновски. — Каквото и да е. И се опитай да им го обясниш.

— Точно това правя, Пит. Защо си толкова изнервен? Етруските надписи ми отнеха дванадесет години. Нима очакваш тази работа да продължи по-малко.

— Господи, Майк. Как ще си позволим да чакаме дванадесет години!

— Защо не? Слушай, Пит, забелязвам промяна в поведението ти. През последния месец си станал невъзможен. Не се ли разбрахме още от началото, че тази работа не може да се върши бързо и е необходимо да си наложим търпение. Вероятно разбираш, че имам и редовните си задължения в университета. Виж какво, вече няколко пъти съм те питал. Позволи ми отново да ти задам въпроса. Защо сега си се разбързал толкова?

— Защото бързам — отвърнал рязко Ламонт. — Защото искам да получа някакви резултати.

— Поздравления — рекъл сухо Броновски, — и аз искам същото. Слушай, да не очакваш да умреш скоро, а? Да не би лекарят да ти е съобщил, че криеш в себе си злокачествен тумор?

— Не, не — изръмжал Ламонт.

— Защо тогава?

— Няма значение — измърморил Ламонт и прибързано излязъл.

Когато за първи път се опитал да убеди Броновски да обединят силите си, Ламонт се оплаквал само от дребнавата упоритост на Хелъм по отношение на намека, че паракората били по-умни. Именно в това отношение и само в тази посока Ламонт искал да направи пробив. Няма намерение да отива по-далеч — поне в началото.

Но през следващите месеци бил подложен на безброй огорчения. Забавяли исканията му за оборудване, техническа помощ, време за работа с компютъра; не одобрили заявката му за командировки; когато отделите провеждали общите си заседания, неизменно никой не обръщал внимание на изказванията му.

Мигът на разрив настъпил, когато Хенри Герисън, с по-малък стаж и опит от него, бил назначен за консултант; мястото придавало престиж и по право трябвало да се даде на Ламонт. Именно тогава възмуцението на Ламонт нараснало толкова, че вече не му стигало да докаже правотата си. Копнеел да смаже Хелъм, да го унищожи.

Това чувство се подсилвало с всеки изминал ден, с всеки час от отношението към него на всички други в Помпената станция. Острият характер на Ламонт не предизвиквал симпатии, но все пак съществувало някакво доброжелателство към него.

Самият Герисън се чувствувал неудобно. Той бил кротък, приятен младеж, не търсел конфликти и когато застанал пред лабораторията на Ламонт, изразът на лицето му показвал до голяма степен неговите опасения.

— Ей, Пит — подхванал той, — мога ли да поговоря с теб?

— Колкото си искаш — отвърнал Ламонт намръщен, като избягвал да го погледне в лицето.

Герисън влязъл и седнал.

— Пит, не мога да се откажа от назначението, но искам да знаеш, че не съм се натискал за него. За мен е пълна изненада.

— Кой те кара да се отказваш? Пет пари не давам.

— Пит, цялата работа е в Хелъм. Ако аз се откажа, ще назначат някой друг, но не и теб. Какво си му направил на стареца?

Ламонт се нахвърлил върху него.

— Какво мислиш ти за Хелъм? Що за човек е според теб?

Герисън се изненадал. Облизал устни, потъркал си носа.

— Ами... — подел той, но замлъкнал.

— Велик човек? Блестящ учен? Вдъхновяващ водач?

— Ами...

— Позволи ми да ти кажа. Този човек е фалшив! Измамник! Докопал се до сегашния си авторитет и положение и се паникьосва да не би да ги загуби. Против мен е, защото знае, че го виждам в истинския му вид.

Герисън се усмихнал насилено.

— Да не би да си отишъл и да си му го разправил...

— Нищо не съм му казвал направо — отвърнал Ламонт мрачно.

— Някой ден ще му наговоря всичко. Но той разбира. Знае, че съм единственият човек, когото не може да заблуди, макар и да си мълча.

— Но, Пит, какъв смисъл има да му го показваш? И аз не твърдя, че е най-великият човек в света, но защо да го разтръбявам? Подмажи му се малко. Кариерата ти е в негови ръце.

— Така ли? А неговата репутация е в моите ръце. Ще го разоблича. Ще го изложи на показ.

— Как?

— Моя си работа! — измърморил Ламонт, който в този миг нямал дори смътна представа как ще го постигне.

— Но това е смешно — реагирал Герисън. — Не можеш да спечелиш. Ще те погуби. Макар да не е Айнщайн или Опенхаймър, за обикновените хора е дори нещо повече. За двата милиарда жители на Земята той действително е баща на Електронната помпа и нищо, което ще направиш, няма да им повлияе, докато Електронната помпа е основата на човешкия рай. Докато това е вярно, Хелъм не може да бъде докоснат и си луд, ако мислиш, че ще успееш да му навредиш. По дяволите, Пит, кажи му, че е велик и се възползуй от благоволението му. Не ставай втори Денисън!

— Слушай, Хенри — нахвърли се Ламонт върху него, внезапно изпаднал в гняв, — защо не си гледаш собствената работа!

Герисън веднага станал и излязъл, без да каже нищо повече. Ламонт си спечелил нов враг; или поне загубил още един приятел. Накрая обаче решил, че цената не била висока, защото една забележка на Герисън тласнала събитията в друга насока.

Същността на неговата забележка била „...докато Електронната помпа е основата на човешкия рай... Хелъм не може да бъде докоснат“.

С тази мисъл, заседнала в мозъка му, Ламонт за първи път отклонил вниманието си от Хелъм и го насочил към Помпата. Дали тя наистина е основата за рая на Земята? Или в това има нещо нередно, дявол да го вземе? Всичко в историята е имало и тъмна страна. Каква е тя при Електронната помпа?

Ламонт познавал достатъчно добре развитието на паратеорията, за да знае, че въпросът за „нещо тъмно“ не е останал неизследван. Когато за първи път било съобщено, че основната промяна, предизвиквана от Помпата е преминаване на електрони от Вселената в паравселената, веднага се намерили хора да попитат: „А какво ще стане, когато се изпомпят всички електрони?“

Отговорът на този въпрос бил лесен. При най-усилена работа на Помпата в разумни граници запасът от електрони щял да стигне поне за трилион трилиони години, а Вселената, вероятно заедно с паравселената нямало да просъществуват дори малка част от това време.

Следващото възражение било по-изтънчено. Нямаło възможност да се изпомпат всичките електрони през границата между двете вселени. При прехвърлянето на електрони паравселената ще придобива по-изразен отрицателен заряд, а Вселената — положителен. С всяка година разликата в зарядите ще нараства и ще става все по-трудно да се изпомпват електрони срещу отблъскването на противоположния заряд. Разбира се, в действителност се изпомпват неутрални атоми, но изражданията на орбиталните електрони в този процес създават ефективен заряд, който се повишава невероятно при последващите радиоактивни промени.

Ако съсредоточаването на заряда остане в точките на изпомпване, ефектът от атомите с изродени електрони, които се прехвърлят, би спрял незабавно целия процес, но разбира се, тук трябва да се вземе предвид дифузията. Концентрацията на заряди се разпръсква над Земята и ефектът от процеса на изпомпване е бил изчислен съобразно с това.

Повишеният положителен заряд на Земята принуждавал положително заредения слънчев вятър да отбягва планетата на по-голямо разстояние и магнитосферата се увеличила. Благодарение работата на Макфърленд (според Ламонт действителният автор на Великото прозрение) се доказало, че е постигнато определено равновесие, тъй като слънчевият вятър отвлича все повече положително заредени частици, които се отблъсквали от повърхността на Земята и бивали изтласквани по-високо в екзосферата. Когато се повишавала интензивността на изпомпване или се построявала нова помпена станция, чистият положителен заряд на Земята леко

нараствал, а магнитосферата се разширявала с няколко километра. Промяната обаче била много малка, положителният заряд се отстранявал от слънчевия вятър и се разпръсвал към далечните краища на Слънчевата система.

Дори при това положение — дори ако се приеме най-голямата възможна скорост за разсейване на заряда — ще настъпи време, когато местната разлика в зарядите между Вселената и паравселената в точките на изпомпване ще нарасне достатъчно, за да прекрати процеса и това ще бъде малка част от времето, необходимо, за да се изчерпят всички електрони — грубо пресметнато около една трилионна от трилионната от това време.

Но това все още означавало, че изпомпването ще бъде възможно в продължение на трилион години. Само трилион години, но и те били достатъчно; щели да стигнат. Трилион години било много повече време, отколкото щяло да просъществува човечеството или дори Слънчевата система. И ако хората все пак оцелеят толкова дълго (или други същества, които биха ги наследили или заменили), тогава несъмнено би се намерило нещо, което да оправи положението. Много би могло да се постигне за трилион години.

Ламонт трябвало да се съгласи с това.

Но тогава се сетил за нещо друго, различна насока на мисълта, която сам Хелъм бил развил в една от статиите си, написани за широката публика. Издирил статията с известно отвращение. Налагало се да прочете какво е писал Хелъм, преди да се задълбочи в този въпрос.

В статията между другото пишело: „Поради винаги действащата сила на гравитацията, ние сме свикнали да свързваме израза «надолу» с онзи вид неизбежна промяна, която можем да използваме, за да произведем енергия, годна да се превърне в полезна работа. През миналите векове именно течащата надолу вода въртяла колела, а те на свой ред задвижвали енергийни машини като турбини и генератори. Но какво ще стане, ако цялата вода изтече надолу?

Невъзможно е да се получи повече работа, докато водата не се върне нагоре — а това изисква работа. В действителност, за да се върне водата нагоре, е необходима повече работа, отколкото получаваме, когато я пуснем да тече надолу. Така ние работим със загуба на енергия. За щастие Слънцето извършва това вместо нас. То

изпарява водата от океаните, така че водните пари се издигат високо в атмосферата, образуват облаци и накрая падат отново под формата на дъжд или сняг. Водата се пролива в почвата на различни нива, подхранва изворите и потоците и винаги тече надолу.

Но не завинаги. Слънцето издига водните пари, само защото в ядрен смисъл то също тече надолу. И при това с невероятно по-голяма скорост, отколкото достига която и да е земна река, а когато изтече напълно, няма да съществува нищо, познато нам, което да го върне нагоре.

Всички източници на енергия в нашата Вселена текат надолу. Пред това сме безсилни. Всичко тече надолу само в една посока и можем да принудим нещо да тръгне временно нагоре, назад, само като се възползуваме от някой по-стръмен склон наблизо. Ако искаме да разполагаме вечно с полезна енергия, необходим ни е път, който да се спуска надолу и в двете посоки. В нашата Вселена това е парадокс; логично е, че всичко, което се спуска надолу в едната посока, в обратното направление е нагоре.

Но трябва ли да се ограничаваме само с нашата Вселена? Помислете за паравселената. Тя също има пътища, които се спускат надолу в едната посока и се изкачват в обратната. Тези пътища обаче не съвпадат с нашите. Възможно е да се поеме по път от паравселената към нашата Вселена, който се спуска надолу, но когато тръгнем обратно по него от нашата Вселена към паравселената, той отново ще се спуска надолу, защото двете вселени имат различни закони.

Електронната помпа се възползува от път, който се спуска надолу и в двете посоки. Електронната помпа...“

Ламонт отново погледнал заглавието на статията — „Пътят, който се спуска надолу и в двете посоки“.

Замислил се. Разбира се, това схващане му било познато както и термодинамичните последствия от него. Но защо да не изследва предположенията? Именно те обикновено са слабото място във всяка теория. Ами ако предположенията, за които по дефиниция се смята, че са правилни, се окажат погрешни? Какви ще бъдат последствията, ако за основа се приемат предположения? Обратните?

Започнал като слепец, но след месец изпитал чувството, което всеки учен разпознава — безкрайното прищраковане, когато неочаквани

части попадат на мястото си, а досадните аномалии престават да бъдат аномалии... Това бил усетът на истината.

От този миг точно започнал да подлага Бرونovski на допълнителен натиск. И един ден споделил с него:

— Отново ще разговарям с Хелъм.

— За какво? — повдигнал вежди Бرونovski.

— За да го принудя да ми откаже.

— Да, ето защо си се разбързал, Пит. Не си щастлив, ако неприятностите ти позагълхнат.

— Не разбираш. От голямо значение ще бъде, ако го принудя да откаже да ме изслуша. Не искам след това да говорят, че съм действувал през главата му, че не съм го уведомил.

— Какво? За превода на парасимволите ли? Такъв още не съществува. Не прибързвай, Пит.

— Не, не, не става въпрос за тях. — И Ламонт млъкнал.

Хелъм не улеснил задачата му; минали няколко седмици преди да намери време, за да приеме младия мъж. И Ламонт нямал намерение да улеснява Хелъм. Влязъл при него с наострени и целенасочени невидими средства за борба. Хелъм го очаквал със замръзнал израз на лицето и мрачен поглед.

— За каква криза разправяте? — попитал го той рязко.

— Установих нещо, сър — започнал Ламонт с безизразен глас, — вдъхнови ме една от вашите статии.

— Така ли? — и бързо попитал: — Коя?

— „Пътят, който се спуска надолу и в двете посоки“. Програмирали сте я за списанието „Тийн ейдж лайф“, сър.

— И какво има в нея?

— Уверен съм, че Електронната помпа не се спуска надолу и в двете посоки, ако мога да използвам вашата метафора, която между другото не е напълно точен начин да се опише втория закон на термодинамиката.

— Какво имате предвид? — намръщил се Хелъм.

— Най-добре ще успея да го обясня, сър, като използвам уравненията за полетата на двете вселени и докажа едно взаимодействие, на което досега не е обръщано внимание... за съжаление.

Ламонт веднага отишъл на дъската и се заел с уравненията, като говорел бързо. Знаел, че Хелъм ще се почувствува унижен и ще се раздражни от такъв подход, защото не можел да разбере математическото обосноваие. Ламонт разчитал на това.

— Слушайте, млади човече — изръмжал Хелъм, — нямам време да се впускам в пълно обсъждане на някакъв аспект от паратеорията. Изпратете ми подробен доклад, а сега, ако сте в състояние накратко да изложите същността — направете го.

Ламонт се отдалечил от дъската с явен израз на презрение върху лицето.

— Добре — съгласил се той. — Вторият закон на термодинамиката описва процес, който неизбежно отстранява крайностите. Водата не тече надолу — в действителност се изравняват крайностите на гравитационния потенциал. Ако е затворена под земята, водата също така лесно може да се издига нагоре. Може да се извлече работа от противопоставянето на две различни температурни нива, но крайният резултат ще бъде, че температурата ще се изравни на някакво средно ниво; горещото тяло се охлажда, а студеното се нагрива. И охлаждането, и нагриването са еднакви аспекти на втория закон и при подходящи обстоятелства са еднакво спонтанни.

— Не ме учете на елементарна термодинамика, млади човече. Какво искате? Разполагам със съвсем малко време.

Ламонт продължил, без да промени израза си, сякаш не чувствувал, че го принуждават да побърза.

— От Електронната помпа се получава работа чрез изразяване на крайности. В този случай крайностите са физически закони в двете вселени. Условията — каквито и да са те, — които правят възможни тези закони, се преливат от едната вселена в другата и крайният резултат от целия процес ще бъдат две вселени, в които природните закони ще бъдат еднакви и междинни в сравнение със сегашното положение. Тъй като това ще предизвика неизвестни, но несъмнено големи промени в нашата Вселена, изглежда се налага да се обмисли сериозно дали не трябва да се спрат помпите и да се прекрати завинаги цялата операция.

Ламонт очаквал Хелъм да избухне точно в този миг и да не му даде възможност за по-нататъшни обяснения. Хелъм оправдал

очакванията му. Скочил от стола си и той паднал. Ритнал го и пристъпил двете крачки, които го делили от Ламонт.

От предпазливост Ламонт набързо избутал своя стол и се изправил.

— Идиот такъв — викнал Хелъм почти заекващ от гняв. — Не предполагаш ли, че всички в станцията разбират изравняването на природните закони! Нима ми губиш времето, за да ми разправяш неща, които съм знаел още, докато си се учил да четеш? Махай се и винаги, когато пожелаеш да ми предложиш оставката си, считай че е приета.

6 (ЗАВЪРШЕК)

— Каквото и да е — каза Ламонт, — сега теренът е разчистен. Опитах се да му обясня. Не пожела да ме изслуша. Така че, ще предприема следващата стъпка.

— И каква ще бъде тя? — попита Броновски.

— Ще се срещна със сенатора Бърт.

— Имаш предвид председателя на Комитета за техника и опазване на околната среда?

— Същия. Значи си чувал за него?

— Кой не е? Но какъв е смисълът, Пит? С какво разполагаш, с което да го заинтересуваш? Не е преводът. Пит, отново те питам. Какво си намислил?

— Не мога да ти обясня. Не познаваш паратеорията.

— А сенаторът Бърт познава ли я?

— Повече от теб, предполагам.

Броновски насочи пръста си към него.

— Пит, хайде да не си играем на криеница. Може би зная някои неща, които на теб не са ти известни. Как ще работим заедно, ако се противопоставяме един на друг? Или съм член на тази малка корпорация от двама души, или не съм. Каж ми какво си намислил и аз ще ти разправа нещо в замяна. В противен случай да прекратим общите си занимания.

— Добре — вдигна рамене Ламонт. — Щом искаш, ще ти обясня. Навярно ще е по-добре, щом вече минах през Хелъм. Същността е, че Електронната помпа прехвърля природен закон. В паравселената силното взаимодействие е стотици пъти по-силно, отколкото при нас, а това означава, че тук ядреното разпадане е много по-вероятно, отколкото там, а ядреният синтез е много по-вероятен при тях, отколкото при нас. Ако Електронната помпа продължи да работи достатъчно дълго, ще се стигне до окончателно равновесие, при което силното ядрено взаимодействие ще бъде еднакво силно и в двете вселени и то с величина десет пъти по-висока от сегашната при нас и с една десета от величината, която има сега там.

— Никой ли не го знае?

— На всички им е известно, разбира се. Било е явно още от самото начало. Дори Хелъм е в състояние да го разбере. Точно това разгневи толкова кучия му син. Започнах да му го обяснявам с подробности, сякаш смятам, че никога преди не го е дори чувал, и той избухна.

— Но в какво е същността? Опасно ли е, че взаимодействието ще достигне междинна величина?

— Разбира се. Какво си мислиш?

— Нищо не мисля. Кога ще стане междинно?

— При сегашните темпове след около 10^{30} години.

— Колко време е това?

— Достатъчно дълго, за да успеят трилион трилион вселени като нашата да се родят, да изживеят живота си, да остареят и да умрат една след друга.

— По дяволите, Пит. Какво значение има тогава?

— За да се получи това число — продължи да обяснява бавно и внимателно Ламонт, — което се счита за официално, са били направени известни предположения, а според мен те са погрешни. Ако се изходи от други предположения, за които смятам, че са правилните, ние вече сме изпаднали в беда.

— Каква беда?

— Да предположим, че за около пет минути Земята се превърне в облак газ. Ще сметнеш ли това за беда?

— Заради помпането ли?

— Заради изпомпването!

— А какво ще стане със света на паракората? И те ли са в опасност?

— Уверен съм в това. Различна от нашата, но сериозна опасност.

Броновски стана и се заразхожда. Кестенявата му коса беше гъста и дълга, с така наречената навремето „артистична“ прическа. Зарови ръце в нея.

— Ако паракората са по-разумни от нас — поде той, — щяха ли да използват Помпата? Сигурно преди нас щяха да разберат, че е опасна.

— Мислех за това — отвърна Ламонт. — Предполагам, че най-напред са започнали изпомпването и подобно на нас са се заели с

процеса заради явната полза, а едва по-късно са се появили опасения за последствията.

— Ти казваш обаче, че сега знаеш какви ще бъдат последствията. Те по-бавно ли ще схванат това?

— Зависи дали и кога са се заели да изследват последствията. Помпата е прекалено привлекателна, за да се правят опити да се спре. Сам аз нямаше да се задълбочавам, ако не бях... Но какво в същност те безпокои, Майк?

Броновски спря да крачи, погледна Ламонт и каза:

— Мисля, че сме попаднали на нещо.

Ламонт го изгледа възбудено, скочи към него и го хвана за ръкава.

— Нещо с парасимволите ли? Разправяй, Майк!

— Случи се, когато беше при Хелъм. Докато беше в кабинета му. Не знаех как точно да постъпя, защото не бях сигурен какво става. А сега...

— А сега?

— Все още не съм сигурен. Появи се една от техните пластинки с четири знака^[1]...

— Охо?

— ...букви от латинската азбука. И могат да се прочетат.

— Какво?

— Ето я.

Броновски измъкна пластинката с вид на илюзионист. Надраскани върху нея, напълно различни от деликатните, сложни спирали и различни по блясък парасимволи, се различаваха четири широки подобни на детски букви: С — Т — Р — Е — Х.

— Какво предполагаш, че означават? — попита Ламонт с неразбиращ поглед.

— Единственото, за което успях да се досетя засега, е погрешно изписана думата „страх“.

— Заради това ли ме подложи на кръстосан разпит? Сметнал си, че някой от другата страна изпитва страх?

— И си помислих, че навярно има някаква връзка с явно все по-нарастващата ти възбуда през последния месец. Откровено казано, Пит, не обичам да ме държат на тъмно.

— Чудесно. Но нека не прибързваме със заключенията. Ти си човекът, който има опит с откъслечни текстове. Би ли казал, че паракхората започват да изпитват страх от Електронната помпа?

— Съвсем не е сигурно — отвърна Броновски. — Не зная до каква степен могат да доловят нещата в нашата Вселена. Щом разпознават волфрама, който им оставяме, щом усещат присъствието ни, вероятно успяват да долавят и състоянието на мислите ни. Вероятно се опитват да ни успокоят, да ни предадат, че няма причини за опасения.

— Защо тогава не напишат „няма страх“?

— Защото все още не знаят толкова добре езика ни.

— Хм. В такъв случай не мога да го покажа на Бърт.

— Не бих те посъветвал. Двусмислено е. В същност на твое място не бих се срещнал с Бърт, докато не получим нещо повече от другата страна. Кой ги знае какво се опитват да ни съобщят.

— Не, не мога да чакам повече, Майк. Зная, че съм прав, а нямаме време.

— Добре, но ако отидеш при Бърт, ще си изгориш мостовете. Колегите никога няма да ти простят. Не ти ли е идвало наум да поговориш с тукашните физици? Сам не можеш да упражниш натиск върху Хелъм, но ако сте цяла група...

Ламонт енергично поклати глава.

— Нищо няма да излезе. Хората в тази станция оцеляват благодарение на мекушавостта си. Няма нито един, който да му се противопостави. Да се опиташ да обединиш другите, за да се окаже натиск върху Хелъм, е все едно да изискваш от чиния сварени макарони да застанат мирно.

— Навярно си прав. — Лицето на Броновски имаше необичайно мрачен израз.

— Зная, че съм прав — рече също така мрачно Ламонт.

[1] Вероятно логическа грешка при превода. На английски „fear“ е с четири символа, на български „страх“ е с пет. (Бел. Mandor) ↑

Беше необходимо доста време, за да се добере до сенатора; загуба на време, която не се нравеше на Ламонт; още повече, че от паракората не се бе получило нищо друго написано с латински букви. Никакво съобщение, макар Броновски да бе изпратил на отвъдната страна няколко пластинки, всяка от тях с грижливо подбрана комбинация от парасимволи и думите „стрех“ и „страх“.

Ламонт не знаеше със сигурност какво е значението на тези комбинации, но Броновски сякаш хранеше някаква надежда.

Въпреки това не се бе случило нищо и сега Ламонт най-после щеше да се срещне с Бърт.

Сенаторът беше стар, с тънки черти на лицето и остър поглед. Оглавяваше Комитета за техника и опазване на околната среда в продължение на цяло поколение. Отнасяше се сериозно към задълженията си и го бе доказвал десетки пъти.

Сега нервно опипваше старомодната си вратовръзка (беше се превърнала в негов отличителен белег) и каза:

— Мога да ви отделя само половин час, синко. — Погледна часовника си.

Ламонт не се разтревожи. Очакваше да събуди достатъчно интереса на сенатора Бърт, за да го накара да забрави ограниченото време. Не направи дори опит да започне от началото; тук намеренията му бяха напълно различни от целта му по време на посещението при Хелъм.

— Ще оставя настрана математиката, сенаторе, но ще приема, че съзнавате, че поради изпомпването природните закони на двете вселени се смесват.

— Разбъркват се — рече спокойно сенаторът, — като равновесие ще настъпи след около 10^{30} години. Толкова ли беше?

При отпускане веждите му се издигаха от едната страна и се спускаха от другата — придаваха му постоянно изненадан израз.

— Точно толкова — отвърна Ламонт, — но тази стойност е получена въз основа на предположението, че чуждите закони се

процеждат в нашата Вселена и се разпространяват от точката си на влизане със скоростта на светлината. Но това е само предположение и аз съм уверен, че е погрешно.

— Защо?

— Единствената измерена скорост на смесване е вътре в плутония 186, изпращан в нашата Вселена. В началото тази скорост на смесване е крайно бавна — предполага се, защото материята е плътна — и се повишава с течение на времето. Ако плутоният се смеси с не толкова плътна материя, скоростта на смесване се повишава по-бързо. От няколко подобни измервания е било изчислено, че във вакуум скоростта на проникване ще се повиши до скоростта на светлината. На чуждите закони им трябва известно време, за да попаднат в атмосферата, значително по-малко време, за да достигнат до горните й слоеве и след това да се разпространят в космическото пространство, като там почти веднага се размиват и стават безопасни.

Ламонт замлъкна за миг, за да обмисли как най-добре да продължи, и сенаторът веднага го подкани.

— Но... — каза той с маниера на човек, който не желае да си губи времето.

— Това е удобно предположение, изглежда логично и не създава неприятности, но какво ще бъде положението, ако не материята е препятствие за проникването на чуждите закони, а самата същност на Вселената.

— Каква е тази същност?

— Не мога да я обясня с думи. Струва ми се, че съществува математически израз за нея, но не мога да го опиша словесно. Същността на Вселената е онова, което определя природните закони. Именно тази същност прави необходимо съхраняването на енергията. Същността на паравселената, с малко по-различен вътък от нашия, така да се каже, прави тяхното ядрено взаимодействие сто пъти по-силно от нашето.

— И какво от това?

— Проникването става в същността, сър, а наличието на материя — плътна или не, — оказва само вторично влияние... Скоростта на проникване е по-голяма във вакуум, отколкото в плътна маса, но не се различава много. Скоростта на проникване в космическото

пространство може да е голяма, мерена със земни мерки, но е само част от скоростта на светлината.

— А това означава?

— Че чуждата същност не се разсейва толкова бързо, колкото си мислим, а, така да се каже, се натрупва в Слънчевата система и то в значително по-голяма концентрация, отколкото предполагахме.

— Разбирам — кимна с глава сенаторът. — И след колко време пространството в Слънчевата система ще достигне равновесие? Предполагам, че за по-малко от 10^{30} години.

— За много по-малко, сър. Мисля, че за по-малко от 10^{10} години. Вероятно за петдесет милиарда години — с два-три милиарда повече или по-малко.

— Не е много, като се сравни, но достатъчно, а? Май няма причина веднага да изпадаме в паника?

— Опасявам се, сър, че това действително е причина веднага да се разтревожим. Бедите ще започнат много преди да се достигне равновесие. Поради изпомпването с всеки изминал миг силното ядрено взаимодействие в нашата Вселена става все по-силно.

— Нарастването достатъчно голямо ли е, за да се измери?

— Вероятно не, сър.

— Дори и след двадесет години изпомпване?

— Вероятно не, сър.

— Защо да се безпокоим тогава?

— Защото, сър, от величината на силното ядрено взаимодействие зависи скоростта, с която в ядрото на Слънцето водородът се синтезира в хелий. Ако взаимодействието се засили дори незабележимо, синтезът на водород ще се ускори. Слънцето поддържа по много деликатен начин равновесие между излъчване и гравитация и ако това равновесие се наруши — каквото правим сега...

— Да?

— ...ще се предизвика огромна експлозия. Съгласно природните закони не е възможно толкова малка звезда като Слънцето да се превърне в свръхнова. Но при изменените закони това би могло да стане възможно. Съмнявам се, че предварително ще забележим нещо. Слънцето ще избухне в огромна експлозия и осем минути по-късно ние с вас ще сме мъртви, а Земята ще се изпари в разширяващ се облак от пари.

— И нищо ли не може да се направи?

— Ако е твърде късно, за да се избегне нарушаването на равновесието — нищо. Ако все още не е твърде късно, трябва да спрем изпомпването.

Сенаторът прочисти гърлото си.

— Преди да се съглася да се срещнем, млади човече, се осведомих за вас, тъй като не ви познавах лично. Сред хората, които поразпитах беше и доктор Хелъм. Предполагам, че го познавате?

— Да, сър. — Едното ъгълче на устата му се разигра, но гласът му не трепна. — Познавам го добре.

— Той ми разправи — продължи сенаторът, като погледна някакво листче върху бюрото, — че сте създаващ неприятности идиот, че е съмнително дали сте с всичкия си и че настоява да се откажа от срещата.

— Това неговите думи ли са, сър? — попита Ламонт, като се мъчеше да запази гласът си спокоен.

— Точните му думи.

— Защо тогава се съгласихте да ме приемете, сър?

— Обикновено след подобна препоръка от Хелъм бих отказал да се срещна с вас. Времето ми е ценно и господ ми е свидетел, че разговарям с повече предизвикващи неприятности идиоти, за които е съмнително дали са с всичкия си, отколкото се предполага, и че има такива дори сред онези, които идват при мен с препоръки от най-високи места. В този случай обаче не ми се понрави „настояването“ на Хелъм. Не се настоява пред сенатор и ще е добре Хелъм да го научи.

— В такъв случай ще ми помогнете ли сър?

— За какво да ви помогна?

— Ами... да се уреди спирането на изпомпването.

— За това? Съвсем не. Напълно невъзможно.

— А защо не? — попита Ламонт. — Вие сте председател на Комитета за техника и опазване на околната среда и точно ваша задача е да спрете изпомпването или всеки технологичен процес, който застрашава околната среда с необратимо увреждане. Няма по-голяма, по-необратима вреда от онази, с която ни заплашва изпомпването.

— Действително. Действително. Но ако сте прав. А изглежда разказът ви се свежда до това, че основните ви предположения са

различни от общоприетите. Кой ще каже кои основни предположения са правилни?

— Сър, изградената от мен структура обяснява няколко неща, които общоприетото становище оставя под съмнение.

— В такъв случай вашите колеги би трябвало да приемат това изменение и тогава едва ли би се наложило да идвате при мен, струва ми се.

— Сър, колегите ми не желаят да повярват. Пречат им собствените им интереси.

— Също както собственият ви интерес не ви позволява да допуснете, че е възможно да грешите... Млади човече, на книга властта ми е огромна, но е възможно да успея, само когато хората желаят да ми разрешат това. Позволете да ви дам урок по политическа практика.

Той погледна часовника си, облегна се назад и се усмихна. Предложението не беше характерно за него, но в уводната статия на „Терестриъл пост“ същата сутрин го бяха нарекли „изключителен политик, най-опитния в Международния конгрес“ и топлотата, която изпита, продължаваше да мъждука.

— Погрешно е — започна той — да се смята, че хората искат околната среда да се опазва или животът им да се спасява и че ще бъдат благодарни на всеки идеалист, който се бори за тези цели. Хората искат да имат собствени индивидуални удобства. Знаем това много добре от кризата в околната среда през двадесети век. Щом станало известно, че пушенето повишава риска да се заболее от рак на белите дробове, явното решение на проблема е било да се спре пушенето, но желаното средство било цигара, която да не предизвиква рак. Когато станало ясно, че двигателите с вътрешно горене замърсяват опасно атмосферата, очевидното решение било да се изоставят тези двигатели, но желаното средство било незамърсяващи въздуха двигатели. Ето защо, млади човече, не искайте от мен да спра изпомпването. От него зависят икономиката и удобствата на цялата планета. Кажете ми по-добре как да се направи така, че изпомпването да не предизвика експлозия на Слънцето.

— Няма никакъв начин, сенаторе — отвърна Ламонт. — Намесили сме се в нещо толкова основно, че не бива да си играем с него. Налага се да го спрем.

— И предлагате единствено да се върнем към положението преди изпомпването?

— Наложително е.

— В такъв случай ще ви бъдат необходими необорими доказателства, че сте прав.

— Най-доброто доказателство — заяви студено Ламонт — ще бъде да се взриви Слънцето. Предполагам, че не желаете да стигна чак дотам.

— Навярно няма да е необходимо. Защо не убедите Хелъм да ви подкрепи?

— Защото той е дребен човечец, случайно превърнат в баща на Електронната помпа. Как ще признае, че рожбата му ще погуби Земята?

— Разбирам какво искате да кажете, но за целия свят той все още е бащата на Електронната помпа и по този въпрос само неговото мнение ще има достатъчно тежест.

— Той никога няма да се откаже — поклати глава Ламонт. — Ще предпочете да остави Слънцето да се взриви.

— Тогава го принудете — посъветва сенаторът. — Изградили сте теория, но сама по себе си тя е безсмислена. Все трябва да има някакъв начин да се провери. Скоростта на радиоактивното разпадане на урана, да кажем, зависи от взаимодействията в ядрото. Тази скорост променя ли се по начина, предсказван от вашата теория, но не и от общоприетата?

Ламонт отново поклати глава.

— Обикновената радиоактивност зависи от слабото ядрено взаимодействие и за съжаление подобни експерименти биха дали само гранични доказателства. По времето, когато това ще може да се установи недвусмислено, ще бъде твърде късно.

— Какво друго остава?

— Съществува известно специфично взаимодействие между пиони, и то може да даде недвусмислени резултати. Още по-надеждни са комбинациите кварк-кварк, които напоследък ни поднасят озадачаващи резултати — уверен съм, че ще успея да ги обясня...

— Ето, това ви трябва.

— Да, но за да получа необходимите данни, трябва да се възползувам от големия синхротрон на Луната, сър, а през следващите

години няма да ми отделят време — вече проверих, — освен ако някой не ходатайствува.

— Мен ли имате предвид?

— Вас, сенаторе.

— Няма да стане, докато доктор Хелъм разправя такива неща за вас, синко. — И сгърченият пръст на сенатора Бърт потупа по листчето хартия пред него. — Не съм в състояние да поема подобен риск.

— Но съществуването на света...

— Докажете го.

— Наложете се на Хелъм и ще го докажа.

— Докажете го и ще се наложа на Хелъм.

Ламонт пое дълбоко въздух.

— Сенаторе! Да предположим, че съществува съвсем незначителна възможност да съм прав. Не заслужава ли дори тази незначителна възможност да се борим за нея? Тя обхваща всичко — цялото човечество, цялата планета...

— Настоявате да се боря за доброто дело? И аз бих искал. Има нещо драматично в това да се сгромолясаш заради добро дело. Всеки почтен политик крие в себе си достатъчно мазохизъм, за да си мечтае от време на време как ще се сгромоляса сред пламъци, докато ангелите го славословят. Но доктор Ламонт, за да го направи, човек би трябвало да има поне някаква възможност за борба. Да разполага с нещо, за което да се бори и което би могло — само би могло — да спечели. Ако ви подкрепя, няма да постигна нищо само с вашите думи срещу безкрайната привлекателност на изпомпването. Необходимо ли е да поискам от всеки човек да се откаже от личните си удобства и благоденствие, с които вече е свикнал благодарение на Помпата, само защото един човек предсказва „гибел“, докато всички други учени са срещу него, а уважаваният Хелъм го нарича идиот? Не, сър, няма да се строполя сред пламъци заради нищо.

— Тогава поне ми помогнете да намеря доказателства — каза Ламонт. — Ако се боите, няма нужда да ме подкрепяте явно...

— Не се страхувам — прекъсна го рязко Бърт. — Просто съм практичен. Доктор Ламонт, вашият половин час отдавна изтече.

За миг Ламонт го изглежда разгневен, но изразът върху лицето на Бърт беше явно неотстъпчив и Ламонт си излезе.

Сенаторът Бърт не прие веднага следващия посетител. Минаха няколко минути, през които той поглеждаше гузно към вратата и си оправяше вратовръзката. Възможно ли беше този човек да е прав? Нямаше ли съвсем малка възможност да е прав?

Трябваше да си признае, че за него щеше да е удоволствие да препъне Хелъм, да натика лицето му в калта и да седи отгоре му, докато се задуши — но това нямаше да се случи. Хелъм беше недосегаем. Спечка се с него само веднъж преди близо десет години. Той имаше право, пълно право, а Хелъм съвсем явно грешеше; през следващите години събитията го доказаха. Въпреки това тогава Бърт бе унижен и в резултат на спречкването едва не се провали в следващите избори.

Бърт поклати глава с укор към себе си. Можеше да рискува преизбирането си заради някое добро дело, но не и отново да го унижат. Натисна бутона, за да влезе следващият посетител, и когато се надигна да го посрещне, лицето му беше спокойно и безизразно.

Ако по това време Ламонт все още мислеше, че има какво да губи в професията си, навярно щеше да се поколебае. Джошуа Чен беше универсално непопулярен и всеки, който имаше взимане-даване с него, веднага започваше да намирисва неприятно за всички слоеве на върхушката. Чен беше индивидуален революционер, чийто глас някак си винаги се чуваше, защото защитаваше каузите си с преодоляваща всичко настойчивост и защото беше изградил организация, много посплотена от всяка обикновена политическа групировка в света (както би се закълел не един политик).

Той бе един от важните фактори, отговорни за бързината, с която Помпата пое енергийните нужди на планетата. Достоинствата на Помпата бяха ясни и очевидни — ясни като незамърсяването и очевидни като безплатната енергия, но въпреки това можеха да се очакват по-продължителни ариергардни сражения от хората, които поддържаха ядрената енергия не защото е по-добра, а защото им беше другар от детинство.

Но когато Чен заби барабаните си, светът се вслуша с малко повече внимание.

Ето, че сега седеше там, а широките му скули и кръглото му лице носеха белезите на близо три четвърти китайски произход.

— Нека да се уточним — каза той. — Говорите само от свое име, нали?

— Да — отвърна Ламонт сдържано. — Хелъм не ме подкрепя. В същност Хелъм твърди, че съм луд. Трябва ли да имате одобрението на Хелъм, преди да предприемете нещо?

— Не се нуждая от ничие одобрение — заяви Чен с очаквано високомерие и отново се замисли. — Твърдите, че паракората са по-напреднали в техниката от нас?

Ламонт бе направил известен компромис в този смисъл. Избегна твърдението, че са по-умни. „По-напреднали в техниката“ не беше толкова обидно, но напълно вярно.

— Това е ясно — обясни Ламонт. — Дори само защото те успяват да прехвърлят материали през пропастта между двете вселени, а ние не можем.

Ламонт бързо се научаваше да прави компромиси в различни направления. Можеше да отговори, че Чен не е първият, който му задава този въпрос, но щеше да прозвучи снизходително и вероятно нетърпеливо, затова се отказа.

— Бързали са да започнат нещо, което явно е много желано като източник на енергия — точно както постъпихме и ние. Имам основание да мисля, че сега те са също толкова разтревожени от проблема, колкото и аз.

— Вие го твърдите. Не разполагате с определени доказателства за състоянието на мислите им.

— Нямам доказателства, които бих могъл да изложа сега.

— Това не е достатъчно.

— Редно ли е да поемем риска...

— Не е достатъчно, професоре. Няма доказателства. Не съм изградил авторитета си, като съм стрелял по случайни мишени. Всеки път куршумите ми са поразявали целта, защото съм знаел какво върша.

— Но когато получа доказателства...

— Тогава ще ви подкрепя. Ако доказателствата ви ме убедят, уверявам ви, че нито Хелъм, нито Конгресът ще устоят на прилива. Така че намерете доказателства и отново елате при мен.

— Но дотогава ще стане твърде късно.

— Може би — повдигна рамене Чен. — По-вероятно е да разберете грешката си и че доказателствата не могат да се намерят.

— Не греша. — Ламонт пое дълбоко въздух и заговори с поверителен тон. — Мистър Чен, във Вселената много вероятно съществуват трилион трилиони населени планети и сред тях може да има милиарди с разумен живот и високо развита техника. Навярно същото се отнася и за паравселената. Сигурно в течение на историята на двете вселени много двойки светове са влизали в досег и са започвали да изпомпват енергия помежду си. Може би има десетки или дори стотици помпи, пръснати по точките на допир между двете вселени.

— Чисто предположение. Но дори и да е така?

— Тогава е напълно възможно в десетки или стотици случаи смесването на природните закони в дадено място да е достигало размери, достатъчни, за да избухне слънцето на съответната планета. Ефектът би могъл да се разпространи. Възможно е енергията от свръхновата, прибавена към промените в природните закони, да предизвика експлозии сред съседните звезди, които на свой ред да взривят други. След известно време може би цялото ядро на някоя галактика или на част от нея ще избухне.

— Всичко това, разбира се, е само плод на въображението.

— Дали? Във Вселената има стотици квазари: малки тела с размерите на няколко слънчеви системи, които обаче излъчват светлина, колкото стотина обикновени галактики.

— Искате да кажете, че квазарите са останки от планети, използвали Помпата?

— Точно това имам предвид. В течение на век и половина, откакто са открити квазарите, астрономите все още не са в състояние да обяснят какви са източниците им на енергия. Нищо във Вселената не може да послужи за обяснение — нищо. Не следва ли тогава...

— А паравселената? И тя ли е пълна с квазари?

— Не бих казал. Там условията са различни. Паратеорията съвсем определено твърди, че при тях ядреният синтез става значително по-лесно и поради това средната величина на звездите им трябва да е по-малка от тази на нашите. Ще бъде необходим значително по-малко от лесно синтезиращия се в хелий водород, за да се отделя енергия, колкото излъчва нашето Слънце. Количество водород колкото в нашето Слънце ще избухне спонтанно. Ако нашите закони се разпрострат в паравселената, водородът ще синтезира все по-трудно и паразвездите ще започнат да се охлаждат.

— Е, това не е толкова лошо — обади се Чен. — Те могат да се възползват от изпомпването, за да се снабдят с необходимата им енергия. Според вашите разсъждения те са в прекрасно положение.

— Не е точно така — продължи Ламонт. До този миг не бе обмислял изцяло положението в паравселената. — Щом при нас стане експлозия, изпомпването ще спре. Не могат да продължават без нас, а това означава, че звездата им ще започне да изстива, като в същото време няма да разполагат с енергия от Помпата. Вероятно ще се

окажат в положение по-лошо от нашето; ние ще загинем в безболезнена експлозия, докато тяхната агония ще се проточи дълго.

— Притежавате добро въображение, професоре — подметна Чен, — но не се хващам на въдицата. Не виждам никаква възможност да се откажем от изпомпването само заради вашето въображение. Знаете ли какво означава Помпата за човечеството? Тя е не само източник на безплатна, незамърсяваща и обилна енергия. Погледнете по-надалеч. Помпата означава, че хората вече не трябва да работят, за да си изкарват прехраната; че за първи път в историята си човечеството може да насочи колективния си разум към по-важния проблем да развие истинските си потенциални възможности. Например целият напредък на медицината за два века и половина не успя да удължи продължителността на човешкия живот много над сто години. Геронтолозите непрекъснато повтарят, че от теоретична гледна точка няма никакво препятствие пред човешкото безсмъртие, но досега не се съсредоточава достатъчно внимание върху този проблем.

— Безсмъртие! — възкликна ядно Ламонт. — Говорите за невъзможни мечти.

— Може и да сте специалист по невъзможните мечти, професоре — откликна Чен, — но възнамерявам да се погрижа да се сложи начало на изследвания за безсмъртието. Те няма да започнат ако бъде преустановено изпомпването. В такъв случай ще се върнем към скъпата енергия, недостатъчната, замърсяващата енергия. Двата милиарда земни жители ще трябва отново да заработят, за да си изкарват прехраната и невъзможната мечта за безсмъртие ще си остане неизпълнима.

— И без това ще си остане такава. Никой няма да бъде безсмъртен. Никой няма дори да доживее до нормалната продължителност на живота си.

— О, но това е само вашата теория.

Ламонт прецени възможностите и реши да рискува.

— Мистър Чен, преди малко казах, че не желая да обяснявам какво зная за мислите на паракората. Позволете ми да опитам. Ние получаваме съобщения.

— Да, но можете ли да ги разтълкувате?

— Получихме една дума на английски.

Чен се намръщи леко. Внезапно бръкна в джобовете си, протегна напред късите си крака и се облегна в креслото.

— И каква е тази английска дума?

— Страх! — Ламонт не сметна за нужно да му спомене правописната грешка.

— Страх — повтори Чен. — И какво мислите, че означава?

— Не е ли ясно, че се страхуват от изпомпването?

— Съвсем не. Ако се страхуват, ще го прекратят. Струва ми се, че наистина се боят, но се опасяват, че ние ще спрем изпомпването. Разбрали са намеренията ви и ако ние спрем Помпата, както настоявате, и те ще трябва да я спрат. Сам казахте, че не могат да продължават без нас; действието е двустранно. Не ги упреквам, че изпитват страх.

Ламонт седеше смълчан.

— Виждам — продължи Чен, — че не сте се сетил за това. Е, тогава ще продължим да се занимаваме с безсмъртието. Убеден съм, че ще се окаже по-популярна кауза.

— Аха, популярни каузи — проточи Ламонт. — Май не съм разбрал какво е от значение за вас. На колко години сте, мистър Чен?

Чен премига бързо, после се извърна. Излезе от стаята с бързи крачки, стиснал ръцете си в юмруци.

По-късно Ламонт прегледа биографията му. Чен беше на шестдесет години, а баща му бе починал на шестдесет и две. Но това нямаше голямо значение.

— Не ми се виждаш, като да си постигнал някакъв успех — подкачи го Броновски.

Ламонт седеше в лабораторията, взираше се във върховете на обувките си и разсеяно забеляза, че изглеждат необичайно износени. Поклати глава.

— Не.

— Дори великият Чен не оправда надеждите ти?

— Не желае нищо да предприеме. И той иска доказателства. Всички се нуждаят от доказателства, но отхвърлят всяко нещо, което им предлага. В същност грижа ги е само за проклетата Помпа, за собствения им авторитет или за мястото им в историята. Чен пък желае безсмъртие.

— А ти какво искаш, Пит? — попита кротко Броновски.

— Сигурността на човечеството — отвърна Ламонт. Погледна в скептичните очи на събеседника си. — Не ми ли вярваш?

— О, вярвам ти. Но какво желаеш действително?

— Ами, господ ми е свидетел — викна Ламонт като плесна шумно с длан по бюрото пред себе си, — искам да съм прав и това го имам, защото съм прав.

— Сигурен ли си?

— Сигурен съм! И за нищо не се тревожа, защото възнамерявам да победя. Знаеш ли, когато излязох от Чен, почти се презирах.

— Ти?

— Да, аз. Защо не? Все си мислех — Хелъм ме препъва на всяка стъпка. Докато Хелъм ме опровергава, всеки има извинение, за да не ми вярва. Докато Хелъм се възправя като скала срещу мен, ще се провалям. Защо тогава да не работя чрез него, защо не му се подмажа, в същност защо да не уредя така нещата, че да ме подкрепи, вместо да го предизвиквам да се бори срещу мен?

— Мислиш ли, че би могъл?

— Не, никога. Но в отчаянието си премислих... много неща. Че мога да отида на Луната. Разбира се, когато за първи път го настроих

срещу себе си, все още не ставаше въпрос за гибелта на Земята, но когато този проблем възникна, аз се погрижих да влоша нещата. Както намекна обаче, нищо не ще успее да го настрои срещу Помпата.

— Сега май не се презираш.

— Не. Защото разговорът с Чен ми беше от полза. Показа, че си губя напразно времето.

— Така изглежда.

— Да, само че не е било необходимо. Решението не се крие тук на Земята. Разправих на Чен, че нашето Слънце може да избухне, но параслънцето няма да експлодира и въпреки това паракората не ще успеят да се спасят, защото щом нашето Слънце загине и се преустанови изпомпването откъм нас и тяхната помпа ще спре. Нали разбираш, те не могат да продължат без нас?

— Да, естествено, разбирам.

— Защо тогава да не разсъждаваме по обратния път? Ние не можем да изпомпваме без тях. В такъв случай какво значение има дали ще спрем Помпата или не. Нека накараме паракората да я спрат.

— А те ще го направят ли?

— Изпратиха ни думата С-Т-Р-Е-Х. А това означава, че са изплашени. Чен каза, че се боят от нас; опасяват се да не спрем Помпата; но не го вярвам. Те се страхуват. Премълчах, когато Чен изрази това си предположение. Помисли си, че ме е оборил. Но сгреси напълно. В този миг само си мислех, че трябва да накараме паракората да спрат изпомпването. И наистина така трябва да постъпим. Майк, отказвам се от всичко, освен от теб. Ти си надеждата на света. Разбери се някак си с тях.

Броновски се изсмя и смехът му прозвуча почти по детски весело.

— Пит — заяви той, — ти си гений.

— Аха. Забеляза го.

— Не, говоря сериозно. Отгатваш какво искам да кажа преди да си отворя устата. Изпращам съобщение след съобщение, като използвам техните символи в комбинация, за която предполагам, че вероятно означава Помпата и в същото време употребявам и нашата дума. Положих също всички усилия да събера оскъдната информация, изстискана в продължение на много месеци, за да подредя символите им по начин, който да означава неодобрение и отново прибавих

английската дума. Не знаех дали успявам или съм далеч от целта и тъй като не получавах никакъв отговор, не хранех големи надежди.

— Защо не ми каза какво се опитваш да направиш?

— Е, тази част на проблема си е моя рожба. Ти се заеми сериозно да ми обясниш паратеорията.

— И какво се случи?

— Вчера изпратих две думи на нашия език. Издрасках П-О-М-П-А Л-О-Ш-А.

— И?

— И тази сутрин най-после получих отговор, съвсем прост и откровен. Гласеше: Д-А-П-О-М-П-А-Л-О-Ш-А-Л-О-Ш-А-Л-О-Ш-А. Ето, погледни го.

Ръката на Ламонт се разтрепера, когато пое пластинката.

— Не може да се сбърка, нали? Това е потвърждение, нали?

— Така ми се струва. На кого ще я покажеш?

— На никого — отвърна Ламонт. — Няма да споря повече. Ще ми подхвърлят, че съм подправил съобщението, а няма смисъл заради това да стоя със скръстени ръце. Нека паракората спрат Помпата и тя ще престане да работи и откъм нашата страна, а самите ние ще сме безсилни да я пуснем отново. Тогава цялата станция ще пламне от желание да доказва, че съм бил прав и че Помпата е опасна.

— Защо смяташ така?

— Защото само по този начин ще успеят да се спасят да не ги разкъса на парчета тълпата, която ще настоява за Помпата и ще изпадне в бяс като не я получи... Не мислиш ли, че ще стане точно така?

— Може би. Но нещо ме безпокои.

— Какво?

— Щом паракората са убедени, че Помпата е опасна, защо не са я спрели досега? Преди малко проверих и Помпата си работеше.

Ламонт смръщи вежди.

— Вероятно не искат да прекратят едностранно изпомпването. Смятат ни за партньори и желаят да се постигне взаимно съгласие за спирането. Не предполагаш ли, че това може да е причината?

— Възможно е. Но може и да не се разбираме съвсем добре; те да не схващат значението на думата „лоша“. От онова, което им съобщих чрез техните знаци, а е възможно да съм ги объркал напълно,

може би си мислят, че „лоша“ означава нещо, което ние смятаме за „добра“.

— О, не.

— Надяваш се да е така, но от надежди няма полза.

— Майк, продължавай да им изпращаш съобщения. Използувай колкото е възможно повече от думите, с които те си служат и не преставай да уведомяваш за промените. Ти си специалистът и всичко е в твоите ръце. Накрая ще научат достатъчно думи, за да ни съобщят нещо ясно и недвусмислено. Тогава ще им обясним, че сме съгласни да се спрем Помпата.

— Не сме упълномощени да даваме подобно съгласие.

— Да, но те няма да го знаят и накрая ще се окажем спасители на човечеството.

— Дори и ако най-напред ни екзекутират?

— Дори и в такъв случай... Всичко е в твои ръце, Майк, и съм сигурен, че няма да продължи още много.

Но се оказа, че е необходимо доста време. Изминаха две седмици, без да се получи друго съобщение, и напрежението се засили.

На Бронovski му личеше. Краткотрайното му облекчение се бе изпарило и той влезе в лабораторията на Ламонт мълчалив и мрачен.

Гледаха се известно време и накрая Бронovski каза:

— Навсякъде се говори, че са ти видели сметката.

Ламонт явно не се бе обръснал сутринта. Лабораторията му изглеждаше запусната, сякаш някой си събираше багажа. Той повдигна рамене.

— И какво от това? Мен не ме тревожи. Друго ме безпокои — списанието „Физикъл ривю“ отхвърли статията ми.

— Разправяше, че го очакваш.

— Да, но мислех, че ще ми обяснят причините. Че ще изтъкнат какво смятат за неточности, грешки, неоправдани предположения. Нещо, за което бих могъл да споря.

— А не го ли направиха?

— Нито дума. Техният рецензент сметнал статията за неподходяща да се публикува. Цитирам дословно. Не желаят и да се докоснат до нея... Наистина обезсърчаваща е тази универсална глупост. Струва ми се, че няма да жаля, ако човечеството се самоубие от злина или дръзка храброст. Има нещо толкова дяволски недостойно да загинеш поради чиста идиотска глупост. Каква е ползата, че сме хора, щом трябва да умрем по такъв начин?

— Глупост — измърмори Бронovski.

— Как да се нарече другояче? И искат да им обясня защо не трябва да ме уволняват заради голямото престъпление, че съм прав.

— Изглежда всички са научили, че си се срещнал с Чен.

— Да! — Ламонт постави пръсти на носа си и си разтри очите. — Явно съм го обезпокоил достатъчно, за да отиде и се поразговори с Хелъм, а сега обвинението е, че съм се опитвал да саботирам Помпата с неоправдана и неподкрепена с нищо тактика на сплашване чрез непрофесионално поведение и това ме прави нежелан в станцията.

— Лесно ще го докажат, Пит.

— Предполагам. Няма значение.

— Какво смяташ да правиш?

— Нищо — отвърна Ламонт с възмущение. — Нека постъпят по най-лошия начин. Разчитам на бюрокрацията. Всяка стъпка ще се протака седмици, месеци, а междувременно ти продължавай да работиш. Все още има вероятност да получим нещо от паракората.

Броновски изглеждаше нещастен.

— Пит, да предположим, че не изпратят нищо. Може би е време отново да премислиш всичко.

Ламонт рязко вдигна глава.

— За какво говориш?

— Кажим им, че си сгрешил. Разкай се. Бий се по гърдите. Откажи се.

— Никога! Господи, Майк, играем игра, в която залог е целият свят и всяко живо същество в него.

— Да, но какво те е грижа? Не си женен. Нямаш деца. Зная, че баща ти е починал. Никога не говориш за майка си или за някакви роднини. Съмнявам се дали в света въобще има някакво човешко същество, към което да си привързан лично. Така че карай си по пътя и всичко да върви по дяволите.

— А ти?

— И аз ще постъпя по същия начин. Разведен съм и нямам деца. Близък съм с една млада дама и тази връзка ще продължи докато е възможно. Живей! Наслаждавай се!

— А утре?

— Всичко ще си върви по реда. Когато настъпи, смъртта ще бъде мигновена.

— Не мога да се помирят с такава философия, Майк... Майк! Какво е всичко това? Нима се опитваш да ми кажеш, че няма да успеем да се разберем с тях? Нима се отказваш от паракората?

Броновски извърна поглед.

— Пит — рече той — получих отговор. Снощи. Реших, че ще изчакам деня и ще обмисля всичко, но защо да си блъскам главата?... Ето го.

Очите на Ламонт бяха жив въпрос. Грабна пластинката и я зачете. Нямаше препинателни знаци:

ПОМПАТА НЯМА СПРЕМ НЯМА СПРЕМ НИЕ НЯМА
СПРЕМ ПОМПАТА НИЕ НЕ РАЗБИРА ОПАСНОСТ НЕ РАЗБИРА
ВИЕ МОЛЯ СПРЕТЕ ВИЕ СПРЕТЕ И НИЕ СПРЕТЕ МОЛЯ ВИЕ
СПРЕТЕ ОПАСНОСТ ОПАСНОСТ СПРЕТЕ ВИЕ ПОМПАТА

— Господи — измърмори Броновски — звучи отчаяно.

Ламонт продължаваше да се взира. Мълчеше.

— Предполагам, че от другата страна има някой като теб — пара-Ламонт. И той също не може да накара своя пара-Хелъм да спре. И докато ние настояваме да ни отърват, те ни молят да ги спасим.

— Но ако покажем това... — поде Ламонт.

— Ще заявят, че лъжеш, че е измама, че си го подправил, за да спасиш родения в болния ти мозък кошмар.

— Навярно ще го кажат за мен, но не и за теб. Ти ще ме подкрепиш, Майк. Ще заявиш под клетва, че си получил съобщението и по какъв начин.

— Каква ще бъде ползата? — Броновски се изчерви. — Ще кажат, че някъде в паравселената има друг луд като тебе и че двама откачени са се събрали. Ще изтъкнат, че съобщението доказва, че и съответните власти в паравселената са убедени в липсата на всякаква опасност.

— Майк, бори се докрай с мен.

— Няма смисъл, Пит. Сам го каза — глупост! Паракората може да са по-напреднали от нас, дори да са по-разумни както настояваш, но съвсем ясно се вижда, че и те са не по-малко глупави и с това въпросът се изчерпва. Още Шилер го е изтъкнал и му вярвам.

— Кой?

— Шилер. Германски драматург отпреди три века. В една пиеса за Жана д'Арк пише: „Напразно и самите богове с глупостта на хората се борят“. Не съм бог и няма да продължа борбата. Зарежи всичко, Пит, и върви по пътя си. Навярно светът няма да загине, докато сме живи, а в противен случай и без това нищо не може да се направи. Съжалявам, Пит. Ти води справедлива борба, но загуби и аз се отказвам.

Отиде си и Ламонт остана сам. Седеше в креслото, пръстите му потрепваха безцелно. Някъде на Слънцето протоните се слепваха съвсем малко по-бързо и всеки миг бързината нарастваше, а в определен момент деликатното равновесие щеше да се наруши...

— И на Земята няма да остане никой, за да разбере, че съм бил прав — извика Ламонт, а очите му замигаха, мигаха, за да удържат сълзите.

ВТОРА ЧАСТ
...И САМИТЕ БОГОВЕ...

1А

Дюа не срещна затруднения да изостави другите. Винаги ги очакваше, но все не се случваха. Поне сериозни затруднения.

А и защо трябваше да ги има? Един възразяваше с присъщото му благородство:

— Стой си тук — казваше. — Знаеш, че дразниш Трит.

Никога не споменаваше собственото си неудоволствие; разсъждаващите не се дразнеха от дреболии. Все пак той се грижеше за Трит почти толкова настойчиво, колкото Трит за децата.

В същност Един винаги я оставяше да върши каквото пожелае, стига да проявяваше достатъчно настоятелство, и често се застъпваше за нея пред Трит. Понякога дори признаваше, че се гордее със способностите ѝ, с нейната независимост... Не беше лоша лява-брънка, мислеше си тя с разсеяна привързаност.

Трит беше по-труден и я гледаше накриво когато... ами когато биваше, каквато искаше да бъде. Но десните-брънки не можеха да се променят. За нея беше дясна-брънка, но за децата — Родител^[1], а те се ползуваха с предимство... И от това имаше полза, защото винаги можеше да разчита, че едното или другото дете ще го отвлече точно когато положението започваше да става неудобно.

Въпреки всичко Дюа нямаше нищо против Трит. С изключение на сливането не му обръщаше много внимание. Един беше нещо друго. Отначало я вълнуваше; само присъствието му я караше да заблестява и изредява. И някак си фактът, че е Разсъждаващ, го правеше още по-вълнуващ. Не разбираше собствената си реакция спрямо него; беше част от личната ѝ чудатост. Беше свикнал с нея... почти.

Дюа въздъхна.

През детските си години, докато все още мислеше за себе си като за самостоятелно същество, а не като за част от триадата, тя по-силно осъзнаваше чудатостта. Много повече я караха да я усеща другите. Дори толкова дребно нещо като излизането на повърхността вечер...

Обичаше да е на повърхността вечер. Другите Емоционални я наричаха студена и мрачна, разтреперваха се и се свиваха, когато им описваше обстановката на повърхността. Бяха готови да излизат в топлото пладнe, да се изтягат и да се хранят, но именно това правеше средата на деня скучна. Дюа не обичаше да попада сред безсмислено бърбреците им групички.

Разбира се, трябваше да се храни, но много по ѝ харесваше вечерното време; тогава храната беше малко, но всичко изглеждаше неясно, тъмночервено и тя оставаше самичка. Естествено, когато разправяше на другите, описваше всичко като много по-студено и потъжно, за да види как се втвърдяват ръбовете им при мисълта за студа, поне доколкото това беше възможно за младите Емоционални. След известно време започваха да си шепнат, да ѝ се присмиват... и я оставяха на мира.

Малкото слънце бе опряло в хоризонта с тайнствената си червенина и само тя беше тук, за да го наблюдава. Просна се настрани, изду се, като поглъщаше следите от остатъчната топлина. Бавно я предъвкваше, наслаждаваше се на възкиселия, невеществен вкус на дългите вълни. (Не беше срещала друга Емоционална, която да признае, че ѝ харесват. Не беше в състояние да обясни, че за нея този вкус е свързан със свободата; свобода от другите, когато можеше да остава сама).

Дори сега самотата, студът и наситеното тъмночервено я върнаха към онези дни преди триадата; още по-ярко ѝ припомниха нейния Родител, който я следеше тромаво, като постоянно се опасяваше, че може да се нарани.

Беше внимателен и предан към нея като всички Родители; по традиция повече към малките-средни, отколкото към другите две. Това ѝ досаждаше и понякога си мечтаеше за деня, когато ще я напусне. Накрая Родителите винаги напускаха; а колко ѝ липсваше, когато това най-после се случи.

Беше дошъл да ѝ го съобщи колкото може по-внимателно, въпреки затрудненията, които изпитваха Родителите при изразяване на чувствата си с думи. През онзи ден тя избяга от него; не от лоши чувства; не защото подозираше какво ще ѝ каже; само от радост. По пладнe успя да намери едно специално място, натъпка се в необичайно усамотение и я изпълни странно сърбеливо усещане, което я караше да

се движи, да действа. Плъзгаше се по скалите, като оставяше ръбовете си да се припокриват с техните. Знаеше, че това е изключително неприлично за всички, освен за бебетата, но въпреки това ѝ се стори едновременно и възбуждащо, и успокояващо.

Накрая Родителя я намери, застана край нея, мълча дълго време присвил и уплътнил очите си, сякаш, за да не допусне в тях да се отрази и най-малката светлинка от нея; да поглъща с погледа си колкото може повече от нея; и това да трае колкото е възможно по-дълго.

Отначало тя само отвърна на погледа му, смутена от мисълта, че я е видял да се отърква в скалите и се срамува заради нея. Но не долови никакво излъчване на срам и най-после съвсем смирено запита:

— Какво има, татко?

— Ами, Дюа, време е. Очаквах го. Навярно и ти си го чакала.

— Какво време?

Сега, когато мигът бе настъпил, Дюа упорито не искаше да проумее за какво става дума. Ако откажеше да узнае, значи нямаше да има нищо, което да разбере. (Никога не можа да се отърве напълно от този навик. Един твърдеше с възвишения си глас — използваше го понякога, когато го завладяваше по-силно значимостта на факта, че е Разсъждаващ, — че всички Емоционални били такива.)

— Трябва да продължа пътя. Вече няма да съм при теб — каза Родителя ѝ.

После само стоеше и се взираше в нея, а тя не успя да промълви нито дума.

— Ще съобщиш на другите — нареди ѝ той.

— Защо?

Дюа се извърна непокорно, очертанията ѝ бяха неясни и ставаха все по-размити, тъй като се опитваше да изредее. Искаше да изредее напълно, и естествено, не успяваше. След известно време започна да я боли и да се чувствава притисната, затова отново се втвърди. Родителя дори не я смърри и не каза, че ще бъде неприлично някой да я види така разредена.

— Другите не ги е грижа — рече тя и веднага се натъжи, защото Родителя щеше да го заболи от това.

Той все още ги наричаше „малък-ляв“ и „малък-десен“, но малкият-ляв се бе задълбочил в науките си, а малкият-десен говореше

само за създаването на триада. Единствена от тримата Дюа все още чувствуваше... Е, тя все пак беше най-малката. Емоционалните винаги биваха най-малките и при тях всичко ставаше по-различно.

— Все пак ще ги уведомиш — нареди Родителя.

Останаха загледани един в друг.

Не искаше да им съобщава. Вече не се чувствуваха близки. Друго беше, когато всичките бяха малки. През онези дни едва се различаваха; ляв-брат от десен-брат от средна-сестра. Всичките бяха тънички, заплитаха се помежду си, търкаляха се един през друг и се криеха в стените.

Никой не обръщаше внимание на това, докато бяха малки; никой от възрастните. После братята израснаха, уплътниха се, отрезвяха и се отдръпнаха. А когато се оплакваше на Родителя си, той само ѝ казваше кротко:

— Твърде голяма си, за да редееш, Дюа.

Опитваше се да не го слуша, но левият-брат все се отдръпваше и подвикваше:

— Не се прилепвай, нямам време да се занимавам с теб.

А десният-брат започна да остава твърд през цялото време, стана мрачен и мълчалив. Тогава тя не разбираше какво става, а нейният татко не можеше да ѝ изясни положението. От време на време повтаряше, сякаш това беше научен на времето урок:

— Левите са Разсъждаващи, Дюа, десните са Родители. Те израстват по свой начин.

Не ѝ харесваше техния начин. Те вече не бяха деца, а тя все още си оставаше малка, затова се приобщи към другите Емоционални. Всички еднакво се оплакваша от братята си. Говореха за очакващите ги триади. Разстилаха се на слънце и се хранеха. Все повече си заприличваха и всеки ден си говореха същите неща.

Започна да ги ненавижда и когато успяваше, излизаше сама, така че те я изоставиха и я нарекоха „лява-Емоционална“. (Отдавна не бе чувала този прякор, но никога не мислеше за него, без да си спомни много добре пискливите, нестройни гласове, които ѝ го подвикваха с някаква налудничава настойчивост, защото знаеха, че ѝ причиняват болка.)

Но Родителя ѝ продължи да се интересува от нея, дори когато вероятно му се е струвало, че всички други ѝ се присмиват. С

присъщата си тромавост се опитваше да я предпази от другите. Понякога излизаше след нея на повърхността, макар да мразеше това, за да бъде сигурен, че тя не се излага на опасност.

Веднъж го завари да говори с един от Твърдите. За Родител беше трудно да разговаря с Твърд; макар и доста млада, вече го знаеше. Твърдите беседваха само с Разсъждаващите.

Много се изплаши и се измъкна, но не преди да чуе как нейният Родител казва:

— Грижа се добре за нея, Твърд сър.

Възможно ли беше Твърдия да е питал за нея? За чудатостта ѝ може би? Но нейният Родител сякаш не се извиняваше. Дори каза на Твърдия за грижите си по нея. Дюа изпита някаква неясна гордост.

Но сега той я напускаше и внезапно цялата независимост, която Дюа очакваше с нетърпение, загуби привлекателните си очертания и се втвърди в острия зъбер на самотата.

— Но защо трябва да продължиш пътя си? — попита тя.

Налагаше се. Знаеше го. Рано или късно всеки трябваше да продължи пътя. Щеше да настъпи денят, в който и тя щеше да въздъхне и да каже: „Трябва да продължа пътя“.

— Но как разбираш кога се налага да продължиш пътя? Ако можеш сам да избираш, защо не предпочетеш друго време и не останеш по-дълго?

— Твоят ляв-баща реши. Триадата трябва да изпълнява всичко, което той нареди — отвърна той.

— Защо трябва да правиш, каквото нареди?

Почти не виждаше левия-баща и средната-майка. Вече не я интересуваха. От значение беше само нейният Родител, нейният татко, който стоеше пред нея, тантурест и с гладка повърхност. Не беше със закръглени очертания като Разсъждаващите или трепкащо нервен като Емоционалните и тя винаги предугаждаше какво ще каже. Почти винаги.

Беше сигурна, че ще рече: „Не мога да го обясня на малка Емоционална.“

Точно така се изрази.

— Ще ми липсваш — избухна скръбно Дюа. — Зная, мислиш си, че не ти обръщам внимание и не те обичам, защото непрекъснато ме

мъмриш за едно или друго. Но бих предпочела да не те обичам, защото ме мъмриш, отколкото да те няма.

А нейният татко само стоеше пред нея. Нямахше как да се справи с такава избухване, освен като се приближи и източи крайник. Явно му бе струвало голямо усилие, но той го протегна разтреперан и очертанията му се посмекчиха.

— О, татко! — възкликна Дюа и доближи собствения си крайник до неговия, така че той изглеждаше замъглен и проблясваше леко през нейното вещество; но внимаваше да не го докосне, защото знаеше, че много ще го смути.

После той отдръпна крайника си и нейният увисна в празното пространство.

— Не забравяй Твърдите, Дюа — посъветва я той. — Те ще ти помагат. А сега... аз ще вървя.

Отиде си и повече никога не го видя.

И ето, че седеше, спомняше си сред залеза и непокорно съзнаваше, че много скоро Трит ще започне да се дразни от отсъствието ѝ и да натяква на Один.

След това Один навярно щеше да ѝ изнесе лекция за нейните задължения.

Пукната пара не даваше.

[1] Думата е употребена условно, тъй като единият член на триадата се занимава с отглеждането и възпитанието на децата. ↑

1Б

Один неясно долавяше, че Дюа е на повърхността. Без в действителност да се замисля, можеше да преценява в каква посока е и дори до известна степен — на какво разстояние. Ако бе размислил, навярно щеше да изпита неудоволствие, защото взаимното им усещане от дълго време вече се приглушаваше и без да е сигурен защо, изпитваше все по-силно чувство на някакво самоосъществяване. Всичко се развиваше, както се предполагаше, че трябва да стане; белег, че с напредването на възрастта тялото продължава да еволюира.

Чувството на Трит за взаимно усещане не намаляваше, но все повече се насочваше към децата. Явно настъпваше времето на полезно развитие, но колкото и важна, ролята на Родителя, така да се каже, беше доста обикновена. Разсъждаващия беше много по-сложен и Один изпита мрачно задоволство от тази мисъл.

Разбира се, Дюа представляваше истинската загадка. Беше толкова различна от другите Емоционални. Това озадачаваше и разстройваше Трит, правеше го още по-мълчалив. Понякога смущаваше и дразнеше и Один, но той познаваше също безкрайната способност на Дюа да предизвиква задоволство от живота, а изглеждаше малко вероятно едното да е независимо от другото. Раздразнението, което причиняваше понякога, беше малка цена за бурното щастие.

А може би странният живот, който водеше Дюа, също беше част от нормалния развой. Твърдите изглежда се интересуваха от нея, а обикновено те обръщаха внимание само на Разсъждаващите. Той изпитваше гордост — толкова по-добре за триадата, щом дори Емоционалната заслужаваше внимание.

Нещата вървяха, както се предполагаше, че трябва да се развиват. Това беше твърда като скала основа и именно това искаше най-много да чувства до самия край. Някой ден дори щеше да узнае кога настъпва времето да продължи пътя и щеше да изпита желание да го направи. Твърдите го уверяваха, както разправяха на всички

Разсъждаващи, но му казваха също, че собственото му вътрешно съзнание, а не съвет отвън, ще определи безпогрешно времето.

— Когато сам се убедиш — беше му казал Лостън по ясения, внимателен начин, по които Твърдите винаги разговаряха с Меките, сякаш полагаха усилия, за да ги разберат, — че знаеш защо трябва да продължиш пътя, тогава ще продължиш и триадата ти ще те последва.

— Не мога да кажа, че сега искам да продължа пътя, Твърд сър — бе отвърнал Один. — Имам още много да уча.

— Естествено, ляв-скъпи. Така чувствуваш, защото още не си готов.

Один помисли: „Как въобще ще усетя, че съм готов, когато никога няма и наум да ми мине, че вече няма какво да уча?“

Но не го каза. Беше напълно сигурен, че това време ще настъпи и тогава всичко ще разбере.

Сведе поглед да се разгледа, почти се забрави и протегна едното си око — дори и у най-възрастните Разсъждаващи винаги оставаха някои детски импулси. Разбира се, не беше необходимо да го прави. Чувствуваше се напълно добре, когато окото му си оставаше стабилно на мястото и се усещаше задоволително твърд; приятни, ясно различими очертания, гладки и закръглени в красиво съединени яйцевидни форми.

Тялото му не притежаваше странно привличащия блясък на Дюа и приятната набитост на Трит. Обичаше ги и двамата, но не би сменил тялото си за нито едно от техните. Както и разума си, естествено. Разбира се, никога не би го споменал, защото не желаше да нарани чувствата им, но не преставаше да е благодарен, задето не притежаваше ограничения ум на Трит или (дори повече) капризния интелект на Дюа. Предполагаше, че това не ги обременява, защото не познаваха нищо друго.

Отново започна ясно да усеща Дюа и съзнателно притъпи това си чувство. В този миг не изпитваше нужда от нея. Не че я желаше по-слабо, но просто изпитваше все по-силни подтици в други насоки. Това беше част от съзряването на Разсъждаващия — да намира все повече задоволство в упражненията на ума, които могат да се правят само самостоятелно или с Твърдите.

Постепенно свикваше все повече с Твърдите; все повече се привързваше към тях. Знаеше, че това също е правилно, защото беше

Разсъждаващ, а в известно отношение Твърдите бяха Свръхразсъждаващи. (Веднъж го спомена пред Лостън, най-приятелски настроения сред Твърдите и както му се струваше на Один, макар и неясно защо, най-младият. От Лостън се излъчи веселост, но той не отвърна нищо. Все пак това означаваше, че не го отрича.)

Най-ранните спомени на Один бяха изпълнени с Твърди. Неговият Родител все повече съсредоточаваше вниманието си върху последното дете — бебето-Емоционална. Това беше напълно естествено. Трит щеше да постъпи по същия начин, когато се появи последното им дете — ако въобще се роди. (Один бе възприел тази уговорка от Трит, който непрекъснато я използваше като укор спрямо Дюа.)

Но толкова по-добре. Тъй като Родителят му бе зает повечето време, Один успя да започне образованието си значително по-рано.

Детското му поведение се променяше и той бе научил доста още преди да се запознае с Трит.

Срещата им обаче беше нещо, което сигурно никога нямаше да забрави. Сякаш беше станала вчера, а не преди половин живот. Срещаше Родители от собственото си поколение, разбира се; млади хора, които преди да инкубират децата, превръщащи ги в истински родители, не показваха признаци на неизбежното си флегматично отпускане. Като дете си беше играл със своя десен брат и не бе забелязал никаква интелектуална разлика помежду им (макар сега, когато хвърляше поглед назад към онези дни, да признаваше, че тя е съществувала дори тогава.)

Неясно осъзнаваше и ролята на Родителя в триадата. Дори като малък бе разправял с шепот приказки за сливания.

Когато се появи Трит и Один го видя, всичко се промени. За първи път в живота си Один изпита вътрешна топлина и се замисли, че съществува нещо, което желае и което е напълно различно от мисълта. Дори сега си спомняше стеснението, което бе изпитал.

Естествено, Трит не се бе смутил. Родителите никога не изпитваха неудобство от дейността на триадата, а Емоционалните почти никога не се стесняваха. Само за Разсъждаващите имаше такъв проблем.

— Прекалено много разсъждаваш — му обясни един Твърд, когато Один обсъди проблема с него, но това не го задоволи. В какво

отношение мисленето би могло да е „прекалено много“?

Разбира се, когато се срещнаха за първи път, Трит беше млад. Все още прекалено дете. Държането му беше все още твърде наивно, проявяваше несигурност в глупостта си, така че реакцията му при срещата пролича смущаващо ясно. Стана почти прозрачен по ръбовете.

— Май не съм те виждал досега — поде колебливо Один, — десен-момко, а?

— Не съм идвал тук — отвърна Трит. — Доведоха ме.

И двамата знаеха точно какво се бе случило. Срещата е била уредена, защото някой (вероятно Родител, бе помислил навремето Один, но после разбра, че е бил един от Твърдите) е сметнал, че ще си подхождат, и предположението се оказа вярно.

Естествено, между двамата нямаше интелектуална връзка. И как би могло да съществува, когато Один искаше да учи с такава настървеност, че това негово желание изместваше всичко, освен съществуването на триадата, а Трит дори не разбираше какво означава „да учиш“? Каквото трябваше да знае, без да го учи и му беше невъзможно да го забрави.

От възбуждение, че научава толкова неща за света и неговото слънце, за историята и механизма на живота, за всичко във Вселената, Один понякога (през онези дни, когато биваха заедно) се улавяше, че се раздрънква пред Трит.

Трит го слушаше спокойно, очевидно не разбираше нищо, но беше доволен да слуша; докато Один, макар да не го разбираха, явно изпитваше задоволство да изнася лекции.

Подтикван от специфичните си нужди, Трит направи първия ход. След краткия обед Один разправяше какво е научил през деня. (Поплътното им вещество абсорбираше толкова бързо храната, че се задоволяваха с обикновена разходка на слънце, докато Емоционалните се печаха часове наред, свиваха се и изредяваха, сякаш съзнателно се опитваха да удължат времето на хранене.)

Один почти никога не им обръщаше внимание и беше щастлив, че му се отдава възможността да говори. Трит ден след ден безмълвно се взираше в тях и сега явно беше неспокоен.

Внезапно се приближи до Один и толкова набързо образува израстък, че неприятно нарани чувството му за форма. Постапи го

върху горната яйцевидна част на Один, която с леко трептене поглъщаше полъх топъл въздух за десерт. Израстъкът на Трит се изтъни с явно усилие и потъна през повърхността в кожата на Один, преди той да се отдръпне ужасено смутен.

Разбира се, като бебе Один бе вършил подобни неща, но никога след като стана юноша.

— Не прави така, Трит — откликна той рязко.

Израстъкът на Трит остана издаден навън, като леко се насочваше.

— Искам да го правя.

Один се събра, колкото е възможно по-плътно, опитваше се да втвърди повърхността си, за да не допусне проникване.

— Аз не желая.

— Защо? — попита Трит с напрегнат глас. — Няма нищо нередно.

Один каза първото нещо, което му мина през главата.

— Заболя ме.

(Не бе изпитал болка. Поне физическа. Но Твърдите винаги избягваха да докосват Меките. Случайното проникване им причиняваше болка, но те бяха изградени по-различно, напълно различно.)

Трит не се остави да го заблудят. В това отношение инстинктът му не можеше да го излъже.

— Не болеше — каза той.

— Ами не е редно по този начин. Трябва ни Емоционална.

А Трит само отвърна упорито:

— Все пак искам да го правим.

Сигурно щеше отново да се случи и Один непременно щеше да склони. Винаги се съгласяваше; вероятно така ставаше и с най-стеснителните Разсъждаващи. Както гласеше старата поговорка: „Всеки или признава, че го прави, или лъже“.

След това Трит го преследваше при всяка среща: ако не е с израстък, то с ръб до ръб. Накрая Один, съблазнен от удоволствието, което му доставяше, започна да го улеснява и се опитваше да заблести. Удаваше му се по-добре, отколкото на Трит. Горкият Трит, с безкрайно повече желание, раздражен и напрегнат, успяваше да постигне само едва забележим блясък на места — като парцаливи крпки.

Один обаче можеше да прозира по цялата си повърхност и подтискаше смущението си, когато се оставяше да потече по Трит. Проникването се ограничаваше с повърхността и Один усещаше как под кожата му пулсират твърдите ръбове на Трит. Усещаше удоволствие, примесено с чувство за вина.

— Слушай, Трит — поде веднъж Один, — вече съм ти казвал, че се нуждаем от Емоционална. Не бива да се сърдиш на нещо, което си е така.

— Тогава да я намерим — отвърна Трит.

Да се намери Емоционална! Простите подтици на Трит винаги го водеха към преки действия. Один не беше сигурен, дали ще успее да му обясни сложността на живота.

— Не е толкова лесно, дясна-брънка — започна той внимателно.

— Твърдите могат да го направят — прекъсна го внезапно Трит.

— Ти си приятел с тях. Помоли ги.

Один се ужаси.

— Не мога да ги моля. Времето — продължи той, като несъзнателно възприе поучаващия си тон — още не е настъпило, защото в противен случай сигурно щях да го усетя. Дотогава...

Трит не го слушаше.

— Аз ще ги помоля — заяви той.

— Не — рече Один ужасен. — Не се намесвай. Казвам ти, че още не е дошло времето. Трябва да се погрижа за образованието си. Лесно е да си Родител и да не трябва нищо да учиш, но...

Съжали в мига, в който го изрече, и в същност това беше лъжа. Просто не искаше да направи нищо, което би могло да обиди Твърдите и да попречи на полезната му връзка с тях. Трит обаче не даваше никакви признаци, че това го интересува, и на Один му мина мисълта, че другият не вижда никакъв смисъл или заслуга в това да научи нещо, което не знае и по начало не би възприел като обида, ако му се изтъкне този факт.

Обаче проблемът за Емоционална продължаваше да възниква. Понякога опитваха да се проникват взаимно. С течение на времето желанието им се засилваше. Никога не изпитваха пълно задоволство, макар да им доставяше удоволствие и всеки път Трит настояваше за Емоционална. А Один потъваше по-дълбоко в учението, сякаш в него търсеше защита срещу този проблем.

И все пак понякога почти се изкушаваше да сподели грижите си с Лостън.

Лостън беше Твърдия, когото познаваше най-добре; той проявяваше най-голям личен интерес към него. Всички Твърди си приличаха много, защото не се изменяха; никога не се променяха; формата им оставаше постоянна. Очите им винаги си стояха, където си бяха и на същото място за всички. Кожата им не беше съвсем твърда, но напълно непрозрачна, никога не заблестяваше, не губеше очертанията си, в нея не можеше да прониква друга кожа от същия вид. Не бяха по-едри от Меките, но тежаха повече. Веществото им беше значително по-плътно и трябваше да се отнасят внимателно към податливите тъкани на Меките.

Веднъж, когато беше малък, съвсем малък, и тялото му се преливаше почти толкова свободно, колкото и тялото на сестра му, към него се обърна един от Твърдите. Никога не разбра кой е бил, но в по-късния си живот научи, че всички Твърди проявяват интерес към бебетата-Разсъждаващи. Един посегна към Твърдия от чисто любопитство. Твърдия отскочи, а след това Родителя смъмри Един, защото се бе опитал да докосне Твърдия.

Мъмренето беше доста сурово и затова Един никога не го забрави. Когато порасна, научи, че плътно подредените атоми в тъканите на Твърдите изпитват болка при насилствено проникване в тях на други атоми. Един се замисли дали и Меките не изпитват болка. Веднъж друг млад Разсъждаващ му бе разправил, че се сблъскал с някакъв Твърд и Твърдия се превил от болка, но сам той не почувствувал нищо — само че Един не беше сигурен дали това не е мелодраматична хвалба.

Имаше и други неща, които не можеше да върши. Обичаше да се отърква в стените на пещерите. Изпитваше приятно, затоплящо чувство, когато си позволяваше да навлезе в скалата. Бебетата непрекъснато го правеха, но колкото повече порастваше, ставаше все по-трудно. Още успяваше да прониква поне с кожата си и му харесваше, но Родителя му откри, че го върши, и го смъмри. Един възрази, че сестра му непрекъснато прави същото — беше я виждал.

— За нея е различно — му обясни Родителя. — Тя е Емоционална.

Друг път, когато Один възприемаше някакъв запис — тогава беше по-възрастен, — разсеяно бе източил два израстъка и бе изтънил толкова краищата им, че успешно прекарваше единия през другия. Започна да го прави редовно, докато слушаше. Изпитваше някакво приятно гъделичкащо чувство, което му помагаше да слуша, а след това го унасяше в сън.

Родителя му го хвана отново и онова, което каза, все още караше Один със смущение да си спомня случката.

По онова време никой не му бе разправял какво е сливането. Тъпчеха го със знания и го възпитаваха за всичко, освен по въпроса какво в същност представлява триадата. На Трит също никога не му бяха казвали, но той беше Родител и поради това разбираше всичко, без да му го обясняват. Естествено, когато най-после се появи Дюа, всичко се изясни, макар че тя изглежда знаеше по-малко дори от Один.

Но Дюа не се присъедини към тях по инициатива на Один. Трит повдигна въпроса; Трит, който обикновено се страхуваше от Твърдите и мълчаливо ги отбягваше; Трит, на когото му липсваше самоувереността на Один за всичко, освен в това отношение; Трит, който само по този въпрос беше неукротим; Трит... Трит... Трит...

Один въздъхна. Трит нахлуваше в мислите му, защото се приближаваше. Усещаше го — суров, настоятелен, винаги изискващ. Тези дни на Один му оставаше толкова малко време — точно когато чувствуваше, че трябва да мисли повече от всякога, за да си изясни всичко...

— Да, Трит — каза той.

1В

Трит съзнаваше, че собственото му тяло е масивно. Не му се струваше грозно. Изобщо не мислеше за това. Ако се беше замислил, щеше да го сметне за красиво. Тялото му беше предназначено за определена цел и добре конструирано.

— Один, къде е Дюа? — попита той.

— Някъде навън — измърмори Один, почти сякаш не го беше грижа.

Трит се дразнеше, че отдават толкова малко значение на триадата. Дюа беше толкова капризна, а Один не даваше пукната пара.

— Защо си я пуснал да излезе?

— Как мога да я спра, Трит? И какво лошо има?

— Знаеш какво. Имаме две бебета. Нуждаем се от трето. Напоследък е толкова трудно да се създаде мъничко-средно. За да го получим, Дюа трябва да се храни добре. А ето, че отново скита по залез слънце. Как ще се нахрани достатъчно по залез?

— Не е от ящните.

— А пък ние си нямаме малко-средно, Один — гласът на Трит прозвуча като милувка, — как бих могъл да те обичам пълноценно без Дюа?

— Хайде, хайде — измърмори Один и Трит отново се озадачи от явното смущение на събеседника му от съвсем обикновено излагане на фактите.

— Спомни си — поде Трит, — аз доведох Дюа.

Дали Один си го спомняше? Дали въобще се замисляше за триадата и нейното значение? Понякога Трит се чувствуваше толкова разстроен, че можеше... можеше... В същност не знаеше какво да направи, но с положителност съзнаваше, че е разстроен. Също като по времето, когато искаше да намерят Емоционална, а Один не предприемаше нищо.

Трит знаеше, че не му се удава да говори с дълги, сложни изречения. Но макар да мълчаха, Родителите мислеха. Мислеха за важни неща. Один винаги разправяше за атоми и енергия. Кого го

интересуваха атомите и енергията? Трит мислеше за триадата и за бебетата.

Веднъж Один му бе казал, че броят на Меките постепенно намалява. Това не го ли интересуваше? Не ги ли беше грижа Твърдите? Нима само Родителите проявяваха интерес?

В целия свят имаше само две форми на живот — Меките и Твърдите. И храната лъчеше върху тях.

Веднъж Один му бе казал, че Слънцето им изстива. Имало по-малко храна — бе обяснил, — затова и хората били по-малко. Трит не му повярва. Не усещаше Слънцето да е по-хладно, отколкото през детските му години. Просто хората вече пет пари не даваха за триадите. Имаше прекалено много погълнати от мисли Разсъждаващи, твърде много глупави Емоционални.

Меките трябваше да съсредоточат вниманието си върху важните неща в живота — точно така постъпваше Трит, Стремеше се да върши работата на триадата. Появи се бебето-ляво, после бебето-дясно. Те растяха благополучно. Но трябваше да си имат и бебе-средно. То най-трудно се зачеваше, а без бебе-средно нямаше да се оформи нова триада.

Защо Дюа беше особена? Винаги е била трудна, но напоследък ставаше нетърпима.

Трит изпита неясно чувство на гняв срещу Один. Один винаги се изразяваше със сложни думи. А Дюа го слушаше. Один с удоволствие говореше безкрайно на Дюа, сякаш и двамата бяха Разсъждаващи. А това не беше добре за триадата.

Один трябваше да постъпва по-разумно.

Винаги Трит поемаше грижите върху себе си. Той вършеше всичко, което е необходимо. Один беше приятел с Твърдите, но не им казваше нищо. Нуждаеха се от Емоционална, а Один не искаше нищо да им обясни. Разговаряше с тях за енергия, а не за нуждите на триадата.

Тогава Трит реши проблема. С гордост си го припомни. Видя Один да разговаря с един от Твърдите и се приближи към тях. Прекъсна ги, без да му трепне гласа, и каза:

— Нуждаем се от Емоционална.

Твърдия се обърна, за да го изгледа. Трит никога не се бе доближавал толкова до Твърд. Беше монолитен. Когато само част от

него се помръднеше, цялото му тяло се завърташе. Имаше израстъци, които можеха да се движат самостоятелно, но никога не променяха формата си. Не можеха да се преливат, бяха неправилни и грозни. Твърдите не обичаха да ги докосват.

— Така ли, Один? — попита Твърдия.

Не заговори с Трит.

Один се сплеска ниско към земята: Трит никога не го бе виждал толкова сплеснат.

— Моята дясна-брънка е прекалено ревностен. Той е... — заекна, изпъхтя и не можа да продължи.

Но Трит не премълча.

— Не можем да се сливаме без Емоционална — обясни той.

Знаеше, че Один е онемял от смущение, но съвсем не го беше грижа. Времето беше настъпило.

— Е, ляв-скъпи — обърна се Твърдия към Один, — и ти ли изпитваш същото чувство?

Твърдите говореха като Меките, но по-грубо и с по-малко оттенъци. Говорът им беше неприятен за слуха. Трит ги намираше изобщо за груби, макар че Один изглежда беше свикнал с тях.

— Да — отвърна накрая Один.

Твърдия най-последно се обърна към Трит.

— Припомни ми, младежо-десен. От колко време сте заедно с Один?

— Достатъчно дълго — заяви Трит, — за да заслужаваме Емоционална. — Решително запази формата си ъгловата. Не допусна да го уплашат. Въпросът беше прекалено важен. Добави: — Казвам се Трит.

На Твърдия изглежда му стана забавно.

— Да, изборът се оказа добър. Двамата с Один си подходите, но това прави по-труден подбора на Емоционална. Почти сме взели решение. Или поне аз отдавна съм решил, но трябва да се убедят и другите. Имай търпение, Трит.

— Уморих се от търпение.

— Зная, но въпреки това потърпи — на Твърдия отново му стана забавно.

Когато си отиде, Один се надигна и от гняв изредя.

— Как можа да го направиш, Трит? Знаеш ли кой беше?

— Един от Твърдите.

— Това беше Лостън. Моят личен учител. Не искам да го ядосвам.

— Защо ще се гневи? Аз бях учтив.

— Е, няма значение. — Един зае нормалната си форма. Това означаваше, че вече не е ядосан. (Трит изпита облекчение, макар че се постара да не го покаже.) — Крайно неудобно е моят глупав-десен да дойде и да заговори с моя Твърд.

— Защо тогава сам не го направи?

— Има нещо като подходящо време.

— Но за теб времето никога не е подходящо.

После обаче отъркаха повърхностите си, преустановиха спора и скоро след това се появи Дюа.

Лостън я доведе. Трит нищо не разбра; въобще не погледна Твърдия. Взираше се само в Дюа. Но после Один му разправи, че Лостън я е довел.

— Виждаш ли? — каза Трит. — Аз го помолих. Затова я доведе.

— Не — възрази Один. — Настъпи времето. Щеше да я доведе дори и никой от двамата ни да не беше говорил с него.

Трит не му повярва. Беше напълно уверен, че Дюа е при тях само заради неговата постъпка.

Наистина, в света никога не е имало същество като Дюа. Трит беше виждал много Емоционални. Всичките бяха привлекателни. Би приел всяка от тях за правилно сливане. Но след като видя Дюа, разбра, че никой от другите нямаше да им допадне. Само Дюа. Само Дюа.

А Дюа знаеше точно какво да прави. Точно. По-късно сподели с тях, че никой не ѝ е показвал. Никой никога не бе говорил с нея по този въпрос. Дори другите Емоционални не бяха ѝ разправяли, защото ги отбягваше.

И въпреки това, когато тримата бяха заедно, всеки знаеше как да постъпва.

Дюа изредяваше. Повече отколкото Трит бе виждал да изредяват другите, отколкото смяташе, че е възможно. Превръщаше се в някакъв оцветен дим, който запълваше стаята и го замайваше. Той се движеше, без да знае, че се движи. Потопяваше се във въздуха, който беше Дюа.

Не изпитваше чувство на проникване, нищо подобно. Трит не усещаше съпротивление, никакво триене. Само някакво изплуване навътре и бързо трептене. Усещаше как започва да изредява едновременно и то без страхотното усилие, което обикновено трябваше да полага. Когато Дюа го изпълваше, без усилие успяваше да изредява до плътен дим. Изредяването се превърна в нещо като разливане, в огромен, спокоен разлив.

Виждаше неясно Один да се приближава от другата страна, от ляво на Дюа. И той също изредяваше. После, също като при всяко разтърсване от досег, той се опря до Один. Но в същност не последва разтърсване. Трит чувствуваше без чувства, знаеше без познания. Плъзна се в Один и Один се вмъкна в него. Не можеше да каже дали е обгърнал Один или той него, или пък двамата се бяха обгърнали взаимно.

Накрая се разделиха и се заоглеждаха. Бяха се сливали в продължение на няколко дни. Разбира се, за сливането беше необходимо време. Колкото по-добро беше, толкова по-дълго траеше, макар че след това им се струваше като миг и нищо не помнеха. В по-късния им живот рядко им отнемаше повече време от първия път.

— Беше прекрасно — възкликна Один.

Трит само се взираше в Дюа, която го бе направила възможно.

Тя уплътняваше веществото си, завихряше се, трептеше. Изглежда сливането я бе засегнало най-силно.

— Ще го повторим — изрече тя забързано, — но по-късно, по-късно. Пуснете ме да си вървя.

Избяга. Не я спряха. Бяха прекалено замаяни, за да я задържат. Но след това неизменно ставаше все така. След сливане тя винаги изчезваше. Колкото и сполучливо да се оказваше сливането, тя ги напускаше. В нея изглежда имаше нещо, което я караше да остава сама.

Това безпокоеше Трит. Почти във всичко Дюа се различаваше от другите. А не трябваше да е така.

Отношението на Один беше друго. Често казваше:

— Защо не я оставиш на мира, Трит? Тя не е като другите и това означава, че е по-добра от тях. Ако им приличаше, сливането нямаше да е толкова сполучливо. Нима искаш облагите, без да заплатиш цената им?

Трит не разбра ясно думите му. Знаеше само, че тя трябва да се държи, както се полага.

— Искам да постъпва правилно — настоя той.

— Зная, Трит, зная. Но въпреки това я остави на спокойствие.

Один често сам смъряше Дюа заради странностите ѝ, но не желаше Трит да го върши.

— Липсва ти такт, Трит — подмяташе той. Трит не знаеше какво точно е такт.

А сега... беше минало толкова време от първото им сливане, а бебе-Емоционална все още не се бе родило. Колко още? Бяха чакали доста дълго. А с течение на времето Дюа все повече се усамотяваше.

— Не яде достатъчно — уведоми го Трит.

— Когато настъпи времето... — поде Один.

— Винаги говориш за настъпване на времето, или че още не е настъпило. Най-напред все не намираше време да доведеш Дюа. Сега не намираш време за бебето. Дюа би трябвало...

Но Один се извърна.

— Тя е навън, Трит. Ако искаш да излезеш и да я прибереш, сякаш си ѝ Родител, а не дясна-брънка, направи го. Но ти повтарям — остави я на спокойствие.

Трит отстъпи. Имаше много неща да каже, но не знаеше как да ги изрази.

2А

По някакъв неясен и далечен начин Дюа долавяше недоволството на дясната-брънка от нея и упорството ѝ се засили.

Ако единият, другият или и двамата идваха да я вземат, всичко свършваше със сливане и тя се бунтуваше при тази мисъл. Трит имаше само това наум, както и децата, разбира се; само това желаше Трит, третото, последното им дете; и всичко се свеждаше до децата и до все още липсващото бебе. А щом пожелаеше сливане, Трит го постигаше.

Когато станеше упорит, Трит властвуваше над триадата. Залавяше се за някаква проста мисъл и не се отказваше от нея, докато накрая Один и Дюа отстъпваха. Но сега тя нямаше да се подчини, нямаше...

Дори не се почувствува нелоялна при тази мисъл. Никога не очакваше да изпита към Один или към Трит силния копнеж, който те хранеха един към друг. Тя можеше да се слива и сама; те постигаха сливане само чрез нейното посредничество (защо тогава това не я издигаше в очите им?) Изпитваше силно удоволствие от тройното сливане; естествено, че го изпитваше, щеше да е глупаво да отрича; но то наподобяваше насладата, която усещаше, преминавайки през повърхността на скала — понякога го правеше скришом. Трит и Один никога не бяха изпитвали и не можеха да изпитат такова удоволствие.

Не, почакайте, Один изживяваше наслада от учението — от интелектуалното си развитие, както той го наричаше. От време на време Дюа изпитваше нещо подобно и това ѝ беше достатъчно, за да разбере значението му; макар да се различаваше от сливането, то можеше да служи като негов заместител, поне доколкото Один можеше да се лиши от сливане.

Но не беше така с Трит. За него съществуваха само сливането и децата. И когато ограниченият му ум се насочеше натам, Один отстъпваше и се налагаше Дюа да се примирява.

Веднъж тя се разбунтува.

— Но какво става, докато се сливаме? Минават часове, понякога дни, преди да се свестим. Какво става през цялото това време?

Трит придоби наскърбен вид.

— Винаги е така. Така трябва да бъде.

— Не ми харесва нищо, което се налага да бъде така. Искам да зная защо.

Один сякаш се смути. Половината си живот прекарваше в смущение.

— Слушай, Дюа — поде той, — необходимо е. Заради... децата. — Сякаш започна да пулсира, когато изрече думата.

— Е, не пулсирай — срязва го Дюа. — Вече сме възрастни, сливали сме се не зная колко пъти и на всички ни е известно, че се прави, за да имаме деца. Можеш направо да го кажеш. Защо отнема толкова време — това искам да разбера?

— Защото е сложен процес — отвърна Один, като продължаваше да пулсира. — Защото е нужна енергия, Дюа, необходимо е много време, за да се създаде дете, и дори когато се сливаме по-продължително, не винаги успяваме. При това нещата се влошават... Не само за нас — прибави той бързо.

— Влошават ли се? — намеси се Трит загрижено, но Один не им разправи нищо повече.

Накрая се роди дете, бебе-Разсъждаващ, което се носеше насам-натам, изредяваше, тримата се прехласваха и дори Один го вземаше и му позволяваше да променя формата си в ръцете му толкова време, колкото отпускаше Трит. Защото именно Трит, разбира се, го инкубира през дългия период на предоформянето; Трит го отдели от себе си, когато пое независимото си съществуване; и Трит се грижеше за него през цялото време.

След това Трит често не беше с тях и това, неизвестно защо, доставяше удоволствие на Дюа. Увлечението на Трит я дразнеше, но увлечението на Один — много странно — й беше приятно. Все по-ясно разбираше неговата... значимост. В Разсъждаващите имаше нещо, което им даваше възможност да отговарят на въпроси, а някак си у Дюа непрекъснато се пораждаха въпроси към него. Той й отговаряше с по-голяма готовност, когато Трит не присъствуваше.

— Защо продължава толкова дълго, Один? Не ми харесва да се сливам и след това да не зная какво е ставало в продължение на няколко дни.

— В пълна безопасност сме, Дюа — отговори ѝ Один. — Хайде, нали никога нищо не ни се е случвало? Нали не си чула някога да е станало нещо с друга триада? Освен това не бива да задаваш въпроси.

— Защото съм Емоционална ли? Защото другите Емоционални не задават въпроси?... Ако искаш да знаеш, не мога да понасям другите Емоционални и искам да питам.

Напълно добре съзнаваше, че Один я гледа, сякаш никога не е виждал друга толкова привлекателна личност, и че ако Трит беше с тях, веднага щяха да започнат сливане. Дори си позволи да изредее — не много, но доловимо, със съзнателно кокетство.

— Навярно няма да разбереш обяснението, Дюа. Необходима е много енергия, за да се запали нова искрица живот.

— Често споменаваш енергията. Какво е тя точно?

— Ами онова, с което се храним.

— Защо тогава не казваш храна?

— Защото храна и енергия не са съвсем едно и също. Нашата храна идва от Слънцето и това е вид енергия, но има и други видове енергия, които не са храна. Когато се храним, трябва да се разстелем и да абсорбираме светлината. Най-трудно е за Емоционалните, защото те са значително по-прозрачни; с други думи светлината се стреми да преминава през тях вместо да се абсорбира.

Дюа си помисли, че е прекрасно да ти го обяснят. В същност знаеше онова, което ѝ описваше, но не познаваше точните думи, дългите научни термини, известни на Один. С обясненията всичко, което се случваше, ставаше по-ясно и по-смислено.

Сега като възрастна вече не се боеше от детинските закачки, споделяше престижа като част от триадата на Один и понякога се опитваше да се присъединява към другите Емоционални, да издържа на брътвежа и стълпяванията им. Все пак от време на време изпитваше нужда да се нахрани по-обилно, отколкото обикновено, а и това спомагаше за по-добро сливане. Имаше някаква радост — понякога тя почти започваше да изпитва удоволствието, което другите получаваха — в това да се плъзгаш и наместваш, за да се подложиш на слънчевата светлина; в чревоугодническото свиване и уплътняване, за да абсорбираш по-ефикасно и по-пълно топлината.

Но Дюа се задоволяваше с малко, докато другите сякаш никога не успяваха да се нагълтат достатъчно. При тях се получаваха някакви

лакомо гърчене, което Дюа не можеше да постигне и накрая въобще не можеше да понася.

Затова Разсъждаващите и Родителите толкова рядко излизаха на повърхността. Тяхната плътност им даваше възможност набързо да се нахранят и да се приберат. Емоционалните се гърчеха на Слънцето с часове, защото макар да се хранеха по-бавно, те в същност се нуждаеха от повече енергия от другите — поне за сливането.

— Емоционалната дава енергията — бе обяснил Один (като така пулсираше, че сигналите му едва се разбираха), — Разсъждаващия — семето, а Родителя осигурява инкубатора.

След като го разбра, в неодобрението на Дюа започна да се примесва известно забавление, когато наблюдаваше как другите Емоционални поглъщат червеникавата слънчева светлина. Тъй като те никога не задаваха въпроси, тя беше уверена, че не знаят защо го правят и не можеха да разберат, че има нещо неприлично в трептящата им кондензация и в начина, по който накрая с подхилвания се спускаха долу... на път към добро сливане, разбира се, с много излишна енергия.

Понасяше също раздразнението на Трит, когато слизаше без завихрената мъглявост — признак, че се е нахранила добре. И защо се оплакваха? Разредеността, която си запазваше, означаваше по-изкусно сливане. Може би не размъкнато и лакомо, както се получаваше при другите триади, но беше сигурна, че от по-голямо значение е ефирността. И все пак накрая малкият-десен и малкият-ляв се появиха, нали?

Разбира се, основният проблем беше бебето-Емоционална, малката-средна. За нея трябваше повече енергия, а Дюа никога нямаше достатъчно.

Дори Один започна да ѝ го подмята.

— Не набираш достатъчно слънчева светлина, Дюа.

— Набирам — отвърна бързо Дюа.

— Триадата на Джиния — съобщи ѝ Один — току-що е създала Емоционална.

Дюа не обичаше Джиния. Никога не бе изпитвала добри чувства към нея. Беше празноглава дори за една Емоционална.

— Предполагам, че се хвали — подхвърли надменно Дюа. — У нея няма никаква деликатност. Вероятно казва: „Не би трябвало да го

споменавам, скъпа, но не можеш да отгатнеш какво взеха, че направиха моята лява-брънка и моята дясна-брънка...“ — Имитираше треперливото сигнализиране на Джиния с превъзходна точност и Один се развесели. Но рече:

— Джиния може и да е тъпачка, но е създала малка-средна, и Трит е разстроен. Ние се опитваме много по-отдавна от тях...

Дюа се извърна.

— Поглъщам толкова слънце, колкото успявам да понеса. Храня се, докато се натъпча и не мога да помръдна. Не разбирам какво искате от мен.

— Не се ядосвай — продължи Один. — Обещах на Трит да ти поговоря. Той си мисли, че ме слушаш...

— О, Трит смята за странно, че ми обясняваш науката. Той не разбира... Искаш ли средна-брънка като другите?

— Не — отвърна сериозно Один. — Ти не си като другите и съм доволен, че е така. А щом се интересуваш от онова, за което говорят Разсъждаващите, позволи да ти обясня нещо. Слънцето вече не ни доставя толкова храна, колкото в миналото. Светлинната енергия е по-малко и е необходимо по-продължително да се стои на нея. Раждаемостта намалява отдавна и населението на света е само част от предишното.

— С нищо не мога да помогна — възрази непокорно Дюа.

— Може би Твърдите ще успеят да направят нещо. Техният брой също намалява...

— Те продължават ли пътя? — прояви внезапно интерес Дюа.

Винаги си бе мислила, че Твърдите са безсмъртни; че не се раждат; че не умират. Кой например бе виждал някога твърдо-бебе? Те нямаха деца. Не се сливаха. Не се хранеха.

— Предполагам, че продължават пътя — отвърна замислено Один. — Никога не ми говорят за себе си. Не съм сигурен дори как се хранят, но все някак го правят. И се раждат. Има нов Твърд, още не съм го виждал... Но това няма значение. Важното е, че разработват изкуствена храна.

— Известно ми е — прекъсна го Дюа. — Опитвала съм я.

— Опитвала си я? Не знаех.

— Група Емоционални говореха за нея. Разправяха, че един от Твърдите търсел доброволци да я опитат и глупачките ги беше страх.

Казвах, че навярно ще ги превърне завинаги в Твърди и никога повече няма да могат да се сливат.

— Каква глупост — възкликна енергично Один.

— Разбира се. Затова заявих, че съм готова да я опитам. Накарах ги да млъкнат. Толкова трудно ги понасям, Один.

— И каква се оказа?

— Отвратителна — отвърна Дюа с чувство. — Груба и горчива. Естествено, не го казах на другите Емоционални.

— Аз също я опитах. Не беше толкова лоша — сподели Один.

— Разсъждаващите и Родителите не обръщат внимание на вкуса на храната.

— Тя все още е експериментална — добави Один. — Твърдите работят усилено, за да я подобрят. Особено Естуолд... същият, за когото ти споменах преди, новия, още не съм го виждал... Той работи над нея. Понякога Лостън ми говори за него, сякаш е специален индивид; много голям учен.

— Как така никога не си го виждал?

— Аз съм само мек. Нали не мислиш, че всичко ми показват и разправят? Предполагам, че все някой ден ще го видя. Разработил е нов източник на енергия, който може да спаси всички ни...

— Не желая изкуствена храна — прекъсна го Дюа и внезапно се отдалечи.

Случило се бе толкова отдавна и Один не бе споменавал повече за Естуолд, но тя знаеше, че отново ще заговори за него и точно за това си мислеше горе сред светлината на залеза.

Веднъж видя тази изкуствена храна; блестяща сфера светлина, нещо като малко слънце, поставено от Твърдите в специална пещера. Още усещаше горчивия ѝ вкус.

Щяха ли да я подобрят? Да я направят по-вкусна? Дори апетитна? И щеше ли да се наложи тогава да я яде, да се тъпче с нея, докато насищането предизвика почти непреодолимо желание да се слива?

Боеше се от това самопораждащо се чувство. По-различно беше, когато желанието възникваше от комбинираното трескаво стимулиране на лявата-брънка и дясната-брънка. Именно естествената му поява щеше да означава, че е узряла за създаване на малката-средна. А тя... тя не го искаше!

Измина доста време, преди да признае пред себе си. Не желаше малката-средна! След като се родят трите деца, неизбежно щеше да настъпи времето да продължат пътя, а тя не искаше това да стане. Спомни си деня, в който нейният Родител я бе оставил завинаги и на нея това никога не трябваше да ѝ се случи. Твърдо го бе решила.

Другите Емоционални не се безпокояха, защото бяха прекалено празноглави, за да се замислят, но тя се различаваше от тях. Беше странната Дюа, лява-Емоционална; така я наричаха; предпочиташе да е различна. Докато не се роди третото дете, нямаше да продължи пътя; щеше да живее.

Затова няма да има третото дете. Никога. Никога!

Но как да го предотврати? И как да не допусне Один да разбере? Ами ако Один се досети?

2Б

Один изчакваше Трит да направи нещо. Беше почти сигурен, че той няма да се втурне на повърхността да търси Дюа. За да го направи, трябваше да остави децата, а това винаги го затрудняваше. Трит почака известно време мълчаливо, а когато излезе, се отправи към нишата на децата.

Один изпита почти облекчение, когато Трит излезе. Не напълно, разбира се, защото Трит беше ядосан, затвори се в себе си, личният им досег отслабна и се надигна преградата на недоволството. Неволно Один изпадна в меланхолия. Сякаш ритъмът на живота стана по-бавен.

Понякога си задаваше въпроса дали и Трит изпитва същото чувство... Не, беше несправедливо. Трит имаше специалните си отношения с децата.

А що се отнася до Дюа, кой можеше да каже какво изпитва тя? Емоционалните бяха толкова различни, че караха левите и десните да изглеждат еднакви във всичко, освен по разум. Но дори и като се вземе предвид капризното им поведение, кой би казал какво чувства Дюа... специално Дюа?

Именно поради това Один изпита почти облекчение, когато Трит излезе — защото ставаше въпрос за Дюа. Създаването на третото дете наистина се забавяше твърде дълго, а Дюа вместо да се поддава на убеждаване, ставаше все по-упорита. Один също започваше да изпитва нарастващо безпокойство, което не можеше точно да определи и може би се налагаше да поговори за това с Лостън.

Отправи се към пещерите на Твърдите, забърза, като превърна движенията си в непрекъснато преливане, което не беше така лишено от достойнство като странно възбуждащата смесица от поклащания и втурвания, характеризираща походката на Емоционалните или развеселяващото тежко преместване на Родителите...

(Представи си как Трит подскачаше след бебето-Разсъждаващ, което естествено, в тази си възраст беше почти толкова плъзгаво, колкото Емоционалните, и как Дюа трябваше да му прегради пътя и да го върне, а Трит се колебаеше дали да разтърси малкото късче живот

или да го обгърне с веществото си. От самото начало Трит изредяваше по-ефикасно заради бебетата, отколкото за Один, а когато го подкачаше, той отвърщаше сериозно, защото, естествено, му липсваше чувство за хумор за тези неща. „Но децата се нуждаят повече от изредяването ми“.)

Один егоистично се наслаждаваше на собствената си лееца се походка, мислеше, че е грациозна и че прави добро впечатление. Беше го споменал веднъж на Лостън, на когото като на Твърд учител доверяваше всичко, а Лостън му отвърна:

— Не ти ли се струва обаче, че Емоционалните и Родителите смятат същото за собствените си походки? Щом всеки от вас мисли различно, постъпва различно, не трябва ли и по различен начин да изпитва удоволствие? Знаеш ли, триадата не изключва индивидуалността.

Один не беше уверен, че разбира какво е индивидуалност. Означаваше ли това да си сам? Твърдите, естествено, бяха винаги сами. При тях нямаше триади. Как го понасяха?

Один беше все още доста млад, когато се повдигна този въпрос. Отношенията му с Твърдите едва започнаха и внезапно го поразил мисълта, че не знае със сигурност дали при тях няма триади. Този факт се разправяше сред Меките като обикновена легенда, но доколко вярна беше тя? Один поразмисли и реши, че трябва да пита, а не да приема нещата на доверие.

— Вие ляв ли сте или десен, сър? — попита той.

(По-късно Один винаги започваше да пулсира при спомена за този въпрос. Колко невероятно наивно беше да го зададе и твърде малко успокоение имаше във факта, че всеки Разсъждаващ рано или късно го задаваше на някой Твърд... обикновено по-рано.)

— Нито едното, нито другото, малък-ляв — напълно спокойно му отвърна Лостън. — Сред Твърдите няма леви и десни.

— Или средни... Емоционални?

— Или средни-брънки? — Твърдия промени формата на постоянната си сетивна област по начин, който по-късно Один бе започнал да свързва с развеселяване или удоволствие. — Не. Няма и средни-брънки. Твърдите са само един вид.

Один трябваше да попита. Изплъзна му се неволно, независимо от желанието му.

— Но как го понасяте?

— При нас положението е различно, малък-ляв. Свикнали сме.

Можеше ли Один да се примири с подобно нещо? Досега животът му се изплъзваше от семейната триада и твърдо знаеше, че в недалечното бъдеще щеше да образува собствена триада. Какво беше животът без триада? Понякога се задълбочаваше в този въпрос. Замисляше се дълбоко за всичко, което изникваше. Понякога успяваше да зърне вероятното му значение. Че например Твърдите имаха само себе си; нито ляв-брат, нито десен-брат, нито средна-сестра, нито сливане, нито деца, нито Родители. Притежаваха само разум, само изследването на Вселената.

Навярно това им беше достатъчно. Когато поотрасна, Один започна да разбира какво е задоволство от изследванията. Беше почти достатъчно... почти достатъчно, но тогава се замисляше за Трит и Дюа и решаваше, че дори цялата Вселена извън тях не би го задоволила.

Освен ако... Странно беше, но понякога му се струваше, че може да настъпи време, положение, условия, когато... Но мигновеният проблясък, или по-скоро проблясък от проблясъка, се губеше, изчезваше. И все пак след време се връщаше и напоследък му се струваше, че се засилва и че ще се застои почти достатъчно дълго, за да го улови.

Но сега нищо подобно не биваше да го занимава. Трябваше да се погрижи за Дюа. Вървеше по добре познатия път, по който най-напред го бе превел неговият Родител (както Трит скоро щеше да поведе собствения им млад Разсъждаващ, тяхното бебе-ляв.)

И естествено, веднага отново потъна в спомени.

Тогава се боеше. Имаше и други Разсъждаващи, всичките пулсираха, проблясваха и променяха формата си въпреки сигналите на Родителите, които се разнасяха от всички страни, да стоят непроменени и гладки, за да не посрамват триадата. Един малък-ляв, другар по игри на Один, бе изредял по бебешки и не искаше да се оправи въпреки всички усилия на ужасно смутения си родител. (След това стана напълно нормален ученик... Макар да не можеше да се мери с него, както Один несъзнателно установяваше със значително самодоволство.)

През този първи учебен ден се запознаха с голям брой Твърди. Спираха при всеки, за да може режимът на вибрации на младия

Разсъждаващ да се запише по няколко специализирани начина и да се вземе решение дали да го приемат за обучение или да изчака още един интервал; а ако го одобрят, да се определи за какво обучение. Когато се приближи един от Твърдите, Один с отчаяно усилие се самоизглади и се задържа, без да се поклаща.

Твърдия каза (и първия звук на странните тонове в гласа му едва не разколебаха решението на Один да порасне):

— Този Разсъждаващ се сдържа доста здраво. Как се зовете, леви?

За първи път назоваваха Один „ляв“ без никакво умалително и той се почувствува още по-стегнат, когато успя да отговори:

— Один, Твърд сър — използвайки учтивото обръщение, както грижливо го бе научил Родителя му.

Один смътно си спомняше, че го разведоха из пещерите на Твърдите с тяхното оборудване, машини, библиотеки, безсмислени струпвания на образи и звуци. Спомняше си по-скоро вътрешното си чувство на отчаяние, отколкото действителните си усещания. Какво щяха да правят с него?

Неговият Родител му беше казал, че ще учи, но той не разбираше какво в същност означава „да учи“ и когато попита Родителя си, оказа се, че възрастният също не знае.

Измина известно време, преди да го разбере и да изпита удоволствие от ученето, голямо удоволствие, но примесено с известна тревога.

Твърдия, който пръв го бе нарекъл „ляв“, стана и първия му учител. Научи го да тълкува записите на вълните, така че след известно време неразбираемият на пръв поглед код се превърна в думи; толкова ясни като думите, които образуваше със собствените си вибрации.

По-късно обаче първият не се появи и го пое друг Твърд. Мина известно време, преди Один да забележи. През ранните дни трудно отличаваше един Твърд от друг, не правеше разлика между гласовете им. Но след това го установи. Малко по малко се увери и се разтрепера от промяната. Не разбираше значението ѝ. Накрая събра кураж и попита:

— Къде е учителят ми, Твърд, сър?

— Гамалдан ли? Няма повече да се занимава с теб, леви.

За миг Один онемя. После каза:

— Но нали Твърдите не продължават пътя... — не успя да довърши изречението си, задави се.

Новият Твърд беше пасивен, нищо не говореше, нищо не му съобщаваше Один установи, че винаги беше така. Те никога не говореха за себе си. Свободно разискваха всеки друг въпрос. По отношение на самите тях — нищо.

От десетки косвени улики Один неволно стигна до заключението, че Твърдите също продължават пътя; че не са безсмъртни (а толкова Меки смятаха, че несъмнено са такива). Но никога Твърд не бе споменавал подобно нещо. Понякога Один и другите ученици Разсъждаващи обсъждаха колебливо, стеснително този въпрос. Всеки излагаше някакъв дребен факт, който неумолимо сочеше, че Твърдите са смъртни, но те се озадачаваха и не желяеха да стигнат до очевидното заключение, затова се отказваха да мислят повече.

Твърдите изглежда нямаха нищо против намеците, че са смъртни. Не правеха нищо, за да го скрият. Но никога не говореха за това. Ако им зададеха въпроса прямо (понякога неизбежно ставаше и това), не отговаряха; нито отричаха, нито потвърждаваха.

А щом продължаваха пътя, трябваше и да се раждат, но и по този въпрос не даваха никакви обяснения, а Один никога не бе виждал млад Твърд.

Один смяташе, че Твърдите получават енергия от скалите вместо от Слънцето — поне, че приемат в телата си стрити на прах черни скали. Някои от другите ученици мислеха по същия начин. Трети доста енергично го отхвърляха. Не можеха да стигнат до окончателно решение, защото никой никога не ги бе виждал да се хранят, а Твърдите въобще не говореха по този въпрос.

Накрая Один прие, че въздържаността им е присъща... част от самите тях. Навярно, мислеше си той, това е резултат от тяхната индивидуалност, от това, че не образуват триади. Около тях се оформяше някаква черупка.

Но тогава Один научи толкова важни неща, че въпросите за личния живот на Твърдите се превърнаха в нещо незначително. Научи например, че целият свят се свива... намалява...

Каза му го Лостън, новият учител.

Один го запита за незаетите пещери, които се простираха до безкрайност в дълбините на планетата, и Лостън изглежда изпита задоволство.

— Страх ли те е да питаш за това, Один?

(Вече беше Один, а не онова общо обръщение като към лъв. Почти се гордееше да слуша как Твърд го назова по име. Много от тях го правеха. Один беше извънредно паметлив и като го наричаха по име, изглежда признаваха качествата му. Не веднъж Лостън бе изразявал задоволство, че му е ученик.)

Один действително се боеше и след кратко колебание си го каза. Недостатъците винаги по-лесно се признаваха пред Твърдите, отколкото пред другите Разсъждаващи; много по-лесно, отколкото да ги разкриеш на Трит, беше немислимо да се изповяда на Трит... Това се случи в дните, преди да се появи Дюа.

— Защо питаш тогава?

Один отново се поколеба. После каза:

— Страхувам се от незаетите пещери, защото когато бях малък ми разправяха, че в тях се крият всякакви чудовища. Но не зная нищо от собствен опит; известно ми е само каквото са ми разправяли други младежи, а те също не могат да имат непосредствени познания. Искях да науча истината и желанието ми нарастваше, докато сега изпитвам повече любопитство, отколкото страх.

Лостън изглеждаше доволен.

— Добре! Любопитството е полезно, а страхът — излишен. Вътрешното ти развитие е превъзходно, Один, и запомни, че само то е от значение във важните неща. Нашата помощ е допълнителна. Тъй като искаш да знаеш, не е трудно да ти кажа, че незаетите пещери действително пустеят. Празни са. В тях няма нищо освен някои незначителни предмети, изоставени в минали времена.

— Кой ги е изоставил, Твърд сър? — Один с неудобство се чувствуваше принуден да употребява почтително обръщение, винаги щом ставаше явно въпрос за познания, които му липсваха, а другият притежаваше.

— Хората, живели в тях на времето. В миналото, преди хиляди цикли, когато е имало много хиляди Твърди и милиони Меки. Сега ние сме по-малко, отколкото преди, Один. Понастоящем живеят близо триста Твърди и по-малко от десет хиляди Меки.

— Защо? — запита Один поразен. (Бяха останали само триста Твърди. Това представляваше явно признание, че Твърдите също продължават пътя, но сега не беше време да се мисли по този въпрос.)

— Защото енергията намалява. Слънцето изстива. С всеки цикъл става все по-трудно да се ражда и да се живее.

(Ами това не показваше ли, че Твърдите също раждат? Не означаваше ли, че и Твърдите разчитат на Слънцето за храната си, а не на скалите? Один скри тази мисъл в паметта си и престана да се занимава с нея.)

— Това ще продължи ли? — попита той.

— Слънцето ще се смалва, докато загине, Один, и някой ден вече няма да ни дава храна.

— Означава ли това, че всички ние — Твърдите и Меките, ще продължим пътя?

— А какво друго би могло да означава?

— Не можем всички да продължим пътя. Щом се нуждаем от енергия, а Слънцето приближава края си, трябва да намерим други източници. Други звезди.

— Но, Один, всички звезди ще загинат. Вселената загива.

— Щом звездите загиват, няма ли храна другаде? Няма ли друг източник на енергия?

— Не, всички източници на енергия в цялата Вселена загиват.

Один се замисли непокорно и после каза:

— Тогава да търсим други вселени. Не бива да се предаваме, само защото Вселената загива. — Трептеше, когато го изрече. Започна да се разплува с напълно непростима неучтивост, докато се изду полупрозрачен до по-големи размери от Твърдия.

Но Лостън изрази само изключителното си задоволство.

— Прекрасно, ляв-скъпи. Другите трябва да го чуят — заключи той.

Один спадна до нормални размери, обзет от смесица на смущение и задоволство, защото го бяха нарекли „ляв-скъпи“, обръщение, което никой дотогава не бе използвал към него... с изключение на Трит, разбира се.

Наскоро след това сам Лостън им доведе Дюа. Один си бе задал лениво въпроса дали няма известна връзка със случилото се, но след известно време интересът му прегоря. Трит често повтаряше, че

неговото застъпничество пред Лостън е станало причина да се появи Дюа, затова Один се отказа да мисли по въпроса. Беше прекалено объркващо.

Но ето, че отново се отправяше към Лостън. Дълго време бе изминало от онези дни, когато за първи път научи, че Вселената загива и че (както се оказа) Твърдите полагат решителни усилия, за да запазят живота си. Сам той бе станал специалист в много области и Лостън признаваше, че в областта на физиката има твърде малко неща от полза за Мек, на които би могъл да го научи. Трябваше да се обучават и други млади Разсъждаващи, затова не се срещаше толкова често с Лостън, колкото на времето.

Один намери Лостън с двама полуизраснали Разсъждаващи в залата на излъчванията. Лостън веднага го видя през стъклото и излезе, като внимателно затвори вратата след себе си.

— Ляв-скъпи — приветствува го той, като протегна крайниците си в приятелски жест (така че Один — както толкова често в миналото — изпита извратеното желание да го докосне, но се въздържа). — Как си?

— Не исках да ви прекъсвам, Лостън-сър.

— Да ме прекъснеш? Онези двамата ще се оправят много добре сами за известно време. Навярно са доволни от излизането ми, защото съм сигурен, че ги уморявам с прекалено много приказки.

— Глупости — възрази Один. — Винаги сте ме омайвали и съм уверен, че и с тях е така.

— Добре, добре. Много мило, че го казваш. Виждам те често в библиотеката, чувам от другите, че се справяш добре в напредналия курс и тогава започва да ми липсва моят най-добър ученик. Как е Трит? Все така родителски упорит ли е, както винаги?

— Става все по-упорит с всеки изминал ден. Той е силата на триадата.

— А Дюа?

— Дюа? Дошъл съм... Знаете, че тя е доста необикновена.

— Да — кимна Лостън, — известно ми е.

Този негов израз Один свързваше с тъга.

Той изчака малко, после реши да изложи нещата прямо.

— Лостън-сър, дали не ни я доведохте на нас с Трит, защото е особена?

— Би ли се изненадал? — попита Лостън. — Ти самият си твърде необикновен, Один, и многократно си ми казвал, че и Трит е такъв.

— Да — отвърна Один убедено. — Такъв е.

— Тогава не е ли редно триадата ви да включва и странна Емоционална?

— Има много начини да бъдеш необикновен — рече замислено Один. — В известно отношение странното поведение на Дюа не се нрави на Трит, а мен ме безпокои. Мога ли да се посъветвам с вас?

— Винаги.

— Тя не обича... да се слива.

Лостън слушаше сериозно; не даваше никакъв признак да е смутен.

— Прави й удоволствие, когато се сливаме — продължи Один, — но не винаги е лесно да я убедим.

— Какво мисли Трит по отношение на сливането? — попита Лостън. — Искам да кажа, с изключение на прякото удоволствие? Какво означава то за него освен удоволствие?

— Децата, разбира се — отвърна Один. — Аз ги обичам и Дюа ги обича, но Трит е Родител. Разбирате ли?

(Внезапно на Один му се стори, че Лостън не би могъл да разбере всички тънкости на триадата.)

— Опитвам се да разбера — увери го Лостън. — Струва ми се, че в такъв случай сливането дава на Трит нещо повече от чисто удоволствие. А какво е твоето отношение? Какво извличаш ти от него освен насладата?

Один се замисли.

— Струва ми се, че знаете. Някакъв умствен подем.

— Да, имам представа, но исках да се уверя, че и ти го разбираш. Да съм сигурен, че не си забравил. Често си ми разправял, че след сливане със странната загуба на време — когато, трябва да призная, понякога не съм те виждал за доста продължителни периоди — внезапно си започвал да разбираш много неща, които преди са ти изглеждали неясни.

— Сякаш в промеждутъка умът ми е продължавал да работи — обясни Один. — Като че ли това време — макар да не съзнавам как е минало и да губя представа за съществуването си — ми е било

необходимо; време, през което съм могъл да мисля по-задълбочено и напрегнато, без да ме разсейва по-малко интелектуалната страна на живота.

— Да — съгласи се Лостън, — и се връщаш с количествен скок в разбирането. Нещо обичайно за младите Разсъждаващи, макар да се налага да призная, че никой не е напредвал с такива големи скокове като теб. Убеден съм, че никой Разсъждаващ в историята ни не го е постигал.

— Наистина ли? — попита Один, като се опитваше да не изглежда прекалено възгордян.

— От друга страна, мога и да греша... — Лостън сякаш се развесели от внезапното му избледняване, — но това няма значение. Важното е, че ти, също като Трит, получаваш от сливането нещо извън чистото удоволствие.

— Да. Напълно сигурно.

— А какво получава Дюа освен насладата?

Последва продължително мълчание.

— Не зная — призна Один.

— Никога ли не си я питал?

— Никога.

— Но тогава — продължи Лостън, — ако тя получава само наслада, а вие с Трит извличате и нещо допълнително, защо и тя да го желае така силно както вас двамата?

— Другите Емоционални изглежда не се нуждаят... — поде отбранително Один.

— Другите не са като Дюа. Доста често си ми го казвал и струва ми се, със задоволство.

Один се почувствува засрамен.

— Мислех си да не е нещо друго.

— Какво би могло да бъде?

— Трудно е да се обясни. Ние в триадата се познаваме; усещаме се; в някои отношения и тримата сме част от един единствен индивид. Някаква неясна личност, която се появява и изчезва. Това е по-скоро нещо несъзнателно. Ако мислим твърде съсредоточено, го загубваме, така че никога не успяваме да видим подробностите. Ние... — Один се запъна безнадеждно. — Трудно е да се обясни триадата на някого...

— Въпреки това се опитвам да разбера. Смяташ, че си доловил нещо от вътрешното съзнание на Дюа, което тя се опитва да крие, така ли е?

— Не съм сигурен. Впечатлението е съвсем неясно, само понякога го долавям с някакво кътче на съзнанието си.

— Е?

— Мисля си, че Дюа не желае да имаме бебе-Емоционална.

Лостън го изглежда трезво.

— Досега имате само две деца, струва ми се. Малък-ляв и малък-десен.

— Да, само две. Нали знаете, трудно се създава Емоционална.

— Известно ми е.

— А Дюа не желае да абсорбира необходимата енергия. Дори не се опитва. Излага различни причини, но не вярвам на никоя от тях. Струва ми се, че има някакво съображение да не желае Емоционална. Самият аз — щом Дюа не иска да имаме трето бебе за известно време, бих я оставил на спокойствие. Но Трит е Родител и иска бебето; трябва да го има; и някак си не мога да го разочаровам, нито дори заради Дюа.

— Ако Дюа има разумно основание да не желае създаването на Емоционална, това ще бъде ли от значение за теб?

— За мен — да, но не и за Трит. Той не разбира подобни неща.

— Но ще положиш ли известни усилия, за да го накараш да потърпи?

— Да, ще го направя — поне за колкото време успея.

— Не си ли се замислял — поде Лостън, — че никой Мек — той се поколеба, сякаш търсеше подходяща дума и все пак използва обичайният израз на Меките — никога не продължава пътя, преди да се родят децата... всичките... като бебето-Емоционална е последно.

— Да, зная. — Один се зачуди как Лостън може да сметне, че не му е известен толкова елементарен факт.

— В такъв случай раждането на бебето-Емоционална означава, че приближава времето да се продължи пътя.

— Обикновено настъпва едва след като Емоционалната израсне достатъчно...

— Но все ще се наложи да се продължи пътя. Не е ли допустимо Дюа да не го желае?

— Как е възможно, Лостън? Когато настъпи времето да се продължи пътя, то е същото както, когато дойде време за сливане. Как можеш да не искаш?

(Твърдите не се сливаха; навярно не разбираха.)

— Да предположим, че Дюа просто не желае никога да продължи пътя? Какво ще кажеш в такъв случай?

— Но нали накрая все пак трябва да продължим пътя? Ако Дюа само се стреми да забави последното дете, бих отстъпил и дори навярно ще убедя Трит да почака. Но ако въобще не го желае... това не може да се допусне.

— А защо?

Один се замисли.

— Не мога да кажа, Лостън-сър, но зная, че се налага да продължаваме пътя. С всеки изминал цикъл го осъзнавам все по-добре и го чувствавам все по-силно, а от време на време си мисля, че почти разбирам защо.

— Понякога ми се струва, че си философ, Один — рече сухо Лостън. — Нека поразмислим. Когато третото бебе се роди и отрасне, Трит ще е отгледал трите си деца и ще очаква да продължи пътя след запълнен живот. Ти ще изпитваш задоволство от наученото и също ще можеш да продължиш пътя след изпълнен с нещо значим живот. А Дюа?

— Не зная — призна Один жално. — Другите Емоционални цял живот прекарват заедно и сякаш извличат някакво удоволствие от празното си бъбрече. Дюа обаче не желае да го върши.

— Е, тя е особена. Няма ли нещо, което да я увлича?

— Обича да слуша, като ѝ разправям за заниманията си — измърмори Один.

— Не се срамувай от това, Один — успокои го Лостън. — Всеки Разсъждаващ говори за заниманията си със своя десен и своята средна. Всички се правите, че не разправяте, но го вършите.

— Но Дюа ме слуша, Лостън-сър — настоя Один.

— Уверен съм, че е така. За разлика от другите Емоционални. А не ти ли се е струвало понякога, че след сливане тя разбира по-добре?

— Да, забелязвал съм го. Макар да не обръщах специално внимание, макар...

— Защото си уверен, че Емоционалните не разбират действително тези неща. Но по всичко личи, че Дюа доста прилича на Разсъждаващ.

(Один погледна смаяно Лостън. Веднъж Дюа му бе разправяла за нещастното си детство, само един път; за пискливите подвиквания на другите; за мръсния прякор, който ѝ бяха измислили — лява-Емоционална. Нима и Лостън го е научил някак си?... Но той го гледаше спокойно.)

— И това съм си мислил понякога — каза Один и после избухна. — Гордея се с нея заради това.

— Няма нищо лошо — увери го Лостън. — А защо не ѝ го кажеш? Щом иска да угажда на разсъждаващото в себе си, защо не я оставиш да го върши? По-интензивно я учи на каквото знаеш. Отговаряй на въпросите ѝ. Ще се посрами ли с това триадата ви?

— Не ме е грижа и да се посрами... Но защо пък в същност? Трит ще го сметне за загуба на време, но с него ще се справя.

— Обясни му, че ако Дюа получи нещо повече от живота и изпита по-пълно чувство за достижение, може би няма да се страхува да продължи пътя, както се бои сега, и навярно ще прояви повече готовност относно бебе-Емоционална.

Силното предчувствие на Один за неизбежна катастрофа, сякаш се разсея.

— Прав сте — изрече той забързано. — Чувствувам, че сте прав, Лостън-сър, толкова много неща разбирате. След като ръководите Твърдите, как е възможно все още да не успяваме с проекта за другата вселена?

— Аз ли? — Лостън се развесели. — Забравяш, че сега ни ръководи Естуолд. Той е истинският герой на проекта. Нямахме да стигнем доникъде без него.

— О, да — за миг Один се обърка. Все още не беше виждал Естуолд. В същност не познаваше никой Мек, който действително да го е виждал, макар някои да разправяха, че понякога са го зървали отдалеч. Естуолд беше нов Твърд, нов поне в това, че когато Один беше млад, не бе чувал никога да го споменават. Дали това не означаваше, че Естуолд е бил млад Твърд, дете-Твърд, по времето, когато Один е бил дете-Мек?

Нямаше значение. Сега Один изпитваше желание да се прибере у дома. Не биваше да докосва Лостън от благодарност, но можеше отново да му благодари и да си тръгне бързо, изпълнен с радост.

В доволството му се примесваше малко егоизъм. То не съдържаше само далечната перспектива да се роди бебе-Емоционална и мисълта, че Трит ще бъде удовлетворен. Нито само възможността, че Дюа ще изпита чувството на запълнен живот. За него в този миг беше важна очакваната радостна, близка възможност. Щеше да преподава. Уверен беше, че никой друг Разсъждаващ не е в състояние да изпита подобно удоволствие, защото никой друг нямаше в триадата си Емоционална като Дюа.

Щеше да е прекрасно — само ако накара Трит да разбере, че това е необходимо. Трябваше да поговори с него, да го убеди някак да прояви търпение.

2В

Трит никога не се бе чувствувал по-нетърпелив. Не се преструваше, че разбира защо Дюа постъпва така. Не искаше дори да се опитва. Пукната пара не даваше. Никога не му беше ясно защо Емоционалните постъпват по един или по друг начин. А Дюа не вършеше нищо като другите.

Тя не мислеше за важните неща. Вглеждаше се в Слънцето. Но изредяваше така, че светлината и храната само преминаваха през нея. После разправяше, че било красиво. Това не беше основното. Същественото бе да се храни. Какво красиво имаше в храненето?

Винаги настояваше да се сливат по-различно. Веднъж каза:

— Нека най-напред да поприказваме. Никога не си говорим за това. Не се замисляме.

Один винаги подхвърляше:

— Остави я да прави, каквото иска, Трит. По-добре е.

Один неизменно проявяваше търпение. Смяташе, че нещата ще се оправят, ако поизчакат. Или пък искаше да пообмисли.

Трит не беше сигурен дали разбира какво иска да каже Один с думите „да пообмислим“. Струваше му се, че са само оправдание за Один да не върши нищо.

Както самото довеждане на Дюа. Один все още щеше да обмисля. А Трит направо отиде и поиска. Така трябваше да се постъпва.

И сега Один не желаше нищо да предприеме по отношение на Дюа. И какво щеше да стане с бебето-Емоционална, което единствено имаше значение? Щом Один не предприемаше нищо, Трит щеше да се погрижи за това.

В същност вече правеше нещо. Запромъква се по дългия коридор, още докато всички тези мисли се въртяха в главата му. Не съзнаваше, че е стигнал толкова далеч. Това ли означаваше „да пообмислим?“ Е, нямаше да се остави да го уплашат. Нямаше да се върне.

Огледа се с безразличие. Отгук беше пътят към пещерите на Твърдите. Знаеше, че скоро ще мине по него с малкия-ляв. Веднъж Один му беше показал пътя.

Но сега не знаеше какво да прави, когато стигне там. Въпреки това въобще не изпитваше страх. Искаше да има бебе-средна. Нищо не беше по-важно от това. Твърдите ще се погрижат да го получи. Нима не им бяха довели Дюа, когато ги помоли?

Но с кого да сподели? Дали да се обърне към кой да е от Твърдите? Някак неясно бе решил, че няма да обяснява на всеки Твърд. Ще пита за един от тях по име. После с него ще разговаря по проблема.

Помнеше името. Дори си спомняше кога го чу за първи път. Беше по времето, когато малкият-ляв бе пораснал достатъчно, за да може съзнателно да си променя формата. (Какъв забележителен ден! „Один, ела бързо! Енис е съвсем овален и твърд! И го постигна съвсем сам. Дюа, погледни!“ И те се втурнаха при тях. Тогава Енис беше единственото им дете. Толкова дълго трябваше да чакат за второто. Тогава нахлуха в помещението, а малкият се бе разстлал в ъгъла. Огъваше се и се разливаше върху леглото като мокра глина. Один си бе тръгнал, защото беше зает. Но каза: „Отново ще го направи, Трит.“ Наблюдаваха го часове, но не го повтори.)

Трит се обиди, че Один не остана. Щеше да го смъмри, но Один изглеждаше толкова уморен. Върху яйцеобразната му част явно се виждаха бръчки. И не си даде труд да ги изглади.

— Да не би нещо да не е наред, Один? — запита го загрижено.

— Труден ден и не съм сигурен дали ще стигна до диференциалните уравнения преди следващото сливане.

(Трит не си спомняше точните думи на Твърдите. Беше нещо подобно. Один винаги използваше такива термини.)

— Искаш ли сега да се слеем?

— О, не. Току-що видях Дюа да се отправя нагоре и знаеш какво става, ако се опитаме да я спрем. Няма защо да бързаме. Има един нов Твърд.

— Нов Твърд ли? — подхвърли Трит, без да прояви особен интерес. Общуването с Твърдите привличаше силно Один, но на Трит това не му се харесваше. Один се беше заел много по-сериозно с образованието си — както го наричаше, — от всички други Разсъждаващи в района. Това не беше почитено. Один затъваше твърде

много в заниманията си. Дюа прекалено се шляеше сама по повърхността. Никой освен Трит не проявяваше достатъчно интерес към триадата.

— Наричат го Естуолд — осведоми го Один.

— Естуолд? — Трит действително изпита известно любопитство. Навярно защото с тревога долавяше чувствата на Один.

— Не съм го виждал, но всички говорят за него. — Очите на Один се бяха сплескали, както ставаше винаги, когато се вглъбяваше в себе си. — Той отговаря за онази новост, която са получили.

— Каква новост?

— Позитронната пом... Няма да го разбереш, Трит. Имат нещо ново. То ще предизвика революция в света.

— Какво е революция?

— Да се промени всичко.

Трит веднага се обезпокои.

— Не бива всичко да се променя.

— Ще направят всичко по-добро. Различно не винаги означава по-лошо. Както и да е, Естуолд отговаря за това. Много е умен. Усещам го.

— Защо тогава не го обичаш?

— Не съм казал, че не го обичам.

— Долавям, че сякаш не ти харесва.

— Нищо подобно, Трит. Просто някак си... някак си — Один се изсмя. — Ревнувам. Твърдите са толкова умни, че Мекия е нищо в сравнение с тях, но свикнах с това, защото Лостън често ми повтаряше колко съм схватлив... за Мек, предполагам. Но ето, че се появи този Естуолд и дори Лостън изглежда си е загубил ума по него, а аз действително съм нищо.

Трит изду предната си част, колкото да докосне Один, а той вдигна очи и се усмихна.

— Глупаво е от моя страна. Кой го е грижа колко е умен някой Твърд? Нито един от тях си няма Трит.

После и двамата тръгнаха да търсят Дюа. За тяхна изненада тя беше свършила разходката си и се канеше да се спусне. Сливането стана много добре, макар изтеклото време да се окажа само един или два дена. През този период Трит се безпокоеше от сливането. Енис

беше толкова малък, че дори краткото отсъствие носеше риск, макар винаги да имаше други Родители да го поемат.

След това Один от време на време отново споменаваше за Естуолд. Винаги го наричаше „новия“, дори и след като изминаха доста дни. Все още не го беше виждал.

— Струва ми се, че го отбягвам — обясни веднъж в присъствието на Дюа, — защото знае толкова много за новото устройство. Не искам да разбера всичко преждевременно. Толкова приятно е да учиш.

— За Позитронната помпа ли?

„Това също е от странностите на Дюа“ — помисли Трит. Безпокоеше го. Тя изговаряше думите на Твърдите почти толкова добре, колкото и Один. Емоционалните не трябваше да бъдат такива.

Трит реши да помоли Естуолд, защото Один бе казал, че е умен. Освен това Один не го бе виждал никога. Естуолд не можеше да му отвърне: „Говорих с Один по въпроса, Трит, и не бива да се безпокоиш.“

Всеки мислеше, че ако говориш с Разсъждаващия, разговаряш с цялата триада. Никой не забелязваше Родителите. Но този път щеше да ги застави да му обърнат внимание.

Намираше се в пещерите на Твърдите и всичко изглеждаше различно. Трит нищо не разбираше. Всичко беше ненормално и ужасяващо. Въпреки това изпитваше силно желание да се срещне с Естуолд, така че не го беше страх. Каза си: „Искам да си имаме нашето малко-средно.“ Това го окуражи достатъчно, за да продължи напред.

Накрая срещна един Твърд. Беше сам; занимаваше се с нещо, беше се навел над него, работеше. Один на времето му бе разправял, че Твърдите винаги работят с техните... какво ли го каза? Трит не помнеше, а и пет пари не даваше.

Придвижи се плавно и спря.

— Твърд-сър — обърна се той към него.

Твърдия вдигна поглед към Трит и въздухът около него затрептя; Один беше споменавал, че понякога става така, когато двама Твърди разговарят помежду си. После Твърдия изглежда наистина видя Трит и каза:

— О, един десен. Какво търсиш тук? Малкия-ляв ли водиш със себе си? Днес ли започва семестърът?

Трит не обърна внимание на въпросите му.

— Къде мога да намеря Естуолд, сър? — попита той.

— Кого да намериш?

— Естуолд.

Твърдия помълча доста време. После заговори:

— Каква работа имаш с Естуолд, десен?

— Трябва да поговоря с него за нещо важно — отвърна упорито

Трит. — Да не сте вие Естуолд, Твърд-сър?

— Не, не съм... Как се казваш, десен?

— Трит, Твърд-сър.

— Разбирам. Ти си десният от триадата на Один, нали?

— Да.

Гласът на Твърдия се посмекчи.

— Опасявам се, че засега не ще успееш да се срещнеш с Естуолд. Не е тук. Не може ли някой друг да ти помогне?

Трит не знаеше какво да каже. Остана неподвижен.

— Сега се прибери у дома — подкани го Твърдия. — Поговори с Один. Той ще ти помогне. Нали така? Върви си у дома, десен.

Твърдия се извърна. Беше зает с други дела, нямаше време за него и Трит постоя нерешително. После безшумно премина в друго помещение. Твърдия не вдигна поглед.

Отначало Трит не беше сигурен защо тръгна именно в тази посока. Просто почувствува, че е добре да се отправи натам. После му се изясни. Заобикаляше го леката топлина на храна и той поглъщаше по малко от нея.

Не бе усетил глад, но сега ядеше и то му доставяше удоволствие.

Слънцето не се виждаше. Погледна инстинктивно нагоре, но, разбира се, намираще се в пещера. Въпреки това храната беше по-добра, отколкото на повърхността. Огледа се с любопитство. Най-вече се чудеше, че действително проявява интерес.

Понякога Один му досаждаше, защото се интересуваше от толкова незначителни неща. А самият той — Трит — проявяваше любопитство. Но към нещо, което беше от съществено значение. Внезапно разбра, че наистина е важно. Като светкавица го порази мисълта, че нямаше да го привлече, ако нещо вътре в него не му бе подсказало, че е от значение. Реагира бързо, като се чудеше на

собствената си храброст. След известно време се върна по стъпките си. Премина отново покрай Твърдия, с когото разговаря преди.

— Отивам си у дома, Твърд-сър — обади му се той.

Твърдия отвърна нещо неразбрано. Все тъй наведен, той се занимаваше с глупави неща и не виждаше важните.

„Ако Твърдите са толкова велики, могъщи и умни — помисли си Трит, — как е възможно да са и толкова глупави?“

ЗА

Дюа осъзна, че се е отправила към пещерите на Твърдите. Отчасти, за да си намери занимание, след като Слънцето залезе, нещо, което да я задържи още малко навън от дома, да забави принудата да слуша упреците на Трит и полусмутените, полупримирените предложения на Один. Отчасти и заради привлекателността на самите пещери.

Отдавна я привличаха, в същност още от малка, и се бе отказала да се преструва, че не е така. Предполагаше се, че Емоционалните не изпитват подобно влечение. Понякога малките действително бяха обземани от такова желание — Дюа беше достатъчно възрастна и опитна, за да го знае, — но то бързо заглъхваше, а в противен случай взимаха мерки да го подтиснат.

Макар че, когато тя самата беше дете, упорито продължаваше да се интересува от света, Слънцето, пещерите и... всичко... докато Родителя ѝ казваше:

— Ти си особена, Дюа, скъпа. Ти си странна малка-средна. Какво ли ще стане с теб?

Отначало нямаше никакво понятие какво странно имаше в желанието да узнаеш. Много скоро разбра, че нейният Родител не може да отговаря на въпросите ѝ. Веднъж попита своя ляв-баща, но той не прояви благородно положение недоумение като Родителя ѝ.

— Защо питаш, Дюа? — тросна ѝ се той, като я изгледа с твърд, изпитателен поглед.

Тя избяга уплашена и не го запита повторно.

Един ден друга Емоционална на същата възраст като нея ѝ викна пискливо „лява-Емоционална“, защото бе казала... вече не си спомняше... нещо, което на времето ѝ се стори напълно естествено. Дюа се сконфузи, без да знае защо и попита значително по-стария си ляв-брат какво означава лява-Емоционална. Той се отдръпна смутен... явно се притесни и промърмори:

— Не зная — макар че явно знаеше.

След като поразмисли, тя отиде при Родителя си и го попита:

— Лява-Емоционална ли съм, татко?

— Кой те е нарекъл така, Дюа? — осведоми се той. — Не бива да употребяваш такива думи.

Тя се уви около най-близкия му ръб, помисли малко и рече:

— Лошо ли е?

— Като пораснеш, ще се промениш — отвърна той и се поизду, за да я накара да се залюлее и да затрепти в играта, която винаги бе обичала. Сега обаче не ѝ достави удоволствие, защото беше напълно ясно, че в същност не ѝ отговори. Отдръпна се замислена.

Той каза: „Като пораснеш, ще се промениш“, значи сега беше такава, но каква?

Дори тогава имаше малко истински приятелки сред другите Емоционални. Те обичаха да си шепнат и да се хият, а тя предпочиташе да се плъзга по натрошените скали и да се наслаждава, като усеща грубата им повърхност. Имаше и някои средни, които бяха по-приятелски настроени от другите и тя не ги намираше толкова заядливи. Дорал например беше глупава като другите, но понякога бърбеше забавно. (Когато порасна, Дорал оформи триада с десния-брат на Дюа и млад-ляв от друг пещерен комплекс, ляв, когото Дюа не харесваше особено. После Дорал се зае да заченат в бърза последователност бебе-ляв, после бебе-десен и не много след това бебе-средна. Също така стана толкова плътна, че в триадата сякаш имаше двама Родители и Дюа си задаваше въпроса дали въобще могат да се сливат... Въпреки това Трит напълно целенасочено непрекъснато ѝ разправяше, че Дорал е спомогнала да се създаде добра триада).

Един ден двете с Дорал си седяха и Дюа я попита с шепот:

— Дорал, знаеш ли какво е лява-Емоционална?

Дорал се изхили, смали се сякаш, за да не я видят, и отвърна:

— Това е Емоционална, която се държи като Разсъждаващ, нали разбираш, като ляв. Ясно ли ти е? Лява-Емоционална. Разбра ли?

Естествено, Дюа разбра прякора. Ставаше очевиден, щом ти го обяснят. И сама щеше да се досети веднага, стига да можеше да си представи подобно състояние на нещата.

— Откъде знаеш? — попита я Дюа.

— Другите момичета ми казаха. — Веществото на Дорал се завихри и движението не се понрави на Дюа. — Грозно е — добави Дорал.

— Защо? — заинтересува се Дюа.

— Защото е грозно. Емоционалните не трябва да се държат като Разсъждаващи.

Дюа никога не си бе представяла подобна възможност, но сега се замисли.

— Защо не трябва да го правят?

— Защото така! Искаш ли да научиш и друго грозно нещо?

— Какво? — Дюа не успя да сдържи любопитството си.

Дорал не каза нищо, но внезапно част от нея се протегна и докосна неподозиращата Дюа, преди тя да успее да се отдръпне. Това не се понрави на Дюа. Тя се отмести и каза:

— Не прави така.

— Знаеш ли какво още е грозно? Да влезеш в скала!

— Не, не е възможно — откликна Дюа. Беше глупаво да го твърди, защото сама често бе прониквала през повърхността на скала и това ѝ харесваше. Но сега, сред кикота на Дорал, изпита отвращение и отрече всичко, дори пред себе си.

— Да, възможно е. Нарича се търкане в скала. Емоционалните лесно го правят. Левите и десните могат да го вършат само като бебета. Когато пораснат, го правят един с друг.

— Не ти вярвам. Измисляш си.

— Казвам ти, че го правят. Познаваш ли Димит?

— Не.

— Познаваш я. Тя е момичето с плътния ръб от пещера С.

— Тя ли е, дето прелива странно?

— Да. Заради плътния си ръб. Тя е. Веднъж влезе цялата в скала — с изключение на плътния си ръб. Позволила на своя ляв-брат да я гледа, а той казал на Родителя им и да знаеш само как си изпати. Никога вече не го повтори.

След този разговор Дюа си отиде доста разстроена. Дълго време не разговаря с Дорал, никога не се сприятелиха отново, но любопитството ѝ бе раздразнено.

Любопитство ли? А защо да не кажеше, че това е нейната лява-емоционалност?

Един ден, когато беше напълно сигурна, че Родителя ѝ не е наблизо, тя самата се сля в една скала, бавно, мъничко само. За първи път опитваше, тъй като беше още много млада и не бе помисляла, че

някога ще се осмели да проникне толкова надълбоко. Изпита някаква топлина, но когато се измъкна, струваше ѝ се, че всеки може да познае, сякаш скалата е оставила отпечатък върху нея.

Понякога отново го вършеше — по-смело — и си позволяваше да изпитва по-голямо удоволствие. Разбира се, никога не проникваше много надълбоко. Накрая нейният Родител я хвана, стана му явно неприятно и след това тя стана по-внимателна. Вече беше по-възрастна и със сигурност знаеше, че въпреки подхилването на Дорал, допирът до скала не беше необичайно. Почти всички Емоционални го правеха от време на време, а някои дори открито си признаваха.

Когато поотраснаха, това все по-рядко им се случваше и Дюа вярваше, че никоя от познатите ѝ не го е правила, след като се е присъединила към триада. Една от тайните ѝ беше (с никого не я бе споделяла), че продължава да го върши и че веднъж или два пъти се бе опитвала и след оформянето на триадата. (Тези няколко пъти си бе мислила: „Ами ако Трит разбере?“ Последствията от подобна възможност изглеждаха страховити и това разваляше удоволствието ѝ.)

Тя доста объркано намираще извинения за това — пред себе си — в мъченията, на които я бяха подлагали другите. Виковете „лява-Емоционална“ започнаха да я преследват навсякъде като публично унижение. Имаше период от живота ѝ, през който се принуждаваше да се оттегля в почти монашеско усамотение, за да избяга от тях. По начало имаше склонност към усамотяване, а преследванията я затвърдиха. Когато оставаше сама, намираще утешения в скалите. Нередно или не, това бе действие на самотник, а те я принуждаваха да живее сама.

Поне така си казваше.

Веднъж се опита да отвърне на дразнещите я средни. Викна:

— Вие сте всичките десни-Емоционални, мръсни десни-Емоционални!

Само ѝ се изсмяха и Дюа избяга, объркана и разстроена. Такива бяха наистина. Когато наближеше възрастта за оформяне на триада, почти всяка Емоционална започваше да се интересува от бебета, суетеше се по подобие на Родителите, а това отвращаваше Дюа. Самата тя никога не бе изпитала подобен интерес. Бебетата си бяха бебета; за тях трябваше да се грижат братята-десни.

Подвикванията заглъхнаха, когато Дюа порасна. Помогна ѝ това, че запази момичешката си разредена структура и можеше да се лее с димно завихряне, което никой не успяваше да повтори. А когато все повече леви и десни започнаха да проявяват интерес към нея, другите Емоционални трудно можеха да ѝ се подиграват.

И въпреки това... въпреки това... сега, когато никой не се осмеляваше да говори без уважение за Дюа (защото из всички пещери беше добре известно, че Один е най-забележителният Разсъждаващ от поколението, а Дюа беше негова средна-брънка), тя сама съзнаваше, че е лява-Емоционална и че никога няма да се оправи.

Не го смяташе нередно... не напълно, но понякога се улавяше, че изпитва желание да е Разсъждаващ и тогава се смущаваше. Задаваше си въпроса дали и други изпитват подобни желания... въобще... или понякога... и защо... не искаше да има бебе-Емоционална... отчасти, защото самата не беше истинска Емоционална... и не изпълняваше, както се полага, ролята си в триадата...

На Один не му правеше впечатление, че е лява-Емоционална. Никога не я бе нарекъл така... но му се нравеше интереса, който проявяваше към неговия живот... харесваха му нейните въпроси, обясняваше ѝ и му правеше удоволствие начина, по който го разбираше. Дори я защитаваше, когато Трит започваше да ревнува... е, в същност не ревнуваше... но в упоритото си и ограничено схващане за живота изглежда смяташе, че всичко това не е нормално.

Понякога Один я водеше в пещерите на Твърдите с желанието да се изтъкне пред нея и явно изпитваше удоволствие от факта, че това прави силно впечатление на Дюа. Наистина ѝ правеше силно впечатление — не толкова фактът, че знае много и е интелигентен, а това, че няма нищо против да споделя знанията си. (Спомняше си грубия отговор на своя ляв-баща единствения път, когато го попита нещо.) Никога не бе обичала Один толкова много, колкото когато ѝ позволяваше да споделя живота му... но дори и това беше част от нейната лява-емоционалност.

Навярно (непрекъснато ѝ идваше на ум), именно защото беше такава тя се сближаваше повече с Один и се отдалечаваше от Трит, а това беше една от причините, поради които настойчивостта на Трит я отблъскваше. Один никога не намекваше за това, но вероятно Трит го долавяше неясно, не успяваше да го разбере напълно, но го усещаше

достатъчно силно, за да бъде нещастен, без да е в състояние да обясни защо.

Първия път, когато попадна в пещерите на Твърдите, чу двама от тях да разговарят. Естествено, не разбра, че си говорят. Във въздуха се носеше някакво трептене, много бързо, променящо се, което проникваше неприятно дълбоко в нея. Принуди се да се разрези и да го пропуска през себе си.

— Разговарят — обясни ѝ Один и прибави бързо, защото предвиждаше възражението ѝ — по техния си начин. Те се разбират помежду си.

Дюа успя да схване това понятие. Беше още по-възхитително да разбира бързо, защото доставяше такова удоволствие на Один. (Веднъж ѝ каза: „Всички други Разсъждаващи, които познавам, имат само празноглави Емоционални. Аз съм щастливец.“ Тя отвърна: „Но другите Разсъждаващи изглежда харесват празноглавите. Защо си различен от тях, Один?“ Один не отрече, че другите Разсъждаващи предпочитат празноглавите. Добави само: „Никога не съм могъл да го проумея и не смятам, че трябва да се занимавам с това. Ти ми харесваш и съм доволен, че е така.“)

— А ти разбираш ли, когато си говорят Твърдите? — заинтересува се тя.

— Не съвсем — отговори Один. — Не усещам достатъчно бързо промените. Понякога успявам да почувствувам какво казват, дори без да разбирам, особено след синтез. Само от време на време обаче. Това е способност на Емоционалните, само че обикновена Емоционална няма да разбере какво точно означава онова, което изпитва. А ти ще можеш.

— Ще ме е страх — рече колебливо Дюа. — Ами ако не им се понрави?

— Хайде, опитай. Любопитен съм. Виж дали ще успееш да разбереш за какво си говорят.

— Да опитам ли? Наистина ли?

— Хайде. Ако те уловят и се разсърдят, ще кажа, че аз съм те накарал.

— Обещаваш ли?

— Обещавам.

Доста развълнувана, Дюа се насочи мислено към Твърдите и се отпусна в пълна пасивност, която позволяваше в нея да нахлуят чувства отвън.

— Възбуда! Възбудени са — каза тя. — Някой нов.

— Може би е Естуолд — подхвърли Один.

Дюа за първи път чуваше това име.

— Странно — рече тя.

— Какво е странно?

— Изпитвам чувството за голямо слънце. Много голямо слънце.

Один придоби замислен вид.

— Навярно разговарят за него.

— Но как е възможно?

Точно в този миг Твърдите ги забелязаха. Приближиха се към тях с приятелски вид и ги поздравиха с говора на Меките. Дюа се чувствуваше ужасно смутена и се питаше дали са разбрали, че ги подслушва чрез чувствата им. И да знаеха обаче, не споменаха нищо.

(След това Один ѝ разправи, че твърде рядко можеш да се натъкнеш на Твърди, които разговарят по техния си начин. Те винаги се съобразяват с Меките и изглежда винаги прекратяват собствената си работа, когато наоколо имаше Меки. „Много ни обичат — увери я Один. — Много са любезни.“)

От време на време я водеше в пещерите на Твърдите — обикновено, когато Трит биваше изцяло погълнат от децата. Один не се стараяше много да разправя на Трит, че води Дюа долу. Навярно щеше да му подхвърли, че я разглезва и с това само поощрява нежеланието ѝ да се пече на слънцето, а от това сливането ставаше по-неэффективно...

Веднъж или два пъти се бе спускала долу дори сама. Винаги изпитваше лек страх, макар че Твърдите, които срещаше, неизменно се отнасяха приятелски, бяха „много любезни“, както казваше Один. Изглежда отношението им към нея не беше много сериозно. Правеше им удоволствие, но и сякаш се забавляваха — чувствуваше го със сигурност, — когато им задаваше въпроси. Отговаряха ѝ опростено, без да ѝ дават информация.

— Обикновена машина, Дюа — казваха. — Один ще ти обясни.

Задаваше си въпроса дали е срещала Естуолд. Не се осмеляваше да пита за имената им Твърдите, които срещаше (с изключение на

Лостън; Один ги запозна и се беше наслушала за него.) Понякога ѝ се струваше, че един или друг Твърд може да е той. Один говореше за него с голямо страхопочитание и с известна горчивина.

Подразбра, че е прекалено зает с изключително важна работа, за да стои в пещерите на разположение на Меките.

От онова, което Один ѝ разправяше, установи, че светът страда от остър недостиг на храна. Один почти никога не говореше за „храна“. Наричаше я „енергия“ и казваше, че това е дума на Твърдите.

Слънцето изстиваше и умираше, но Естуолд бе открил как да се намери енергия отдалеч, много по-далеч от Слънцето и седемте звезди, които блестяха върху тъмното нощно небе. (Один ѝ разправи, че седемте звезди са седем слънца, но само отдалечени; че има много други звезди, които са още по-далеч и са твърде бледи, за да се виждат. Трит го чу и попита каква е ползата от такива звезди, щом не могат да се виждат, и не повярва ни дума от казаното. „Хайде, хайде, Трит“ — подвижна му Один търпеливо. Дюа също се канеше да каже нещо много подобно на забележката, направена от Трит, но промени намерението си.)

Сега изглеждаше, че ще има обилна енергия завинаги; обилна храна... поне веднага щом Естуолд и другите Твърди се научат да придават подходящ вкус на новата енергия.

Само преди няколко дни каза на Один:

— Помниш ли как доста отдавна ме заведе в пещерите на Твърдите, а аз почувствувах разговора им и ти разправих, че долавям нещо за голямо слънце?

Один придоби озадачен вид.

— Не съм сигурен. Но продължавай, Дюа. Какво има?

— Поразмислих. Голямото слънце ли е източник на новата енергия?

— Много добре, Дюа — отзова се щастливо Один. — Не е съвсем точно, но проявяваш изключително добра интуиция за Емоционална.

А сега Дюа се движеше бавно, почти меланхолично, през цялото време потънала в спомени. Без да усеща изтичащото време или пространството, тя се отзова в пещерите на Твърдите и тъкмо се замисляше дали не се е забавила повече, отколкото е безопасно, дали не трябва да се връща у дома и да изтърпи неизбежните укори на Трит,

когато... почти сякаш мисълта за Трит стана причина... долови присъствието му.

Усещането беше толкова силно, че за миг се обърка и помисли дали по някакъв начин не долавя чувствата му чак от домашната им пещера. Не! Той беше заедно с нея в пещерите на Твърдите.

Но какво ли правеше тук? Дали не я следеше? Нима щеше да се скара с нея тук? Дали в глупостта си нямаше да се обърне към Твърдите? Дюа помисли, че няма да го понесе...

После студеното чувство на ужас я напусна и бе заменено от изненада. Трит въобще не мислеше за нея. Сигурно не усещаше присъствието ѝ. У него долавяше само някаква всепоглъщаща решителност, смесена със страх и опасения от нещо, което се готвеше да извърши.

Дюа можеше да проникне по-навътре и да разбере поне нещо за онова, което е направил и защо е постъпил така, но нищо не беше подалеч от намеренията ѝ. Тъй като Трит не знаеше, че е наблизо, тя искаше да подсигури само едно — той да продължава да е в неведение.

Тогава подтиквана почти само от чист рефлекс, направи нещо, което миг по-рано би се заклела, че никога не би и помислила да стори при каквито и да са обстоятелства. Навярно (премисли по-късно тя) беше заради неясните спомени от разговора с Дорал, когато бяха малки, или поради личния ѝ опит от търкането в скалите. (За това съществуваше сложна дума на възрастните, но тя ѝ се струваше много по-смущаваща, отколкото термина, който използваха всички деца.)

Както и да е, без да съзнава напълно какво прави, а известно време след това и какво е направила, тя просто набързо се преля в най-близката скала.

В нея! Цялата!

Ужасът от постъпката ѝ се смекчи от превъзходния начин, по който постигна целта си. Трит мина съвсем наблизо и въобще не разбра, че в даден миг би могъл да се пресегне и да докосне своята средна-брънка.

Дюа бе престанала да се чуди какво търси Трит в пещерите на Твърдите, щом като не е дошъл за нея. Забрави го напълно. Защото беше смаяна от положението си. Дори през детството си никога не се бе сливала напълно в скала, нито познаваше някого, който да признава, че го е вършил (макар неизменно да се разправяха истории, че някой

друг го е правил.) Сигурна беше, че никоя възрастна Емоционална никога не се е сливала в скала, нито би могла да го направи. Дюа беше изключително разредена (Один с удоволствие го изтъкваше) и понеже отбягваше да поема повече храна, това ѝ качество се засилваше (както често твърдеше Трит).

Сегашната ѝ постъпка показва липсата на плътност много по-ярко, отколкото всичките натяквания на дясната-брънка; за миг Дюа се засрами и съжали Трит.

После я обзе още по-дълбок срам. Ами ако я уловят? Тя, възрастна...

Ако мине някой Твърд и се позабави... Не би могла да се появи из скалата, докато я гледат, но колко ли време ще успее да преседи вътре, ако открият, че е в нея?

И още докато тези мисли се въртяха в главата ѝ, почувствува Твърдите, но установи — неизменно как, — че са далеч.

Поотдъхна, постара се да се успокои. Пропиващата я, обграждащата я скала придаваше някаква сивота на усещанията ѝ, но не намаляваше силата им. Дори усещаше по-ясно. Все още чувствуваше присъствието на Трит, докато той се спускаше плавно надолу — така ясно, сякаш се намираше до нея; усещаше и Твърдите, макар да бяха чак през един пещерен комплекс. Видя Твърдите, всеки отделен индивид, всеки на мястото му, усещаше и вибриращата им реч в най-малки подробности, дори отчасти разбираше какво говорят.

Усещаше и чувствуваше както никога преди, както не бе и помисляла, че някога ще ѝ се отдаде.

И макар сега да можеше да напусне скалата с увереност, защото знаеше, че е сама и никой не я вижда, тя не го направи; отчасти от смайване, отчасти поради странното задоволство, което изпитваше и желанието да продължи преживяването.

Чувствителността ѝ беше толкова голяма, че дори знаеше защо е толкова възприемчива. Один често споменаваше колко добре разбира нещо след период на сливане, дори ако преди въобще не го е схващал. В състоянието на слятост имаше нещо, което невероятно повишаваше чувствителността; повече се поемаше, повече се използваше. Один твърдеше, че се дължи на по-голямата плътност на атомите при сливане.

Макар Дюа да не беше уверена какво означава „по-голяма плътност на атомите“, подобно състояние се получаваше при сливане, а сегашното ѝ положение не приличаше ли на сливане? Нима не се беше сляла със скалата?

Когато триадата се сливаше, цялата чувствителност оставаше в полза на Один. Разсъждаващият я поглъщаше, повишаваше се способността му да разбира и той запазваше тази способност и след като се разделяха. Но сега Дюа се оказа единственото съзнание в сливането. Бяха само тя и скалата. От „по-голямата плътност на атомите“ (така ли се наричаше?) можеше да се възползува само тя.

(Заради това ли търкането в скалите се смяташе за извратеност? Затова ли ги предупреждаваха да не го правят? Или така ставаше само с Дюа, защото беше толкова неплътна? Или защото беше лява-Емоционална?)

После Дюа престана да размисля и смаяна се отдаде на усещанията си. Само механично долови присъствието на Трит, когато мина обратно покрай нея в посоката, откъдето беше дошъл. Също така механично долови — като не изпита почти никаква изненада, — че Один се изкачва от пещерите на Твърдите. Усещаше само Твърдите, опитваше се да извлече, колкото е възможно повече от усещанията си, да изстиска от тях всичко възможно.

Измина дълго време, преди да се откъсне и да се излее навън от скалата. А когато настъпи мигът, не се загрижи много дали ще я видят. Беше достатъчно уверена в способността си да усеща, за да е сигурна, че няма да я забележат.

Върна се у дома, потънала в дълбок размисъл.

ЗБ

Один се прибра, завари Трит да го чака, но Дюа все още не се беше върнала. Трит сякаш не се безпокоеше. Беше разтревожен, но не заради нея. Чувствата му бяха достатъчно силни, така че Один ги усещаше ясно, но не се зае да ги анализира. Отсъствието на Дюа го караше да изпитва безпокойство; и то до такава степен, че го дразнеше присъствието на Трит, само защото той не беше Дюа.

Изненада се от себе си. Не можеше да отрече, че именно Трит му бе по-скъп от двамата. В идеалния случай всички членове на триадата бяха едно и всеки от тях би трябвало да се отнася напълно еднакво с другите двама — да ги смята за равностойни, както помежду им, така и на самия него. Но Один никога не бе виждал триада, в която да е така; най-малко сред ония, които на висок глас твърдяха, че тяхната триада била идеална в това отношение. Единият от тримата винаги бе поизоставен и обикновено го знаеше.

Не се случваше често това да бъде Емоционалната. Извън триадите Емоционалните се поддържаха помежду си до степен, каквато рядко се срещаше при Разсъждаващите или при Родителите. „Разсъждаващия има учителя си — гласеше поговорката, — а Родителя децата, но Емоционалната има всички други Емоционални.“

Те сравняваха преживяванията си и ако някоя от тях твърдеше, че е пренебрегната, или ако успееша да я накарат да го признае, изпращаха я у дома с куп указания да се държи твърдо, да изисква!

Но Дюа беше безчувствена Емоционална. Тя сякаш не се тревожеше от факта, че Один и Трит са толкова близки помежду си, а сред другите Емоционални нямаше приятелки, които да я накарат да се загрижи. Разбира се, това бе причината — бе безчувствена.

На Один много му харесваше, че изпитва такъв интерес към неговата работа; нравеше му се, когато проявяваше внимание и смайваща готовност да го разбира; но това беше интелектуална любов. По-дълбоките му чувства се насочваха към верния, глупав Трит, който толкова добре знаеше мястото си и не можеше да предложи почти

нищо друго, освен точно онова, което имаше значение — сигурността на установената рутина.

Но сега Один беше в лошо настроение.

— Знаеш ли нещо за Дюа, Трит?

Трит не му отговори направо.

— Зает съм — рече той. — Ще се видим по-късно. Направих някои неща.

— Къде са децата? И тебе ли те нямаше? Излъчваш чувство на отсъствие.

В гласа на Трит прозвуча нотка на досада.

— Децата са добре възпитани. Знаят достатъчно, за да се поставят под закрилата на общността ни. Та те вече не са бебета, Один. — Но Трит не отрече лекото излъчване на „отсъствие“.

— Прощавай. Просто ми се иска да видя Дюа.

— По-често трябва да изпитваш такова чувство — подхвърли Трит. — Винаги ми казваш да я оставим на спокойствие. Потърси я. — И той се отдалечи в по-дълбоките ниши на домашната им пещера.

Один се загледа с изненада след дясната-брънка. При почти всеки друг случай щеше да го последва, за да разбере какво е това необичайно смущение, което проличаваше напълно ясно през вроденото равнодушие на Родителя. Какво ли беше направил Трит? Но чакаше Дюа, с всеки миг тревогата му нарастваше и затова остави Трит да се отдалечи.

Тревогата изостри чувствителността на Один. Сред Разсъждаващите съществуваше едва ли не извратена гордост от сравнителната им бедност на усещания. Усещането не се смяташе за функция на интелекта. Один беше най-Разсъждаващ сред Разсъждаващите, гордеше се със способността си да мисли, а не да чувства, но въпреки това сега разпростря колкото е възможно по-надалеч несъвършената мрежа на емоционалните си усещания; и само за миг пожела да е Емоционална, за да я разшири, да я направи по-ефикасна.

Все пак постигна целта си. Накрая долови приближаването на Дюа от необичайно разстояние — за него — и побърза да я посрещне. И понеже я разпозна на такова разстояние, усети по-ясно от обикновено нейната разреденост. Беше като лека мъгла, нищо повече.

„Трит е прав — помисли Один, внезапно обзет от силно безпокойство. — Трябва да заставим Дюа да се храни и да се слива. Необходимо е да се засили интересът ѝ към живота.“

Толкова напрегнато мислеше за тази необходимост, че когато тя се устреми преливащо към него и почти го обгърна, без да обръща никакво внимание на факта, че не са уединени и могат да ги видят, и му каза: „Один, трябва да зная... толкова неща трябва да науча...“ той го прие като допълнение към собствените си мисли и дори не му се стори странно.

Отдръпна се внимателно — все пак трябваше да спазват приличие! — но без да излезе, че я отблъсва.

— Ела — подкани я той. — Чаках те. Каж ми какво желаеш да научиш. Ще ти обясня всичко, което мога.

Запътиха се бързо към жилището си и Один с желание се приспособяваше към характерното трептене в леещата ѝ се походка.

— Разправи ми за другата вселена — помоли Дюа. — Защо те са различни? По какво се различават? Разправи ми всичко.

Дюа не схващаше, че пита прекалено много. Но Один го разбра. Чувствуваше се богат от смайващото количество познания и се готвеше да ѝ зададе въпроса „Откъде си научила толкова за другата вселена, че да изпитваш любопитство?“ Не го зададе. Дюа дойде откъм пещерите на Твърдите. Навярно Лостън е говорил с нея, като е подозрял, че въпреки всичко Один се е оказал прекалено горд, за да помогне на своята средна-брънка.

„Но не е така“ — помисли сериозно Один. Нямах да я пита. Само ще ѝ обяснява.

Когато се прибраха, Трит се засуети около тях.

— Ако смятате да си говорите, вървете в стаята на Дюа. Тук ще имам работа. Децата трябва да се приведат в ред и да си направят упражненията. Сега няма време за сливане. Няма да има сливане.

Нито Один, нито Дюа не бяха дори помислили за сливане, но и двамата щяха да се подчинят на нареждането. Домът на Родителя беше неговият замък. Разсъждаващия разполагаше с пещерите долу, а Емоционалната имаше на разположение местата за срещи по повърхността. Родителя притежаваше само своя дом.

Поради това Один се съгласи:

— Добре, Трит. Няма да ти пречим.

А Дюа протегна за миг нежно част от себе си и каза:

— Приятно е да те видя, десен-скъпи.

(Один се запита дали жестът ѝ не изразяваше отчасти облекчение заради факта, че нямаше да се упражни натиск за сливане. Трит наистина прекаляваше в това отношение; повече от обикновеното дори за Родител.)

В стаята си Дюа се загледа в личното си място за хранене. Обикновено не му обръщаше внимание.

Идеята изхождаше от Один. Знаеше, че съществуват подобни системи и обясни на Трит, че щом Дюа не обича да се тълпи с другите Емоционални, напълно възможно е слънчевата енергия да се отведе долу в пещерата и така Дюа ще може да се храни там.

Трит се ужаси. Никой не постъпваше така. Другите щяха да им се смеят. Триадата щеше да се посрами. Защо Дюа не се държеше както подобава?

— Така е, Трит — съгласи се Один, — но тя не се държи както подобава. Защо да не ѝ създадем удобства? Толкова ли е ужасно? Ще се храни насаме, ще се уплътнява, ще ни направи по-щастливи, самата тя ще бъде по-доволна и може би накрая ще се научи да се приобщава към другите.

Трит склони и дори Дюа се съгласи — след кратък спор, — но настоя устройството да бъде с проста конструкция. Затова там имаше само два пръта, захранвани от слънчева енергия, които служеха за електроди, и достатъчно място помежду им за Дюа.

Тя рядко ги използваше, но този път се вгледа в него.

— Трит го е украсил... — установи тя. — Освен ако ти си го направил, Один.

— Аз ли? Разбира се, че не съм.

В основата на всеки електрод имаше изображение от цветна глина.

— Предполагам, че по този начин иска да подскаже желанието си да го използвам — рече Дюа. — Наистина изпитвам известен глад. Освен това, ако се храня, Трит няма и да помисли да ни прекъсва, нали?

— Няма — съгласи се сериозно Один. — Трит ще спре света, ако реши, че движението му може да ти попречи, докато се храниш.

— Ами... че аз съм гладна — подхвърли Дюа.

Один долови в нея някаква следа от чувство за вина. По отношение на Трит ли? За това, че е гладна? Защо да се чувства виновна заради глада си? Дали не е направила нещо, за което е изразходвала енергия, и сега се чувствава...

С раздразнение откъсна мислите си от този проблем. Понякога Разсъждаващия започваше да мисли прекалено много и проследяваше всяка мисъл до корена ѝ в уцърб на по-основното. Точно сега най-важното беше да разговаря с Дюа.

Тя се настани между електродите и когато се сви, за да се помести, малките ѝ размери се очертаха прекалено явно. Един също изпитваше глад; разбра го, защото електродите му се видяха по-ярки от обикновено; усети вкуса на храната дори на такова разстояние, а ароматът ѝ се оказа прелестен. Когато усещаше глад, повече се наслаждаваше на храната и дори от по-голямо разстояние... Но щеше да се нахрани по-късно.

— Не стой така смълчан, лъв-скъпи — подхвърли Дюа. — Говори ми. Искам да зная. — Беше възприела (несъзнателно?) яйцевидната форма на Разсъждаващ, сякаш желаше ясно да даде да се разбере, че иска да я приеме като равна.

— Не мога да ти разправа всичко — поде Один. — Цялата наука имам предвид, защото ти липсва основа. Ще се опитам да опростя нещата, а ти само слушай. После ще ми кажеш какво не си разбрала и ще ти обясня по-подробно. Най-напред знаеш, че всичко е направено от малки частици, наречени атоми, а те на свой ред се състоят от още по-малки елементарни частици.

— Да, да — отвърна Дюа. — Поради това можем да се сливаме.

— Точно така. Защото в по-голямата си част сме празно пространство. Всички частици са отдалечени една от друга и твоите, моите и частиците на Трит могат да се сливат, защото всяка съвкупност от тях се помещава в празното пространство около другите. Причината, поради която материята не се разпада, е, че малките частици успяват да се придържат една към друга през пространството, което ги разделя. Съществуват сили на привличане, които ги задържат заедно, и най-мощната от тях наричаме ядрена сила. Тя задържа главните елементарни частици много здраво в купове, които от своя страна са пръснати на значително разстояние един от друг, но се привличат от по-слаби сили. Разбираш ли?

— Съвсем малко — призна Дюа.

— Няма значение, по-късно ще се върнем към този въпрос... Материята съществува в различни състояния. Може да бъде много разрежена както в Емоционалните — както в теб, Дюа. Или не толкова разрежена — например в Разсъждаващите и Родителите. Или още по-плътна, както в скалите. А в Твърдите е много сгъстена или плътна. Те затова са твърди. Изпълнени са с частици.

— Искаш да кажеш, че в тях няма празно пространство.

— Не, не е точно така — отвърна Один, като се чудеше как да обясни проблема. — У тях също има много празно пространство, но не колкото у нас. Частиците се нуждаят от известно пространство и ако то е само, колкото е необходимо, другите частици не могат да се вмъкнат между тях. Ако се вкарат насила, ще се получи болка. Затова Твърдите не обичат да ги докосваме. Ние, Меките, имаме повече пространство между частиците, отколкото е нужно в действителност, затова помежду им могат да се вместиат други частици.

Дюа сякаш съвсем не беше уверена в това. Один побърза да продължи.

— В другата вселена правилата са различни. Ядрената сила не е толкова голяма. Това означава, че частиците се нуждаят от повече пространство.

— Защо?

Один поклати глава.

— Защото... защото... частиците разпростираят повече своите форми на вълните. Не съм в състояние да ти го обясня по-добре. При по-слаба ядрена сила частиците имат нужда от повече пространство и два къса материя не могат да се слоят толкова лесно, колкото в нашата Вселена.

— Можем ли да видим другата вселена?

— Не. Невъзможно е. Успяваме да разберем каква е по основните ѝ закони. Макар Твърдите да са постигнали доста неща. Изпращаме им материали и получаваме материали от тях. Разбираш ли, имаме възможност да изследваме техни материали. И сме в състояние да изградим позитронна помпа. Знаеш за нея, нали?

— Ами разправял си ми, че от нея получаваме енергия. Не знаех, че е свързана с друга вселена... Каква е другата вселена? Те имат ли звезди и светове като нас?

— Превъзходен въпрос, Дюа. — След като официално го поощряваха да говори, Один се наслаждаваше повече от обикновено на ролята си на учител. (Преди винаги изпитваше съмнение, че в опитите му да обяснява нещата на Емоционална има някаква извратеност.)

— Не можем да видим другата вселена — продължи той, — но по законите ѝ предвиждаме каква трябва да бъде. Разбираш ли, звездите светят, понеже прости комбинации от частици постепенно се превръщат в по-сложни. Това явление наричаме ядрен синтез.

— Съществува ли и в другата вселена?

— Да, но тъй като там ядрената сила е по-слаба, синтезът е значително по-бавен. Това означава, че в другата вселена звездите трябва да са много по-големи, защото в противен случай синтезът няма да е достатъчен, за да ги накара да светят. Звезди не по-големи от нашето Слънце в другата вселена ще бъдат студени и мъртви. От друга страна, ако звездите в нашата Вселена бяха по-големи, отколкото са, синтезът щеше да е толкова бурен, че щяха да избухнат. Това означава, че в нашата Вселена трябва да има хиляди пъти повече малки звезди, отколкото са големите в тяхната...

— Ние имаме само седем — започна Дюа. После допълни: — Забравих.

Один се усмихна снизходително. Толкова лесно беше да се забравят неизброимите звезди, които се виждат само със специални уреди.

— Добре, добре. Не те ли отегчавам с всичко това?

— Не ме отегчаваш — отвърна Дюа. — Много ми е приятно. Дори храната става по-вкусна. — И тя потръпна блажено между електродите.

Один, който никога дотогава не бе чувал Дюа да каже нещо добро за храната, се насърчи значително.

— Разбира се, нашата Вселена няма да просъществува толкова дълго, колкото тяхната — продължи той. — Синтезът се извършва така бързо, че всички частици ще влязат в комбинации след милион поколения.

— Но нали има още много други звезди.

— Да, но разбираш ли, те всички вървят заедно. Умира цялата Вселена. В другата вселена с по-малко на брой и по-големи звезди синтезът става по-бавно, така че техните звезди ще просъществуват

хиляди, милиони пъти повече време от нашите. Трудно е да се правят сравнения, защото е вероятно в двете вселени времето да тече с различна скорост. — И той добави с известно нежелание: — Това и самият аз не го разбирам. То е част от теорията на Естуолд, а досега не съм навлязъл достатъчно в нея.

— Естуолд ли е разработил всичко това?

— Голяма част.

— В такъв случай прекрасно е, че получаваме храна от другата вселена. Искам да кажа, че тогава няма значение дали Слънцето ни ще загине. Ще добиваме колкото си искаме храна от другата вселена.

— Правилно.

— Но няма ли и нещо вредно? Имам чувството за... някаква беда.

— Ами — отвърна Один, — ние прехвърляме материя в двете посоки, за да действа позитронната помпа, и това означава, че двете вселени постепенно се смесват. Нашата ядрена сила става малко по-слаба, така че синтезът в нашето Слънце се забавя леко и то започва да изстива все по-бързо... Но съвсем незначително по-бързо, а ние и без това вече не се нуждаем от него.

— Чувството ми за беда не е за това. Щом като ядрената сила отслабва, атомите ще заемат повече пространство, така ли? И какво ще стане в такъв случай със сливането?

— Ще бъде малко по-трудно, но ще минат много милиони поколения, преди сливането да се затрудни забележимо. Дори някой ден то да бъде вече невъзможно и Меките да измрат, това ще се случи много време, след като бихме измрели всички поради липса на храна, ако не използвахме за източник другата вселена.

— И това все още не е предчувствието ми за беда... — Дюа започна да заваля думите. Поприсвиваше се между електродите и на Один с удоволствие му се стори, че тя се е уплътнила и е наедряла. Сякаш думите му и храната я засищаха.

Лостън излезе прав! Учението я караше да изпитва повече задоволство от живота! Один усещаше някаква чувствена радост у Дюа, каквато не бе забелязвал преди.

— Толкова мило е от твоя страна да ми обясняваш, Один. Ти си добра лява-брънка.

— Искаш ли да продължа? — попита Один поласкан, повече, отколкото би могъл да изрази. — Има ли нещо друго, за което желаяш да попиташ?

— Много неща, Один... но не сега. Не сега, Один. О, Один, знаеш ли за какво копнея?

Один отгатна веднага, но беше твърде предпазлив, за да го каже на глас. Подобни настроения у Дюа бяха прекалено редки и затова трябваше да се отнасят към тях с голямо внимание. Надяваше се Трит да не се е увлякъл до такава степен с децата, че да изпуснат сегашния миг.

Но Трит се намираше вече в стаята. Дали не бе чакал пред вратата? Какво от това? Нямахме време за размисъл.

Дюа струеше между електродите и Один усещаше само красотата ѝ. Стоеше между двамата и през нея Трит проблясваше, като очертанията му пламтяха в невероятни цветове.

Никога не се бе получавало така. Никога!

Никога през целия съвместен живот на триадата периодът на безсъзнателно съществуване извън времето не бе продължавал толкова дълго.

ЗВ

Трит беше доволен. Той получи от синтеза всичко, което искаше. В сравнение с последното всички предишни сливания изглеждаха непълни и излишни. Той изпитваше изключително задоволство, но мълчеше. Чувствуваше, че е по-добре да не говори за това. Один и Дюа също бяха щастливи. Трит го виждаше. Дори децата блестяха сякаш по-силно. Но естествено, Трит беше най-удовлетворен от всички. Слушаше разговорите на Один с Дюа и нищо не разбираше. Но сега това вече нямаше никакво значение. Той нямаше нищо против, че изглеждат така доволни един от друг. Беше му радостно и му стигаше да ги слуша.

— Наистина ли се опитват да се свържат с нас? — попита Дюа веднъж.

(Трит никога не успя да разбере съвсем ясно кои ли са тези „те“. Схвана, че „свързвам се“ е учена дума за „разговарям“. Защо тогава не казваха направо „разговарям“? Понякога си мислеше да се намеси. Но ако зададеше въпрос, Один щеше да каже само „Хайде, хайде Трит“, а Дюа щеше да се завихри от нетърпение.)

— Да — отвърна Один. — Твърдите са напълно сигурни в това. Върху материала, който ни се изпраща, понякога има знаци и те твърдят, че е напълно възможно да общуваме чрез тези символи. Много отдавна те самите използвали знаци в обратната посока — когато било необходимо да обяснят на другите същества как да изградят тяхната част от позитронната помпа.

— Питам се как ли изглеждат другите същества? Какъв мислиш, че е видът им?

— Можем да предположим какви са звездите от законите им, това не е трудно. Но как да разберем какви са съществата? Никога няма да узнаем.

— Не могат ли да ни съобщят как изглеждат?

— Ако ни беше ясно какво съобщават, вероятно щяхме да научим нещо. Но не ги разбираме.

— И Твърдите ли не се досещат? — Дюа изглеждаше огорчена.

— Не зная. И да им е известно нещо, не са го споделяли с мен. Веднъж Лостън ми обясни, че не е важно какви са, стига позитронната помпа да работи и мощността ѝ да се увеличава.

— Може би просто не е искал да му досаждаш.

— Аз не му досаждам — отвърна обидчиво Один.

— Е, знаеш какво имам предвид. Не е пожелал да се впуска в такива подробности.

Трит не издържаше да ги слуша повече. Те продължиха още известно време да спорят дали Твърдите трябва да позволят на Дюа да погледне знаците или не. Дюа заяви, че има вероятност да успее да почувствува какво съобщават.

Това ядоса леко Трит. Все пак Дюа беше само Мека, нито дори Разсъждаващ. Замисли се дали беше прав Один, като ѝ разправяше толкова много. Дюа започваше да си въобразява странни неща...

Дюа усети, че и Один се ядоса. Той най-напред се изсмя. После каза, че Емоционалната не може да се занимава с толкова сложни неща. След това отказа въобще да разговаря. Наложил се известно време да бъде много мила с него, преди да му мине.

Веднъж пък Дюа се ядоса — изпадна в гняв.

Всичко започна спокойно. Този път двете деца бяха с тях. Один ги остави да играят с него. Дори не се ядоса, когато малкият-десен Торун го задърпа. Беше се отпуснал и се държеше без обичайното си достойнство. Сякаш не го беше грижа, че е съвсем раздърпан. Това беше сигурен признак, че е доволен. Трит седеше в един ъгъл, почиваше си и изпитваше задоволство от всичко, което ставаше. Дюа се смееше на разплутата форма на Один. Флиртувайки, докосна с веществото си ъгловатите издатъци на Один. Много добре ѝ беше известно — и Трит го знаеше, — че когато не е прибрана в овоидната си форма повърхността на левия е много чувствителна.

— Мислех си, Один... — поде Дюа. — Щом като другата вселена предава законите си на нашата през позитронната помпа, сигурно и нашата Вселена постепенно въвежда своите закони в другата?

Один извика от докосването на Дюа и се опита да я отбегне, без да разтревожи малките. Задъха се.

— Не мога да ти отговоря, ако не престанеш, средна-брънка.

Тя престана и той каза:

— Много добра мисъл, Дюа. Ти си изумително същество. Вярно е, разбира се. Смесването става и в двете посоки... Трит, бъди така добър да отведеш малките.

Но те сами изскочиха от стаята. Не бяха вече толкова малки. Доста поизраснаха. Енис скоро щеше да се заеме с учението си, а Торун беше вече наедриял по родителски. Трит остана и си помисли, че Дюа изглежда много красива, когато Один ѝ разправя подобни неща.

— Щом чуждите закони забавят нашите слънца и ги охлаждат — поде Дюа, — сигурно нашите закони ускоряват техните слънца и ги разгорещават?

— Съвсем точно, Дюа. Дори Разсъждаващ не би могъл да го каже по-добре.

— Доколко се нагорещават техните слънца?

— Не много; съвсем малко, стават незначително по-горещи.

— Именно тук започвам да предчувствувам някаква беда — уведоми го Дюа.

— Ами, всъщност лошото е, че техните слънца са толкова огромни. Не е беда, ако нашите малки слънца се поохладят. Дори и да изстинат напълно, пак няма да бъде катастрофално, докато разполагаме с позитронната помпа. Но при големите, огромни звезди дори малко по-силното нагорещаване води до опасност. В такава звезда има толкова много материя, че ако дори малко се повиши скоростта на ядрения синтез, тя ще избухне.

— Ще избухне! Но какво ще стане с хората?

— Кои хора?

— Хората в другата вселена.

За миг Один се взря в нея с неразбиращ поглед, после каза:

— Не зная.

— А какво ще се случи, ако нашето Слънце избухне?

— То не може да експлодира.

(Трит се зачуди за какво е цялата тази възбуда. Как е възможно да избухне Слънцето? Дюа изглеждаше разгневена, а Один — объркан.)

— Но ако се взриви? Много горещо ли ще стане?

— Предполагам.

— Няма ли всички да загинем?

Один се поколеба, а после с явна досада рече:

— Какво значение има, Дюа? Нашето Слънце няма да се взриви и не задавай глупави въпроси.

— Ти ме поощри да питам, Один, и има значение, тъй като позитронната помпа работи двупосочно. Тяхната страна ни е необходима не по-малко от нашата.

Один втренчи поглед в нея.

— Това никога не съм ти го казвал.

— Усещам го.

— Твърде много неща усещаш, Дюа...

Но Дюа се развика. Беше извън себе си. Трит никога не я бе виждал такава.

— Не променяй темата, Один. Не се отдръпвай и не се опитвай да ме изкараш пълна глупачка... просто някаква си Емоционална като другите. Каза, че съм почти като Разсъждаващ и наистина съм достатъчно близка до вас, за да разбере, че позитронната помпа няма да функционира без другите същества. Ако хората в другата вселена загинат, позитронната помпа ще спре, нашето Слънце ще стане още по-студено и всички ще измрем от глад. Нима смяташ, че всичко това няма значение?

Один също се развика.

— Това показва само колко ти знаеш. Необходима е помощта им, защото запасите ни от енергия са с ниска концентрация и сме принудени да обменяме материя. Ако слънцето в другата вселена избухне, ще се получи огромен прилив на енергия; огромен прилив, който ще стигне за милион поколения. Толкова много енергия, че ще можем да я използваме направо, без да се прехвърля материя; затова не се нуждаем от тях и няма значение какво ще стане...

Те почти се докосваха. Трит беше ужасен. Налагаше се да се обади, да ги раздалечи, да им поговори. Не можеше да измисли какво да каже. Оказа се обаче, че не е необходимо.

Пред пещерата стоеше един от Твърдите. Не, бяха трима. Опитваха се да ги заговорят, но те не ги чуваха.

— Один, Дюа! — изкрещя Трит.

После млъкна и се разтрепера. С уплаха се досети за какво са дошли Твърдите. Реши да се оттегли.

Но един от Твърдите протегна постоянния си непрозрачен крайник и рече:

— Остани.

Прозвуча грубо, враждебно. Трит се уплаши още повече.

4А

Дюа кипеше от гняв; толкова разгневена беше, че едва усети Твърдите. Сякаш се задушаваше от съставките на гнева си като всяка от тях поотделно я изпълваше изцяло. Изживяваше като несправедливост факта, че Один се бе опитал да я излъже. Струваше й се непочтено, че цял свят, населен с хора, ще загине. Беше й обидно, че възприема с такава лекота знанията, а не й позволяват да се учи.

След първия случай със скалата тя ходи още два пъти в пещерите на Твърдите. Още два пъти се бе вмъквала в скалата, без да я забележат, като всеки път усещаше и научаваше много и, когато Один започваше да ѝ обяснява някои неща, тя предварително знаеше какво ще ѝ каже.

Защо тогава да не просвещават и нея, както учеха Один? Защо само Разсъждаващите да се образуват? Дали успяваше да учи само защото беше лява-Емоционална, деформирана средна-брънка? Нека въпреки това да ѝ преподават, въпреки деформацията и всичко друго. Несправедливо беше да я оставят да тъне в невежество.

Накрая думите на Твърдите достигнаха до нея. Лостън също беше там, но мълчеше. Говореше един непознат Твърд, застанал пред другите. Не го познаваше, но в същност малко знаеше за тях.

— Кой от вас е ходил напоследък в долните пещери, в пещерите на Твърдите? — попита Твърдия.

Дюа почувствува да я обзема дързост. Бяха разбрали за търкането ѝ в скалите, но хич не я беше грижа. Нека разправят на всички. Тя самата щеше да го направи.

— Аз ходих — заяви тя. — Много пъти.

— Сама ли? — осведоми се спокойно Твърдият.

— Сама. Много пъти — отрязва Дюа.

Беше ходила само три пъти, но какво от това?

— Аз, разбира се — измърмори Один, — съм бивал понякога в долните пещери.

Твърдият сякаш не му обърна внимание. Вместо това се обърна към Трит и го запита рязко:

— А ти, десен?

— Да, Твърд, сър — потръпна Трит.

— Сам ли?

— Да, Твърд, сър.

— Колко пъти?

— Веднъж.

Дюа се раздразни. Горкият Трит беше изпаднал в паника за нищо. Простъпката беше нейна и беше готова за сблъсъка.

— Оставете го на мира — рече тя. — Аз съм, която търсите.

Твърдият бавно се обърна към нея.

— За какво?

— За каквото е станало. — Когато стигна до Простъпката си, все пак не можа да опише какво е направила. Поне не пред Один.

— Ще стигнем и до теб. Най-напред десния... Казваш се Трит, нали? Защо си ходил сам в долните пещери?

— За да говоря с Твърдия Естуолд, Твърд, сър.

Дюа отново ги прекъсна нетърпеливо.

— Вие ли сте Естуолд?

— Не — отвърна кратко Твърдия.

Один изглеждаше раздразнен, сякаш изпитваше неудобство, че Дюа не бе познала Твърдия. А Дюа хич не я беше грижа.

— Какво взе от долните пещери? — попита Твърдия Трит.

Трит мълчеше.

— Знаем, че си взел нещо — продължи Твърдия безстрастно. — Искаме да разберем дали съзнаваш какво е. Може да се окаже твърде опасно.

Трит продължаваше да мълчи и Лостън се намеси с кротък глас:

— Моля те, Трит, кажи ни. Известно ни е, че си бил там и не желаем да прибъгваме до грубост.

— Взех едно кълбо храна — промърмори Трит.

— Аха — отново заговори първият Твърд. — И какво направи с него?

— Взех го за Дюа — избухна Трит. — Тя не се храни добре. Взех го за Дюа.

Дюа подскочи и от изненада се уплътни. Твърдия веднага се обърна към нея.

— Не го ли знаеше?

— Не!

— Нито ти? — попита той Один.

Один стоеше толкова неподвижно, че сякаш беше замръзнал.

— Не Твърд, сър — отвърна той.

За миг въздуха се изпълни с неприятни трептения докато Твърдите разговаряха помежду си, без да обръщат внимание на триадата.

Дюа не знаеше дали търканията в скалата я бяха направили почувствителна или това се дължеше на току-що преживяваната буря от чувства, не й идваше дори на ум да анализира причината; уверена беше обаче, че долавя частично... не, не думите... просто разбираше...

Открили липсата преди известно време. Потърсили го, без да дават гласност. С нежелание стигнали до извода, че е възможно виновниците да са сред Меките. Провели разследване и с още по-голямо нежелание стигнали до триадата за Один. (Защо? Дюа не го разбра.) Не можели да си обяснят как Один ще е толкова глупав, че да го вземе, или пък Дюа ще прояви подобна склонност. За Трит дори не помислили.

После Твърдия, който дотогава не бе казал нито дума на Меките, си спомнил, че видял Трит в пещерите на Твърдите. („Разбира се“ — сети се Дюа. Беше в деня, когато за първи път проникна в скалата. Тогава го усети. Беше забравила.)

Изглеждаше им съвсем невероятно, но накрая, след като всичко друго се оказало невъзможно, и тъй като времето напредвало твърде опасно, те дошли. Искали да се посъветват с Естуолд, но когато се оказало, че може Трит да е виновникът, него го нямало.

Дюа долови всичко това наведнъж и се обърна към Трит със смесено чувство на смайване и обида.

Лостън загрижено трептеше, че не е станала беда, Дюа изглежда добре и в същност е извършен полезен експеримент. Твърдия, с когото бе разговарял Трит, се съгласяваше; от другия все още се излъчваше тревога.

Но Дюа не гледаше само тях. Тя наблюдаваше Трит.

— Къде е кълбото храна сега, Трит? — попита първият Твърд.

Трит им го показва.

Беше скрито добре, а съединенията, макар и несръчни, вършеха работа.

— Сам ли го направи, Трит? — осведоми се Твърдия.

— Да, Твърд, сър.

— А откъде научи как да го свържеш?

— Разгледах как е поставено в пещерите на Твърдите. Нагласих го точно по същия начин както беше там.

— Не знаеш ли, че можеш да навредиш на твоята средна-брънка?

— Не съобразих. Никога нямаше да постъпя така. Аз... — За миг Трит не можа да продължи. После каза: — Не го направих, за да ѝ навредя. А за да се нахрани. Пуснах го да се излива в хранилката ѝ, а нея я украсих. Исках да опита храната и тя я вкуси. Яде! За първи път от много време се нахрани добре. Сляхме се. — Той помълча, после продължи буйно. — Най-последно имаше достатъчно енергия за нашето бебе-Емоционална. То вече расте. Развива се.

Дюа беше онемяла. Тя се препъна назад и се втурна толкова объркано към вратата, че Твърдите не успяха навреме да се отдръпнат от пътя ѝ. Удари един крайник на застаналия пред другите Твърд, проникна дълбоко в него и се издърпа с груб звук.

Крайникът на Твърдия се отпусна омекнал, а лицето му се сви от болка. Один се опита да го заобиколи и да се втурне след Дюа, но Твърдия с мъка произнесе:

— Остави я засега. Достатъчно беди се натрупаха. Ще се погрижим.

4Б

Один заживя в някакъв кошмар. Дюа я нямаше. Твърдите си бяха отишли. Само Трит стоеше все още там и мълчеше.

„Как е могло да се случи? — мислеше Один измъчено. — Как е успял Трит сам да намери пътя към пещерите на Твърдите? Как се е осмелил да вземе акумулатор, зареден от позитронната помпа, предназначен да излъчва значително по-силна енергия от слънчевата светлина, и как е посмял...“

Один не би имал смелостта да поеме подобен риск. Как е могъл Трит — колебливият, неукият Трит? Навярно и той не е обикновен? Один — умният Разсъждаващ, Дюа — любопитната Емоционална и Трит — смелият Родител?

— Как можа да го направиш, Трит? — възкликна той.

— Какво пък толкова съм сторил — отвърна разгорещено Трит. — Нахраних я. Нахраних я по-добре, отколкото някога сама се е хранила. А сега най-последно си имаме бебе-Емоционална. Не търпяхме ли достатъчно дълго? Ако трябваше да разчитаме на Дюа, щяхме да чакаме безкрайно.

— Не разбираш ли, Трит? Можеше да я нараниш. Това не е обикновена слънчева светлина, а експериментален източник на излъчване, чиято енергия можеше да се окаже прекалено концентрирана, за да бъде безопасна.

— Не схващам какво ми разправяш, Один. Как е възможно да навреди? И преди съм опитвал храната, която изготвят Твърдите. Вкусът ѝ е лош. И ти си я вкусвал. Безвкусна е, но никога не ни е навреждала. Толкова лош беше вкусът ѝ, че Дюа не искаше и да се докосне до нея. Тогава се натъкнах на кълбото храна. Беше вкусна. Хапнах малко и открих, че е прекрасна. Как може нещо много вкусно да навреди? Сам видя, Дюа яде от нея. Хареса ѝ. И се появи бебе-Емоционална. Защо да съм направил нещо лошо?

Один се отчая, че ще успее да му обясни.

— Дюа ще се разгневи много — рече той.

— Ще ѝ мине.

— Не съм уверен, Трит. Тя не е като другите. Заради това е така трудно да се живее с нея, но толкова прекрасно, когато успяваме да съществуваме заедно. Вероятно никога вече няма да пожелае да се слива с нас.

Очертанията на Трит станаха по-плоски и по-твърди.

— И какво от това? — подметна той.

— Какво от това ли? Ти ли ме питаш? Нима искаш да се откажеш от сливането?

— Не. Но щом не желае, няма да стане. Имам си третото бебе и вече не ме е грижа за нищо. Зная всичко за Меките в миналото. Понякога са раждали по две триади. Но ми е все едно. Една ми е достатъчна.

— Но, Трит, сливането не е свързано само с бебетата.

— А с какво друго? Чух те веднъж да казваш, че след сливане заучаваш по-бързо. Ами тогава заучавай по-бавно. Пукната пара не давам. Аз си имам третото бебе.

Один се извърна разтреперан и конвулсивно се изля от стаята. Каква полза имаше да укорява Трит? Той нямаше да разбере. Не беше уверен дали и сам разбираше всичко.

След като се роди и поотрасне третото бебе, сигурно щеше да настъпи време да се продължи пътя. Той, Один, трябваше да даде знак, той щеше да каже кога и да го направи без страх. Всичко друго щеше да бъде позорно или дори нещо по-лошо; все пак не можеше да го посрещне, лишен от сливане, дори сега, след като и трите деца са вече оформени. Сливането щеше някак си да отстрани страха... Навярно, защото самото то приличаше на продължаване на пътя. Имаше периоди от време, когато си лишен от съзнание, но не изпитваш болка. Сякаш не съществуваш, но се стремиш към това състояние. При достатъчно сливане щеше да набере смелост, за да продължи пътя без страх и без...

О, Слънце и всички звезди! Това не беше „да продължиш пътя“. Защо се използваше толкова тържествен израз? Той знаеше другата дума, която не се употребяваше никога, освен от децата, които искаха по някакъв начин да възмутят възрастните. Думата беше „да умреш“. Трябваше да се приготви да умре без страх и да уреди Дюа и Трит да умрат заедно с него.

А не знаеше как... Поне без сливане...

4В

Трит остана сам в стаята, уплашен, обзет от страх, но твърдо решен да остане непреклонен. Имаше си третото бебе. Усецаше го вътре в себе си.

Това беше важното. Единствено това имаше значение.

Защо тогава дълбоко в него не изчезваше смътното чувство, че не само това е важно?

5A

Дюа изпитваше почти непоносим срам. Необходимо ѝ бе дълго време, за да го подтисне; да го подтисне достатъчно, за да размисли. Избърза... Избърза... като сляпа избяга от ужаса на домашната пещера; почти не я беше грижа, че не знае къде отива или дори къде се намира.

Беше нощ, време, когато никой почтен Мек не би излязъл на повърхността, нито дори най-лекомислените Емоционални. И щеше да мине доста време, преди да изгрее Слънцето. Дюа изпита задоволство. Слънцето означаваше храна, а в този миг тя ненавиждаше храната и онова, което бяха направили с нея.

Беше ѝ студено, но тя усещаше неясно студа. Защо да обръща внимание на студа — помисли тя, — когато я бяха угоили, за да изпълни задължението си... угоена в тялото и разума. След всичко това студът и гладът ѝ се сториха почти приятели. Тя разбираше Трит. Бедничкият, толкова лесно се прозираха преструвките му; постъпките му бяха напълно инстинктивни и трябваше да го похвалят, че така храбро е последвал инстинктите си. Така дръзко се бе върнал от пещерите на Твърдите с кълбото храна (а тя самата тогава го усети и щеше да знае какво става, ако Трит не беше толкова парализиран от постъпката си, че не смееше да мисли за нея, и ако тя не беше вцепенена от собственото си поведение и новата дълбочина на усещанията, свързана с него, така че не се погрижи да узнае най-належащото дори.)

Трит бе донесъл кълбото, без да го открият, и бе устроил злощастният капан, украсявайки нейната хранилка, за да я привлече. А тя се бе върнала, изчервена от съзнанието за причинената от търкането в скалата разреденост, изпълнена със срам заради постъпката си и със съжаление към Трит. Заради срама и съжалението тя се нахрани и помогна да се създаде нов живот.

Оттогава се хранеше оскъдно — както си бе свикнала, и никога от хранилката, но вече и никой не я подтикваше да го прави. Трит не я подканваше. Изглеждаше доволен (естествено), така че нищо не

възбуждаше отново нейния срам. А Трит остави кълбото храна на мястото му. Не се осмели да поеме риска да го върне; получи каквото желаеше; най-добре и най-лесно беше да си го остави там и да не мисли повече за него.

Докато го заловиха.

Но умният Один трябва да е проумял плана на Трит — сигурно е забелязал новите съединения на електродите, навярно е разбрал целта на Трит. Явно не беше казал нищо на Трит, защото щеше да обезпокои и уплаши бедната дясна-брънка, а Один винаги пазеше Трит с голяма любов.

Разбира се, не е било необходимо Один да казва нещо. Трябвало е само да попълни празнините в несръчния план на Трит и да го осъществи.

Дюа не се самозалъгваше. Щеше да разпознае вкуса на храната от кълбото, да забележи необичайния дъх, да установи как започва да я изпълва, без да изпитва чувство за ситост... ако Один не я бе отвличал с приказките си.

Беше заговор между двамата, независимо дали Трит участвуваше в него съзнателно или не. Как повярва, че Один внезапно се е превърнал в грижовен, усърден учител? Как не разбра скритите му подбуди? Вниманието им към нея беше загриженост да се попълни новата триада, а това показваше колко малко мислят за нея самата.

Е, добре...

Тя поспря достатъчно дълго, за да усети обзелата я умора и се вмъкна в една пукнатина на скалата, която щеше да я предпази от режещия студен вятър. Две от седемте звезди попадаха в полето на погледа ѝ и тя разсеяно се загледа в тях, занимаваше външните си усещания с дреболии, за да съсредоточи по-добре мислите си.

Беше разочарована.

— Измамена — промърмори си тя. — Измамена!

Не виждаха ли по-далеч от носовете си?

Че Трит е съгласен всичко да загине, стига той да подsigури бебетата си, можеше да се смята за сигурно. Той се ръководеше от инстинктите си. А Один?

Один разсъждаваше и означаваше ли това, че би пожертвувал всичко друго, за да разсъждава? Беше ли всичко, получено с помощта на разума, достатъчно оправдание, за да съществува... на всяка цена?

Понеже Естуолд беше създал позитронната помпа, трябваше ли тя да се използва така, че целият свят, и Меките, и Твърдите наравно, да зависи от нея и от благоволенията на хората от другата вселена? Какво ще стане, ако другите хора спрат работата, и светът остане без позитронната помпа и с опасно охладено Слънце?

Не, нямаше да спрат тия хора, защото ги бяха убедили да започнат и ще ги придумат да продължават, докато загинат... а после Разсъждаващите — и Твърди, и Меки — няма да имат повече нужда от тях... също както Дюа трябваше да продължи пътя (да загине), след като вече не им беше потребна.

Тя и другите хора бяха еднакво измамани.

Почти без да го съзнава, Дюа се сгушваше все по-надълбоко в скалата. Зарови се, престана да вижда звездите, да усеща вятъра, да съзнава света. Превърна се в чиста мисъл.

Мразеше Естуолд. Той олицетворяваше всичко егоистично и твърдо. Той бе създал позитронната помпа и вероятно безсъвестно щеше да унищожи десетки хиляди същества. Беше доста прикрит, никога не се появяваше и толкова могъщ, че дори другите Твърди се страхуваха от него. Е, добре, тогава тя щеше да се пребори с него. Щеше да го спре.

Хората от другата вселена бяха помогнали да се изгради позитронната помпа чрез някакъв начин на съобщаване. Един ѝ бе споменавал за това. Къде ли държаха тези съобщения? Как ли изглеждаха? Как да ги използва, за да се свърже отново с тях?

Забележително беше колко ясно мислеше. Изпитваше бурно задоволство от факта, че ще използва разсъдъка си, за да победи жестоките разсъждаващи.

Нямаше да успеят да я спрат, защото тя проникваше там, където никой Твърд не беше способен да стъпи, където не можеше да отиде нито Родител, нито Разсъждаващ... нито дори друга Емоционална...

Накрая навярно щяха да я заловят, но в този миг не даваше пукната пара. Щеше да се бори, за да постигне целта си... на всяка цена... на всяка цена... макар, за да го постигне, да трябва да преминава през скали, да живее в скали, да обикаля из пещерите на Твърдите, да краде храна от техните акумулатори, когато се наложи, да се присъединява към стадото на другите Емоционални и да се храни със слънчева светлина, когато може.

Но накрая щеше да сподели с всички онова, което знаеше, а после да правят каквото искат. Тогава дори щеше да е готова да продължи пътя... но само тогава...

Один присъствуваше, когато се роди новото бебе, съвършено във всяко отношение, но не изпита голямо въодушевление. Дори Трит, който се грижеше превъзходно за него, както се полага на всеки Родител, изглеждаше леко помръкнал във възторга си.

Измина доста време и Дюа сякаш беше изчезнала. Не беше продължила пътя. Мек не можеше да продължи пътя без цялата триада, но не се вестваше при тях. Сякаш е продължила пътя, без да го е продължила.

Один я видя веднъж, само веднъж, скоро след паническото ѝ бягство при новината за новото бебе.

Мина покрай купчина Емоционални излегнали се на слънце, когато се движеше по повърхността с глупавата мисъл, че ще я намери. Те се разхилиха при рядката гледка на Разсъждаващ, който минава покрай тях, и изредяха в масова провокация; глупачките нямаха никаква друга мисъл, освен да изтъкнат факта, че са Емоционални.

Один изпита само презрение към тях и никаква ответна бръчка не се появи по закръглените му форми. Мислеше си за Дюа и за това колко различна е тя от всички тях. Дюа никога не изредяваше освен поради вътрешна необходимост. Никога не се опитваше да привлече когото и да било и поради това изглеждаше още по привлекателна. Ако се бе насилила да се присъедини към тълпата от празноглавки, щеше лесно да се разпознае (беше уверен в това) поради факта, че само тя нямаше да изредее, а вероятно дори щеше да стане по-плътна, именно защото другите изредяваха.

И докато премисляше всичко това, Один разглеждаше препичащите се Емоционални и забеляза, че една от тях не изредява.

Спря, после забърза към нея, забравил за другите Емоционални по пътя си, без да обръща внимание на бурното им скърцане, когато отскачаха като дим от стъпките му и отчаяно бърбреха при опитите да избегнат сливането помежду си... поне не на открито и когато ги гледа Разсъждаващ.

Наистина беше Дюа. Тя не се опита да избяга. Остана на мястото си и не проговори.

— Дюа — обърна се той смирено към нея, — няма ли да се прибереш у дома?

— Нямам дом, Один — отвърна тя нито разгневено, нито с омраза... и поради това още по-ужасяващо.

— Как можеш да виниш Трит за постъпката му, Дюа? Знаеш, че бедничкият не може да разсъждава.

— Но ти можеш, Один. И ти ме отвличаше, докато той е устройвал охранването на тялото ми, не беше ли така? С разума си си разбрал, че много по-лесно ще попадна в капана, поставен от теб, отколкото в неговия.

— Дюа, не.

— Какво „не“? Не направи ли цяло представление с претенциите си, че ме учиш, че ме образоваш!

— Правех го, но не беше представление, а наистина те учех. И не заради онова, което извърши Трит. Не знаех какво крои Трит.

— Не мога да ти повярвам. — Тя се отдалечи, без да бърза.

Той я последва. Останаха сами, Слънцето хвърляше върху тях червеникава светлина. Тя се обърна към него.

— Ще позволиш ли да ти задам един въпрос, Один? Защо искаше да ме учиш?

— Защото изпитвах желание — отвърна Один. — Защото ми доставя удоволствие да преподавам и защото предпочитам да преподавам пред всичко друго... освен самият аз да уча.

— И да се сливаш, разбира се... Няма значение — добави тя, за да предотврати възражението му. — Не ми обяснявай, че говориш за разум, а не за инстинкт. Ако си искрен, когато разправяш, че изпитваш удоволствие от преподаването, ако действително някога бих могла да повярвам на думите ти, навярно ще успееш да разбереш нещо, което ще ти кажа.

Много неща научих, откакто ви напуснах, Один. Не е важно как. Научих ги. В мен не е останало нищо от Емоционалната, освен чисто физиологичното. Вътре в себе си, това което е истински важното, аз съм изцяло Разсъждаващ, с изключение на това, че, както се надявам, изпитвам повече чувства към другите от Разсъждаващите. И едно от нещата, които научих, е какво представляваме ние всъщност, Один. Ти,

аз, Трит и всички други триади на планетата; какво сме наистина и какво сме били винаги.

— Какво е то? — попита Один.

Беше готов да я слуша съвсем кротко, колкото и дълго да се наложи, стига след като се наговори да се върне с него. Беше готов да се покае, да направи всичко, каквото поиска от него. Само тя да се върне... някак неясно и смътно съзнаваше, че тя, трябва да се върне доброволно.

— Какво сме? В същност нищо, Один — подхвърли тя леко, като едва не се изсмя. — Не е ли странно? Твърдите, са единственият жив вид върху повърхността на планетата. Не са ли те научили на това? Има само един вид, защото ти и аз — Меките, не сме живи. Ние сме машини, Один. Трябва да е така, защото само Твърдите са живи. Не са ли те научили на това, Один?

— Но, Дюа, това са глупости — промълви объркано Один.

— Машини, Один! — гласът на Дюа загрубя. — Създавани от Твърдите! Разрушавани от Твърдите! Те живеят — Твърдите. Само те. Не говорят много за това. Не е необходимо. Знаят го. Но аз се научих да мисля, Один, и стигнах до този извод въз основа на малкото доказателства, с които разполагам. Те живеят изключително дълго, но накрая умират. Вече не раждат; Слънцето не излъчва достатъчно енергия за тази цел. И тъй като рядко умират, но въобще не раждат, броят им много бавно намалява. Няма и млади, които да влеят свежа кръв и нови мисли, затова старите, живели дълго Твърди, са ужасно отегчени. И какво предполагаш, че правят, Один?

— Какво? — в думите ѝ имаше нещо омайващо. Отблъскващо очарование.

— Произвеждат механични деца, които могат да просвещават. Ти сам го каза, Один. Би предпочел да преподаваш пред всичко друго, освен сам да учиш — да се сливаш, разбира се. Разсъждаващите са направени по мисловния образ на Твърдите, а те не се сливат и учението за тях е твърде сложно, тъй като и без това знаят толкова много. Какво им остава освен удоволствието да преподават? Разсъждаващите са създадени с единствената цел да ги обучават. Емоционалните и Родителите са сътворени, защото са необходими за самоувековечаващата се машина, която прави нови Разсъждаващи. А нови Разсъждаващи са нужни постоянно, защото старите се изхабяват,

научават всичко, на което могат да бъдат научени. И когато старите Разсъждаващи поемат, колкото могат, тях ги унищожават, като предварително им втълпяват да наричат гибелта си „продължаване на пътя“, за да не нараняват чувствата им. И естествено, Емоционалните и Родителите продължават пътя заедно с тях. Щом са помогнали да създаде нова триада, от тях вече няма повече полза.

— Всичко това е погрешно, Дюа — успя да вмъкне Один.

Нямаше доводи, които да противопостави на кошмарната ѝ схема, но знаеше със сигурност, която не се нуждае от доказателства, че не е права. (А не изпитваше ли леко съмнение, промъкнало се дълбоко в него, че и тази сигурност му е била внушена още от начало?... Не, решително не, защото в такъв случай нямаше ли и на Дюа да ѝ е втълпено, че това не е правилно?... А дали тя не беше несъвършена без съответните внушения и без... Охо, какви мисли му минаваха през главата. И той беше луд като нея.)

— Изглеждаш ми смутен, Один — рече Дюа. — Уверен ли си, че съвсем не съм права? Разбира се, сега те притежават позитронната помпа и разполагат с цялата им необходима енергия, или поне скоро ще я имат. Няма да мине много време и отново ще започнат да раждат. А може и вече да са започнали. Тогава въобще няма да се нуждаят от Меките машини и всички ще бъдем разрушени... моля да ме извиниш — всички ще продължим пътя.

— Не, Дюа — отвърна напрегнато Один, толкова на себе си, колкото и на нея. — Не зная как си стигнала до тези представи, но Твърдите не са такива. Нас не ни разрушават.

— Не се самозалъгвай, Один. Такива са. Готови са да погубят цял свят с други хора в своя полза; цяла вселена, ако се наложи. Нима ще се поколебаят да унищожат няколко Меки заради собственото си удобство? Но направиха една грешка. Машината е сбъркала някак и разумът на Разсъждаващ е попаднал в тялото на Емоционална. Знаеш ли, че аз съм лява-Емоционална? Така ме наричаха като малка и са били прави. Мога да разсъждавам като Разсъждаващ и чувствавам като Емоционална. И ще се боря срещу Твърдите с тези свои комбинирани качества.

Один кипеше от гняв. Дюа сигурно е полудяла, но не смееше да ѝ го каже. Трябваше някак да я примамим и да я отведе. Обясни ѝ с напрегната откровеност:

— Дюа, когато продължаваме пътя, нас не ни разрушават.

— Не? А какво става тогава?

— Не... не зная. Мисля, че отиваме в друг свят, по-добър и по-щастлив свят и се превръщаме в... в... ами ставаме много по-добри, отколкото сме сега.

— Откъде си го чул? — изсмя се Дюа. — Твърдите ли ти го разправиха?

— Не, Дюа. Уверен съм, че е така, защото съм мислил по въпроса. Откакто ни напусна, много мисля за това.

— Тогава мисли по-малко и няма да си толкова глупав — подметна му Дюа. — Бедният Один! Сбогом. — Отново се отдалечи, беше много изредяла. Видът ѝ издаваше умора.

— Почакай, Дюа — викна Один. — Сигурно искаш да видиш новото бебе-средно.

Тя не отговори.

— Кога ще си дойдеш у дома? — извика той. Не му отговори.

Престана да я следва, но с дълбока мъка се загледа в нея, докато се отдалечаваше.

Не каза на Трит, че е срещнал Дюа. Каква полза? Не я видя повторно. Започна да посещава любимите места за печене на Емоционалните в района; правеше го, макар някой и друг Родител да се появяваше и да го наблюдаваше с глупава подозрителност (Трит беше умствен гигант в сравнение с повечето Родители).

С всеки изминал ден отсъствието ѝ го нараняваше все по-дълбоко. И с всеки изминал ден съзнаваше, че в него нарастват опасения заради нея. Не знаеше защо.

Един ден се върна в домашната пещера и завари там Лостън. Той стоеше сериозен и учтив, докато Трит му показваше новото бебе и се мъчеше да не допусне шепата мъгла да докосне Твърдия.

— Наистина е красавица, Трит — похвали го Лостън. — Дерала ли се казва?

— Дерола — поправи го Трит. — Не зная кога ще се върне Один. Доста скита...

— Ето ме, Лостън — обади се прибързано Один. — Трит, отведи бебето, бъди така добър.

Трит изпълни молбата му, а Лостън се обърна към Один с явно облекчение.

— Сигурно си много щастлив, че попълнихте триадата.

Один се опита да отговори с някаква учтива безсмислица, но само продължи нещастно да мълчи. Напоследък започна да усеща нещо като другарство, неясно чувство за равенство с Твърдите, което му помагаше свободно да разговаря с тях. А лудостта на Дюа сега пречеше на отношенията му с тях. Один знаеше, че тя не е права и въпреки това поведението му към Лостън отново беше вдървено, както през отдавна отминалите дни, когато се смяташе за много по-низше същество, нещо като... машина?

— Виждал ли си Дюа? — попита Лостън. Въпросът беше действителен, а не учтивост. Один лесно го разбра.

— Само веднъж, Твъ... (Почти каза „Твърд-сър“ сякаш отново беше дете или Родител.) — Само веднъж, Лостън. Тя не иска да се върне у дома.

— Трябва да се върне — настоя меко Лостън.

— Не зная как да го уредя.

Лостън го изгледа навъсено.

— Известно ли ти е какво прави?

Один не смееше да го погледне. Беше ли научил за налудничавите теории на Дюа? Какви мерки щяха да се вземат?

Кимна отрицателно, без да проговори.

— Тя е крайно необикновена, Один. Знаеш го, нали?

— Да — въздъхна Один.

— В друго отношение и ти си такъв, а и Трит. Съмнявам се дали някой друг Родител в света би имал кураж или би му дошло наум да открадне акумулатор или извратената изобретателност да го използва като него. Вие тримата съставяте най-обикновената триада, известна досега.

— Благодаря.

— Но триадата ви създава и някои неудобства; неща, на които не сме разчитали. Искахме да учиш Дюа, защото това е най-лекият и най-добрият възможен начин да я примаим доброволно да изпълни функциите си. Не предвидихме донкихотската постъпка на Трит точно по това време. Нито пък, да говорим откровено, взехме предвид бурната ѝ реакция от факта, че се налага светът в другата вселена да загине.

— Трябваше по-внимателно да отговарям на въпросите й — призна Один опечален.

— Нямахте да помогне. Тя сама разкрива нещата. И това не предвидихме. Один, съжалявам, но трябва да ти кажа... Дюа се е превърнала в смъртоносна опасност. Опитва се да спре позитронната помпа.

— Но как ще го направи? Не може да се добере до нея, но дори и да успее, ще й липсват необходимите познания, за да се справи.

— О, ще стигне до нея — Лостън се поколеба и продължи. — Тя остава пропита в скалите, където е в безопасност от нас.

Мина известно време, преди Один да разбере ясното значение на думите му.

— Никоя възрастна Емоционална не би... Дюа никога...

— Прави го. Не губи време да спориш... Прониква навсякъде из пещерите. Нищо не остава скрито от нея. Разучила е съобщенията, които получихме от другата вселена. Не сме уверени, но няма друг начин да се обясни всичко, което става.

— Ох, ох, ох — Один се залюля напред-назад, повърхността му потъмня от срам и мъка. — Знае ли Естуолд за всичко това?

— Още не — отвърна мрачно Лостън, — но все някой ден ще научи.

— А какво прави с тези съобщения?

— Използува ги, за да разработи метод, чрез който да изпрати свои послания в обратната посока.

— Тя не знае как да ги превежда и да ги предава.

— Научава се и на двете. Известно й е повече за тях, отколкото на самия Естуолд. Тя е ужасяващо явление — Емоционална, която разсъждава и е извън всякакъв контрол.

Один потръпна. Извън всякакъв контрол? Как говори като за машина!

— Не е възможно да е чак толкова зле — рече той.

— Може. Вече се е свързала с другите същества и се опасявам, че ги е посъветвала да спрат тяхната страна от позитронната помпа. Ако го направят, преди да избухне слънцето им, ще бъдем безпомощни откъм нашата страна.

— Но тогава...

— Трябва да я спрем, Один.

— Но... но как? Нима ще взривите... — гласът му изневери. Знаеше, макар и неясно, че Твърдите разполагат с устройства, с които изкопават пещери в световната скала; машини, рядко употребявани, откакто преди векове населението на света започнало да намалява. Дали щяха да открият Дюа в някоя скала и да я взривят заедно с нея?

— Не — заяви Лостън натъртено. — Не можем да причиним вреда на Дюа.

— Естуолд би могъл...

— И Естуолд няма да й навреди.

— Какво да се прави тогава?

— Ти, Один. Само ти. Безпомощни сме, затова трябва да разчитаме на теб.

— На мен? Но какво мога да направя?

— Помисли — настоя Лостън. — Помисли.

— За какво да мисля?

— Не мога да ти кажа нищо повече — мъчително изрече Лостън. — Мисли! Има твърде малко време.

Обърна се и излезе, като вървеше доста бързо за Твърд, сякаш не се доверяваше на себе си да остане повече, за да не се разприказва.

А Один се загледа след него — смаян, объркан, поразен.

5B

Трит имаше много работа. Бебетата се нуждаеха от големи грижи, но дори две млади-десни заедно с две млади-леви не можеха да се равняват на едно само бебе-средно — особено пък толкова съвършено като Дерола. Трябваше да го разхожда и утешава, да го предпазва от вливане във всичко, до което се допре, да го уговаря, за да се уплътнява и да си почива.

Измина доста време, преди отново да се види с Один и всъщност не го беше грижа. Дерола заемаше цялото му време. Но веднъж се натъкна на Один в собствената му ниша, блеснал във всички цветове на дъгата от напрегнато мислене.

Трит внезапно си спомни.

— Сърдит ли беше Лостън заради Дюа?

Один се стресна.

— Лостън ли? Да, беше разгневен. Дюа им вреди много.

— Необходимо е да се прибере, не е ли така?

Один се взря в Трит.

— Трит — поде той, — налага се да убедим Дюа да се върне у дома. Най-напред трябва да я намерим. Ти ще се справиш. С новото бебе родителската ти чувствителност е много висока. Можеш да я използваш, за да откриеш Дюа.

— Не — отвърна Трит възмутен. — Тя е нужна за Дерола. Неправилно ще е да я използвам за Дюа. Освен това, щом иска да не се връща толкова дълго, когато бебе-средно копнее за нея — а навремето и тя е била бебе-средно, — навярно ще се наложи да свикнем да живеем без нея.

— Но, Трит, не искаш ли никога вече да се сливаш?

— Ами, триадата е вече попълнена.

— Сливането не е само това.

— Къде да я търсим? — попита Трит. — Малката Дерола се нуждае от мен. Тя е мъничко бебе. Не бива да я оставям.

— Твърдите ще уредят някой да се грижи за Дерола. Ние с теб ще отидем в пещерите на Твърдите, за да намерим Дюа.

Трит размисли. Пукната пара не даваше за Дюа. Дори към Один не изпитваше нищо. За него съществуваше само Дерола.

— Някой ден — отвърна той. — Някой ден, когато Дерола поотрасне. Не преди това.

— Трит — настоя Один, — длъжни сме да намерим Дюа. В противен случай... в противен случай ще ни вземат децата.

— Кой? — попита Трит.

— Твърдите.

Трит замълча. Нямахше какво да каже. Никога не бе чувал за подобно нещо. Не можеше да си го представи.

— Трит, налага се да продължим пътя. Вече ми е известно защо. Все мисля за това, откакто Лостън... но няма значение. Двамата с Дюа също трябва да продължите пътя. След като го разбрах и ти ще почувствуващ, че е наложително, а се надявам... мисля... че и Дюа ще изпита същото чувство. И трябва скоро да продължим пътя, защото Дюа разрушава света.

Трит се отдръпна.

— Не ме гледай така, Один... Принуждаваш ме... Принуждаваш ме...

— Не те принуждавам, Трит — отвърна Один тъжно. — Просто сега вече зная и затова ти трябва... Налага се обаче да намерим Дюа.

— Не, не — изпаднал в ужас, Трит се опитваше да се съпротивлява. В Один проличаваше нещо ужасяващо, а съществуването им неумолимо се приближаваше към края си. Нямахше да има Трит и средно-бебе. Докато всеки друг Родител дълго време отглеждаше средното-бебе, Трит щеше да загуби своето почти веднага.

Не беше справедливо. О, не беше справедливо.

— Дюа е виновна — задъха се Трит. — Нека тя първа да продължи пътя.

Один заяви с безчувствено спокойствие:

— Няма друг начин, освен всичките заедно...

И Трит разбра, че е така... че е така... че е така...

6A

Дюа се чувствуваше изредяла и изтъняла, беше ѝ студено. Прекрати опитите да си почива на открито и да поема слънчева светлина, след като Один я откри. Хранеше се нередовно от акумулаторите на твърдите. Не смееше да остава прекалено дълго извън сигурността на скалата, затова ядеше на бързи глътки и никога не се нахранваше достатъчно.

Постоянно усещаше глад — още повече, че престоите в скалата я уморяваха. Това бе сякаш наказание за цялото дълго време, през което се бе появявала на повърхността по залез и се бе хранила оскъдно.

Ако не беше работата, която вършеше, нямаше да понесе умората и глада. Понякога се надяваше, че Твърдите ще я унищожат... но само след като приключеше.

Докато се намираше в скалата, Твърдите бяха безпомощни. От време на време ги долавяше извън скалата, на открито. Страхуваха се. Понякога си мислеше, че се опасяват за нея, но едва ли беше така. Как можеха да се боят за нея, да се плашат, че ще продължи пътя поради липса на храна, от пълно изтощение? Навярно се страхуваха от нея; изплашени бяха от машината, която не работеше, както е било предвидено в проекта, ужасени от подобен феномен, безпомощни пред ужаса.

Тя внимателно ги отбягваше. Винаги знаеше къде се намират, така че не можеха да я заловят, нито да я спрат.

Беше изключено постоянно да наблюдават всички възможни места. Мислеше си, че дори ще успее да притъпи и без това слабите им усещания.

Извихри се извън скалата и се зае да изучава копията на съобщенията, които бяха получили от другата вселена. Не знаеха, че именно тях търси. Ако ги скрият, ще ги намери в каквото и ново място да са. Ако ги унищожат, също нямаше да е от значение. Дюа щеше да ги запомни.

Отначало не ги разбираше, но при престоия в скалите усещанията ѝ постепенно се изостряха и тя сякаш долавяше, без да разбира.

Знаците ѝ вдъхваха определени чувства, без да знае какво точно означават.

Взе знаци и ги постави там, откъдето щяха да ги изпратят в другата вселена. Знаците бяха С-Т-Р-Е-Х. Въобще нямаше понятие какво означават, но формата им ѝ вдъхваше чувство за страх и тя направи всичко възможно, за да остави върху тях отпечатък на заплаха. Може би, когато изучават знаците, другите същества също ще изпитат страх.

Когато се получаваха отговори, Дюа усещаше в тях някаква възбуда. Не винаги се добираше до изпратените отговори. Понякога най-напред ги откриваха Твърдите. Навярно знаеха какво прави. Но те не можеха да разчитат съобщенията, дори не долавяха чувствата, които ги придружаваха.

Така че тя не се безпокоеше. Нямаше да я спрат, преди да свърши — каквото и да разкриеха Твърдите.

Изчака съобщението, придружено от необходимото ѝ чувство. То се появи: П-О-М-П-А Л-О-Ш-А.

Носеше страха и омразата, които желаше. Върна го в разширена форма — повече страх, повече омраза... Сега другите хора щяха да разберат. Щяха да спрат помпата. А Твърдите ще трябва да намерят друг начин, друг източник на енергия; не биваше да я получават посредством смъртта на всичките тези хиляди същества в съседната вселена.

Твърде много си почиваше, вътре в скалата изпадаше в унес. Отчаяно копнееше за храна и изчакваше, за да се измъкне. Още по-отчаяно, отколкото желаше храната от акумулатора, тя искаше батериите да се изчерпят. Изпитваше желание да изсмуче последния остатък храна от тях и да знае, че няма да има повече, че е постигнала целта си.

Накрая излезе и остана безразсъдно дълго да смуче от съдържанието на един акумулатор. Искаше да изтегли и последната капка, да го изпразни, да види, че нищо повече не влиза в него, но източникът беше неизчерпаем... неизчерпаем... неизчерпаем...

Размърда се и с отвращение се откъсна от акумулатора. Значи позитронната помпа все още работеше. Нима нейните съобщения не бяха убедили съществата от другата вселена да спрат помпите? Дали не ги бяха получили? Не бяха ли почувствували значението им?

Трябваше да опита отново. Налагаше се да обясни по-ясно от очевидното. Щеше да включи всяка комбинация от символи, за които усещаше, че предават чувството за опасност; всяко съчетание, което ще им извести молбата ѝ да ги спрат.

Отчаяно се зае да разтапя знаците в метала; използваше, без да я пести енергията, която току-що бе поела от акумулатора; докато я употреби цялата и се почувствува крайно изтощена. ПОМПАТА НЯМА СПРЕМ НЯМА СПРЕМ НИЕ НЯМА СПРЕМ ПОМПАТА НИЕ НЕ РАЗБИРА ОПАСНОСТ НЕ РАЗБИРА НЕ РАЗБИРА ВИЕ МОЛЯ СПРЕТЕ ВИЕ СПРЕТЕ И НИЕ СПРЕТЕ МОЛЯ ВИЕ СПРЕТЕ ОПАСНОСТ ОПАСНОСТ СПРЕТЕ СПРЕТЕ ВИЕ СПРЕТЕ ПОМПАТА.

Толкова можеше. В нея не остана нищо, освен разкъсваща я болка. Постави съобщението на място, откъдето можеше да се изпрати и не остави Твърдите да го прехвърлят несъзнателно. През мъчителна мъгла се зае с лостовете за управление, постъпи, както бе виждала да го правят и някак си събра необходимата енергия.

Съобщението изчезна, а пещерата потъна в пурпурния блясък на световъртежа. Тя... продължаваше пътя, но от... изтощение.

Один... Три...

6Б

Один дойде. Плъзгаше се по-бързо от всеки друг път. Следваше изострените от новото бебе усещания на Трит, но вече се намираха достатъчно близо, за да открие присъствието ѝ със собствените си попритъпени усещания. Сам долови проблясващото и затихващото съзнание на Дюа и се втурна напред, докато Трит полагаше големи усилия да го следва с подскоците си. Задъхваше се и викаше:

— По-бързо... по-бързо...

Один я намери припаднала, едва жива, по-дребна от всяка възрастна Емоционална.

— Трит — викна той, — донеси тук акумулатора. Не, не... не се опитвай да я занесеш нея. Твърде изтъняла е, за да се пренася. Побързай. Ако потъне в пода...

Започнаха да се събират Твърди. Бяха закъснели, разбира се, тъй като не можеха да усещат други живи същества на по-далечно разстояние. Ако зависеше само от тях, щеше да е твърде късно, за да я спасят. Нямахше да продължи пътя, щеше наистина да умре... и с нея щеше да загине много повече, отколкото предполагаше.

Докато бавно възвръщаше живота си с поглъщаната енергия, Твърдите мълчаливо стояха край тях.

Один се изправи — нов Один, който знаеше точно какво става. С гневен, повелителен жест им нареди да се махнат... и те си отидоха. Тихо. Без възражения.

Дюа се размърда.

— Добре ли е, Один? — осведоми се Трит.

— Мълчи, Трит — смъмри го Один. — Дюа?

— Один? — тя помръдна, зашепна. — Помислих, че съм продължила пътя.

— Още не си, Дюа. Още не. Но най-напред трябва да се нахраниш и да си починеш.

— И Трит ли е тук?

— Ето ме, Дюа — обади се Трит.

— Не се опитвайте да ме върнете — рече Дюа. — Всичко свърши. Направих, каквото исках. Позитронната помпа ще спре скоро. Уверена съм. Твърдите ще продължат да се нуждаят от Меки и ще се погрижат за вас двамата или поне за децата.

Один не каза нищо. Не позволи и на Трит да се обади. Остави излъчването да се влива бавно в Дюа, съвсем бавно. От време на време го спираше, за да я остави да си почине, после го включваше отново.

— Достатъчно. Достатъчно — промърмори тя. Веществото ѝ започна да се гърчи по-силно.

Той продължи да я храни. Накрая заговори.

— Дюа, ти не беше права. Ние не сме машини. Зная точно какво сме. Щях по-скоро да дойда при теб, ако бях разбрал по-рано, но не го знаех, преди Лостън да ме помоли да размисля. Мислих много напрегнато; но дори и сега е преждевременно.

Дюа изстена и Один спря за малко.

— Слушай, Дюа — продължи той. — Има само един вид живи същества. Твърдите са единствените живи в целия свят. Подразбрала си го и дотук си права. Но това не означава, че Меките не са живи, а само, че са част от същия единствен вид. Меките са незрелите форми на Твърдите. Ние най-напред сме деца като Меки, после възрастни Меки, а след това ставаме Твърди. Разбираш ли?

— Какво? Какво? — възкликна объркано Трит.

— Почакай, Трит. Почакай. И ти ще разбереш, но това е за Дюа. — Той продължаваше да гледа Дюа, която ставаше все по-матова.

— Слушай, Дюа, всеки път, когато се сливаме, когато триадата се слива, ние се превръщаме в Твърд. Твърдят са трима в един и затова е Твърд. Докато сме в безсъзнание по време на сливането, ние сме Твърд. Но то е само временно и след това не си спомняме този период. Никога не можем да останем Твърд за дълго; налага се да се връщаме. Но през целия ни живот продължаваме да се развиваме и някои най-важни етапи бележат развитието ни. Всяко родено бебе е нов важен етап. С раждането на третото, настъпва възможността за последния етап, на който разумът на Разсъждаващия, без другите двама, има възможност да си спомни краткотрайните периоди на съществуване като Твърд. Тогава и само тогава той може да проведе идеално сливане, което ще образува един Твърд индивид завинаги, така че триадата ще заживее нов, уеднаквен живот, като се отдаде на учене и

интелектуални занимания. Бях ви казал, че продължаването на пътя е като да се родиш отново. Тогава налучквах нещо, което не разбирах напълно, но сега го зная.

Дюа го гледаше и се опитваше да се усмихне.

— Как можеш да се правиш, че вярваш в подобно нещо, Один?
— попита тя. — Ако беше така, нямаше ли Твърдите отдавна да ти го кажат, да ни го разправят на всички?

— Не, Дюа. Навремето, много отдавна, сливането било само съединяване на телесните атоми. Но еволюцията постепенно развила разума. Слушай ме, Дюа, при сливането се обединява и разума, а това е значително по-трудно, много по-деликатно. За да се слеем правилно за постоянно, Разсъждаващия трябва да се издигне до известно равнище на развитие. То се достига, когато сам открие всичко, когато разумът му най-после е достатъчно развит, за да си спомни какво е ставало по време на всички временни обединявания при сливането. Ако на Разсъждаващия му разправят всичко това, развитието му ще се провали и не ще успее да определи времето за идеалното сливане. Оформеният Твърд ще остане несъвършен. Когато Лостън ме помоли да размисля, той пое голям риск. Дори би могло... надявам се, че няма... Защото е още по-вярно за нашия случай, Дюа. В продължение на много поколения Твърдите са създавали триади с особена грижа, за да се оформят по-надарени Твърди, а нашата триада е най-добрата, която се е получавала досега. Особено ти, Дюа. Особено ти. Лостън е оформен от триадата, чието бебе-средна си била ти. Част от него е била твоя Родител. Познава те. Той те доведе при Трит и мен.

Дюа се надигна и седна. Гласът ѝ зазвуча почти нормално.

— Один! Измисляш ли всичко това, за да ме успокоиш?

Намеси се Трит.

— Не, Дюа. Аз също го чувствавам. Аз също го чувствавам. Не зная какво е точно, но го възприемам.

— Той го долавя, Дюа — продължи Один. — И ти ще го почувствуваш. Не започваш ли да си припомняш, че си била Твърд по време на сливанията ни? Не искаш ли да се слеем сега? За последен път? За последен път?

Той я повдигна. Беше я обзела треска и макар да се поопъна, тя започна да изредява.

— Ако думите ти са верни, Один — задъха се тя, — ако наистина се превърнем в Твърд, струва ми се искаш да кажеш, че ще бъдем важен индивид. Така ли?

— Най-значителният. Най-добрият, който някога е бил създаван. Убеден съм... Трит, застани там. Това не е раздяла, Трит. Ще бъдем заедно, както винаги сме го искали. Дюа също. Дюа, и ти.

— Тогава — подхвърли Дюа — ще накараме Естуолд да разбере, че помпата не бива да работи повече. Ще го принудим...

Сливането започна. В решителния миг Твърдите отново влязоха един по един. Один ги видя неясно, защото започваше да се прелива в Дюа.

Не беше като друг път; не настъпи рязък екстаз; само гладко, сдържано, напълно спокойно движение. Усещаше как се превръща в част от Дюа и сякаш целият свят се вливаше в неговите — нейните изострени усещания. Позитронните помпи продължаваха да работят... той — тя ги долавяше... защо все още работеха?

Беше и Трит, неговото (нейното) неговото съзнание се изпълни с остро чувство за тежка загуба. О, моите бебета...

И извика, последният вик от съзнанието на Один, само че беше някак си вик и на Дюа.

— Не, не можем да спрем Естуолд. Ние сме Естуолд. Ние...

Викът, който беше на Дюа и не на Дюа, пресекна и вече нямаше никаква Дюа; и никога нямаше да я има. Нито Один, нито Трит.

7АБВ

Естуолд пристъпи напред и чрез вибрации на въздушните вълни каза тъжно на очакващите го Твърди:

— Вече съм завинаги с вас и ни предстои много работа...

ТРЕТА ЧАСТ
... НАПРАЗНО СЕ БОРЯТ...

1

Селена Линдстрьом се усмихваше лъчисто и вървеше с лека, пружинираща походка; туристите се смайваха, когато я виждаха за първи път, но скоро признаваха, че в нея има нещо грациозно.

— Време е за обяд — съобщи тя жизнерадостно. — Всичко е отгледано на място, дами и господа. Навярно не сте свикнали с вкуса, но е хранително... Ето тук, сър. Зная, че нямате нищо против да седнете при дамите... Момент, моля. Ще има места за всички... Съжалявам, имате право на избор за напитките, но не и за основното блюдо. Ще бъде от телешко... Не, не. И вкусът и консистенцията, са получени по изкуствен начин, но наистина е много добро.

После тя самата седна, въздъхна леко, а приятното ѝ изражение трепна незабележимо.

Един от групата се настани срещу нея.

— Имате ли нещо против? — попита той.

Хвърли му бърз, пронизателен поглед. Разбира се, притежаваше способността веднага да преценява и реши, че не изглежда досаден.

— Съвсем не — отвърна тя. — Но не сте ли заедно с някой от групата?

Той поклати отрицателно глава.

— Не. Сам съм. Дори и да не беше така, земляните не ме вълнуват много.

Тя го изгледа отново. Беше на около петдесет години и имаше уморен вид, на който се противопоставяха само ясните му, изпитателни очи. Несъмнено имаше вид на земен жител, обременен от гравитацията.

— Землянин е лунен термин — подхвърли тя — и не е много ласкателен.

— Аз съм от Земята — отвърна той, — така че, надявам се, мога да го използвам, без да звучи обидно. Освен ако имате нещо против.

Селена повдигна рамене, сякаш искаше да каже: „Правете каквото ви харесва“.

Очите ѝ имаха леко ориенталски вид като на повечето лунни момичета, но косата ѝ беше с цвета на пчелен мед, а носът ѝ се издаваше напред. Не можеше да се отчете, че е привлекателна, макар да не беше класическа красавица.

Мъжът от земята се взря в плочката с името ѝ, закрепена върху блузата над горната половина на високата лява гърда. Реши, че наистина разглежда плочката, макар блузата да беше полупрозрачна, когато светлината падаше върху нея под особен ъгъл, и под нея да нямаше друга дреха.

— Има ли много Селени тук? — попита той.

— О, да. Стоици, струва ми се, Също Цинтии, Диани и Артемиди. Селена е малко досадно. Половината Селени, които познавам, им викат Сели, а на другата половина — Лина.

— А вие от кои сте?

— От нито едните. Аз съм Селена с всичките три срички Селена — отвърна тя — поне за хората, които въобще използват името ми.

Върху лицето на земния жител се изписа усмивка, с която сякаш не беше свикнал.

— А какво става, ако някой ви попита дали продавате нещо, Селена?^[1]

— Никога не повтаря въпроса! — заяви тя твърдо.

— Но питат ли ви?

— Винаги се намират глупаци.

Една сервитьорка се доближи до масата им и с бързи плавни движения постави чиниите пред всеки от тях.

Това явно направи силно впечатление на земния жител.

— Сякаш ги накарахте сами да се спуснат — каза ѝ той. Сервитьорката се усмихна и отмина.

— Не се опитвайте да ѝ подражавате — посъветва го Селена. — Тя е свикнала с притеглянето и лесно се оправя.

— А ако аз го направя, ще изпусна всичко, така ли?

— Ще забъркате великолепа каша — отвърна тя.

— Е, тогава няма да правя експерименти.

— Навярно скоро някой ще опита и чинията ще отлети на пода, той ще посегне да я хване и ще я изтърве, а вероятността да падне от стола е десет към едно. Предупреждавам ги, но никога не помага, само се чувствуват още по-смутени. Всички други ще се смеят... туристите,

искам да кажа, защото ние останалите сме го наблюдавали твърде често, за да ни се струва смешно и защото става въпрос само за почистването.

Земният жител внимателно вдигна вилицата.

— Разбирам какво искате да кажете. Дори най-простото движение изглежда странно.

— В същност доста бързо се свиква. Поне с дребните неща като храненето. Ходенето е по-трудно. Никога не съм виждал земен жител тук да тича умело. Рядко успяват.

Известно време се храниха мълчаливо. После той попита:

— Какво означава буквата „Л“? — Отново се вглеждаше в плочката с името ѝ. На нея пишеше „Селена Линдстрьом Л.“

— Означава просто „Луна“ — осведоми го тя с безразличие, — за да се различавам от имигрантите. Родена съм тук.

— Наистина ли?

— В това няма нищо изненадващо. На Луната съществува нормално общество от над половин век. Не мислехте ли, че и тук се раждат деца? Имаме хора, които са били родени на Луната и вече са прародители.

— На колко години сте?

— Тридесет и две — отвърна тя.

Той сякаш се изненада; после измърмори:

— Естествено.

Селена повдигна вежди.

— Искате да кажете, че разбирате? На повечето земни жители трябва да им се обяснява.

— Осведомен съм достатъчно, за да зная — каза земният жител, — че повечето от видимите белези на остаряване са резултат от неумолимата победа на гравитацията върху тъканите — отпускането на бузите и гърдите. При притеглянето на Луната — едва една шеста от земното — не е трудно да се разбере, че хората ще остават млади на вид.

— Само на вид — съгласи се Селена. — Това не означава, че тук сме безсмъртни. Продължителността на живота е почти колкото на Земята, но повечето от нас се чувствуват по-добре в напредналата си възраст.

— Това не е за пренебрегване... Разбира се, предполагам, че си има и неудобства. — Току-що бе отпил първата глътка кафе. — Нима се налага да пиете този... — потърси подходяща дума и изглежда я отхвърли, защото не каза нищо.

— Бихме могли да внасяме храни и напитки от Земята — обясни тя развеселена, — но само за част от нас и то не постоянно. Така че няма смисъл, след като е възможно да използваме товарното пространство за по-необходими неща. Освен това сме и свикнали с този буламач... Или щяхте да използвате още по-силна дума?

— Не за кафето — отвърна той. — Щях да я запазя за храната. Но буламач върши работа... Кажете, мис Линдстрьом, в програмата на обиколката не се споменава за протонния синхрофазотрон.

— Протонния синхрофазотрон ли? — Тя допиваше кафето и очите ѝ заоглеждаха залата, сякаш преценяваха мига, в който да ги вдигне всичките. — Той е собственост на Земята и не е открит за туристи.

— Искате да кажете, че лунните жители нямат достъп до него?

— О, не. Нищо подобно. Повечето хора от персонала са лунни жители. Но земното правителство определя правилата. Не се допускат туристи.

— Много бих искал да го видя — подхвърли той.

— Уверена съм... Донесохте ми щастие — нито парче храна, нито един благословен мъж или жена не падна на пода.

Изправи се на крака и каза:

— Дами и господа, ще тръгнем след около десет минути. Моля оставете чиниите на мястото им. Има стаи за почивка за онези, които ще пожелаят да се възползват от тях, а след това ще посетим хранопреработващите предприятия, където се изготвят блюда като току-що консумираните от вас.

[1] Игра на думи с американското произношение на името, което може да се изтълкува по този начин. ↑

Естествено, жилището на Селена беше малко, компактно, но и доста сложно. Прозорците бяха панорамни — звездни сцени, които се променяха бавно и непоследователно, никога нямаха връзка с някое действително съзвездие. Когато Селена пожелаеше, всеки от трите прозореца увеличаваше телескопично изображението.

Барън Невил мразеше тази му особеност. Обикновено доста буйно налиташе да ги изключва и заявяваше:

— Как ги понасяш? Ти си единствената, която познавам с достатъчно лош вкус, за да правиш подобно нещо. Та тези мъглявини и звездни купове дори не съществуват.

А Селена повдигаше хладно рамене и отвърщаше:

— Какво е съществуването? Откъде знаеш, че онези навън действително съществуват? Освен това с тях изпитвам чувство на свобода и движение. Не мога ли да си позволя това в собственото си жилище, ако пожелая?

Тогава Невил промърморваше нещо и с нежелание се опитваше да върне ръчките за управление на местата им, а Селена подхвърляше:

— Остави ги!

Мебелите имаха гладки, заоблени линии, стените бяха боядисани абстрактно в дискретни пастелни тонове. Никъде не се виждаше изображение на нещо, което би могло да се сметне за живо същество.

— Живите същества принадлежат на Земята — обясняваше Селена, — а не на Луната.

Сега като влезе — както толкова често се случваше — завари Невил; Барън Невил, изтегнал се върху нестабилното канапе с един обут сандал. Другият лежеше край него, където беше паднал, а по корема му, точно над пъпа, където замислено се почесваше, личаха червени следи.

— Ще направиш ли кафе, Барън? — подхвърли тя и се измъкна от дрехите си с продължително и грациозно движение, придружено от въздишка на облекчение, остави ги да се свлекат на пода и с палеца на крака си ги ритна в ъгъла.

— Какво облекчение е да се освободиш от тях — каза тя. — Това е най-неприятното в работата ми — да трябва да се обличам като землянин.

Невил беше в кухненската ниша. Не й обърна внимание; и преди беше слушал същото.

— Какво става със запасите ти от вода — попита той. — Много са намалели.

— Така ли? — заинтересува се тя. — Предполагам, че съм ползувала повече, отколкото се полага. Имай малко търпение.

— Някакви неприятности днес?

— Не — вдигна рамене Селена. — Съвсем обичайното кръжене. Както обикновено да ги наблюдаваш как се препъват и се правят, че храната не им се струва отвратителна, да знаеш, че си задават въпроса дали няма да ги помоят да се съблекат, не бих се изненадала... Противна възможност.

— Нима започваш да ставаш благопристойна?

Той пренесе двете малки чаши с кафе на масата.

— В този случай благопристойността е наложителна. Те са набръчкани, отпуснати, с изпъкнали корем и пълни с бацили. Нямам доверие в правилата на карантината, каквито и да са те — пълни са с бацили... Какво ново около теб?

Барън поклати глава. Беше доста едър за лунен жител и смръщеното присвиване на очите му се бе превърнало в постоянна особеност. С изключение на това чертите му бяха гладки и забележително красиви, мислеше си Селена.

— Нищо особено — отвърна той. — Все още очакваме смяната на представителя на Земята. — Трябва да разберем що за птица е този Готстейн.

— Възможно ли е да ви създаде затруднения?

— Не повече от сегашните. В същност какво могат да направят? Не ще успеят да се вмъкнат между нас. Землянинът се различава по външността си от лунния жител. — Но въпреки това той беше смутен.

Селена отпи от кафето и го изгледа.

— Вероятно някои лунни жители вътре в себе си продължават да бъдат земляни.

— Вероятно. Бих искал да зная кои са. Понякога си мисля, че не мога да се доверявам... Е, добре. Губя невероятно много време за своя

проект със синхротрона и не стигам доникъде. Не ми върви с реда за чакане.

— Навярно нямат доверие в теб и не ги упреквам. Защо не престанеш да дебнеш с такъв конспираторски вид.

— Не върша нищо подобно. С голямо удоволствие бих напуснал залата на синхротрона и не бих се връщал изобщо, но тогава наистина ще започнат да ме подозират... Предполагам, че щом си използвала с такава разточителство водните си запаси, Селена, няма да можем да прием по още една чаша кафе.

— Не. Но щом стана дума за това, ти ми помагаш да прахосвам водата. Миналата седмица два пъти се къпа на душа тук.

— Ще ти прехвърля кредит за вода. Не знаех, че ги броиш.

— Не ги броя аз, а нивото на водата ми.

Тя допи кафето и се загледа замислено в празната чаша.

— Винаги се мръщят на кафето — сподели тя. — Туристите. А не разбирам защо. На мен ми е вкусно. Пил ли си някога земно кафе, Барън?

— Не — отвърна той кратко.

— Аз пих. Веднъж. Някакъв турист беше прекарал контрабанда пакетчета, които наричаше „Нескафе“. Предложи ми няколко в замяна... знаеш на какво. Изглежда си мислеше, че обменът е равностоен.

— И ти пи?

— Изпитвах любопитство. Беше горчиво и с метален вкус. Видя ми се отвратително. После му казах, че според лунните обичаи смесването на раси е недопустимо и той самият почувствува доста горчив метален вкус в устата.

— Не си ми разправяла никога за това. Не се ли опита да предприеме нещо?

— Май не е твоя работа, а? А и не направи нищо. Ако се беше опитал при необичайното за него притегляне, щях да го изрита от тук чак до първия коридор. — После продължи. — А, да. Днес ми се лепна друг землянин. Настоя да седне с мен.

— И какво ти предложи в замяна на собственото ти легло, което ти така деликатно наричаш „нали знаеш какво“?

— Просто поседя с мен.

— И зяпаше гърдите ти?

— Те са за това, за да ги зяпат, но в същност той не ги погледна. Разглеждаше плочката с името ми... Освен това какво общо имат с теб неговите желания? Желанията са свободни, а аз не съм длъжна да ги осъществявам. Какво си мислиш, че мечтая? Да легна със земен жител? С цялата му активност, която може да се очаква от човек, опитващ да се справи с необичайно за него гравитационно поле? Не казвам, че никой не е пробвал, но аз поне не съм, а и не съм чувала нищо добро по този въпрос. Разбрахме ли се? Мога ли да се върна към землянина? Който е на около петдесет години? И не е бил невероятно красив дори и на двадесет?... Макар външността му да е интересна, признавам.

— Добре. Мога да мина и без литературния му портрет. Какво за него?

— Попита за протонния синхротрон!

Невил се изправи и се залюля леко — нещо почти неизбежно след бързо движение при слабото лунно притегляне.

— Какво попита за синхротрона?

— Нищо. Защо си толкова възбуден? Помоли ме да ти разправам всичко, което изглежда необикновено, за всеки турист по всяко време и това ми се стори необичайно. Досега никой не ме е питал за синхротрона.

— Добре — той помълча малко, после продължи с нормален глас. — Защо се интересува от синхротрона?

— Нямам никаква представа — отвърна Селена. — Просто попита дали е възможно да го види. Навярно е турист, който се интересува от наука. Откъде да зная, може да е било само номер, за да се заинтересувам от него.

— И предполагам, че вече се интересуваш. Как се казва?

— Не зная. Не го попитах.

— Защо?

— Защото пукната пара не давам за него. А ти кое предпочиташ? Освен това щом пита, значи наистина е турист. Ако беше физик, нямаше да е необходимо да пита. Щеше да е там.

— Моя скъпа, Селена — рече Невил. — Позволи ми да ти обясня. При сегашните обстоятелства всеки, който поиска да види протонния синхротрон е специален човек, за когото искаме да сме осведомени. А защо теб ще пита? — той бързо пристъпи до другия

край на стаята и се върна, сякаш изразходваше енергия. После продължи. — Ти си специалист по такива глупости. За теб представлява ли интерес?

— В полово отношение ли?

— Знаеш какво имам предвид. Не си играй, Селена.

Селена отвърна с явно нежелание.

— Интересен е, дори смущаващ. Но не зная защо. Нищо не каза. Нищо не направи.

— Значи е интересен и смущаващ? Тогава ще се видиш отново с него.

— И какво да правя?

— Откъде да зная? Това е твоя работа. Разбери името му. Научи всичко, което можеш. Имаш малко мозък, този път го използвай да подразбереш нещо на практика.

— Е, добре — съгласи се тя, — нареждания отгоре. Добре.

Само по размерите си резиденцията на представителя на Земята не можеше да се отличи от жилищата на лунните хора. На Луната нямаше излишно пространство, нито дори за земните служебни лица; никакви луксозни излишъци — дори като символ на родната планета. В същност нямаше начин да се измени един поразителен факт — на Луната се намираш под повърхността при ниска гравитация — дори и за най-великия земен жител, който някога е живял.

— Човек все още е създание на заобикалящата го среда — въздъхна Луис Монтес. — От две години живея на Луната и понякога съм се изкушавал да остана, но... Годиците ми напредват. Наскоро навърших четиридесет и ако въобще възнамерявам да се върна на Земята, по-добре ще е да го направя сега. Малко още да остареея и няма да успея да се приспособя отново към нормалното притегляне.

Конрад Готстейн беше само на тридесет и четири и дори изглеждаше по-млад. Имаше широко, кръгло лице с едри черти, каквото не можеше да се види сред лунните жители, лице, рисувано като част от карикатура на земляни. Не беше едър — нямаше смисъл на Луната да се изпрацат едри земни жители — и главата му изглеждаше твърде голяма за тялото.

Каза (говореше на планетарен език с доловимо различен акцент от произношението на Монтес):

— Думите ви прозвучаха извинително.

— Така е. Така е — съгласи се Монтес. Докато лицето на Готстейн имаше присъщ добродушен израз, удължените тънки черти по лицето на Монтес му придаваха почти трагикомичен вид. — И то в две отношения. Смутен съм, че напускам Луната, тъй като тя е привлекателен свят, изпълнен с вълнения. Объркан съм и от чувството на неловкост; срам ме е, че с нежелание ще поема земния си товар... притеглянето и всичко друго.

— Да, представям си, че ще е трудно отново да се натоварите с останалите пет шести — съгласи се Готстейн. — На Луната съм едва

от няколко дена и вече чувствавам, че една шеста от земното притегляне е чудесно нещо.

— Няма да сте на същото мнение, когато получите запек и започнете да се храните само с минерално масло — възрази Монтес с въздишка, — но това ще мине... Не мислете обаче, че ще можете да подражавате на газела, само защото се чувствувате лек. Цяло изкуство е.

— Разбрах го.

— Така ви се струва, Готстейн. Виждали ли сте походката на кенгуру?

— По телевизията.

— От гледане не се добива действителна представа. Трябва да я опитате. Единственият подходящ начин да се върви по равна лунна повърхност с голяма скорост. Краката се придвижват едновременно назад и ви изтласкват в нещо, което на Земята ще бъде обикновен скок на дължина. Докато сте във въздуха, те се изпружват напред; започват да се връщат назад миг, преди отново да докоснете повърхността; изхвърлят ви и така нататък. От земна гледна точка движението изглежда бавно, сякаш само слабото притегляне ви изтласква, но всеки скок е с дължина над шест метра и мускулното усилие, необходимо, за да се задържите във въздуха — ако имаше въздух — е минимално. Усещането е като при летене...

— Вие опитвали ли сте? Можете ли да вървите така?

— Правил съм опити, но никой земен жител не усвоява напълно походката. Успявал съм да удържа до пет последователни скока — колкото да се изпита усещането; достатъчно, за да пожелаеш да продължиш, но следва неизбежната погрешна преценка, загубвате синхронизация, препъвате се и се плъзгате триста, четиристотин метра. Лунните жители са учтиви и никога не ви се присмиват. Разбира се, на тях им е лесно. Започват от деца и веднага се научават без никакви проблеми.

— Този свят е техен — засмя се Готстейн. — Помислете как ще изглеждат на Земята.

— Няма да отидат на Земята. Не могат. Предполагам, че притежаваме поне това предимство. Справяме се и на Земята, и на Луната. Те могат да живеят само на Луната. Понякога го забравяме, защото бъркаме лунните жители с имигрантите.

— Кой са те?

— Така наречените земни имигранти, които живеят почти постоянно на Луната, но са родени на Земята. Естествено, имигрантите могат да се връщат на родната си планета, но истинските лунни жители нямат нито кости, нито мускули, способни да устоят на земното притегляне. През ранната история на Луната са отбелязани няколко такива трагедии.

— Така ли?

— О, да. Хора, завърнали се с родените си на Луната деца. Склонни сме да забравяме. Тогава сме изживявали собствената си криза и смъртта на няколко деца не е изглеждала от значение в светлината на огромния брой жертви в края на двадесетия век и всичко последвало. Обаче тук, на Луната, всеки мъртъв лунен жител, загинал от земното притегляне, се помни... Струва ми се, че това им помага да се чувствуват в отделен свят.

— Мислех, че на Земята са ме осведомили напълно изчерпателно, но изглежда има още много да се уча.

— Невъзможно е от Земята да се научи всичко за Луната, затова съм ви оставил пълен отчет — както направи за мен моя предшественик. За вас Луната ще бъде омайваща и в някои отношения мъчителна. Съмнявам се на Земята да сте яли лунна храна и ако разчитате само на описанията няма да сте подготвен за действителността... Налага се да свикнете с нея. Лоша политика е да си доставяте земни неща. Необходимо е да ядем и пием местните продукти.

— Вие сте го правили в продължение на две години. Предполагам, че и аз ще оцелея.

— Не съм го вършил постоянно. Има периодични отпуски на Земята. Задължителни са, независимо дали ги желаете или не. Уверен съм, че са ви го казали.

— Да — потвърди Готстейн.

— Въпреки всички упражнения, които правите тук, ще трябва от време на време да се подлагате на пълното земно притегляне, за да припомняте на костите и мускулите си какво представлява то. А докато сте на Земята, ще се храните. Понякога и тук се вкарва контрабанда някаква храна.

— Разбира се, багажът ми беше внимателно прегледан, но се оказа, че в джоба ми е останала консерва говеждо месо. Пропуснал съм я. И те също.

Монтес се усмихна бавно и подхвърли колебливо:

— Подозирам, че сега ще ми предложите да си я разделим.

— Не — отвърна благоразумно Готстейн и сбръчка големия си, копчест нос. — С цялата трагична благородност, на която съм способен, щях да кажа: „Вземете я, Монтес, цялата! Вие се нуждаете повече от мен!“ — Позапъна се малко, като се опитваше да го изрече, защото рядко използваше такъв обрат на планетарен език.

Монтес се усмихна широко, а после усмивката му изчезна. Поклати глава.

— Не. След седмица ще разполагам с цялата земна храна, която мога да изям. А вие няма да имате нищо. През следващите няколко години хапките ви няма да са обилни и прекалено много време ще съжалявате за сегашната си щедрост. Запазете си я цялата... Настоявам. Само ще си спечеля омразата ви със задна дата...

Видът му беше сериозен, постави ръката върху рамото на Готстейн, гледаше го право в очите.

— Освен това — продължи той, — има нещо, за което искам да поговоря с вас и го отлагах, защото не зная как да подходя, а тази консерва ще стане оправдание за по-нататъшно отлагане.

Готстейн веднага скри земната кутия. Беше невъзможно лицето му да изглежда също така сериозно като изражението на събеседника му, но неговия глас прозвуча отмерено и строго.

— Нима има нещо, което не може да включите в отчетите си, Монтес?

— Опитвах се да съобщя нещо, Готстейн, но тъй като не знаех как да го изразя, а от Земята не желяеха да схванат намеците ми, накрая не се разбрахме. Може би вие ще се справите по-добре. Надявам се. Една от причините, поради която не пожелах да продължат назначението ми е, че отговорността е много голяма, а аз не успях да убедя Земята.

— Започва да изглежда сериозно.

— Бих искал да прозвучи смислено. Откровено казано, звучи глупаво. В лунната колония живеят само десет хиляди души. Те са

обременени от недостатък на ресурси, липса на пространство — суров свят и въпреки това... въпреки това...

— И въпреки това? — поощри го Готстейн.

— Тук става нещо... не зная точно какво, което може да се окаже опасно.

— Що за опасност? Какво ще направят? Да не обявят война на Земята? — лицето на Готстейн потрепна в зачатие на усмивка.

— Не, не. Нещо по-коварно е. — Монтес прокара ръка по лицето си и раздражено потърка очи. — Позволете ми да бъда откровен с вас. Земята загуби дързостта си.

— Какво искате да кажете?

— Добре де, как ще го наречете? Точно по времето, когато бе създадена лунната колония, Земята изживя великата криза. Не е необходимо да ви разправам за нея.

— Не, не е — отвърна Готстейн с отвращение.

— Сега населението ѝ е само два милиарда от предишните шест.

— И поради това на Земята сега е по-добре, не е ли така?

— Несъмнено, макар да ми се иска намалението да беше постигнато по друг начин... Но кризата остави след себе си постоянно недоверие към техниката, огромна инерция, липсата на желание да се поемат рисковете от промени поради евентуални странични ефекти. Грандиозни и възможно опасни проекти бяха изоставени, защото се плашеха повече от опасността, отколкото се вдъхновяваха от величието им.

— Намеквате за програмата, свързана с генното инженерство, струва ми се.

— Това е най-яркият случай, разбира се, но не е единственият — съгласи се с огорчение Монтес.

— Искрено казано, не изпитвам разочарование, че изоставихме генното инженерство. Оказа се поредица от неуспехи.

— Загубихме възможността да постигнем интуитивизъм.

— Никога не е имало доказателства за ползата от интуитивизма, но съществуват доста указания, че е вероятно да се окаже вреден... А какво ще кажете за лунната колония? Тя съвсем не е признак за застой на Земята.

— Точно това е — настоя Монтес. — Лунната колония е преживелица, последният остатък от периода преди кризата; нещо

довършено като последен тъжен тласък напред на човечеството преди великото му отдръпване.

— Прекалено драматично го изразявате, Монтес.

— Не мисля така. Земята се е отдръпнала. Човечеството се е свило в себе си — навсякъде, освен на Луната. Лунната колония е границата на човечеството не само физически, но и психически. Това е свят без мрежа на живота, която да се разстройва, без сложна среда в деликатно равновесие, което да се нарушава. Всичко на Луната, полезно за хората, е направено от самите тях. Луната е свят, изграден от човека от нищо и с основни средства. Тук няма минало.

— Е, и?

— На Земята се обезсърчаваме от копнежа по пасторалното минало, което в същност въобще не е съществувало; и ако го е имало, никога вече не може да се повтори. В някои отношения голяма част от екологията беше разстроена през кризата и ние се задоволяваме с останките, затова сме напласнени, винаги се опасяваме... На Луната няма продължително минало, за което да се копнее или мечтае. Единственото направление е напред. — Монтес сякаш се разпалваше от собствените си думи. — Готстейн, наблюдавам ги в продължение на две години, и вие ще си имате работа с тях поне толкова. На Луната гори огън — неспокойно горене. Те се разгръщат във всички посоки. Развиват се физически. Всеки месец се пробиват нови коридори, строят се нови жилища, прави се място за бъдещото потенциално население. Напредват и в областта на суровините. Откриват нови строителни материали, нови източници на вода, нови руди със специфични минерали. Разширяват полетата със слънчеви батерии, електронните си заводи... Предполагам знаете, че тези десет хиляди души на Луната сега са главният източник за снабдяване на Земята с миниелектронни устройства и висококачествени биохимически вещества.

— Известно ми е, че са съществен източник.

— Земята се самозалъгва, защото ѝ е по-удобно. Луната е главният източник. При сегашното развитие в близко бъдеще навярно ще се превърне в единствен източник... Те израстват и в интелектуално отношение, Готстейн. Струва ми се, че на Земята няма буден младеж със склонност към науката, който смътно — а може би и не толкова смътно — да не мечтае някой ден да попадне на Луната.

След като Земята се е отдръпнала от техниката, сега само на Луната се работи.

— Предполагам, че намекувате за протонния синхротрон?

— Той е един от примерите. Кога е построен последният нов синхротрон на Земята? Този пример е най-големият, най-яркият, но не е нито единствен, нито най-значимият. Ако искате да знаете кой е най-значителният научен апарат на Луната...

— Нещо толкова секретно, че не са ми казали за него?

— Не, толкова очевидно, че изглежда никой не го забелязва. Състои се от десетте хиляди мозъка тук. Десетте хиляди най-добри човешки мозъци, които могат да се открият. Единствената сплотена група от десет хиляди човешки мозъка, които по принцип и по чувства са с научна насоченост.

Готстейн се раздвижи неспокойно и се опита да промени положението на стола си. Но той беше закрепен към пода и Готстейн едва не падна на пода. Монтес протегна ръка, за да го задържи.

— Съжалявам — рече изчервен Готстейн.

— Ще свикнете с гравитацията.

— Не описвате ли положението по-лошо, отколкото е? Земята не е напълно неука планета. Ние конструирахме Електронната помпа. Тя е напълно земно постижение. Лунните жители нямат заслуги за нея.

Монтес поклати глава и измърмори няколко думи на родния си испански език. Не прозвучаха безобидно.

— Познавате ли се с Фредрик Хелъм?

— Да, в същност съм го виждал — усмихна се Готстейн. — Бащата на Електронната помпа. Уверен съм, че е татуирал прякора върху гърдите си.

— Само фактът, че се усмихвате и направихте такава забележка, вече доказва твърдението ми. Задайте си сам въпроса: „Може ли човек като Хелъм действително да е създал Електронната помпа?“ За немислещото мнозинство тази легенда е достатъчна, но е факт — и сигурно го знаете, ако сте се замисляли, — че не съществува баща на Електронната помпа. Изобретена е от паракората, съществата в паравселената, каквито и да са те, каквато и да е тя. Хелъм е случайният им инструмент. За тях цялата Земя е случаен инструмент.

— Достатъчно умни бяхме, за да се възползуваме от инициативата им.

— Да, както кравите са достатъчно разумни, за да ядат сеното, което им даваме. Помпата не е белег, че човечеството се стреми към напредък. Точно обратното.

— Ако Помпата е крачка назад, ще кажа, че е добре да се върви назад. Не бих искал да останем без нея.

— Кой би го пожелал? Но същественото е, че тя пасва идеално към сегашното настроение на Земята. Неограничена енергия на почти никаква цена освен разходите за поддръжка и при това без да се замърсява средата. Но на Луната няма Електронни помпи.

— Предполагам, че не се нуждаят от тях — рече Готстейн. — Слънчевите батерии дават необходимото на лунните жители. Неограничена енергия на почти никаква цена освен разходите за поддръжка и при това без да се замърсява средата... Нали такова беше заклинанието?

— Да, наистина, но слънчевите батерии са изцяло дело на хората. Точно това искам да изтъкна. Беше изготвен проект на Електронна помпа за Луната; направи се опит да се монтира.

— И?

— И не проработи. Парахората не приеха волфрама. Нищо не се получи.

— Не знаех. Защо?

Монтес повдигна изразително рамене и вежди.

— Откъде да знае човек? Може да се приеме например, че парахората живеят на планета без спътник; че нямат понятие за отделни светове близо един до друг и всеки от тях населен; че след като са намерили един свят, не търсят други. Кой знае?... Важното е, че парахората не ухапаха въдицата, а ние самите без тях не можем нищо да направим.

— Ние самите... — повтори Готстейн замислено. — Имате предвид земните жители?

— Да.

— А лунните?

— Те не участваха.

— А заинтересуваха ли се?

— Не зная. Именно в това главно се крият несигурността... и опасенията ми. Лунните жители — и по-специално коренните

лунарите — не се чувствуват свързани със Земята. Не ми е известно какви са плановете им, нито какво възнамеряват. Не мога да открия.

Готстейн го изгледа замислено.

— Но какво могат да направят? Имате ли причини да предполагате, че са способни да ни навредят, или да нападнат на Земята, дори и да не възнамеряват да го направят? — Не съм в състояние да отговоря на този въпрос. Те са привлекателни и интелигентни хора. Струва ми се, че им липсва истинска омраза, гняв или дори страх. Но навярно само така ми изглежда. Най-много се безпокоя, че нищо не зная.

— Нали научното оборудване на Луната се ръководи от Земята?

— Правилно. Така е за протонния синхротрон. Така е за радиотелескопа на обратната страна. И за осемметровия оптичен телескоп... С други думи за големите съоръжения, които съществуват от петдесет години.

— А какво е направено оттогава?

— Много малко от земните жители.

— А от лунаритите?

— Не съм сигурен. Техните учени работят с големите съоръжения, но веднъж се опитах да проверя картоните им за изработено време. Има празнини.

— Празнини?

— Прекарват значително време извън големите инсталации. Сякаш имат собствени лаборатории.

— А не трябва ли да се очаква подобно нещо, щом произвеждат миниелектронни устройства и висококачествени биохимически вещества?

— Да, но... Готстейн, не зная. Страх ме е от моята неосведоменост.

Последва кратко мълчание.

— Монтез, предполагам, че ми разправяте всичко това — поде Готстейн, — за да внимавам, да се опитам да открия какво правят лунаритите?

— Май е точно така — отвърна печално Монтез.

— Но дори не знаете дали въобще вършат нещо.

— Усещам ги, че работят.

— Странно, в такъв случай. Би трябвало да ви разубедея от целия този мистицизъм на опасения... но странно...

— Какво има?

— Със същия кораб, с който пътувах до Луната, дойде и някой друг. Искам да кажа, че пристигна голяма група, но едно от лицата поспециално ми припомни нещо. Не разговаряхме — не се предостави случай — и не му обърнах внимание. Но сега разговорът ни натисна някакво копче и внезапно си спомних за него...

— Да?

— Веднъж участвах в един комитет, който се занимаваше с проблеми на Електронната помпа. Ставаше въпрос за безопасността. — Усмихна се за миг. — Може да се каже, че Земята се беше уплашила. Навсякъде се тревожим за сигурността... и това е добре, дявол да го вземе, независимо дали сме загубили дързостта си или не. Не си спомням подробностите, но във връзка с това разследване съм виждал същото лице, което забелязах на кораба. Убеден съм.

— Смятате ли, че е от особено значение?

— Не съм сигурен. Свързвам лицето му с нещо обезпокоително. Ако продължа да напругам паметта си, възможно е да си спомня. За всеки случай ще е добре да взема списъка на пътниците и да видя дали няма да свържа с нещо някое от имената. Много е лошо, Монтес, но ми се струва, че ме подплашихте.

— Съвсем не е лошо — отвърна Монтес. — Доволен съм. А що се отнася до този мъж, вероятно е някой незначителен турист и след две седмици ще си отиде, но се радвам, че ще мислите по въпроса.

Готстейн сякаш не го слушаше.

— Той е някакъв физик или учен — промърмори той. — Уверен съм и го свързвам с известна опасност...

4

— Здравейте — поздрави жизнерадостно Селена.

Земният мъж се обърна. Позна я почти мигновено.

— Селена! Прав съм, нали? Селена!

— Правилно! Произнасяте го точно. Забавлявахте ли се добре?

— Много добре — отвърна сериозно земният жител. — Започвам да осъзнавам колко изключителен е нашият век. Неотдавна бях на

Земята, чувствувах се уморен от своя свят, от себе си. Тогава помислих: „Ако живееш преди сто години, единственият начин да напусна света, щеше да е смъртта, но сега... мога да отида на Луната“ — той се усмихна безрадостно.

— По-щастлив ли сте сега, когато сте на Луната? — попита го Селена.

— Малко — той се огледа. — Няма ли тълпа туристи, за които да се грижите?

— Днес не — откликна тя весело. — Имам свободен ден. Кой знае, може да ги направя два или три. Работата ми е скучна.

— Колко неприятно в такъв случай, че в свободния си ден се натъкнахте на турист.

— Не съм ви срещнала случайно. Търсих ви. При това се оказа доста трудно да ви намеря. Не би трябвало да скитате сам.

Мъжът от Земята я изгледа с интерес.

— Защо сте ме търсили? Нима обичате земните жители?

— Не — отвърна му тя откровено. — До гуша са ми дошли. Не ги обичам по принцип, а тъй като поради работата си непрекъснато съм свързана с тях, става още по-лошо.

— И въпреки това ме търсите, а няма земен — искам да кажа лунен — начин да убедя себе си, че съм млад и красив.

— Дори и да бяхте, нямаше да помогне. Земните мъже не ме интересуват, както е известно на всички, освен на Барън.

— Защо тогава ме търсите?

— Защото има и други причини да се заинтересувам и защото Барън проявява любопитство.

— А кой е Барън? Младият ви приятел?

— Барън Невил — изсмя се Селена. — Той е малко повече от млад и доста повече от приятел. Спим заедно, когато сме в подходящо настроение.

— Е, точно това исках да кажа. Имате ли деца?

— Едно момче. На десет години е. Повече от времето си прекарва в помещенията на момчетата. За да ви спестя следващия въпрос — не е от Барън. Мога да имам дете от него, ако все още сме заедно, когато ми разрешат друго дете — ако въобще ми позволят... Почти напълно сигурна съм, че ще получа разрешение.

— Много сте откровена.

— За неща, които не смятам за секретни? Разбира се... А сега какво бихте искали да правите?

Вървяха по коридор в млечнобяла скала, чиято глазирана повърхност беше инкрустирана с тъмни парчета „лунни скъпоценни камъни“, намиращи се обилно в повечето райони на лунната повърхност. Тя беше обува в сандали, които сякаш почти не докосваха пода; той носеше боти с дебели подметки — утежняваха краката му, за да не допуснат стъпките му да се превърнат в мъчение.

Коридорът беше еднопосочен. От време на време някоя малка електрическа кола ги настигаше и минаваше безшумно покрай тях.

— Какво ми се иска да правя ли? — обади се земният жител. — Поканата е широкообхватна. Бихте ли поставили гранични условия, така че с отговорите си да не ви обидя неволно?

— Физик ли сте?

Мъжът от Земята се поколеба.

— Защо питате?

— Само за да чуя какво ще отговорите. Зная, че сте физик.

— Откъде?

— Никой не казва „да поставите гранични условия“, ако не е такъв. И особено след като първото нещо, което иска да види на Луната е протонния синхротрон.

— Затова ли ме търсите? Защото смятате, че съм физик?

— Заради това Барън ме изпрати да ви намеря. Защото той е физик. А аз се съгласих, защото ми се сторихте доста необикновен за земен жител.

— В какво отношение?

— Нищо прекалено ласкателно... ако се нуждаете от ласкателства. Просто не приличате на другите земни жители.

— По какво съдите?

— Наблюдавах ви какви погледи хвърляте към другите от групата. Освен това винаги някак си го разбирам. Самите земляни не обичат земните жители, които се канят да останат на Луната. А това ме връща на въпроса... Какво бихте искали да правите? И ще поставя граничните условия. Що се отнася до разглеждането на забележителностите искам да кажа.

Земният мъж я изгледа проникателно.

— Много особено е това, Селена. Имате почивен ден. Работата ви е достатъчно безинтересна или противна, за да сте доволна от свободния ден и дори желаете да го удължите на два или три. Въпреки това решавате да го прекарате, като доброволно мимолетно любопитство.

— Любопитството на Барън. Сега той е зает и няма нищо лошо да ви занимавам, докато се подготви... Освен това е по-различно. Не разбирате ли, че е различно? Когато съм на работа, се грижа за стадо от двадесетина земяни... Имате ли нещо против да използвам този термин?

— И аз самият го употребявам.

— Защото сте жител на Земята. Някои земни хора го смятат за подигравателен и се възмуцават, когато с него си послужи лунарик.

— Искате да кажете, когато го употреби лунатик?

Селена се изчерви.

— Да. Нещо такова.

— Е, добре, нека и двамата да не обръщаме внимание на думите. Продължавайте, разправяхте ми за работата си.

— При моята работа се занимавам със земяните, които трябва да предпазвам да не се убият, да ги водя тук и там, да им държа малки речи и да се грижа да пият, ядат и ходят, като спазват правилата. Те гледат любимите си неща, а аз трябва да съм изключително учтива и да полагам майчински грижи за тях.

— Отвратително! — подхвърли мъжът от Земята.

— Но двамата с вас можем да правим каквото си искаме и се надявам, че с желание ще поемете риска, а аз не ще трябва да внимавам какво говоря.

— Казах ви, че спокойно можете да ме наричате земянин.

— Добре тогава. Ще поработя в почивния си ден. Къде бихте искали да отидем?

— Лесно ще ви отговоря. Желая да видя протонния синхротрон.

— Това не. Навярно Барън ще успее да го уреди... след като се срещнете.

— Е, щом не мога да разгледам синхротрона, не зная какво друго има за гледане. Известно ми е, че радиотелескопът е на обратната страна, а и не предполагам в него да открия нещо ново... Вие ми кажете. Какво не успява да види средният турист?

— Доста неща. Залите с водорасли — не антисептичните обработващи заводи, които разглеждахме, а самите ферми. Но там миризмата е твърде силна и предполагам, че за землянин — земен жител — няма да бъде много апетитна. И без това земните... хора имат неприятности с храната.

— Това изненадва ли ви? Опитвали ли сте някога земна храна?

— В същност не съм. Но вероятно няма да ми хареса. Зависи с какво е свикнал човек.

— Предполагам, че сте права — съгласи се с въздишка земният жител. — Ако изядете истинска земна пържола, навярно ще се задавите от тлъстините и влакната ѝ.

— Можем да отидем към покрайнините, където в скалите се пробиват нови коридори, но ще се наложи да облечете специално предпазно облекло. Също заводите...

— Вие изберете, Селена.

— Ще го направя, ако ми отговорите откровено.

— Не мога да обещаая, без да чуя въпроса.

— Споменах, че земляни, които не обичат земните жители, са склонни да останат на Луната. Вие не възразихте. Възнамерявате ли да останете на Луната?

Мъжът от Земята се загледа във върховете на грубите си боти.

— Селена, имах доста затруднения, докато получа виза за Луната — отвърна той. — Намеквах, че май съм прекалено стар за пътуването и че ако остана известно време, навярно ще се окаже невъзможно да се върна на Земята. Затова им заявих, че смятам да остана завинаги на Луната.

— А не сте ли ги излъгали?

— Тогава не бях сигурен. Но сега мисля, че ще остана тук.

— Струва ми се, че с по-голямо нежелание биха ви пуснали при такива условия.

— Защо?

— Обикновено земните власти не обичат да изпращат за постоянно физици на Луната.

Устните на земния мъж потрепнаха.

— В това отношение нямах спънки.

— Е, щом ще бъдете един от нас, смятам, че трябва да посетите залата за физически упражнения. Земляните често изявяват желание да

я видят, но по правило не ги поощряваме... макар и да не е забранено официално. Преселниците са друг въпрос.

— Защо?

— Ами, най-напред, правим упражненията голи или почти голи. Защо не? — В гласа ѝ прозвуча огорчение, сякаш ѝ бе омръзнало да се оправдава. — Температурата се регулира, средата е чиста. Само че там, където се очаква да присъствуват хора от Земята, голотата предизвиква безпокойство. Някои земляни се скандализират, други се възбуждат, а трети изпитват и двете чувства. Ние пък нямаме намерение да се обличаме в залата за упражнения, нито да се съобразяваме с тях — затова не ги допускаме.

— А преселниците?

— Те трябва да свикват. Накрая и те ще си събличат дрехите. И ще се нуждаят от залата дори повече от местните лунарити.

— Ще бъда откровен с вас, Селена. При вида на женска голота и аз ще изпитам възбуда. Не съм чак толкова стар, че да остана безразличен.

— Ами тогава... възбуждайте се — отвърна тя с безразличие, — но за себе си. Споразумяхме ли се?

— Ще трябва ли и ние да се събличаме? — Той я изгледа с любопитство, развеселен.

— Като зрител ли? Не. Възможно е, но не сте задължени. Ще се почувствувам неудобно, ако се съблечете на толкова ранен етап, а и няма да представлявате особено вдъхновяваща гледка...

— Вие сте напълно откровена!

— Смятате ли, че ще бъде забавно? Бъдете честен. А колкото до мен, нямам желание да поставям под специално напрежение личната ви възбуда. Затова ще е по-добре и двамата да си останем с дрехите.

— Няма ли да има възражения? Имам предвид присъствието ми там като землянин с невдъхновяващ вид?

— Щом съм с вас, няма да има.

— Много добре тогава, Селена. Далеч ли е?

— Стигнахме. Ей оттам.

— Аха, значи през цялото време сте възнамерявали да дойдем тук.

— Стори ми се, че ще ви бъде интересно.

— Защо?

— Просто така си помислих — усмихна се внезапно Селена.
Земният мъж поклати глава.

— Започвам да се убеждавам, че никога не мислите просто така. Позволете ми да отгатна. Ако остана на Луната, от време на време ще се налага да правя упражнения, за да поддържам в добро състояние мускулите, костите и всичките си органи дори.

— Напълно вярно. Така правим всички, особено преселниците от Земята. Ще дойде ден, когато за вас залата ще се превърне в ежедневна тегоба.

Влязоха през вратата и земният жител се загледа с изненада.

— Това е първото място, което виждам да прилича на земно съоръжение.

— В какво отношение?

— Защото е голямо. Не предполагах, че на Луната ще имате толкова големи зали. Бюра, канцеларска техника, жени зад бюрата...

— Жени, голи до кръста — добави сериозно Селена.

— Признавам, че това не е като на Земята.

— Разполагаме с шахта за свободно падане и с асансьор за земляните. Има много нива... Но почакайте.

Тя се приближи към жената зад едно от най-близките бюра и заговори бързо с нисък глас, докато земният жител се взираше във всичко с добродушно любопитство.

Селена се върна.

— Никакви спънки. Излиза, че ще видим меле. И то доста добро. Познавам отборите.

— Залата прави силно впечатление. Наистина.

— Ако отново намекувате за размерите ѝ, тя не е достатъчно голяма. Имаме три зали за физически упражнения. Тази е най-просторната.

— Приятно ми е, че в спартанските условия на Луната може разточително да си позволите толкова пространства за нещо лекомислено.

— Лекомислено! — Селена изглежда се обиди. — Защо мислите, че е лекомислие?

— Мелета? Някаква игра ли е?

— Наречете го игра, ако искате. На Земята правите подобни неща за спорта: десет мъже играят — десет хиляди ги гледат. На

Луната не е така; което за вас е лекомислие, за нас е необходимост... Насам, ще се качим на асансьора и вероятно ще се наложи да почакаме.

— Нямах намерение да ви разгневя.

— В същност не се ядосах, но трябва да бъдете логичен. Вие, земните жители, сте се приспособявали към притеглянето на Земята през всичките триста милиона години, откакто животът е пропълзъл на сушата. Дори и да не правите физически упражнения, все някак се справяте. Ние не сме имали никакво време, за да се пригодим към лунното притегляне.

— Видът ви е доста различен.

— Ако сте роден и израснал в условията на лунната гравитация, костите и мускулите ви ще бъдат по-тънки и не толкова масивни, колкото на земляните, но това е само външно. Няма нито една наша телесна функция, колкото и незначителна да е — храносмилането, количеството на хормоналните секрети, — която да не е зле приспособена към гравитацията и да не изисква специален режим на упражнения. Макар да уреждаме упражненията под формата на забавления и игри, това не означава, че са проява на лекомислие... Ето го асансьора.

Земният мъж се отдръпна в мигновена тревога, но Селена заяви с остатък от нетърпение, сякаш все още кипеше от гняв поради необходимостта да се защитава:

— Навярно ще кажете, че прилича на плетена кошница. Всеки земен жител, който го използва, разправя същото. При лунното притегляне не е необходимо да бъде по-здрав.

Асансьорът бавно се задвижи надолу. Бяха сами в него.

— Подозирам, че не се използва много — подхвърли мъжът от Земята.

— Прав сте — усмихна се отново Селена. — Шахтата за свободно падане е много по-популярна и по-забавна.

— Какво представлява?

— Точно каквото подсказва името й... Стигнахме. Трябва само да се спуснем на още две нива. Представлява просто вертикална тръба, през която падате. Има дръжки. Не поощряваме земляните да я използват.

— Много ли е опасно?

— Само по себе си не е. Може да се слиза като по стълба. Но винаги се намират младежи, които прелитат със значителна скорост, а земляните не знаят как да им правят път. Сблъскванията са винаги неприятни. С течение на времето ще свикнете да я използвате. В същност сега ще видите нещо като голяма шахта, конструирана за безразсъдни хора.

Заведе го до обикалящ в кръг парапет, на който се облягаха няколко души; разговаряха помежду си. Всичките бяха повече или по-малко разсъблечени. Носеха сандали и през едното рамо на повечето от тях беше праметната плоска чанта. Някои бяха с къси панталони. Един от тях гребваше някаква зеленикава каша от една урна и я ядеше.

Когато минаха покрай него, земният човек сбръчка леко нос.

— На Луната проблемът със зъбите сигурно е сложен — рече той.

— Положението не е добро — съгласи се Селена. — Когато имаме тази възможност, ще предпочетем беззъби челюсти.

— Без никакви зъби?

— Може би не съвсем. Вероятно ще запазим резците и кучешките зъби по козметични причини и за някои полезни цели. Те и по-лесно се почистват. Но защо са ни излишните кътници? Те са остатък от земното ни минало.

— Имате ли някакъв напредък в това отношение?

— Не — отвърна тя сухо. — Генното инженерство е незаконно и Земята настоява да се спазва законът. — Наведе се над парапета. — Това се нарича „Лунно игрище“ — осведоми го тя.

Мъжът от Земята погледна надолу. Беше голямо цилиндрично пространство с гладки розови стени, по които безразборно бяха закрепени метални пръти. Тук-там някой прът се подаваше навътре в цилиндъра, а понякога преминаваше и през цялата му ширина. Беше дълбок около 120 до 150 метра с диаметър близо 15 метра.

Никой сякаш не обръщаше внимание нито на игрището, нито на земния жител. Някои го изглеждаха безразлично, когато минаваше покрай тях, сякаш преценяваха защо е облечен, вида на лицето му и се извърщаха. Някои преди да се извърнат махваха небрежно с ръка на Селена, но всички се извърщаха. Колкото и прикрити да бяха, признаците за липса на интерес проличаваха съвсем ясно.

Земният жител се обърна към цилиндричното пространство. На дъното се виждаха тънки фигурки, скъсени, защото се гледаха отгоре. Някои бяха облечени символично в червено, а други в синьо. Два отбора — реши той. Дрехите явно имаха предпазна функция, тъй като всички носеха ръкавици, сандали, предпазни кори около колената и лактите. Някои бяха обвити с тесни ленти около слабините, а други около гърдите.

— Охо — измърмори той. — Мъже и жени.

— Правилно! — потвърди Селена. — Половете се състезават равноправно, но целта е да не се допусне неуправлявано люлеене на части, които да пречат на насочваното падане. В това има полова разлика, която включва и податливостта на болка. Не е от скромност.

— Струва ми се, че съм чел нещо по въпроса — рече земният мъж.

— Вероятно — съгласи се с безразличие Селена. — Изглежда малко се пише. Не че имаме никакви възражения, но земното правителство предпочита да свежда до минимум новините от Луната.

— Защо, Селена?

— Вие сте жител на Земята. Обяснете ми... Нашата теория тук, на Луната е, че затрудняваме Земята. Или поне земното правителство.

По цилиндъра се заизкачваха двама души и се дочу леко биене на барабани. Отначало изкачващите се вървяха нагоре като по стълба — стъпало по стъпало, но скоростта им се увеличи и когато бяха на половината разстояние до горния край вече удряха по всяка дръжка, покрай която минаваха и се чуваше ясен пляскащ шум.

— На Земята е невъзможно да се направи грациозно подобно нещо — заяви с възхищение земният жител. — Въобще не би могло — добави той.

— Не е само слабото притегляне — увери го Селена. — Ако мислите така, опитайте. Необходими са безброй часове тренировки.

Изкачващите се стигнаха до парапета и се изправиха с краката нагоре. Направиха едновременно салто и започнаха да падат.

— Когато пожелаят, могат да се движат доста бързо — прецени мъжът от Земята.

— Вярно — отвърна Селена сред ръкоплясканията. — Подозирам, че когато земни жители — имам предвид истински хора на Земята, които никога не са посещавали Луната — мислят за

движението по Луната, те си представят повърхността и скафандри. Това често е бавно, разбира се. Масата — като се прибави и скафандъра — е огромна, а това означава голяма инерция и слабо притегляне, за да я преодолее.

— Напълно правилно — съгласи се земният жител. — Гледал съм класическите филми за първите космонавти, които се изучават от всички ученици, и движенията им бяха като под вода. Образите им остават, въпреки че по-късно научаваме други неща.

— Ще се изненадате от бързината, с която успяваме да се движим напоследък по повърхността, независимо от скафандрите — каза му Селена. — А тук, под повърхността, без скафандри, се движим бързо като на Земята. По-слабото притегляне се компенсира с подходящо налягане на мускулите.

— Но можете да се движите и бавно. — Човекът от Земята наблюдаваше акробатите. Бяха се изкачили бързо, а се спущаха преднамерено бавно. Планираха, пляскаха по дръжките, за да забавят падането, а не като преди — да ускорят изкачването. Стигнаха до дъното и ги смениха други двама. После още двама. И двама нови. Поред от всеки отбор двойките се състезаваха по майсторство.

Всяка двойка се издигаше в унисон — издигаха се и падаха във все по-сложни фигури. Една двойка се отблъсна едновременно, за да прекосят двамата цилиндъра в ниска парабола, политнаха нагоре и всеки достигна дръжката, пусната от другия, а във въздуха се разминаха, без да се докоснат. Предизвикаха по-шумни ръкопляскания.

— Навярно ми липсва опит, за да преценя тънкостите — обади се земният жител. — Всички ли са родени лунарити?

— Непременно — заобяснява Селена. — Залата е открита за всички лунни граждани и някои имигранти са доста добри, като се вземат предвид обстоятелствата. За подобна виртуозност обаче трябва да се разчита на деца, заченати и родени тук. Те са пригодени физически — поне повече от родените на Земята — и по време на детството се обучават по подходящ начин. Повечето от играчите са на по-малко от осемнадесет години.

— Струва ми се, че е опасно, дори при ниското лунно притегляне.

— Счупените кости не са необичайно явление. Не си спомням някой да е загинал, но имаше поне един случай на счупен гръбначен

стълб и парализа. Беше страховотно нещастие; сама го видях... О, почакайте; сега ще започнат свободните упражнения.

— Какво?

— Досега гледахте установени упражнения. Изкачванията се извършваха по установени модели.

Барабанныят бой позатихна, когато един „катерач“ се изкачи и внезапно се спусна в средата на свободното пространство. Улови с ръка една от напречните дръжки, заобиколи я веднъж вертикално и се пусна.

Мъжът от Земята го наблюдаваше съсредоточено.

— Изумително. Върти се през прътите като гибон — рече той.

— Като какво? — попита Селена.

— Гибон. Вид маймуна. В същност това са единствените маймуни, които все още съществуват в диво състояние. Те... — видя изражението на Селена и обясни. — Това не е обида, Селена. Те са великолепни същества.

— Гледала съм изображения на маймуни — подхвърли намръщено Селена.

— Вероятно не сте виждала гибон в движение... Предполагам, че някои земляни наричат лунаритите „маймуни“ в обиден смисъл, със същото значение, което влагате в „земляни“. Но аз не исках да прозвучи така.

Облегна се с лакти на парапета и се загледа в гимнастиците. Беше като танц във въздуха.

— Как се отнасяте тук на Луната към преселниците от Земята, Селена? Имам предвид имигрантите, които възнамеряват да останат тук за цял живот. Тъй като на тях им липсват истинските способности на лунаритите...

— Това не е повод за различие. Имитата са граждани. Няма дискриминация. Правна поне.

— Какво значи това „Няма правна дискриминация!“

— Е, и сам го казахте. Има неща, които не могат да правят. Съществуват някои различия. Медицинските им проблеми са различни и обикновено анамнезата им е по-лоша. Ако дойдат на средна възраст, изглеждат... стари.

Земният жител погледна смутено встрани.

— Естествено. Искам да кажа, че могат да дават поколение.

— Да, точно това имах предвид.

— Могат ли да се женят помежду си? Имам предвид имигрантите и лунаритите.

— Разбира се. Няма причини някой имигрант да не притежава ценни гени. Небеса, та моят баща беше имигрант, макар по майчина линия да съм второ поколение лунарит.

— Предполагам, че баща ви е дошъл, докато е бил доста... О, господи... — Той се смръзна на парапета, а след малко потръпна и въздъхна. — Помислих, че ще изпусне онзи прът.

— Няма. Невъзможно е — успокой го Селена. — Това е Марко Фор. Обича да постъпва така — да посяга в последния миг. В същност да правиш подобни неща е проява на лош вкус и истинският шампион ги избягва. И все пак... Когато дошъл, баща ми бил на двадесет и две години.

— Предполагам, че така трябва да бъде. Все още достатъчно млад, за да се приспособи, без сантиментални усложнения на Земята.

Тя наблюдаваше съсредоточено гимнастиците.

— Отново Марко Фор. Когато не се опитва да дава безполезни зрелища, е изключителен; и сестра му е почти толкова добра. Когато играят заедно — това е истинска поема от движения. Погледнете ги. Събират се и се въртят около същия прът, сякаш имат едно тяло, разпънато от двете страни. Понякога е прекалено показен, но не можете да откриете никаква грешка в това как владее мускулите си... Да, изкуственото осеменяване е нарушение на земните закони, но се разрешава по медицински причини, естествено, случаите най-често са такива или поне така се твърди.

Всички акробати се бяха изкачили на върха и се подреждаха в голям кръг под парапета; червените се групираха от едната страна, а сините — от другата. Вдигнаха ръцете си откъм вътрешната страна, разнесоха се силни ръкопляскания. Край парапета се бяха събрали доста зрители.

— Добре щеше да е, ако имаше на какво да се седне — забеляза земният жител.

— Не е необходимо. Това не е представление, а физическо упражнение. Не поощряваме събирането на повече зрители, отколкото могат да се поберат край парапета. Предполага се, че трябва да си долу, а не тук.

— Нима можете да правите подобни неща, Селена?

— До известна степен, разбира се. Всеки лунарит може. Не съм добра като тях. Не участвувам в никакъв отбор... Сега ще последва мелето, всеки за себе си. Това е действително опасната част. Десетте души ще се намират едновременно във въздуха и всяка страна ще се опитва да накара членове от другия отбор да паднат.

— Истински да паднат?

— Колкото е възможно по-истински.

— Има ли понякога наранявания?

— Случва се. На теория това не се одобрява. Смята се за лекомислено, пък и населението не е толкова многобройно, че да си позволяваме някой да излезе от строя без действителна причина. И все пак мелетата са популярни и не успяваме да съберем необходимите гласове, за да ги обявим извън закона.

— А вие как гласувате, Селена?

— Няма значение — отвърна тя и се изчерви. — Гледайте!

Ритъмът на барабания бой се извиши до гръм и всички участници в огромния кладенец се спуснаха навън като стрели. В средата настъпи объркване, но когато се разделиха накрая, всеки се залови здраво за някоя дръжка. Настъпи напрегнато очакване. Един се втурна, друг го последва и въздухът отново се изпълни с проблясващи тела. Повтаряше се непрекъснато.

— Воденето на резултата е сложно — заобяснява Селена. — Отбелязва се по една точка за всеки скок, по една точка за всяко докосване, две точки за всеки предизвикан пропуск, десет точки за сваляне на земята, различни наказания за нарушенията.

— Кой записва резултата?

— Има съдии, взимат предварителните решения и видеозаписи, ако има протести. Много често дори с помощта на записите не може да се стигне до решение.

Внезапно се разнесе възбуден вик, когато едно момиче в синьо прелетя край момче в червено и звучно го плесна по хълбока. Момчето, което получи удара, се бе извило встрани, но безуспешно и след като сграбчи една дръжка на стената, не успя да запази равновесие и неумело удари стената с коляното си.

— Къде гледа? — възмути се Селена. — Не я видя да се приближава.

Действията станаха по-бурни и земният мъж се умори да следи обърканите полети. От време на време някой от втурващите се участници докосваше прът и не успяваше да се задържи. Тогава всички зрители се навеждаха над парапета, сякаш се готвеха сами да полетят в пространството, за да изразят съчувствието си. Веднъж удариха по китката Марко Фор и някой извика: „Фаул!“

Фор изпусна дръжката и падна. За погледа на земния жител при лунното притегляне падането беше бавно, а гъвкавото тяло на Фор се извърташе, обръщаше и посягаше към един прът след друг, без да успее да ги хване. Другите изчакаха, сякаш по време на падането всички действия се преустановяваха. Фор се движеше твърде бързо, макар на два пъти да бе забавял падането, без да успее да се задържи за някоя ръчка.

Намираше се близо до дъното, когато с внезапно отмятане хвана един напречен прът с десния си крак и увисна надолу с главата, като се полюляваше на десет метра над пода. Поизчака с разперени ръце сред избухналите аплодисменти, а после се извъртя, изправи се и бързо се заизкачва.

— Фаул ли беше? — осведоми се земният мъж.

— Ако Джин Уонг действително е сграбчила китката на Марко, вместо да я бутне, е било фаул. Но съдията е отсъдил правилно блокиране и не вярвам Марко да подаде протест. Падна значително по-надолу, отколкото се налагаше. Обича тези избавления в последния миг, но някой ден няма да прецени правилно и ще се нарани... Охо!

Земният жител вдигна въпросителен поглед, но очите на Селена не го гледаха.

— Това е човек от службата на върховния представител — обясни тя — и вероятно търси вас.

— Защо...

— Не виждам кого друго ще търси тук. Вие сте единственият необичаен елемент.

— Но няма причина... — поде човекът от Земята.

Обаче пратеникът — сам с тяло на земен жител или имигрант от Земята — изглежда се чувствуваше неудобно да привлича погледите на двадесетина стройни, голи хора, които сякаш придаваха на презрението си оттенък на безразличие, и се насочи право към него.

— Сър — заговори го той, — представителят Готстейн ви моли да ме придружите...

Жилището на Барън Невил изглеждаше по-сурово от квартирата на Селена. Книгите му бяха изложени смело, свързаният с компютър дисплей стоеше открит в единия ъгъл, а върху голямото бюро цареше безредие. Прозорците му бяха празни.

Селена влезе, кръстоса ръце и каза:

— Щом живееш немърливо, Барън, как искаш мислите ти да са в ред?

— Ще се оправя — откликна сръдливо Барън. — Защо не доведе земния жител?

— Представителят на Земята пръв го хвана. Новият представител.

— Готстейн?

— Правилно. Защо не се приготви по-рано?

— Защото ми трябваше време, за да събера данни. Не мога да работя със завързани очи.

— Добре тогава, просто ще трябва да почакаме.

Невил загриза нокътя на палеца си и после сурово огледа резултата.

— Не зная дали положението ми харесва или не... Какво ти е впечатлението от него?

— Понрави ми се — заяви уверено Селена. — Оказа се доста приятен, като се има предвид, че е землянин. Остави се да го вода. Прояви интерес. Не даваше оценки. Не се отнасяше снизходително... А пък аз не се стараех на всяка цена да не го обиждам.

— Разпитва ли още за синхротрона?

— Не, но не се наложи.

— Защо?

— Казах му, че искаш да се видиш с него и че си физик. Затова смятам, че когато се видите, ще те пита за всичко, което го интересува.

— Не му ли се видя странно да разговаря с жена туристически гид, която случайно се познава с някакъв физик?

— Защо да е странно? Разправих му, че си ми приятел. А при такива отношения професията вече няма значение и един физик би могъл да прояви снизхождение към жалък туристически гид.

— Млъкни, Селена.

— О... Слушай, Барън, струва ми се, че ако той плете някаква специална мрежа, ако ми се е лепнал, защото възнамерява чрез мен да се добере до теб, щеше да прояви известно безпокойство. Колкото по-сложна и по-глупава е всяка интрига, толкова тя е по-нестабилна и толкова по-неспокоен е авторът ѝ. Съзнателно се държах безцеремонно. Говорих за всичко, освен за синхротрона. Заведох го на гимнастическите упражнения.

— И?

— Прояви интерес. Беше спокоен и любопитен. Каквото и да е замислил, не е нещо заплетено.

— Сигурна ли си? Все пак комисарят се добра до него преди мен. Смяташ ли, че това е добре?

— Защо да го мисля за нещо лошо? Открита покана за среща, предадена пред двадесетина лунарити, също не е нещо тайнствено.

Невил се облегна назад със сплетени на тила ръце.

— Селена, моля те, не упорствай да правиш преценки, когато не те питам. Дразниш ме. Най-напред този човек не е физик. Каза ли ти, че е такъв?

Селена се позамисли.

— Аз го нарекох физик. Не отрече, но не си спомням в действителност да го е потвърдил. И въпреки това... въпреки това съм сигурна, че е такъв.

— Излъгал е с мълчанието си, Селена. Навярно се мисли за физик, но не е следвал физика и не е работил като такъв. Учен е, признавам, но не се е занимавал с научна работа. Не е могъл да си намери. На Земята не биха го приели на работа в нито една научна лаборатория. Вписан е в черния списък на Хелъм и дълго време го е оглавявал.

— Сигурен ли си?

— Повярвай ми, проверил съм. Нали току-що ме критикува, че много съм се забавил... Толкова подходящо изглежда, че сякаш става прекалено привлекателно.

— Защо? Не виждам накъде клониш. Не разбирам мисълта ти.

— Не ти ли се струва, че е редно да му се доверим? Все пак той има зъб на Земята.

— Ако данните ти са верни, наистина би могло да се сметне нещо подобно.

— О, информацията ми е точна, поне в смисъл, че ако се разтърсиш, точно това научаваш. Но може би се предполага да стигнем до подобно заключение.

— Барън, отвратително е. Защо във всичко заплиташ конспиративните си теории? Бен не ми се видя...

— Бен? — подхвърли язвително Невил.

— Бен! — повтори решително Селена. — Бен не ми се видя човек, затаил стара обида, нито се опитваше да ме накара да мисля, че таи горчивина.

— Не, но успешно ти се е представил като човек, когото трябва да харесаме. Каза, че ти се е полюбил, нали? Наблегна на това. Навярно точно това се е опитвал да постигне.

— Мен трудно могат да ме излъжат и ти го знаеш.

— Е, просто се налага да почакам, докато го видя.

— Върви по дяволите, Барън. Познавам хиляди земляни от всякакъв вид. Работата ми е такава. И нямаш никаква причина да говориш язвително за преценките ми. Знаеш, че има много основания, за да им се доверяваш.

— Добре. Ще видим. Не се ядосвай. Само че сега ще трябва да потърпиш... И докато чакаме — той се изправи на крака, — досещаш ли се за какво си мисля?

— Няма нужда да отгатвам. — Селена се изправи плавно и с почти незабележимо движение се плъзна встрани, по-далеч от него. — Но си го мисли сам. Не съм в подходящо настроение.

— Нима те раздразних, защото оспорих оценката ти?

— Раздразнена съм, защото... О, по дяволите, защо не поддържаш стаята си в по-добър ред? — И тя излезе.

— Бих искал — започна разговора Готстейн — да ви предложа някакъв земен деликатес, докторе, но за да се спази принципът, не ми позволиха да взема със себе си нищо подобно. Добрите жители на Луната се обиждат от изкуствените прегради, налагани, когато се проявява специално отношение към хората от Земята. Изглежда е по-добре да се успокоява чувствителността им, като колкото е възможно повече им се подражава, макар да се опасявам, че походката ми ще ме издава. Проклетото им притегляне е невъзможно.

— И аз се чувствавам по същия начин — съгласи се мъжът от Земята. — Поздравявам ви за новия ви пост...

— Все още не е напълно мой, сър.

— Моите поздравления, въпреки това. Но все пак се питам, защо пожелавате да се срещнете с мен.

— Бяхме спътници. Неотдавна пристигнахме със същия кораб. Земният жител зачака учтиво.

— А познанството ми с вас датира от по-отдавна — продължи Готстейн, — срещнахме се преди години — за кратко време.

— Опасявам се, че не си спомням... — поде тихо земният жител.

— Не ме изненадва. Няма причина да си спомняте. Известно време работих при сенатора Бърн, който оглавяваше — в същност все още ръководи — Комитета за техника и околната среда. Беше по времето, когато искаше да се справи с Хелъм — Фредрик Хелъм.

Мъжът от Земята внезапно се изпъна в креслото.

— Познавате ли Хелъм?

— Вие сте вторият човек, който ми задава този въпрос, откакто съм дошъл на Луната. Да, познавах го. Не бяхме близки. Зная други хора, които го познават. Доста странно — техните мнения обикновено съвпадат с моето. За човек, който се е превърнал в идол за планетата, Хелъм не се харесва много като личност на онези, които го познават отблизо.

— Много ли? Бих казал никак — поправи го човекът от Земята.

— Навремето служебните ми задължения — или поне указанията на сенатора бяха такива — наложиха да разследваме Електронната помпа и да установя дали изграждането и разширяването на системата не се придружава от неоправдано прахосничество и лично облагодетелствуване. Законна загриженост за контролиращ по своята същност комитет, но между нас казано, сенаторът се надяваше да открие нещо, което да zlepостави Хелъм. Искаше да отслаби хватката, в която този човек затягаше учените. Но не успя.

— Това е очевидно. Точно сега Хелъм е по-силен от когато и да било.

— Не открихме никакви значителни рушвети; и нито един, който да се припише на Хелъм. Човекът е безкомпромисно честен.

— Уверен съм, че в това отношение е така. Властта има своя собствена пазарна цена, която не винаги се измерва с банкноти.

— Но навремето ме интересува, макар тогава да не успях да се занимавам по-подробно с въпроса, че попаднах на някого, който протестираше не срещу Хелъм, а срещу самата Електронна помпа. Присъствувах на беседата, въпреки че не аз я провеждах. Вие протестирахте, нали?

— Досещам се за случая — поде предпазливо земният жител, — но все още не мога да си спомня за вас.

— Тогава си задавах въпроса как въобще някой е способен да възразява срещу Електронната помпа на научна основа. Направихте ми доста силно впечатление, така че щом ви видях на кораба, нещо се размърда в паметта ми; и накрая се сетих. Не съм правил справка в списъка на пътниците, но позволете ми да проверя паметта си. Не сте ли доктор Бенджамин Ендрю Денисън?

— Бенджамин Алън Денисън — отвърна с въздишка човекът от Земята. — Да. Но защо възниква това сега? Истината е, че не желая да си припомня миналото. Намирам се на Луната и изпитвам силно желание да започна нов живот; от самото начало, ако е необходимо. По дяволите, дори мислех да си сменя името!

— Нямаше да ви помогне. Познах лицето ви. Нямам възражения срещу новия ви живот, доктор Денисън. Нямам намерение да ви се бъркам. Но бих искал да ви поразпитам по причини, които не са пряко свързани с вас. Не си спомням напълно възраженията ви срещу Електронната помпа. Бихте ли ми ги изложили?

— Нищо не беше всъщност. Мое предположение, опасения, че ще се промени напрегнатостта на полето на силното ядрено взаимодействие. Нищо!

— Нищо? — сега вече Готстейн прочисти гърлото си. — Моля ви, не се сърдете, че се опитвам да го разбера. Казах ви, че навремето ме заинтересувахте. Тогава не успях да се занимая с проблема, а се съмнявам, че сега ще успея да намеря необходимата информация в архивите. Цялата работа е засекретена... тогава сенаторът се провали и не желаше да се разчуе. И все пак започвам да си припомням някои подробности. Известно време сте били колеги с Хелъм, не бяхте физик.

— Правилно. Бях радиохимик. И той беше такъв.

— Поправете ме, ако си спомням неточно, но предишната ви атестация беше много добра, нали така?

— Имаше обективни критерии в моя полза. Не си правех илюзии по отношение на собствената си личност. Бях блестящ изследовател.

— Изумително как си припомням. От друга страна, не можеше да се каже същото за Хелъм.

— Не беше особено надарен.

— И въпреки това по-късно нещата не се развиваха добре за вас. В същност, когато разговаряхме — струва ми се, че доброволно се явихте при нас — работехте при някакъв производител на играчки...

— На козметични средства — поправи го Денисън със сподавен глас. — Мъжки козметични средства. Това не допринесе да ме изслушат с внимание.

— Да, не можеше да помогне. Съжалявам. Бяхте търговец.

— Търговски директор. И там се проявих блестящо. Издигнах се до вицепрезидент, преди да напусна и да дойда на Луната.

— Хелъм беше ли замесен? Искам да кажа в това, че прекратихте научната си работа?

— Моля ви! — възкликна Денисън. — Вече не е от значение. Бях там, когато Хелъм за пръв път откри превръщането на волфрама и когато започна веригата от събития, довела до Електронната помпа. Не мога да кажа точно какво щеше да стане, ако ме нямаше там. Дватама с Хелъм можехме да умрем от облъчването след месец или от ядрена експлозия шест седмици по-късно. Но аз се намирах там и отчасти заради мен Хелъм е това, което е; а заради участието си сега съм в

подобно положение. По дяволите подробностите. Това удовлетворява ли ви? Защото ще се наложи да се задоволите само с толкова.

— Струва ми се, че е достатъчно. Значи имате лични основания да не обичате Хелъм?

— По онова време действително не изпитвах добри чувства към него. Пък и сега не го обичам.

— Възможно ли е в такъв случай възраженията ви срещу Електронната помпа да са били вдъхновени от желанието да погубите Хелъм?

— Възраждавам срещу подобен кръстосан разпит — заяви Денисън.

— Моля? Никой от въпросите ми няма да се използва срещу вас. Задавам ги само за себе си, защото съм загрижен за Помпата и за някои други неща.

— Добре тогава, предполагам, че е възможно да се открие някаква намеса на чувствата. Тъй като мразех Хелъм, бях готов да повярвам, че славата и величието му имат фалшива основа. Мислех за Електронната помпа с надеждата да намеря някое слабо място.

— И поради това намерихте?

— Не — отвърна Денисън натъртено, като удари с юмрук по дръжката на креслото и явно се понадигна като реакция на въпроса. — Не „поради това“. Открих слабо място, но честно. Или поне аз така смятах. Не съм изобретявал слабо място, само за да проваля Хелъм.

— Не става въпрос за изобретяване, докторе — успокои го Готстейн. — И наум не ми минава дори да намекна за подобно нещо. Но всички знаем, че когато се опитваме да установим нещо в граничната област на знанията, е необходимо да правим предположения. Предположенията нормално се правят в сивата зона на несигурността, но човек може да им придава оттенъци в една или друга насока, като остава напълно честен, но в съгласие с... хм... преобладаващите в момента чувства. Може би сте направили предположенията си в антихелъмовата граница на възможното.

— Този спор е безсмислен, сър. Навремето мислех, че разполагам с обосновани доводи. Но не съм физик. Аз съм... бях радиохимик.

— Хелъм също е бил радиохимик, но сега е най-известният физик в света.

— Все още е радиохимик. Изостанал с четвърт век.

— Вашият случай не е същият. Вие сте положили големи усилия, за да станете физик.

— Сериозно сте ме проучили — възнегодуюва Денисън.

— Казах ви — направихте ми силно впечатление. Смайващо е как си припомням. Но сега ще премина към нещо по-различно. Познавате ли физика Питър Ламонт?

— Срещал съм го — отговори Денисън с нежелание.

— Смятате ли, че и той е блестящ?

— Не го познавам достатъчно добре, за да се произнеса, а и не обичам да използвам прекалено често тази дума.

— А според вас дали знае за какво говори?

— Освен ако има данни за противното, ще отговоря с „да“.

Готстейн внимателно се облегна назад в креслото. То изглеждаше доста изящно и по земен стандарт не би издържало тежестта му.

— Ще ми разправите ли доколко познавате Ламонт? Само по име? Срещали ли сте се?

— Разговаряли сме лично — отвърна Денисън. — Възнамеряваше да напише история на Електронната помпа; как се е започнало; пълно изложение на глупавите легенди, които се разраснаха около нея. Поласка ме, че Ламонт ме потърси, че изглежда е разбрал нещо за мен. По дяволите, сър, бях поласкан, че знае за съществуването ми. Но в същност не можех да му разправам много. Каква полза щеше да има? Нямах да спечеля нищо освен няколко подигравателни усмивки, а ми омръзна, омръзна ми да тъна в мрачни мисли, да се самосъжалявам.

— Знаете ли с какво се занимава Ламонт през последните няколко години?

— Какво имате предвид, сър? — осведоми се предпазливо Денисън.

— Преди около година, може би малко повече, Ламонт разговаря с Бърт. Вече не работя при сенатора, но от време на време се виждаме. Той ми разправи. Беше загрижен. Мислеше, че е твърде вероятно доводите на Ламонт срещу Електронната помпа да са основателни и въпреки това не виждаше как на практика да се заеме с проблема. Аз също изпитах тревога...

— Всички са загрижени — подхвърли язвително Денисън.

— Но сега се питам дали Ламонт не е разговарял с вас и...

— Спрете! Спрете дотук, сър. Струва ми се виждам накъде клоните и не желая да продължавате нататък. Ако очаквате да ви кажа, че Ламонт е откраднал идеята ми и че отново се отнасят зле с мен, грешите. Позволете да ви повтора настоятелно — нямах основателна теория. Беше чиста догадка. Безпокоеше ме — изложих я — не ми повярваха — обезсърчих се. Тъй като не разполагах с възможности да докажа стойността ѝ, аз се отказах. В разговора си с Ламонт не съм споменавал за нея; въобще не стигнахме по-далеч от първите дни на Помпата. До каквото се е добрал по-късно, колкото и заключението му да прилича на моята догадка, той го е постигнал самостоятелно. Разработката му изглежда надеждна и се основава върху строг математичен анализ. Не предявявам претенции за първенство, за никакво първенство.

— Изглежда познавате теорията на Ламонт.

— През последните месеци се разпространяваше. Човекът не може да я публикува и никой не се отнася сериозно към него, но тя се разнася чрез слухове. Достигна дори до мен.

— Ясно ми е, докторе. Но аз гледам сериозно на нея. За мен това е второто предупреждение, нали разбирате. Съобщението за първото предупреждение — от вас — въобще не достигна до сенатора. Не беше свързано с финансови нарушения, а тогава само те го занимаваха. Истинският председател на разследващата комисия (не бях аз) сметна — ще ми простите, — че е нещо налудничаво. Аз не мислех така. Разтревожих се, когато въпросът се повдигна отново. Възнамерявах да се срещна с Ламонт, но няколко физици, с които се посъветвах...

— Включително и Хелъм?

— Не, не съм се виждал с Хелъм. Някои от тях ме увериха, че трудът на Ламонт е напълно лишен от основание. Дори при това положение смятах да се срещна с него, когато ми предложиха да заема този пост и ето ме тук, с вас. Сега разбирате защо трябваше да се видим. Според вас имат ли някакво основание теориите, излагани от самия вас и от доктор Ламонт?

— Искате да кажете дали, ако продължи да се използва, Електронната помпа ще взриви Слънцето или дори навярно целия клон на Галактиката?

— Да, точно това имам предвид.

— Какво да ви кажа? Разполагам само със собствената си догадка, която не е нищо повече. Що се отнася до теорията на Ламонт, не съм я изучавал подробно. Не е публикувана. Ако я видя, вероятно няма да разбера математичната ѝ част... Пък и какво значение има? Ламонт не може да убеди никого. Хелъм го погуби така рано както и мен, а дори и да мине през главата на Хелъм, така да се каже, обикновените хора ще са убедени, че е против интересите им да му повярват. Никой не иска да се откаже от Помпата, а е много по-лесно да се отхвърли теорията на Ламонт, отколкото да се направи нещо въз основа на нея.

— Но вие все още изпитвате опасения, нали?

— В смисъл, че ние действително ще погубим себе си и естествено, не желая да бъда очевиден.

— Затова сега сте дошли на Луната, за да извършите нещо, което Хелъм, старият ви враг, може да ви попречи да направите на земята?

— Вие също обичате да правите предположения — отвърна бавно Денисън.

— Така ли? — възкликна безучастно Готстейн. — Навярно и аз съм блестящ. Правилно ли е предположението ми?

— Възможно. Не съм загубил надеждата да се върна към научна работа. Ще изпитам удовлетворение, ако онова, което постигна, отстрани призрака на гибелта от човечеството, независимо дали като докажа, че той въобще не съществува, или че съществува и се налага да се премахне.

— Разбирам. Доктор Денисън, засега да обсъдим друг въпрос. Моят предшественик, напускащият представител мистър Монтес твърди, че развиващият се преден край на науката е тук, на Луната. Изглежда той мисли, че непропорционално количество от най-добрите умове и инициативността на човечеството се намират тук.

— Навярно е прав — рече Денисън. — Не зная.

— Вероятно е така — съгласи се замислено Готстейн. — В такъв случай не ви ли прави впечатление, че това може да се окаже неудобно за вашата цел? Каквото и да извършите, хората ще кажат, че е постигнато с помощта на лунната научна структура. Вие лично няма да получите голямо признание, независимо колко ценни ще бъдат представените от вас резултати... Което няма да е справедливо.

— Омръзнала ми е дребнавата надпревара за почести, сър. Търся някакъв интерес в живота, нещо по-занимателно от ежедневието на вицепрезидента на фирмата „Свръхзвукови депилатори“. Ще го открия в завръщането към науката. Ще бъда доволен, ако постигна нещо в собствените си очи.

— Нека приемем, че това няма да е достатъчно за мен. Каквото заслужите, трябва да си го получите; а за мен ще бъде напълно възможно да представя фактите пред земното общество по такъв начин, че да запазя за вас онова, което сте постигнали. Сигурно сте достатъчно човечен, за да искате каквото ви се полага.

— Много сте любезен. А в замяна?

— Циничен сте. Но с право. В замяна искам да ми помогнете. Напускащият представител, мистър Монтес, не е сигурен в какво направление се развиват научните изследвания на Луната. Връзките между хората на Земята и на Луната не са съвършени, а да се съгласуват усилията в двата свята явно ще бъде от полза за всички. Предполагам, че липсата на доверие е разбираема, но ако успеете да направите нещо, за да го преодолеете, ще бъде толкова ценно, колкото могат да се окажат и научните ви постижения.

— Едва ли смятате, че аз съм идеалният човек, който да засвидетелствува пред лунаритите колко справедлива и благоразположена е земната научна върхушка.

— Не бива да бъркате един отмъстителен учен с всички земни хора, доктор Денисън. Нека го изложим така. Ще се радвам, ако ме държите в течение на научните ви изследвания, за да ви помогна справедливо да запазите дължимия ви се престиж; а за да разбере правилно постиженията ви — спомнете си, че по професия не съм учен, — ще е от полза, ако ми ги обяснявате в светлината на състоянието, в което се намира сега лунната наука. Споразумяхме ли се?

— Искате нещо трудно — отвърна Денисън. — Когато се разкрият преждевременно, предварителните резултати могат да причинят огромна вреда на престижа. Не бих искал да разправам нищо на никого, преди да съм сигурен къде стъпвам. Предишният ми опит с комитета, в който сте работили, навярно ще ме подтиква към предпазливост.

— Разбирам ви напълно — сърдечно откликна Готстейн. — Ще оставя на вас да решите кога ще бъде от полза да ме уведомите... Задържах ви до късно и вероятно ви се спи.

Това беше знак за оттегляне. Денисън си отиде, а Готстейн се загледа замислено след него.

Денисън отвори вратата с ръка. Имаше ръчка, която щеше да я отвори автоматично, но в просъницата не успя да я намери.

Тъмнокосият мъж с лице, което бе отпуснато сякаш се въсеше каза:

— Извинете... Да не съм подранил?

Денисън повтори думата, за да си даде време да разбере какво става.

— Подранил? Не, май... аз съм окъснял.

— Обадих ви се. Уредихме си среща...

Сега Денисън разбра.

— Да. Вие сте доктор Невил.

— Точно така. Мога ли да вляза?

С тези думи прекрачи прага. Стаята на Денисън беше малка и разхвърляното легло заемаше по-голямата част от свободното пространство. Вентилаторът тихичко свистеше.

— Надявам се, че сте спали добре? — осведоми се Невил с безсмислена учтивост.

Денисън погледна пижамата си и прокара ръка по разрошените си коси.

— Не — отвърна той рязко. — Прекарах отвратителна нощ. Ще ме извините ли за малко, докато си придам по-приличен вид?

— Разбира се. Какво ще кажете, ако междувременно приготвя закуската? Вероятно не сте запознат с устройствата.

— Ще ми направите услуга — увери го Денисън.

Той се появи след около двадесет минути — измит, обръснат, облякъл панталони и фланелка.

— Надявам се, че не съм развалил душа. Спря и не успях да го пусна отново.

— Водата е под режим на разпределение. Получавате само определено количество. Тук сте на Луната, докторе. Позволих си да приготвя бъркани яйца и топла супа за двама ни.

— Бъркани...

— Така ги наричаме. Земните хора едва ли биха се съгласили.

— О! — възкликна Денисън.

Седна без особено въодушевление и опита кашестата жълтеникава смес, която събеседникът му наричаше бъркани яйца. Сдържа гримасата си при първото вкушване, а после храбро преглътна и бръкна втори път с вилицата.

— С течение на времето ще свикнете — успокои го Невил, — а е изключително хранително. Мога да ви предупредя, че високото съдържание на протеини и слабото притегляне ще намалят нуждите ви от храна.

— Толкова по-добре — отвърна Денисън, като прочисти гърлото си.

— Селена ми разправи, че възнамерявате да останете на Луната — продължи Барън.

— Такова е намерението ми — потвърди Денисън. Потърка очи. — Макар да прекарах ужасна нощ. Подложи на изпитание решимостта ми.

— Колко пъти падахте от леглото?

— Два пъти... Предполагам, че е обичайно.

— За хора от Земята — неизбежно. В будно състояние можете да ходите, като се съобразявате с лунното притегляне. Когато спите, се въртите също като на Земята. Но поне при слабото притегляне падането не причинява болка.

— Вторият път съм спал известно време на пода, преди да се събудя. Не си спомням кога съм паднал. По дяволите, какви мерки взимате?

— Не бива да пренебрегвате периодичните проверки на сърдечния ритъм, кръвното налягане и така нататък, за да сте сигурен, че промяната в притеглянето не предизвиква прекалено напрежение.

— Предупредиха ме многократно за това — изрази отвращението си Денисън. — В същност имам определени часове за следващия месец. И хапчета ми предписаха.

— Е, добре — откликна Невил, сякаш приключваше с някаква дреболия. — След седмица вероятно няма да имате никакви неприятности... Ще се нуждаете и от подходящо облекло. Тези панталони няма да ви вършат работа, а тънката ви горна дреха въобще не е от полза.

— Навярно има някакво място, откъдето се купуват дрехи.

— Разбира се. Ако успеете да я намерите, когато не е заета, сигурен съм, че Селена с удоволствие ще ви помогне. Тя ме уверява, че сте свестен човек, докторе.

— Възхитен съм, че мисли така.

След като глътна лъжица супа, Денисън я гледаше, сякаш се чудеше какво да прави с останалата. Зае се мрачно да я довърши.

— Тя е сметнала, че сте физик, но естествено, е сгрещила.

— Следвал съм радиохимия.

— И като такъв отдавна не сте работили, докторе. Тук може и да сме малко отдалечени, но не чак толкова. Вие сте една от жертвите на Хелъм.

— Толкова много ли са, че говорите за тях като за група?

— Защо не? Цялата Луна е една от жертвите на Хелъм.

— Луната?

— Така да се каже.

— Не ви разбирам.

— На Луната нямаме станции с електронни помпи. Не са изградени поради липсата на сътрудничество от страна на паравселената. Нито една пратка волфрам не бе приета.

— Доктор Невил, сигурно не искате да намекнете, че и това е дело на Хелъм.

— В отрицателен смисъл — да. Защо само паравселената да може да постави основите на помпена станция? Защо самите ние да не го направим?

— Доколкото ми е известно, нямаме достатъчно познания, за да поемем инициативата.

— И ще продължават да ни липсват, щом като изследванията по този проблем са забранени.

— Забранени ли са? — попита Денисън с лека изненада.

— На практика. Щом като при ползуването на протонния синхротрон и другите големи инсталации — всичките управлявани от Земята и под влиянието на Хелъм — не се дава подходящо предимство на работата, необходима, за да се разширят познанията в тази насока, то в действителност изследванията са забранени.

Денисън потърка очи.

— Подозирам, че скоро ще ми се наложи отново да поспя... Моля да ме извините. Не давам вид, че ме отегчавате. Но кажете ми от толкова голямо значение ли е Електронната помпа за Луната? Несъмнено слънчевите батерии са ефективни и достатъчни.

— Те ни привързват към Слънцето, докторе. Привързват ни към повърхността.

— Добре... Но според вас, доктор Невил, защо Хелъм проявява такъв враждебен интерес?

— Щом го познавате лично, за разлика от мен, вие знаете по-добре. Предпочита хората въобще да не разберат, че цялата върхушка, свързана с Електронната помпа, е продукт на паракората, а ние сме само слуги на господарите. Ако на Луната напреднем дотам, че сами да знаем какво правим, тогава истинската технология на Електронната помпа ще се роди от нашите усилия, а не от неговите.

— Защо ми разправяте всичко това? — осведоми се Денисън.

— За да избягна прахосването на време. Обикновено посрещаме сърдечно физици от Земята. Тук на Луната се чувствуваме откъснати, жертви на съзнателно насочената срещу нас политика на Земята, и посетител физик може да ни бъде полезен, дори ако само ни помогне да се почувствуваме не толкова изолирани. Физик имигрант е още по-ценен, затова предпочитаме да му обясним положението и да го поощрим да работи с нас. Съжалявам, че все пак не сте физик.

— Никога не съм твърдял, че съм — отвърна нетърпеливо Денисън.

— Въпреки това сте пожелал да видите синхротрона. Защо?

— Това ли ви безпокои в същност? Драги сър, позволете да се опитам да ви обясня. Научната ми кариера бе погубена преди половин човешки живот. Реших да потърся реабилитация, някаква нова цел в живота и то колкото е възможно по-далеч от Хелъм — а това означава тук, на Луната. Учил съм за радиохимик, но това не ме е парализирало завинаги, що се отнася до другите сфери на знанието. Парафизиката е голямото съвременно поприще и съм положил всички усилия, на които съм способен, за да се самообразовам в тази област, тъй като чувствувам, че тя ще ми предложи най-добрата надежда за реабилитация.

Невил кимна с глава.

— Разбирам — каза той с явно съмнение.

— Между другото, тъй като споменахте Електронната помпа... Чувал ли сте нещо за теориите на Питър Ламонт?

Невил изглежда втренчено събеседника си.

— Не. Струва ми се, че не го познавам.

— Да, още не е известен. И вероятно никога няма да стане; главно поради същата причина, поради която и аз никога няма да се прочуя. Противопостави се на Хелъм... Наскоро се спомена името му и доста мислих за него. Беше един от начините да оползотворя безсънната част от миналата нощ. — И той се прозя.

— Да, докторе? — подкани го нетърпеливо Невил. — Какво стана с този човек? Как се казва?

— Питър Ламонт. Има някои интересни мисли във връзка с паратеорията. Убеден е, че ако продължаваме да използваме Помпата, силното ядрено взаимодействие ще засилва интензивността си предимно в пространството на Слънчевата система и че Слънцето бавно ще се сторесява, докато в определен момент ще претърпи фазова промяна и тя ще предизвика експлозия.

— Глупости! Знаете ли каква промяна предизвиква Помпата в космически мащаб, когато се използва в условията на човечеството? Дори като се вземе предвид, че сте само самообразовал се физик, не би трябвало да изпитвате затруднения, за да разберете, че Помпата не може да предизвиква значителни изменения в общите условия на Вселената през целия живот на Слънчевата система.

— Така ли мислите?

— Разбира се. А вие не сте ли съгласен? — отвърна Невил.

— Не съм уверен. Ламонт има да урежда лични сметки. Виждал съм го за кратко време и ми направи впечатление на фанатизиран и емоционален човек. Като се вземе предвид как е постъпил Хелъм с него, вероятно се подбужда от непреодолим гняв.

— Сигурен ли сте, че е скаран с Хелъм? — намръщи се Невил.

— Аз съм специалист по въпроса.

— Не ви ли е минавало през ума, че като се предизвика подобно съмнение — че Помпата е опасна, — то може да се използва като още един довод, за да не се допусне Луната да разработи собствени станции?

— С цената на предизвиканата в целия свят тревога и безнадеждност? Разбира се, че не. Все едно да се чупят лешници с

ядрени експлозии. Не, уверен съм, че Ламонт е искрен. В същност навремето и аз самомнително стигнах до подобни схващания.

— Защото и вие се подбуждате от омраза към Хелъм.

— Аз не съм Ламонт. Не реагирам като него. Все пак храня някаква смътна надежда, че на Луната ще мога да изследвам проблема без намесата на Хелъм и без емоционалността на Ламонт.

— Тук на Луната?

— Тук на Луната. Мислех, че ще успея да се възползувам от синхротрона.

— Затова ли се интересувате от него?

Денисън кимна утвърдително.

— Наистина ли смятате, че ще се доберете до синхротрона? — попита го Невил. — Знаете ли откога се трупат искания?

— Възнамерявах да си осигуря сътрудничеството на някои учени от Луната.

Невил се изсмя и поклати глава.

— Ние имаме почти толкова малко изгледи колкото и вие... Но ще ви кажа какво сме в състояние да направим. Ще ви предоставим място; дори ще ви дадем някои второстепенни уреди. Не зная доколко полезни ще ви бъдат нашите устройства, но все ще успеете да свършите нещо.

— Предполагате ли, че ще успея да правя наблюдения от полза за паратеорията?

— Ще зависи отчасти от изобретателността ви. Надявате ли се да докажете теориите на този Ламонт?

— Или да ги опровергая. Може би.

— Ако въобще постигнете някакъв резултат, ще ги опровергавате. Не се съмнявам в това.

— Напълно ясно е, че не съм следвал физика, нали? — попита Денисън. — Защо с такава готовност ми предлагате място?

— Защото идвате от Земята. Казах ви, че ценим това, а навярно самообразованието ви като физик също ще се окаже от полза. Селена гарантира за вас, нещо, на което отдавам повече значение, отколкото вероятно би трябвало. А и всички сме пострадали от Хелъм. Щом искате да се реабилитирате, ще ви помогнем.

— Извинете ме, ако прозвучи цинично. Какво очаквате да получите в замяна?

— Помощта ви. Между земните и лунните учени съществува известно разбирателство. Вие сте човек от Земята, дошъл доброволно на Луната и ще послужите като мост между нас в интерес и на двете страни. Вече сте се срещали с новия представител и е възможно като се реабилитирате едновременно с това да ни реабилитирате и нас.

— Искате да кажете, че ако с работата си успея да отслабя влиянието на Хелъм, това ще бъде от полза и за лунната наука.

— Каквото и да направите, сигурно ще бъде от полза... Но май трябва да ви оставя да се наспите. Обадете ми се през следващите няколко дена и ще се погрижа да ви настаня в някоя лаборатория. И — той се огледа — да ви намеря по-удобно жилище.

Ръкуваха се и Невил си отиде.

— Предполагам — подхвана Готстейн, — че колкото и досаден да е бил постът ви, докато се готвите да го напуснете, изпитвате лека болка.

Монтес повдигна красноречиво рамене.

— Доста голяма болка, когато си помисля за връщането към пълното земно притегляне. Затруднено дишане, болки в краката, изпотяване. Непрекъснато ще се обливам в пот.

— Някой ден ще настъпи и моят ред.

— Послушайте съвета ми. Никога не оставайте тук за повече от два месеца без прекъсване. Пет пари не давам какво ще ви кажат лекарите или на какви изометрични упражнения ще ви подложат... Връщайте се на Земята всеки шестдесети ден и оставайте поне една седмица. Трябва да си запазите усещането за земното притегляне.

— Няма да го забравя... О, срещнах се с моя приятел.

— Кой приятел по-точно?

— Мъжът, с когото пътувахме заедно на идване. Мислех, че ще си го спомня и действително така стана. Казва се Денисън, радиохимик е. Припомних си доста точно някои неща за него.

— Аха?

— Сетих се за една негова неразумна постъпка и се опитах да го поразпитам. Противопостави се по доста изтънчен начин. Говореше разсъдливо — толкова разумно, че изпитах подозрение. Някои смахнати развиват привлекателна разсъдливост; своего рода отбранителен механизъм.

— О, господи! — възкликна Монтес явно измъчен. — Май не ви разбирам. Ще поседна, ако нямате нищо против. Задъхах се да мисля дали всичко е правилно опаковано и за земното притегляне... Каква неразумна постъпка?

— Навремето се опита да ни убеди, че Електронните помпи са опасни. Смяташе, че те ще взривят Вселената.

— Наистина ли? А ще я взривят ли?

— Надявам се, че няма. Тогава го отпратихме доста безцеремонно. Нали знаете, когато учените работят върху нещо на границата на разбираемото, те се изнервят. Навремето познавах един психиатър, който наричаше този синдром „кой знае?“ Ако не се добирате до необходимите ви познания чрез нищо, което предприемате, накрая си казвате „Кой знае какво ще стане?“ и се намесва въображението ви.

— Да, но щом физиците разправят подобни неща, дори и само някои от тях...

— Но не ги разправят. Поне официално. Съществува така наречената отговорност на учения, а списанията внимават да не публикуват глупости... Или каквото смятат за глупост. В същност, знаете ли, въпросът бе повдигнат отново. Един физик на име Ламонт е разговарял със сенатора Бърт, с оня самопровъзгласил се за месия на околната среда Чен и с някои други. Той също настоява, че съществува възможност за космически взрив. Никой не му вярва, но цялата история се разпространява чрез слухове и при всяко повтаряне придобива все повече достоверност.

— И този човек тук на Луната вярва в нея?

— Подозирам, че е убеден — усмихна се широко Готстейн. — По дяволите, посред нощ, когато не мога да заспя — все падам от леглото между другото, — и сам вярвам в нея. Вероятно се надява тук да провери теорията експериментално.

— Е и?

— Ами да проверява. Намекнах, че ще му помогнем.

Монтес поклати глава.

— Рисковано е. Не ми харесва официално да се поощряват смахнати приумици.

— Знаете ли, съществува макар и малка възможност да не са напълно смахнати, но не това е същественото. Важното е, че ако успеем да го настаним на Луната, чрез него може би ще открием какво става тук. Той желае да се реабилитира, а аз му намекнах, че реабилитацията му ще бъде осигурена чрез нас, ако ни сътрудничи... Ще се погрижа да ви уведомяват дискретно. Като между приятели, нали знаете.

— Благодаря ви — каза Монтес. — И сбогом.

Невил се ядоса.

— Не. Не ми харесва.

— Защо? Защото е землянин ли? — Селена бръсна някакво косъмче от дясната си гърда, после го хвана и го заоглежда изпитателно. — Това не е от блузата ми. Казвам ти, рециркулацията на въздуха е отвратителна.

— Тоя Денисън е безполезен. Не е парафизик. Твърди, че сам се е образовал в тази област и го доказва, като пристига тук с готови, невъобразимо глупави приумици.

— Като какви например?

— Твърди, че Електронната помпа ще взриви Вселената.

— Той ли го казва?

— Зная, че го мисли... Познавам аргументите. Достатъчно често съм ги слушал. Но не е така, това е всичко.

— По-вероятно — възрази Селена, като повдигна вежди, — просто ти се иска да е така.

— Хайде не започвай — рече Невил.

Последва кратко мълчание.

— Е и какво ще правиш с него? — попита Селена.

— Ще му дам място да работи. Може да е безполезен като учен, но все ще даде някакъв принос. Ще прави достатъчно впечатление; представителят вече е разговарял с него.

— Зная.

— Историята му е романтична като на човек, чиято кариера е била погубена и който се опитва да се реабилитира.

— Наистина ли?

— Точно така. Сигурен съм, че много ще ти хареса. Ще ти я разправи, ако го попиташ. И това ще е добре. Ако на Луната някакъв романтичен земен жител работи върху маниакален проект, той ще бъде превъзходен обект, който да занимава представителя на Земята. Ще отклонява вниманието, ще краси витрината. Дори чрез него, кой знае,

може би ще разберем по-добре какво става на Земята... Продължавай да се държиш приятелски с него, Селена.

Селена се изсмя и звукът прозвуча с метален оттенък в слушалката на Денисън. Тялото ѝ беше скрито в скафандър.

— Хайде, Бен — подкани го тя, — няма причина да се страхуваш. Вече не си новак... от един месец си тук.

— Двадесет и осем дни — измърмори Денисън.

Задушаваше се в скафандъра.

— Един месец — настоя Селена. — Дойде доста след полуземието, а сега има вече доста време оттогава. — Тя посочи към бляскавия полукръг на Земята върху южното небе.

— Добре, но почакай. На открито не съм толкова храбър, колкото под повърхността. А ако падна?

— Какво ако паднеш? По вашите стандарти притеглянето е слабо, наклонът е лек, а скафандърът ти е здрав. Ако паднеш, просто се остави да се плъзгаш и да се въргаляш. И то е доста забавно.

Денисън се огледа със съмнение. Лунната повърхност се простираше красиво в светлината на Земята. Беше чернобяла; меко и нежно бяло в сравнение с осветените от Слънцето пейзажи, които бе наблюдавал при предприетото преди една седмица пътешествие с цел да разгледа слънчевите батерии, които се простираха от хоризонт до хоризонт в Морето на дъждовете. А и черното беше някак по-меко, защото липсваше пламтящият контраст на същинския ден. Звездите блестяха божествено, а Земята... Земята с белите си вихри върху син фон и надзъртащите кафяви петна беше безкрайно привлекателна.

— Ей — подвикна той, — имаш ли нещо против да се държа за теб?

— Не, разбира се. А и няма да се изкачваме чак догоре. Ще се задоволим с наклона за начинаещи. Само се опитай да не изоставаш. Ще се движа бавно.

Крачките ѝ бяха дълги, бавни, поклащащи се и той полагаше усилия да бъде в синхрон с нея. Склонът под тях беше пращен и с всяка стъпка вдигаха ситен прах, който при липсата на въздух бързо

улягаше. Успяваше да изравнява крачките си с нейните, но с известно усилие.

— Добре — похвали го Селена, като го подкрепяше, вплела ръка в неговата. — Много си добър за землянин... не, трябваше да кажа за имигрант...

— Благодаря.

— Макар да не е много по-добро, предполагам. Имигрант за преселник е също така обидно, както и землянин за земен жител. Трябва просто да кажа, че си много добър за мъж на твоята възраст.

— Не! Това е много по-лошо — Денисън се бе задъхал леко и усещаше, че челото му овлажнява.

— Всеки път, когато достигаш точката, в която ще стъпиш, побутвай леко с другото стъпало — посъветва го Селена. — С това крачките ти ще се удължат и ще вървиш доста по-лесно. Не, не... гледай.

Денисън спря с облекчение и загледа как Селена — стройна и грациозна в движенията си въпреки комичната уродливост на скафандъра — бяга с дълги скокове. Тя се върна и клекна пред краката му.

— Хайде сега, направи бавна крачка, Бен, а аз ще те ударя по стъпалото, когато искам да се избута.

Направиха няколко опита и Денисън каза:

— По-неприятно е, отколкото да тичаш на Земята. Май ще се наложи да си почина.

— Добре. Просто мускулите ти не са свикнали с необходимата координация. Знаеш ли, ти се бориш със себе си, а не с притеглянето... Е, поседни и си поеми дъх. Няма да те вода надалеч.

— Ще повредя ли раницата, ако се облегна на гърба си? — попита Денисън.

— Не, разбира се, че няма, но не е за препоръчване. Не направо върху почвата. Само 120 градуса е по абсолютната скала, или ако предпочиташ — 150 градуса под нулата, така че колкото по-малка е площта на допир, толкова по-добре. За предпочитане е да се сяда.

— Добре. — Денисън седна внимателно, като изсумтя. Съзнателно обърна лице на север, извърна се от Земята. — Погледни звездите!

Селена седеше с лице към него, под прав ъгъл. От време на време, когато Земята го осветяваше, виждаше смътно лицето ѝ през прозрачната плоча на шлема.

— На Земята не виждате ли звездите? — попита тя.

— Не така. Дори когато няма облаци, въздухът на Земята абсорбира част от светлината. Температурните разлики в атмосферата ги карат да блещукат, а светлините от градовете, дори от далечните селища, ги правят по-бледи.

— Звучи отвратително.

— Харесва ли ти тук, Селена? На повърхността?

— Не съм луда по нея, но не ми е неприятно да излизам от време на време. Разбира се, част от работата ми е да водя туристите навън.

— А сега се налага да го правиш заради мен.

— Не мога ли да те убедя, Бен, че съвсем не е същото? За туристите имаме определени маршрути. Всичко е много кротко, безинтересно. Да не мислиш, че бихме ги извели тук, на пързалката? Тя е за лунаритите и имигрантите. В действителност най-вече за преселниците.

— Сигурно не е много популярно място. Няма никой освен нас.

— Има си определени дни за този вид дейност. Трябва да видиш местността в дните на състезания. Но тогава няма да ти хареса.

— Не съм сигурен дали и сега ми се нрави. Пързаянето спорт за имигрантите ли е по-специално?

— До известна степен. Обикновено лунаритите не обичат повърхността.

— А доктор Невил?

— Имаш предвид какви са чувствата му по отношение на повърхността?

— Да.

— Откровено казано, струва ми се, че никога не е излизал. Той е истинско градско момче. Защо питаш?

— Ами, когато поисках разрешение да се присъединя към групата за периодично обслужване на слънчевите батерии, нямаше нищо против да ме остави да отида, но не пожела и той да участва. Помолих го да дойде, за да има някой, който да отговаря на въпросите ми, ако попитам нещо, но отказа доста категорично.

— Надявам се, че се е намерил кой да те осведомява.

— О, да. Сега се сетих, че и той беше преселник. Навярно това обяснява отношението на доктор Невил към Електронната помпа.

— Какво искаш да кажеш?

— Ами... — Денисън се облегна назад и зарита нагоре с двата си крака, като с мързеливо наслаждение наблюдаваше как бавно се вдигат и падат. — Ей, съвсем не е лошо. Виж, Селена... Искам да кажа, че Невил се стреми да създаде помпена станция на Луната, където слънчевите батерии са така подходящи за целта. На Земята не можем да използваме слънчеви батерии, тъй като там Слънцето никога не излъчва така постоянно, продължително, силно и на всички дължини на вълните. В Слънчевата система няма нито едно планетно тяло, с каквито и да е размери, което да е по-подходящо от Луната за слънчевите батерии. Дори Меркурий е прекалено горещ... Но за да работиш с тях, трябва да си свързан с повърхността, а ако тя не ти харесва...

Селена внезапно се изправи на крака.

— Хайде, Бен — подкани го тя, — почина си достатъчно. Ставай! Ставай!

Той с мъка се изправи.

— Помпената станция ще означава, че няма да е необходимо нито един лунарит да излиза на повърхността, освен ако пожелае — продължи той.

— Тръгваме нагоре, Бен. Ще стигнем до онова било пред нас. Виждаш ли, където земната светлина изчезва в хоризонтална линия.

Последния преход извървяха в мълчание. Денисън забеляза погладката повърхност встрани от тях; широка ивица на склона, от която по-голямата част от праха беше изметена.

— Там е прекалено гладко, за да се изкачва начинаещ — рече Селена в отговор на мислите му. — Не ставай прекалено амбициозен, защото скоро ще пожелаеш да те науча на походката със скокове на кенгуру.

Докато говореше, направи такъв скок, извърна се почти преди да стъпи на повърхността и каза:

— Стигнахме. Сядай, а аз ще регулирам...

Денисън се отпусна с лице към нанадолнището. Заоглежда неуверено склона.

— Наистина ли може да се пързая по него?

— Разбира се. На Луната притеглянето не е толкова силно, колкото на Земята, така че сцеплението с почвата е значително по-слабо, а това се отнася и за триенето. На Луната всичко е по-плъзгаво, отколкото на Земята. Затова подовете на коридорите и апартаментите ти се струват недовършени. Искаш ли да чуеш кратката ми лекция по въпроса? Която изнасям пред туристите?

— Не, Селена.

— Освен това ще използваме плъзгачи. — Тя държеше в ръка малък патрон. Към него бяха прикрепени скоби и две тънки тръби.

— Какво е това? — попита Бен.

— Малък резервоар с течен газ. Изпуска струя точно под ботушите. Тънкият слой газ между подметките и почвата намалява триенето почти до нула. Ще се движиш сякаш си в празно пространство.

— Не одобрявам — заяви неспокойно Денисън. — Да се пилее газ за такива цели на Луната е чисто прахосничество.

— Хайде, хайде. Какъв газ мислиш, че използваме в тези плъзгачи? Въглероден двуокис? Кислород? Първо, това е отпадъчен газ. Аргон. Лунната почва го изхвърля с тонове, образувал се е при разпадането на калий 40 в продължение на милиарди години... И това е част от лекцията ми, Бен... На луната аргонът се употребява само за някои специални цели. Можем милион години да се пързалияме, без да изчерпим запасите... Е, добре. Плъзгачите ти са монтирани. Почакай да сложа и моите.

— Как се задействуват?

— Напълно автоматично. Когато тръгнеш да се пързалияш, устройството се включва и започват да излизат струи. Запасът е само за няколко минути, но не ти трябва повече. — Тя се изправи и му помогна да стане на крака. — Обърни се надолу... Хайде, Бен, склонът е полегат. Погледни го. Изглежда съвсем равен.

— Не, съвсем не — отвърна Денисън намусено. — На мен ми прилича на стръмна урва.

— Глупости. Сега слушай и помни какво ти казвам. Дръж стъпалата си раздалечени на около петнадесет сантиметра и едното само няколко сантиметра пред другото. Няма значение кое от тях е издадено напред. Колената ти да са присвити. Не се облягай на въздушното течение, защото няма никакъв вятър. Не се опитвай да

погледнеш нагоре или назад, но ако се наложи, можеш да гледаш встрани. И най-вече, когато накрая стигнеш равното, не се опитвай да спираш преждевременно; скоростта ти ще бъде по-голяма, отколкото ти се струва. Остави плъзгачите да се изчерпат и след това триенето постепенно ще те спре.

— Никога няма да запомня всичко това.

— Да, ще го запомниш. Аз ще съм до теб, за да ти помагам. Ако паднеш и не те хвана, не се опитвай да направиш нещо. Отпусни се и се остави да се въргаляш или пързаяш. Никъде няма големи камъни, в които да се удариш.

Денисън преглътна и погледна напред. Южният склон блестеше, огрян от земната светлина. Малките грапавини улавяха повече светлина и оставяха тънки ивици сянка нагоре по склона, така че цялата повърхност беше на петна. Изпъкналият полукръг на Земята плаваше по черното небе почти право пред тях.

— Готов ли си? — попита Селена. — Постави облечената си в ръкавица ръка върху рамото ми.

— Готов — отвърна тихичко Денисън.

— Тогава тръгваш — рече тя.

Бутна го и Денисън усети, че се движи. Отначало се плъзгаше доста бавно. Обърна се неустойчиво към нея, а тя го успокои:

— Не се безпокой. Аз съм до теб.

Усещаше почвата под краката си... а после престана. Плъзгачите бяха задействували...

За миг се почувствува сякаш стои неподвижно. Не усещаше налягането на вятър срещу тялото си, нямаше никакво чувство, че нещо се плъзга под краката му. Но когато отново се обърна към Селена, забеляза, че светлините и сенките отстрани се движат назад с постепенно нарастваща скорост.

— Докато набираш скорост, гледай Земята — прозвуча гласът на Селена в ухото му. — Колкото по-бързо се плъзгаш, толкова по-стабилен ще бъдеш. Присвий колената. Добре се държиш, Бен.

— За имигрант — задъхано отвърна Денисън.

— Как се чувствуваш?

— Сякаш летя — сподели той.

Рисунките от светлини и сенки от двете му страни се движеха назад в неясни петна. Погледна за миг на едната страна, после на

другата, като се опитваше да превърне усещането, че околността се ниже назад, в чувство за собственото си движение напред. Но щом успя, установи, че за да възстанови равновесието си, веднага трябва да погледне към Земята.

— Предполагам, че сравнението не е подходящо. На Луната нямате опит в летенето.

— Зная какво е. Летенето сигурно е като плъзгането... А то ми е познато.

Тя с лекота се движеше до него.

Денисън вече се плъзгаше достатъчно бързо, за да изпита усещане за движение, дори когато гледаше напред. Лунният пейзаж се разкриваше пред него и прелиташе от двете му страни.

— Каква скорост може да се развие при плъзгане?

— При едно добро лунно надбягване — отвърна Селена — бяха засечени скорости над сто и шестдесет километра в час; на по-стръмни склонове от този, разбира се. Ти ще достигнеш вероятно най-много около петдесет и пет.

— Струва ми се много по-бързо.

— Не е. Вече излизаме на равно, Бен, и все още не си паднал. Сега само продължавай да се държиш. Плъзгачите ще се изчерпят и ще усетиш триене. Не предприемай нищо. Продължавай да се плъзгаш.

Селена едва бе довършила указанията си, когато Денисън усети известно налягане под ботушите си. Веднага изпита завладяващо чувство на скорост и стисна здраво юмруци, за да не протегне напред ръце в почти инстинктивен жест срещу сблъскването, което нямаше да стане. Знаеше, че ако изпружи ръце, ще падне назад.

Присви очи, задържа дъх, докато белите му дробове щяха да се пръснат.

— Идеално, Бен, идеално — похвали го Селена. — Не зная някой имигрант да се е пързалиял за първи път, без да падне, така че дори и да не удържиш, няма да е зле. Не е позорно.

— Нямам намерение да падам — пошепна Денисън.

Пое дълбоко хрипливо въздух и отвори широко очи. Земята беше все така ведро, все така безразлична. Вече се движеше по-бавно... по-бавно... по-бавно.

— Спрял ли съм вече, Селена? — попита я той. — Не съм уверен.

— Стоиш неподвижно. Не мърдай. Трябва да си починеш, преди да тръгнем към града... По дяволите, някъде тук го оставих, когато се изкачвахме.

Денисън я гледаше, без да вярва на очите си. Изкачи се заедно с него, пързая се с него. Но той беше полумъртъв от умора и напрежение, а тя правеше в пространството дълги скокове като кенгуру. Навярно се намираше на около стотина метра, когато се обади.

— Ето го! — гласът ѝ прозвуча толкова високо в ушите му, колкото и когато се намираше до него.

Върна се след миг със сгънато под мишницата пластмасово фолио.

— Спомняш ли си — поде весело, — когато се изкачвахме, ме попита какво е това и аз отговорих, че ще ни потрябва, преди да се приберем? — Тя разгъна фолиото и го просна върху прашната лунна повърхност. — Пълното му наименование е „Лунно кресло“, но го наричаме просто кресло. В този наш свят прилагателното го смятаме за естествено. — Тя завинти някакъв патрон и натисна едно лостче.

Креслото започна да се надува. Денисън бе очаквал да се чуе свистене, но разбира се, нямаше въздух, по който да се предава звука.

— Преди да поставиш отново под въпрос нашата политика на икономии — уведоми го Селена, — знай, че и това е аргон.

Пластмасата разцъфна в дюшек, стъпил върху шест ниски крака.

— Ще те удържи — увери го тя. — Много малък допир има с почвата и вакуумът около него запазва топлината.

— Не ми разправяй, че е затоплен — рече смаяно Денисън.

— Когато се изпарява в него, аргонът се нагрява, но само сравнително. Достига 270 градуса абсолютна температура, почти достатъчно, за да се разтопи лед и за да не допусне изолационният ти скафандър да губи топлина по-бързо, отколкото ти я произвеждаш. Хайде, лягай.

Денисън я послуша и се отпусна с чувство за невероятно удобство.

— Великолепно! — въздъхна той продължително.

— Мама Селена мисли за всичко — подметна тя.

Приблужи се откъм гърба му, плъзна се край него със събрани крака, сякаш е върху кънки, остави ги да се изплъзнат изпод нея и

грациозно се отпусна на почвата върху бедрото и лакътя си. Денисън подсвирна.

— Как го правиш?

— Много тренировки! Само не се опитвай. Ще си счупиш лакътя. Но те предупреждавам. Ако ми стане твърде студено, ще се наложи да те постесня на матрака.

— Напълно безопасно е — отвърна той, — след като и двамата сме в скафандри.

— А, ето че се обажда моят храбър развратник... Как се чувствуваш?

— Добре, предполагам. Какво преживяване!

— Какво преживяване? Ти постави рекорд, като не падна. Имаш ли нещо против да разправя за това на хората в града?

— Не. Винаги обичам да ме оценяват... Нали не очакваш да го повторя?

— Сега ли? Не, разбира се. И аз не бих се спуснала отново. Само ще починем малко, за да се нормализира сърдечният ти ритъм и ще се върнем. Ако изпънеш крака към мен, ще ти сваля плъзгачите. Следващия път ще ти покажа как сам да се справяш с тях.

— Не съм уверен, че ще повторя.

— Разбира се. Не ти ли беше приятно?

— За малко. Когато не изпитвах ужас.

— Следващия път ужасът ще бъде по-слаб, след това още ще намалее, докато накрая ще изпитваш удоволствие и ще направя от теб добър бегач.

— Не, няма да успееш. Прекалено стар съм.

— Не и на Луната. Само изглеждаш стар.

Докато лежеше, Денисън усещаше как безбрежното спокойствие на Луната се пропива в него. Този път беше с лице към Земята. При неотдавнашното пързаяне неизменното ѝ присъствие на небето повече от всичко друго му бе давало увереност и той изпитваше благодарност към нея.

— Често ли идваш тук, Селена? — попита той. — Искам да кажа, сама или с някой друг? Знаеш, не по времето на празниците?

— Почти никога. Ако няма хора наоколо, ми идва прекалено много. В действителност съм изненадана, че сега постъпих така.

— Аха — измърмори безлично Денисън.

— Не се ли изненадваш?

— Трябва ли? Смятам, че всеки човек върши нещо или защото го желае, или защото се налага да го направи, а и в двата случая това си е негова работа, а не моя.

— Благодаря, Бен. Искрено казано, приятно ми е да го чуя. Едно от привлекателните неща в теб, Бен, е, че като преселник проявяваш желанието да ни оставиш да бъдем каквито сме. Ние, лунаритите, сме подпочвени, пещерни хора, хора на коридорите. И какво лошо има в това?

— Нищо.

— Не е така, ако се вярва на онова, което разправят земляните. А аз съм туристически гид и трябва да ги слушам. Няма нещо, което да говорят и аз да не съм го чувала милион пъти, но най-често казват — и тя придаде на гласа си заваления акцент, с който типичният землянин говори стандартен планетарен език — „Но, скъпа, как можете всички вие постоянно да живеете в пещери? Не изпитвате ли ужасно чувство на затвореност? Никога ли не закопнявате да видите синьо небе, дървета, океана, да усетите вятъра и да помиришете цветя...“ О, бих могла да продължавам безкрайно, Бен. После подхвърлят: „Предполагам обаче, че не знаете какви са небето, морето и дърветата, затова не ви липсват...“ Сякаш не приемаме телевизионни предавания от Земята и нямаме пълен достъп до земната литература — зрителен, слухов и понякога дори обонятелен.

Денисън се развесели.

— Какъв е официалният отговор на такива забележки? — осведоми се той.

— Нищо особено. Просто отвърщам: „Свикнали сме, мадам“. Или „сър“, ако е мъж. Обикновено е жена. Предполагам, че мъжете са прекалено заети да разглеждат блузите ни и да се питат кога ги събличаме. Знаеш ли какво ми се иска да отвърна на идиотите?

— Каж ми, моля те. Тъй като трябва да си останеш с блузата, понеже е в скафандъра, свали поне този товар от плещите си.

— Много смешно, смешна игра на думи! Бих искала да отвърна: „Слушайте, мадам, защо, по дяволите, трябва да ни интересува вашият свят? Не желаем да се мотаем по външната страна на никоя планета, като чакаме да паднем или да ни отвее нещо. Не искаме да ни духа грубият въздух или мръсна вода да се лее върху нас. Не са ни

необходими мръсните ви микроби, миризливата ви трева, мътно-сивото ви небе или белезникавите ви облаци. Когато пожелаем, можем да гледаме Земята на собственото си небе, но това не ни се случва често. Луната е наш дом и тя е такава, каквато я правим; точно каквато я правим. Наша е и сами изграждаме собствената си екология, нямаме нужда от вас тук, за да ни съжелявате, понеже вървим по собствения си път. Върнете се във вашия свят и нека притеглянето издърпа гърдите ви до колената.“ Така бих отговорила.

— Прекрасно — одобри Денисън. — Винаги когато понечиш да го кажеш на някой землянин, ела, разправи ми го на мен и ще се почувствуващ по-добре.

— Знаеш ли какво? От време на време някой имигрант предлага на Луната да изградим земен парк; малко пространство със земни растения, донесени като семена или разсад; и няколко животни може би. Нещо от родния дом — така се изразяват обикновено.

— Навярно си против това.

— Разбира се, че съм против. Нещо от чий роден дом? Нашият дом е Луната. Имигрант, който иска да има нещо от родината си, ще направи най-добре да си се върне там. Понякога имигрантите са по-лоши и от земляните.

— Ще го запомня — подхвърли Денисън.

— Не се отнася за теб... Поне досега — успокой го Селена.

Настъпи мълчание и Денисън се запита дали Селена ще предложи да се връщат в пещерите. От една страна, скоро щеше да закопнее за спалнята си. От друга, никога не се бе чувствувал толкова спокоен. Запита се за колко ли време ще му стигне кислорода в раницата.

Тогава Селена заговори отново.

— Бен, мога ли да ти задам един въпрос?

— Питай спокойно. Ако те интересува личния ми живот, нямам тайни. Висок съм метър и седемдесет и два сантиметра, на Луната тежа тринадесет килограма, много отдавна имах жена, сега съм разведен, имам едно дете — дъщеря, възрастна и омъжена, следвал съм в университета...

— Не, Бен. Говоря сериозно. Ще разрешиш ли да те попитам за работата ти?

— Разбира се, Селена. Само че не съм сигурен доколко ще успея да ти обясня.

— Ами... Знаеш, че ние с Барън...

— Да, известно ми е — прекъсна я рязко Денисън.

— Дватама разговаряме. Понякога ми казва някои неща. Разправи ми, че според теб е възможно Електронната помпа да взриви Вселената.

— Нашия район от Вселената. Може да превърне в квазар част от нашия клон на Галактиката.

— Така ли? Наистина ли мислиш така?

— Когато дойдох на Луната — зае се да ѝ обяснява Денисън, — не бях сигурен. Сега съм. Лично аз съм убеден, че това ще стане.

— А кога ще се случи според теб?

— Не мога да определя точно. Може би след няколко години. Или след няколко десетилетия.

Настъпи кратко мълчание. После Селена каза с притихнал глас:

— Барън е на противоположното мнение.

— Зная. Не се и опитвам да го спечеля на своя страна. Невъзможно е да се преодолее отказа да се вярва с фронтално нападение. Това е грешката на Ламонт.

— Кой е Ламонт?

— Извинявай, Селена. Говоря на себе си.

— Не, Бен. Моля те, разправи ми. Интересува ме. Моля те.

Денисън се обърна с лице към нея.

— Добре — съгласи се той. — Не възразявам и ще ти разправам. Ламонт, физик там на Земята, се опита по свой начин да предупреди света за опасността от Помпата. Провали се. Земните хора искат Помпата, искат безплатна енергия. Желанието им е достатъчно силно, за да откажат да повярват, че не може да се изпълни.

— Но защо им е, ако означава гибел?

— Трябва само да не повярват, че означава гибел. Най-лесният начин да се реши даден проблем е като се отрече, че съществува. Твоят приятел доктор Невил постъпва по същия начин. Не обича повърхността, затова се самопринуждава да вярва, че слънчевите батерии са негодни — дори и ако безпристрастният наблюдател ги обяви за идеален източник на енергия за Луната. Иска да има Помпа,

за да си стои под повърхността и поради това отказва да повярва, че тя може да е опасна.

— Съмнявам се, че Барън няма да повярва в нещо, за което съществуват сериозни доказателства — възрази Селена. — Имаш ли наистина доказателства?

— Мисля, че да. Изумително е в същност, Селена. Всичко зависи от някои неуловими фактори на взаимодействията между кварки. Знаеш ли какво означава това?

— Не е необходимо да ми обясняваш. Толкова много съм разговаряла с Барън за всякакви неща, че ще успея да те разбера.

— Е добре, мислех, че за тази цел ще имам нужда от лунния протонен синхротрон. Диаметърът му е четиридесет километра, има свръхпроводими магнити и може да достига енергии от 20 000 милиарда електронволта и повече. Оказа се обаче, че тук разполагате с нещо, което наричате „Пионизатор“, вмества се в зала с обикновени размери и върши цялата работа на синхротрона. Луната трябва да бъде поздравена за това изумително постижение.

— Благодаря ти — вметна самодоволно Селена. — От името на Луната имам предвид.

— И така резултатите от работата ми с пионизатора показват с каква скорост се повишава интензивността на силното ядрено взаимодействие; скоростта е, каквато твърди Ламонт, а не каквато иска да я изкара общоприетата теория.

— Барън виждал ли ги е?

— Не. Но предполагам, че и след като се запознае с тях, Невил ще ги отхвърли. Ще заяви, че резултатите са гранични. Ще каже, че съм сгрешил. Ще подхвърли, че не съм взел предвид всички фактори. Ще твърди, че не съм използвал всички необходими контролни методи... А в същност това ще означава, че желае Електронната помпа и че не се отказва от нея.

— Искаш да кажеш, че няма изход?

— Има, разбира се, но не по прекия път. Не по пътя на Ламонт.

— И какъв е той?

— Решението на Ламонт е да накара насила да изоставят Помпата, но не бива просто да се върнем назад. Невъзможно е да се вкара пилето обратно в яйцето, виното в гроздето, момчето в утробата. Когато искаш бебето да остави часовника, не се опитваш да му

обясниш, че трябва да постъпи така... предлагаш му нещо, което ще му хареса повече.

— И какво е то?

— Е, именно тук не съм толкова уверен. Имам една идея, проста идея — може би прекалено проста, за да се осъществи. — основава се върху напълно очевидния факт, че числото две е смешно и не може да съществува.

В продължение на минута мълчаха, а след това Селена заговори със също така вглъбен глас като неговия.

— Позволи ми да отгатна същността на думите ти.

— Не зная дали в тях има някаква същност.

— Нека все пак да опитам. Навярно е логично да се предполага, че само нашата Вселена може да съществува или съществува, тъй като е единствената, в която живеем и познаваме. Но щом се получат доказателства, че има и втора вселена — паравселена, както я наричаме, — тогава става изключително смешно да се предполага, че съществуват само две вселени. Щом съществува втори свят, тогава може да има безкраен брой вселени. Между единицата и безкрайността в случаи като този няма реални числа. Не само числото две, но всяко крайно число е смешно и не може да съществува.

— Точно така раз... — поде Денисън. Отново настъпи мълчание. Той се надигна в седнало положение и погледна надолу към скритата в скафандъра жена. — По-добре ще е да се връщаме в града.

— Просто отгатвах — каза тя.

— Не, не е така. Каквото и да беше, не е просто отгатване.

Барън Невил я гледа известно време втренчено като онемял. Тя спокойно отвърна на погледа му. Панорамата по прозорците ѝ отново беше променена. На един от тях сега се виждаше Земята — малко повече от половината кълбо.

— Защо? — попита той накрая.

— В действителност стана случайно — отвърна тя. — Разбрах същността и бях прекалено възбудена, за да премълча. Трябваше още преди няколко дни да ти го разправа, но се опасявах, че реакцията ти ще бъде точно такава.

— И така, той е разбрал. Ама че глупачка!

Тя се намръщи.

— Какво е научил? Само каквото рано или късно щеше да отгатне — че не съм туристически гид, а твоя интуитивистка. Интуитивистка, която няма понятие от математика, за бога. И какво като го знае? Има ли значение, че притежавам интуиция? Неведнъж си ми казвал, че моята интуиция няма стойност, докато не се подкрепи с математична точност и експериментални наблюдения. Колко пъти си ми разправял, че и най-натрапчивата интуиция може да е погрешна? Тогава каква стойност ще има за него голият интуитивизъм?

Невил пребледня, но Селена не успя да установи дали е от гняв или от опасения.

— Ти си друга — рече той. — Нима твоята интуиция не се е оказвала винаги вярна? Когато си бивала сигурна?

— Аха, но той не го знае, нали?

— Ще се досети. Ще отиде при Готстейн.

— И какво ще му разправи? Все още няма представа с какво се занимаваме.

— Дали?

— Не. — Тя се изправи и се отдалечи. Обърна се към него и викна. — Не! Недостойно е от твоя страна да подмяташ, че ще ви предам теб и останалите. Щом нямате доверие в честността ми, то

доверете се на здравия ми разум. Няма смисъл да им казвам. Каква полза ще имат те от това, а и ние, ако всички загинем?

— О, моля те, Селена! — Невил махна с ръка отвратен. — Не започвай отново.

— Не. Слушай. Той разговаря с мен и ми описа работата си. Ти ме криеш като тайно оръжие. Разправяш ми, че съм по-ценна от всякакъв уред или обикновен учен. Играеш си на своите конспирации, настояваш всички да продължават да ме мислят за туристически гид и нищо повече, така че голямата ми дарба да е винаги на разположение на лунаритите. На теб. И какво постигаш?

— Ти си с нас, не е ли така? Колко време предполагаш, че ще останеш на свобода, ако те...

— Непрекъснато повтаряш подобни неща. Но кой се намира в затвора? Кой е спрял? Къде са доказателствата за голямата конспирация, която виждаш във всичко около себе си? Земните хора не допускат теб и приятелите ти до своите големи инсталации много повече, защото ти ги предизвикваш към това, отколкото от зложелателство. А за нас беше по-скоро от полза, отколкото във вреда, защото ни принуди да изобретим други, по-ефикасни устройства.

— Основаващи се върху твоето теоретично прозрение, Селена.

— Зная — усмихна се Селена. — Бен се изказа много ласкаво за него.

— Ти с твоя Бен! Какво, по дяволите, намираш в тоя мизерен землянин?

— Той е преселник. А аз се нуждая от информация. Ти даваш ли ми някакви данни? Толкова си напласен, дявол да го вземе, да не ме хванат, че не смееш да ми позволиш да разговарям с никакъв физик; само с теб, а ти си ми... Вероятно само поради тази причина.

— Хайде, Селена. — Той се опита да говори успокоително, но в гласа му звучеше прекалено нетърпение.

— Не, в същност пукната пара не давам. Твърдеше, че имам само една задача, опитвам се да се съсредоточа върху нея и понякога ми се струва, че съм я решила, независимо от математиката. Успявам да си представя точно какво трябва да се направи... но после ми убягва. А има ли полза, след като Помпата ще ни унищожи всички... Не споделих ли с теб, че обменът на напрегнатост на полетата не ми внушава доверие?

— Ще те попитам отново — настоя Невил. — Готова ли си да ми кажеш, че Помпата ще ни унищожи? Без никакво „би могла“, без „възможно е“, без нищо друго, освен „ще“.

Селена поклати гневно глава.

— Не мога. Толкова несигурно е. Не съм в състояние да твърдя, че ще ни погуби. Но в подобен случай „би могло“ не е ли достатъчно?

— О, господи!

— Не си върти очите. Не се усмихвай подигравателно! Въобще не си подлагал на експериментална проверка този проблем. Казах ти как може да се провери.

— Никога не си се тревожила толкова, докато не започна да се вслушваш в тоя твой землянин.

— Той е преселник. Няма ли да направиш проверката?

— Не! Казах ти, че твоите предложения са неизпълними. Ти не си експериментатор и онова, което ти се струва полезно, не винаги е осъществимо в действителния свят на уреди, произволност и несигурност.

— Така наречения действителен свят на твоята лаборатория. — Лицето ѝ се изчерви от гняв, тя вдигна свитите си юмруци до брадичката. — Толкова време прахосваш, за да получиш достатъчно голям вакуум... Там горе има вакуум, горе на повърхността, накъдето соча, с температури, които понякога спадат наполовината до абсолютната нула. Защо не опиташ да експериментираш на повърхността?

— Ще бъде безполезно.

— Откъде знаеш? Просто не желаш. Бен Денисън се опита. Направил си е труда да създаде система, която може да се използва на повърхността и я е монтирал, когато е ходил да проверява слънчевите батерии. Предложил ти е и ти да отидеш, но не си пожелал. Спомняш ли си? Било е нещо много просто, нещо, което дори аз бих могла да ти опиша, след като ми го обясниха. Включил я при дневна температура, после при нощна и това е било достатъчно, за да даде нова насока на изследванията с пионизатора.

— Колко просто звучи като го обясняваш!

— Много е просто. След като разбра, че съм интуитивистка, той говори с мен, както ти никога не си разговарял. Обясни ми причините, поради които мисли, че повишаването на силното ядрено

взаимодействие около Земята е наистина катастрофално. Ще минат само няколко години преди Слънцето да избухне и ще се разпространи засилването на вълни.

— Не, не, не и не! — викна Невил. — Видях резултатите му и не ми направиха впечатление.

— Видял си ги?

— Да, разбира се. Нима предполагаш, че съм го пуснал да работи в лабораториите ни, без да проверя какво прави? Виждам резултатите му и те нямат никаква стойност. Работи с незначителни отклонения, които се вменят във възможността за грешки на експеримента. Щом е уверен, че тези отклонения са значими и щом ти му вярваш, нямам нищо против. Но никаква вяра няма да им придаде в действителност значимостта, която им липсва.

— В какво искаш да се убедиш, Барън?

— Трябва ми истината.

— Но не си ли решил предварително коя истина е собственото ти евангелие? Настояваш на Луната да има помпена станция, нали, така че да не зависиш с нищо от повърхността; и всичко, което би попречило на това, от само себе си престава да бъде истина.

— Няма да споря с теб. Искам помпената станция и дори повече... желая другото. Едното няма стойност без другото. Сигурна ли си, че не си му...

— Не съм.

— А ще му разправиш ли?

Селена отново се обърна към него, единият ѝ крак тупаше бързо по пода по такъв начин, че я караше да подскача във въздуха в унисон с гневното потропване.

— Няма да му кажа нищо — поде тя, — но трябва да разполагам с повече информация. Ти нямаш информация за мен, но той може да има; или е вероятно да я получи с експериментите, които ти не желаеш да извършиш. Налага се да разговарям с него и да науча какво ще открие. Ако застанеш между нас, никога няма да получиш каквото търсиш. И няма защо да се опасяваш, че преди мен ще се добере до края. Прекалено свикнал е със земния начин на мислене и няма да предприеме последната стъпка. А аз ще я направя.

— Добре. Но не забравяй разликата между Земята и Луната. Този мъж, Денисън, този Бен, този имигрант, дошъл от Земята на Луната,

ако реши, може да се върне от Луната на Земята. Ти никога не можеш да отидеш на Земята — никога. Ти си лунарит завинаги.

— Лунна девица — подхвърли Селена язвително. Тя остана безразлична.

— А що се отнася до опасността от експлозия — продължи той, — щом като рискът да се променят основните константи на дадена вселена е толкова голям, защо паракората, които са значително по-напреднали от нас в технологията, не спрат Помпата?

И той излезе.

Селена стоеше с лице към вратата и стискаше челюсти. После рече:

— Защото условията са различни за тях и за нас, мухльо такъв! — Но го каза на себе си, той си беше отишъл.

Ритна лоста, който спущаше леглото, хвърли се върху него и закипя от гняв. Доколко се беше доближила до истинската цел, към която Барън и другите се стремяха от години?

Беше още далеч.

Енергия! Всички търсеха енергия! Магическа дума! Рог на изобилие! Единственото решение за всемирно изобилие! Но енергията не беше всичко.

Ако се намереше енергия, можеше да се налучка и другото. Щом се откриеше решение на проблема за енергията, щеше да стане очевиден ключът за другото. Знаеше, че ще стане така, ако само успее да прозре някаква тънкость, която ще ѝ се види очебийна, веднага щом я проумее. (Господи, до каква степен се беше заразила от хроничната подозрителност на Барън, че дори в мислите си го наричаше „другото“.)

Земен жител нямаше да се добере до тази тънкость, защото никой човек от Земята нямаше причини да я търси.

Така че Бен Денисън щеше да я открие за нея, без сам да я разбере.

Само че... Ако Вселената щеше да загине, какво значение имаше всичко?

Денисън се опитваше да подтисне стеснението си. Непрекъснато посягаше сякаш да повдигне липсващите панталони. Беше само по сандали и съвсем къси, неудобни стегнати гащета. И разбира се, носеше одеялото.

Селена, облечена по същия начин, се изсмя.

— Хайде, Бен, в голото ти тяло няма нищо лошо, само дето е малко отпуснато. Тук това е съвсем на мода. В същност свали гащетата, ако те стягат.

— Не! — промърмори Денисън.

Премести одеялото, за да закрие корема си, но тя му го грабна.

— Дай ми го — каза Селена. — Що за лунарит ще се извъдиш, ако не се отърсиш от земния си пуританизъм? Знаеш, че превзетата скромност е другата страна на похотливостта.

— Трябва да свикна, Селена.

— Започни, като понякога ме поглеждаш, без очите ти да се приплъзват по мен, сякаш съм намазана с масло. Забелязвам, че доста ефикасно оглеждаш другите жени.

— Ако те гледам...

— Ще проявиш прекален интерес и ще се смутиш. Но ако ме гледаш постоянно, ще свикнеш и няма да ме забелязваш. Погледни, ще стоя неподвижно, а ти зяпай.

— Селена — изстена Денисън, — наоколо е пълно с хора, а ти ми се подиграваш непоносимо. Моля те, продължавай да вървиш и ме остави да свикна с положението.

— Добре, но се надявам, че забелязваш как хората, които минават покрай нас, не ни поглеждат.

— Теб не те гледат. А мен ме разглеждат. Вероятно никога не са виждали толкова стар и безформен мъж.

— Вероятно не са — съгласи се Селена жизнерадостно, — но ще се наложи да свикнат.

Денисън продължи да се движи нещастен, усещаше всеки сив косъм по гърдите си и всяко потрепване на корема. Едва когато

галерията се стесни и все по-малко хора минаваха край тях, започна да изпитва известно облекчение.

Сега се огледа любопитно, без да обръща като преди внимание нито на коничните гърди на Селена, нито на гладките ѝ бедра.

— Колко сме извървели? — попита той.

— Умори ли се? — Селена се беше разкажала. — Можехме да вземем скутер. Забравих, че идваш от Земята.

— Надявам се да го забравиш въобще. Не е ли това идеалното за всеки преселник? Не съм ни най-малко уморен. Поне не усещам никаква умора. Само ми е малко студено.

— Чисто въображение, Бен — заяви му строго Селена. — Мислиш си, че трябва да ти е студено, защото си толкова разголен. Избий си го от главата.

— Лесно е да се каже — въздъхна той. — Надявам се, че вървя добре.

— Много добре. И ще те накарам да скачаш като кенгуру.

— И да участвувам в състезания по пързаяне по склоновете на повърхността. Припомни си, че съм в умерено напреднала възраст. Но наистина, колко разстояние сме изминали?

— Смятам, че около три километра и половина.

— Господи! Колко километра са дълги коридорите?

— Опасявам се, че не зная. Коридорите с жилища са сравнително малка част от системата. Има минни коридори, геологически, индустриални, микологични... Сигурна съм, че общо са към няколкостотин километра.

— Има ли карти?

— Разбира се. Не можем да работим като слепи.

— Искам да кажа дали ти лично имаш.

— Не, нямам със себе си, но за този район не се нуждая от карта — добре го познавам. Като дете се разхождах насам. Тези коридори са стари. Повечето от новите коридори — мисля, че пробиваме от три до пет километра нови коридори годишно — са на север. И из тях в никакъв случай не бих могла да се оправя без карта. Навярно дори и с карта.

— Накъде сме се запътили?

— Обещах ти необичайна гледка — не, не съм аз, така че не го казвай — и ще я видиш. Най-необичайната мина на Луната и то

напълно встрани от обикновените туристически маршрути.

— Да не би на Луната да има диаманти?

— Нещо по-добро.

Тук стените на коридорите бяха без мазилка, от сива скала, бледо, но достатъчно осветени от електролуминисцентни ивици. Температурата беше приятна, постоянна, умерена, а вентилацията толкова ефикасна, че нямаше никакво усещане за течение. Тук трудно можеше да се помисли, че само на няколко десетки метра по-нагоре се разстила повърхност, подложена последователно на изпичане и замръзване, когато Слънцето идва и си отива по своя двуседмичен път от хоризонт до хоризонт, потъва и после отново се връща.

— Всичко херметизирано ли е? — попита Денисън, внезапно досетил се с неприятно чувство, че се намира недалеч от дъното на океан от вакуум, простиращ се до безкрайност.

— О, да. Тези стени са непроницаеми. Освен това са натъпкани с датчици. Ако в която и да е част на коридорите въздушното налягане спадне с десет процента, ще се надигне такъв рев и вой на сирени, какъвто никога не си чувал, и ще заблестят толкова стрелки и надписи, насочващи те към безопасни места, колкото никога не си виждал.

— Често ли се случва?

— Рядко. Май никой не е загинал от липса на въздух — поне през последните пет години. — После продължи с внезапна отбранителна нотка в гласа. — И на Земята имате природни бедствия. Голямо земетресение или приливна вълна могат да убият хиляди.

— Не споря, Селена. — Вдигна ръце. — Предавам се.

— Добре де — успокой се тя. — Нямах намерение да се горещя... Чуваш ли нещо?

Тя се спря заслушана.

Денисън също се вслуша и поклати глава. Внезапно се огледа.

— Толкова е тихо? Къде са другите хора? Сигурна ли си, че не сме се загубили?

— Това не е естествена пещера с неизследвани коридори. Нали имате такива на Земята? Виждала съм снимки.

— Да, повечето от тях са варовикови пещери, образувани от водата. На Луната навярно няма подобно нещо?

— Така че не можем да се загубим — усмихна се Селена. — И ако сме сами, трябва да го отдадеш на суеверието.

— На какво? — Денисън сякаш се стресна и по лицето му се изписа израз на неверие.

— Не го прави — посъветва го тя. — Ще станеш целият в бръчки. Така е добре. Изглади си кожата. Знаеш ли, изглеждаш много по-добре, отколкото когато пристигна. Дължи се на слабото притегляне и на упражненията.

— И на опитите да не изоставам от темпото на някои голи млади дами, които имат необичайно много свободно време и необичайно много няма какво друго да правят, освен да работят в празнични дни.

— Ето, че отново се отнасяш към мен като към туристически гид, а и не съм гола.

— При това дори голотата не е толкова страшна, колкото интуитивизмът... Но какво разправяше за суеверие?

— В същност не е точно суеверие, но повечето хора от града стоят настрана от тази част на коридорите.

— А защо?

— Поради онова, което ще ти покажа. — Повървяха още малко. — Сега чуваш ли?

Тя спря и Денисън неспокойно се заослушва.

— За лекия шум на капки ли става дума? Туп... туп... Това ли имаш предвид?

Селена затича бавно пред него с дългите стъпки и бавните движения на лунарит, който бяга, без да бърза. Последва я, като се опитваше да имитира походката ѝ.

— Ето... ето...

Погледът на Денисън проследи нетърпеливо сочещия пръст на Селена.

— Господи! — възкликна той. — Откъде се е взела?

Явно капеше вода. Всяка капка падаше бавно в малко керамично корито, което отвеждаше водата в скалната стена.

— От скалите. Знаеш, на Луната имаме вода. По-голямата част извличаме чрез изпичане от гипса; достатъчно за нуждите си, тъй като доста добре я пестим.

— Зная. Зная. Досега все още не съм успял да се изкъпя нормално на душа. Не ми е понятно как успявате да се поддържате чисти.

— Казвала съм ти. Първо се намокряш. После спираш водата и се намазваш с малко миещ препарат. Разтриваш го... О, Бен, не искам отново да ти обяснявам всичко. Пък и на Луната няма от какво да се цапаш много... Но не говорехме за това. На едно или две места има действителни находища от вода, обикновено под формата на лед близо до повърхността в сянката на някоя планина. Ако го намерим, започва да капе, докато се изчерпа. Това тук капе, откакто пробиха коридора преди осем години.

— Но откъде идва суеверието?

— Явно водата е най-ценното природно богатство, от което зависи животът на Луната. Пием я, с нея се мием, произвеждаме храните си, добиваме кислород и всичко поддържаме с нея. Неизменно предизвиква благоговение. Щом откриха находището, изоставиха плановете да се продължат коридорите в тази посока, преди водата да се изчерпа. Дори не измазаха стените.

— Това ми звучи направо като суеверие.

— Ами... по-скоро някакво страхопочитание. Не се очакваше да продължи повече от няколко месеца; обикновено толкова е животът на подобни капилица. А след като навърши първата си година, това капилище започна да изглежда вечно. В същност така се и нарича — „Вечното“. Ще видиш, че дори на картите е отбелязано. Естествено, хората му отдават особено значение и изпитват чувството, че ако спре, ще означава нещастие.

Денисън се изсмя.

— Никой не го вярва наистина — продължи разгорещено Селена, — но всеки поне го допуска. Нали разбираш, то в същност не е вечно и все някога трябва да пресъхне. Сега скоростта на капене е едва една трета от първоначалната при откриването му, така че бавно се изчерпва. Вероятно хората си мислят, че ако спре, докато са тук, нещастиято ще ги засегне и тях. Поне това е разумен начин да се обясни нежеланието им да идват.

— Предполагам, че ти не вярваш в това.

— Не е от значение дали вярвам или не. Разбираш ли, уверена съм, че няма да пресъхне така внезапно, че да обвинят конкретно някого. Просто ще капе все по-бавно и никой няма да успее да засече точното време, по което ще спре. Защо да се безпокоя тогава?

— Съгласен съм с теб.

— Но — премина тя гладко на друга тема — други неща ме безпокоят и бих искала да ги обсъдя с теб, докато сме сами. — Тя простря одеялото и седна върху него с кръстосани крака.

— И затова ли ме доведе тук? — Той се отпусна на хълбок и лакът с лице към нея.

— Ето, че сега можеш да ме гледаш спокойно. Започваш да свикваш с мен... А на Земята също е имало периоди, когато не се е възразявало срещу полуголотата.

— Периоди и места — съгласи се Денисън, — но не и след като премина кризата. През моя живот...

— Да постъпваш на Луната, както постъпват лунаритите, е добро правило за поведение.

— Ще ми кажеш ли защо ме доведе? Или трябва да подозирам, че възнамеряваш да ме прелъстиш?

— Мога да прелъстявам напълно удобно и у дома, благодаря ти. Става въпрос за нещо друго. Най-добре щеше да е на повърхността, но подготовката за излизане можеше да привлече внимание. А идването тук — не. И това е единственото място в града, където няма голяма вероятност да ни прекъснат. — Тя се поколеба.

— Е? — подкани я Денисън.

— Барън е ядосан. В същност много е разгневен.

— Не ме изненадва. Предупредих те, че ще се ядоса, ако го уведомиш, че зная за дарбата ти на интуитивистка. Защо сметна за толкова необходимо да му разправиш?

— Защото е трудно да крия нещо за по-дълго от моя... другар. Макар вероятно за него това да е вече минало.

— Съжалявам.

— О, и без това всичко вървеше към своя край. Продължи достатъчно дълго. Повече ме безпокои — значително повече, — че той бурно отказа да приеме твоето тълкувание на експериментите с пионизатора, които проведе след наблюденията на повърхността.

— Казах ти, че така ще стане.

— Разправи, че бил видял резултатите ти.

— Само хвърли поглед върху тях и изръмжа нещо.

— Доста разочароващо е. Всеки ли вярва само онова, което му се иска?

— Докато е възможно. Понякога и след това.

— А ти?

— Искаш да попиташ дали и аз съм човешко същество? Напълно. Не вярвам, че съм наистина стар. Уверен съм, че съм доста привлекателен. Убеден съм, че ме търсиш, защото ме смяташ за обаятелен, дори и когато настояваш да говорим за физика.

— Не! Питам сериозно!

— Е, добре, навярно Невил ти е обяснил, че данните, които съм събрал, не са достатъчно значими, за да са извън областта на възможната грешка и по тази причина са съмнителни, а това е напълно вярно... И все пак предпочитам да вярвам, че са със значението, което очаквах да имат още от началото.

— Само защото искаш да им повярваш?

— Не само затова. Погледни на това по следния начин. Да предположим, че Помпата не е опасна, но аз продължавам да мисля, че представлява някаква опасност. В такъв случай ще се окаже, че съм глупак и научният ми престиж ще пострада жестоко. Но аз и без това съм глупак в очите на хората, от които зависи всичко, и нямам никакъв научен престиж.

— Защо е така, Бен? Няколко пъти правиш подобни намеци. Ще ми разправиш ли цялата история?

— Ще се изненадаш колко малко има за разправяне. На двадесет и пет години все още бях такова дете, че трябваше да се забавлявам, като обидих един глупак, без друга причина освен дето си беше бунак. Тъй като не беше виновен за лудостта си, в същност аз се оказах поголемият дурак. Обидите ми го издигнаха на висота, до която по друг начин никога не би се добрал...

— За Хелъм ли говориш?

— Да, разбира се. И докато той се издигаше, аз падах. И накрая изпаднах... на Луната.

— Толкова ли е зле?

— Не, дори си мисля, че е доста добре. Затова нека кажем, че по доста заобиколен път ми е направил услуга... И да се върнем към онова, за което говорех. Току-що обясних, че ако вярвам в опасността от Помпата и сгреща, не губя нищо. От друга страна, ако вярвам, че Помпата е безопасна, и сгреща, ще допринеса за гибелта на света. Вярно, вече съм изживял по-голямата част от живота си и вероятно ще успея да убедя себе си, че нямам значими причини да обичам

човечеството. Но само няколко души са ми сторили зло и ако в отплата навредя на всички, ще бъде проява на безсъвременно лихварство. Освен това, ако предпочиташ някоя не толкова благородна причина, вземи предвид дъщеря ми. Точно преди да се отправя за Луната, тя подаде молба да ѝ разрешат да има дете. Вероятно ще получи разрешение и не след дълго ще стана — ако нямаш нищо против да го кажа — дядо. Искан ми се да съм сигурен, че внучето ми ще изживее нормалния си живот. Затова предпочитам да вярвам, че Помпата е опасна, и да постъпвам в съответствие с това убеждение.

— Но аз трябва да зная — настоя Селена. — Помпата опасна ли е или не? Искан да кажа, истината, а не какво всеки иска да вярва?

— Аз ще ти задам този въпрос. Ти си интуитивистка. Какво ти подсказва интуицията?

— Точно това ме безпокои, Бен. Не съм уверена нито в едното нито в другото. Клоня да чувствавам, че Помпата е вредна, но навярно е така, защото искам да го повярвам.

— Добре. Може би наистина си убедена. Защо?

Селена се усмихна унило и повдигна рамене.

— Ще бъде забавно, ако се окаже, че Барън греша. Когато се смята за сигурен, е толкова неприлично самоуверен.

— Зная. Искан да видиш лицето му, когато бъде принуден да отстъпи. Добре ми е известно колко силно може да бъде подобно желание. Например, ако Помпата е опасна, и успея да го докажа, вероятно е да се предположи, че ще ме възвеличат като спасител на човечеството и въпреки това се заклевам — по-интересно ще ми бъде да видя изражението върху лицето на Хелъм. Не се гордея с това чувство, затова предполагам, че ще настоявам заслугата да се подели по равно между мен и Ламонт, който все пак е положил доста усилия, и да огранича удоволствието си, като наблюдавам лицето на Ламонт, докато той гледа лицето на Хелъм. Тогава дребнавостта ще бъде пониска с една степен... Но започвам да дрънкам глупости... Селена?

— Да, Бен?

— Кога разбра, че си интуитивистка?

— Не зная точно.

— Предполагам, че в колежа си изучавала физика?

— О, да. И малко математика, но не се справях добре с нея. Като си помисля — не бях особено добра по физика. Когато изпадах в

отчаяние, обикновено отгатвах отговорите, разбираш ли, отгатвах какво се налага да направя, за да получа точните отговори. Често се получаваше и тогава ме караха да обясня как съм постъпила, а аз не успявах да отговоря добре. Подозираха ме, че си служа с измама, но никога не доказаха подобно нещо.

— Не заподозряха ли, че е интуитивизъм?

— Мисля, че не. Но и аз самата не го знаех. Докато... ами един от първите ми приятели беше физик. В същност той е баща на детето ми. Беше изправен пред проблем във физиката, обясни ми го, докато след това лежахме в леглото, предполагам като нещо, за което да поговорим. „Знаеш ли на какво ми прилича?“ попитах го аз и му разправих. Опитал се да го изпълни просто на шега — каза ми, — и успял. В същност това беше първата стъпка към пионизатора, за когото твърдиш, че е много по-добър от протонния синхротрон.

— Искаш да кажеш, че това е било твоя идея? — Денисън постави пръст под капещата вода и се поколеба, когато се готвеше да го пхне в устата си. — Тази вода чиста ли е?

— Напълно стерилна — успокои го Селена. — Постъпва в общия резервоар за обработка. Но е наситена със сулфати, карбонати и някои други неща. Вкусът ѝ няма да ти се понрави.

Денисън си изтри пръста в гащетата.

— Ти си изобретила пионизатора?

— Не съм го изобретила. Мой е първоначалният замисъл. Беше необходим голям труд, положен главно от Барън.

Денисън поклати глава.

— Знаеш ли, Селена, ти си изумително явление. Трябва да те поставят под наблюдението на молекулярни биолози.

— Така ли? Не смятам, че ще бъде много забавно.

— Преди около половин век голямото увлечение по генното инженерство достигна върха си...

— Зная. Провали се и съдилищата го изхвърлиха. Сега е незаконно — всички подобни изследвания, — доколкото изобщо могат да се обявяват за незаконни изследванията. Познавам хора, които въпреки това са работили в тази насока.

— Не се съмнявам. А върху интуитивизма?

— Не, не вярвам.

— Аха. Но ето какво искам да изтъкна. В разгара на увлечението по генното инженерство беше направен опит да се стимулира интуитивизмът. Разбира се, всички велики учени са притежавали интуиция и се смяташе, че тя е единственият лост на творчеството. Можеше да се твърди, че по-силната интуиция е продукт на комбинация от гени, и се правеха най-различни предположения каква е тази комбинация.

— Подозирам, че съществуват голям брой възможни типове, които отговарят на условията.

— А аз допускам, че ако се справяш с интуицията си, навярно си права. Но имаше и хора, които настояваха, че един ген или малка група, свързани помежду си гени, е от особено значение за комбинацията и поради това може да се говори за ген на интуицията... После цялата работа се провали.

— Както вече казах.

— Но преди да се сгромоляса — продължи Денисън, — бяха направени опити да се изменят гени, за да се повиши силата на интуитивизма, и някои твърдяха, че е постигнат известен успех. Променените гени бяха внесени в общия фонд, сигурен съм, и ако случайно си наследила... Дали някой от прародителите ти не е участвувал в програмата?

— Доколкото зная, не е — отвърна Селена, — но не мога да го изключа. Не съм уверена, може някой от тях и да е участвувал... Ако нямаш нищо против, не възнамерявам да разследвам въпроса. Не желая да зная.

— Навярно не. Цялата тази област стана изключително непопулярна за хората и всеки, който може да се сметне за продукт на генното инженерство, няма да бъде посрещнат много радушно... Разправяха например, че интуитивизмът се придружава от някои нежелателни качества.

— Прекрасно, благодаря ти.

— Така говорят. Когато притежаваш интуиция, предизвикваш известна завист и вражда у другите. Дори такъв кротък и подобен светец интуитивист като Майкъл Фарадей е вдъхнал завист и омраза на Хъмфри Дейви. Кой може да твърди дали не е необходим някакъв недостатък в характера, за да пораждаш завист. А в твоя случай...

— Предполагам — прекъсна го Селена, — че не предизвиквам завист и омраза у теб?

— Струва ми се, че не. Но какво ще кажеш за Невил?

Селена замълча.

— Когато сте се сприятелили с Невил — продължи Денисън, — сигурно вече си била известна интуитивистка.

— Не бих казала чак известна. Зная, че някои физици го подозираха. Но и тук, както и на Земята, не обичат да отдават заслуженото и навярно повече или по-малко са се самоубеждавали, че казаното от мен е просто безсмислено досещане. Барън, естествено, знаеше.

— Разбирам — проточи Денисън и млъкна.

Устните на Селена потръпнаха.

— Подозирам, че искаш да кажеш: „Охо, затова се занимава с теб“.

— Не, естествено не, Селена. Достатъчно привлекателна си, за да те желаят заради самата теб.

— И аз мисля така, но всяко малко нещо допринася, а Барън неизбежно е бил заинтересуван от моя интуитивизъм. И защо не? Само че настояваше да запазя работата си като туристически гид. Твърдеше, че представлявам важно природно богатство на Луната и че не искал Земята да ме запази само за себе си, както е постъпила със синхротрона.

— Странна мисъл. Но може би колкото по-малко хора знаят за твоя интуитивизъм, толкова по-малко ще подозират, че имаш принос за онова, което ще му се припише за заслуга.

— Ето, че започваш да говориш като Барън!

— Дали? Възможно е също той да се дразни, когато интуитивизмът ти се проявява особено добре.

Селена повдигна рамене.

— Барън е подозрителен човек. Всички си имаме недостатъци.

— Разумно ли е в такъв случай да оставаш насаме с мен?

— Не се наскърбявай, че го защитавам — отвърна рязко Селена. — Той въобще не подозира, че има възможност за полови отношения помежду ни. Ти си от Земята. В същност мога да те уверя, че той поощрява дружбата ни. Смята, че има какво да науча от теб.

— А научаваш ли нещо? — запита студено Денисън.

— Научила съм... И макар това да е основната му причина, за да поощрява дружбата ни, тя не е и моя.

— А каква е твоята?

— Както много добре знаеш — заяви Селена, — и както искаш да ме чуеш да го кажа, твоето присъствие ми доставя удоволствие. В противен случай можех да получа, каквото искам, за значително по-кратко време.

— Добре, Селена. Ще бъдем ли приятели?

— Приятели! Абсолютно.

— И какво си научила от мен? Мога ли да зная?

— Ще отнеме доста време да го обясня. Известно ми е, че причината, поради която не можем да изградим помпена станция, където пожелаем, е, че не успяваме да установим местонахождението на паравселената, макар те да ни откриват. Навярно защото паракората са значително по-умни или много по-напреднали в техниката от нас...

— Двете не винаги са равнозначни — измърмори Денисън.

— Зная. Затова казах „или“. Но е възможно също така да не сме нито особено глупави, нито особено изостанали. Може да се дължи на простия факт, че те представляват по-трудна цел. Ако в паравселената силното ядрено взаимодействие е по-силно, те трябва да имат значително по-малки слънца и твърде вероятно — много по-малки планети. Техният индивидуален свят ще е много по-труден за откриване от нашия. Или пък — продължи тя, — да предположим, че те разпознават електромагнитните полета. Електромагнитното поле на дадена планета е значително по-голямо от нея и много по-лесно се открива. А това ще означава, че могат да намират Земята, но не и Луната, която почти няма електромагнитно поле. Вероятно поради това не успяхме да изградим помпена станция на Луната. А ако техните малки планети нямат съществени електромагнитни полета, ние не можем да ги намираме.

— Привлекателна мисъл — съгласи се Денисън.

— След това помисли за обмена на свойствата между вселените, който е причина да отслабва тяхното силно ядрено взаимодействие, да се охлажда слънцата им, докато засилва нашето взаимодействие, нагрява и кара да избухват нашите слънца. Какво може да означава това? Да предположим, че успяват да извличат енергия едностранно, без наша помощ, но само при разорително ниска ефективност. При

обикновени обстоятелства това няма да бъде практично. Ние ще сме им необходими, за да помогнем в тяхна посока да се насочи концентрирана енергия, като ги снабдяваме с волфрам 186 и приемаме в замяна плутоний 186. Но да предположим, че нашият клон от Галактиката имплодира в квазар. В района на Слънчевата система ще се получи изключително по-голяма концентрация на енергия, отколкото съществува сега и която навярно ще се запази милион години. Когато се образува квазарът, дори и разорително ниската ефикасност ще бъде достатъчна. Поради това за тях не е от значение дали ще загинем или не. В същност може да се твърди, че за тях ще бъде по-сигурно, ако се взривим. Докато съществуваме, има вероятност да спрем Помпата по някоя от редица различни причини и те няма да са в състояние да възобновят работата ѝ. След експлозията ще постигнат целта си необезпокоявани; никой няма да им се меси... И затова хората, които казват: „Щом Помпата е опасна, защо тези толкова умни парахора не я спрат?“ не знаят какво говорят.

— Невил изтъкна ли ти този аргумент?

— Да, спомена го.

— Но параслънцето ще продължи да изстива, нали?

— Какво значение има? — възкликна нетърпеливо Селена. — С Помпата няма да зависят за нищо от своето слънце.

Денисън пое дълбоко въздух.

— Няма откъде да го знаеш, Селена, но на Земята се носеше слух, според който Ламонт бил получил съобщение от парахората в смисъл, че Помпата е опасна, но те не могат да я спрат. Разбира се, никой не се отнесе сериозно към слуха, но да предположим, че е вярно. Да допуснем, че Ламонт наистина е получил такова съобщение. Не е ли вероятно някой от парахората да е достатъчно човечен, за да не желае да погуби свят със сътрудничесък разум, но да му пречи „практичното“ мнозинство?

— Предполагам, че е възможно — кимна с глава Селена. — Всичко това го знаех или по-скоро го усещах интуитивно, преди да се появиш на сцената. Но после ти каза, че нищо между единицата и безкрайността няма смисъл. Помниш ли?

— Разбира се.

— Добре. Различията между нашата Вселена и паравселената толкова явно се състоят в силното ядрено взаимодействие, че досега

само то е изучено. Но взаимодействието не е само едно — четири са. Освен силното ядрено взаимодействие съществуват електромагнитното, слабото ядрено и гравитационното с отношение на силите 130:1:10-10:10-42???. Но щом съществуват четири, защо да не са безкрайно много, като другите са прекалено слаби, за да ги открием, или за да оказват каквото и да е влияние върху Вселената.

— Щом като дадено взаимодействие — обясни й Денисън — е прекалено слабо, за да се открие или за да упражни влияние по какъвто и да е начин, по работна дефиниция то не съществува.

— В тази Вселена — отсече Селена. — Кой знае какво съществува или не съществува в паравселената? При безкраен брой възможни взаимодействия, всяко от които може да варира безкрайно по сила в сравнение с всяко от другите, взето като стандартно, броят на различните вселени, които могат да съществуват, също е безкраен.

— Вероятно безкрайността на континуума; по-скоро алеф едно, отколкото алеф нула.

— Какво означава това? — намръщи се Селена.

— Няма значение. Продължавай.

— Тогава вместо да се опитваме да работим с една паравселена, която ни се е натрапила и вероятно въобще не отговаря на нуждите ни, защо да не установим коя вселена от безбройните възможни ни подхожда най-добре и може да се открие най-лесно? Нека да измислим една вселена, тъй като в крайна сметка всеки наш проект трябва да съществува, и да я потърсим.

— Селена — усмихна се Денисън, — мислех точно за същото. И макар да няма закон, който да твърди, че не мога да греша напълно, малко вероятно е толкова талантлив човек като мен да бърка изцяло, когато толкова надарена личност като теб самостоятелно стига до същото заключение... Знаеш ли какво?

— Какво? — попита Селена.

— Започва да ми се услажда вашата проклета лунна храна. Или поне свиквам с нея. Хайде да си вървим у дома да се нахраним, а след това ще се заемем с разработката на плановете... И знаеш ли още какво?

— Какво?

— Щом като ще работим заедно, какво ще кажеш за една целувка... между експериментатор и интуитивистка?

Селена се замисли.

— И двамата сме целували и са ни целували много пъти, предполагам. Какво ще кажеш, ако го направим като между мъж и жена?

— Вероятно ще се справя. Но как трябва да постъпя, за да не го направя несръчно? Какви са лунните правила за целуване?

— Следвай инстинкта си — отвърна небрежно Селена.

Денисън внимателно постави ръце на гърба си и се наклони към Селена. После, след известно време, премести ръцете си върху раменете ѝ.

— А след това наистина отвърнах на целувката му — каза Селена замислено.

— О, така ли? — възкликна грубо Невил. — Ами че това е храброст, надхвърляща изискванията на дълга.

— Не зная. Не беше толкова лошо. В същност — тя се усмихна — той се държа доста трогателно. Опасяваше се да не прояви несръчност и отначало постави ръце на гърба си, за да не ме смачка, предполагам.

— Спести ми подробностите.

— Не е необходимо да изпълняваш нареждания.

— Но добре ще бъде ти да ги изпълняваш. Кога очакваш да ни дадеш онова, от което се нуждаем?

— Щом успея — отвърна тя глухо.

— Без той да разбере?

— Той се интересува само от енергия.

— И иска да спасява света — подигра се Невил. — И да бъде герой. И да zlepостави всички други. И да те целува.

— Признава всичко това. А ти какво признаваш?

— Нетърпението си — отвърна Невил разгневен. — Огромното си нетърпение.

— Доволен съм — поде бавно Денисън, — че денят свърши. — Той протегна дясната си ръка и се загледа в нея, скрита в предпазните тъкани. — Лунното Слънце е нещо, с което не мога и не искам да свикна. В сравнение с него дори скафандърът ми се вижда естествен.

— Какво му е на Слънцето? — попита Селена.

— Не ми разправяй, че ти харесва, Селена!

— Не, естествено, че не. Мразя го. Но аз никога не го виждам. Ти си... Свикнал си със Слънцето.

— Не и такава, каквото е тук, на Луната. Тук свети върху черното небе. С блясъка си закрива звездите, вместо да ги избледнява. То е горещо, сурово и опасно. Враг е и докато е на небето, без да искам, изпитвам чувството, че никой от опитите ни да намалим напрегнатостта на полето няма да успее.

— Това е суеверие, Бен — укори го Селена с лека нотка на раздражение. — Слънцето няма нищо общо с опитите. При това се намирахме в сянката на кратера и беше също като през нощта. Със звездите му и всичко друго.

— Не съвсем — възрази Денисън. — Всеки път, когато поглеждахме на север, Селена, виждахме да блести ивицата слънчева светлина. Не исках да гледам на север и въпреки това тази посока привличаше погледа ми. Всеки път, когато поглеждах натам, усещах как твърдите ултравиолетови лъчи се удрят в прозрачната част на шлема ми.

— Чисто въображение. Първо, в отразената светлина няма почти никаква ултравиолетова съставка; второ, скафандърът те предпазва от всякакви лъчи.

— Не и от горещината. Не достатъчно поне.

— Но сега е нощ.

— Да — установи със задоволство Денисън — и това ми харесва. — Той се огледа все така зачуден.

Земята беше на небето, разбира се, на обичайното си място; тлъст полумесец, издут вече на югозапад. Съзвездие Орион висеше

над нея — ловец, станал от блестящото, извито кресло на Земята. Хоризонтът проблясваше в бледата светлина на Земята-полумесец.

— Красиво е — каза той, а после попита: — Селена, пионизаторът показва ли нещо?

Селена, която гледеше мълчаливо небето, пристъпи към лабиринта от уреди. Бяха подредени в сянката на кратера през последните три смени на деня и нощта.

— Още не — отвърна тя. — Но това е добра новина. Напрегнатостта на полето се задържа съвсем малко над петдесет.

— Не е достатъчно ниско — възрази Денисън.

— Може още да се понижи — увери го Селена. — Сигурна съм, че всички параметри са подходящи.

— И магнитното поле ли?

— За магнитното поле не съм уверена.

— Ако го усилим, цялата система ще загуби стабилност.

— Няма. Зная, че няма.

— Селена, доверявам се на интуицията ти срещу всичко друго само не и срещу фактите. Тя наистина губи стабилност. Опитайте.

— Зная, Бен. Но не точно с тази геометрия. Изключително дълго време се задържа на петдесет и две. Ако започнем да го задържаме на тази стойност за часове вместо минути, ще можем да усилим магнитното поле десет пъти за минути, вместо за секунди... Нека да опитаме.

— Още не — настоя Денисън.

Селена се поколеба, после отстъпи назад и се обърна.

— Все още ли не ти липсва Земята, Бен? — попита го тя.

— Не. Доста странно, но не чувствавам отсъствието ѝ. Мислех, че неизбежно ще ми липсват синьото небе, зелената земя, течащата вода — всички комбинации от съществителни и прилагателни, присъщи на Земята. Но не тъгувам по никоя от тях. Дори не ги сънувам.

— Подобно нещо се случва понякога — съгласи се Селена. — Поне има преселници, които твърдят, че не изпитват носталгия. Те са малцинство, разбира се, и никой досега не е успял да установи какво общо имат помежду си тези хора. Предположенията варират от сериозна емоционална недостатъчност — неспособност да се изпитва

каквото и да е — до сериозен излишък от чувства, страх да се признае носталгията, защото може да доведе до разстройство.

— Струва ми се, че в моя случай всичко е достатъчно ясно. В продължение на две десетилетия и повече животът на Земята не ми поставяше задоволство, докато тук най-после работя в област, която съм приел като моя. А и ти ми помагаш... Нещо повече, Селена, радвам се на общуването с теб.

— Много си мил — отвърна сериозно Селена — да поставяш в такава връзка общуването и помощта. Не изглежда да се нуждаеш от голяма помощ. Дали не я търсиш заради общуването?

Денисън се изсмя тихо.

— Не зная кой отговор би те поласкал повече.

— Опитай се да кажеш истината.

— Не е лесно да се определи истината, когато ценя толкова високо и двете. — Той се обърна към пионизатора. — Селена, напрегнатостта на полето все още се задържа.

Шлемът на Селена блестеше на земната светлина.

— Според Барън липсата на носталгия е естествена и е белег на здрав разум. Казва, че макар човешкото тяло да е привикнало към повърхността на Земята и се налага да се пригажда към Луната, мозъкът на човека не се е приспособявал и не трябва да привиква. Той се отличава качествено толкова от всички други мозъци, че може да се смята за ново явление. Не е имал време да се закрепил към повърхността на Земята и без приспособяване може да се пригажда към други среди. Барън твърди, че затвореността в лунните пещери е най-подходящата среда за него, защото представлява само по-обширен мащаб на затвореността му в черепа.

— Вярваш ли в това? — попита Денисън развеселен.

— Когато Барън говори, нещата изглеждат доста правдоподобни.

— Струва ми се, че също така правдоподобно ще изглежда и твърдението, че удобството, което някои намират в лунните пещери, е резултат от въплътяване на желанието за връщане в утробата. В същност — добави той замислено, — като се имат предвид температурата, налягането, естеството и смислеността на храната, съществува достатъчно основание лунната колония — моля да ме извиниш, Селена, — лунният град да се смята за съзнателно уподобяване на ембрионалната среда, в която се развива фетусът.

— Мисля, че Барън нито за миг няма да се съгласи с теб — рече Селена.

— Уверен съм, че няма — отвърна Денисън.

Погледна полумесеца на Земята, като се втренчи в далечните облачни слоеве по ръба му. Замълча, погълнат от гледката и макар Селена да се върна при пионизатора, той остана на мястото си.

Взираше се в Земята сред гнездото ѝ от звезди и поглеждаше към назъбения хоризонт, където понякога му се струваше, че вижда облаче дим — може би там падаше малък метеорит.

По време на предишната лунна нощ с известна загриженост бе показал подобно явление на Селена. Тя не се обезпокои.

— Поради трептенето на Луната — обясни му Селена — от време на време Земята се измества леко на небето, лъч земна светлина изскача над малко възвишение и попада върху повърхността зад него. Вижда се като облаче дим. Нещо обикновено. Не му обръщаме внимание.

— Но понякога може да е и метеорит — възрази Денисън. — Никога ли не падат метеорити?

— Падат, разбира се. Всеки път, когато излизаш, вероятно те удрят няколко. Скафандърът те предпазва от тях.

— Нямам предвид частици космически прах. А истински метеорити, способни да те убият.

— И такива падат, но са малко, а Луната е голяма. Досега никой не е ударен.

И докато гледаше небето и мислеше за това, Денисън видя нещо, което в мигновеното си замисляне сметна за метеорит. Но прелитащата през небето светлина можеше да бъде метеорит само на Земята с нейната атмосфера, но не и на лишената от въздух Луна.

Светлината в небето се оказа дело на човешка ръка и Денисън не успя да подреди впечатленията си, когато стана ясно, че е малка ракета. Спускаше се бързо, за да кацне край него.

От нея излезе само един човек в скафандър, а пилотът остана вътре — виждаше се неясно като тъмно петно върху илюминаторите.

Денисън зачака. Етикетът на скафандрите изискваше новодошлият, който се присъединява към някоя група, да се представи пръв.

— Тук е представителят Готстейн — съобщи новият глас, — както вероятно сте успели да отгатнете по клатушкането.

— Аз съм Бен Денисън — обади се Денисън.

— Да. Така си и мислех.

— Мен ли търсите?

— Точно така.

— С космически скакалец? Бихте могли...

— Да се възползувам от изхода Р-4 — допълни Готстейн, — който се намира на по-малко от хиляда метра от тук. Да, наистина. Но не търсех само вас.

— Е, няма да ви питам за пояснение на думите ви.

— Няма причина да бъда прекалено сдържан. Навярно не сте очаквали да се заинтересувам от факта, че провеждате експерименти на лунната повърхност.

— Не е тайна и всеки може да прояви интерес.

— Но изглежда, че никой не знае подробности за експериментите. Освен, че работата ви някак е свързана с въпроси, засягащи Електронната помпа.

— Предположението е логично.

— Дали е така? Струваше ми се, че за да имат въобще някаква стойност, експерименти с такъв характер ще изискват доста огромна инсталация. Разбирате, че не става въпрос за собствените ми познания. Съветвах се с хора, които са длъжни да го знаят. А съвсем ясно е, че не работите с такава инсталация. Поради това ми хрумна, че вероятно не сте вие точно предметът на моя интерес. Докато привличахте вниманието ми, навярно други вършат по-важна работа.

— Защо ще ме използват като средство за отвличане на вниманието?

— Не зная. Ако имах представа, нямаше да съм толкова обезпокоен.

— Значи съм бил под наблюдение.

— Да, точно така — изхили се Готстейн. — Откакто пристигнахте. Но докато работехте на повърхността, наблюдавахме целия район на километри във всяка посока. Колкото и странно да е, доктор Денисън, по всичко изглежда, че вие и помощничката ви сте единствените на лунната повърхност, излезли по някаква друга, а не обичайна причина.

— А защо това да е странно?

— Защото явно считате, че вършите нещо с паянтовото си устройство, каквото и да е то. Не мога да повярвам, че сте некомпетентен, затова смятам за полезно да ви изслушам, ако ми обясните какво правите.

— Провеждам експерименти по парафизика, сър, точно както се твърди в слуховете. Към това мога да добавя, че експериментите ми засега са само отчасти успешни.

— Струва ми се, че вашата сътрудничка е Селена Линдстрьом Л., туристически гид.

— Да.

— Необичаен избор на помощник.

— Тя е интелигентна, проявява желание, интерес и е изключително привлекателна.

— И желае да сътрудничи със земен жител?

— И изявява желание да работи с преселник, който ще стане лунен гражданин, веднага щом изпълни условията за такъв статут.

Селена се приближи. Гласът ѝ прозвуча в ушите им.

— Добър ден, мистър Готстейн. Не искам да подслушвам и да се намесвам в частен разговор, но в скафандрите подслушването е неизбежно в цялата зона до хоризонта.

Готстейн се обърна.

— Здравейте, мис Линдстрьом. Не възнамерявам да водя тайни разговори. Интересува ли ви парафизиката?

— О, да.

— Не сте се отчаяла от неуспеха на експериментите.

— Не са пълен провал — отвърна тя. — Неуспехът е много по-малък, отколкото си мисли доктор Денисън в момента.

— Какво? — Денисън се завъртя рязко на пети, едва не загуби равновесие и вдигна облак прах. И тримата бяха обърнати с лице към пионизатора и над него, само на метър и половина над него, като ярка звезда блестеше светлина.

— Повиших напрегнатостта на магнитното поле — обясни Селена, — а ядреното взаимодействие остана стабилно... после започна да отслабва и...

— Започна да изтича! — викна Денисън. — По дяволите! Не го видях как стана.

— Съжалявам, Бен — извини се Селена. — Най-напред беше потънал в собствените си мисли, после пристигна Готстейн и не устоях на възможността сама да опитам.

— Но какво точно е онова, което виждам там? — попита Готстейн.

— Енергия, отдава се спонтанно от материя, която протича от друга вселена в нашата — обясни Денисън.

Още докато говореше, светлината изгасна и в същото време на доста метри по-нататък светна по-далечна, по-бледа звезда.

Денисън се втурна към пионизатора, но Селена с цялата си лунна грация се спусна стремително и стигна първа. Тя изключи полето и далечната звезда изгасна.

— Точката на изтичане не е стабилна, нали разбираш — рече тя.

— Не е в малък мащаб — съгласи се Денисън, — но като се има предвид, че изместване от една светлинна година теоретично е също толкова възможно, колкото и изместване от стотина метра, това разстояние представлява прекрасна стабилност.

— Чудото не е голямо — категорично възрази Селена.

Готстейн ги прекъсна.

— Позволете да отгатна за какво говорите. Искате да кажете, че материята може да изтича тук, или там, или където и да е във Вселената... произволно.

— Не съвсем произволно — поясни Денисън. — Вероятността от изтичане спада с увеличаване на разстоянието от пионизатора и бих казал — доста бързо. Големината на спадането зависи от няколко фактора и ми се струва, че забележително сме се справили с положението. Но дори и така, отскок от няколкостотин метра е твърде вероятен и в същност видяхте, че точно това се случи.

— Можеше да се премести някъде в града или дори в шлемовете ни.

— Не, не — отрече нетърпеливо Денисън. — Изтичането, поне при техниката, с която си служим, зависи твърде много от плътността на материята в нашата Вселена. На практика няма никаква възможност точката на изтичане да се премести от място с пълен вакуум в друго, където съществува атмосфера поне с една стотна от плътността на атмосферата в града или в шлемовете ни. Преди всичко, не би могло да се очаква на практика да се получи изтичане другаде, освен във

вакуум, поради което се наложи да правим опитите тук, на повърхността.

— В такъв случай това не е като Електронната помпа?

— Съвсем не — отвърна Денисън. — При Електронната помпа има двустранно прехвърляне на материя, а тук — едностранно изтичане. И вселените са други.

— Питам се дали бихте вечеряли с мен тази вечер, доктор Денисън? — покани го Готстейн.

— Сам ли? — поколеба се Денисън.

Готстейн се опита да се поклони по посока на Селена, но успя да постигне само някаква пародия на поклон със скафандъра си.

— Ще бъда очарован при друг случай от компанията на мис Линстрьом, но сега ще трябва да говоря само с вас, докторе.

— Е, хайде, върви — подхвърли отсечено Селена докато Денисън продължаваше да се колебае. — И без това утре програмата ми е напрегната, а на теб ще ти трябва време, за да изживееш тревогата от нестабилността в точката на изтичане.

— Ами, тогава, Селена — рече несигурно Денисън, — ще ме уведомиш ли, кога ще бъде следващият ти свободен ден?

— Винаги ти се обаждам, нали? Пък и преди това ще се чуем...
Защо вие двамата не тръгвате? Аз ще се погрижа за съоръженията.

Барън Невил премести тежестта си от единия крак на другия, както това се налагаше от ограниченото пространство и лунното притегляне. В по-голяма стая, при по-силното притегляне на Земята, щеше да се разхожда бързо напред-назад. Тук се накланяше от една страна на друга в повтарящо се леко плъзгане напред-назад.

— Значи си сигурна, че действува? Така ли е, Селена? Уверена ли си?

— Сигурна съм — отвърна Селена. — Вече пет пъти ти го казах, броих ги.

Невил сякаш не я слушаше. Каза с нисък, припрян глас:

— В такъв случай няма значение, че Готстейн е бил там? Не се ли опита да прекрати експеримента?

— Не, разбира се, че не.

— Нямахте ли признаци, че се кани да прояви властта си...

— Хайде, Барън, каква власт би могъл да упражни? Да не би Земята да изпрати тук полицейски сили? Освен това... знаеш, че не могат да ни спрат.

Невил престана да се поклаща, известно време стоя неподвижен.

— Значи не знаят? Все още не знаят?

— Разбира се, че не знаят. Бен гледаше звездите, когато дойде Готстейн. Тогава направих опита с изтичане на полето, даде резултат, а вече бях получила другото. Инсталацията на Бен...

— Не наричай инсталацията негова. Нали идеята беше твоя?

Селена поклати глава.

— Аз направих само някои неясни предложения. Подробната разработка е на Бен.

— Но ще успееш да я възпроизведеш. Нали няма да се наложи да търсим земянина заради интересите на Луната?

— Смятам, че ще мога да я възстановя в достатъчна степен, а нашите хора ще попълнят празнините.

— Много добре. Хайде да започваме.

— Още не. По дяволите, Барън, още не.

— Защо?

— Ние също се нуждаем от енергия.

— Енергия си имаме.

— Не е достатъчна. Точката на изтичане не е стабилна, прекалено нестабилна е.

— Но е възможно да се стабилизира. Сама го каза.

— Струва ми се, че е възможно, казах.

— За мен и това е достатъчно.

— Все пак по-добре ще е Бен да разработи подробностите и да я стабилизира.

Настъпи мълчание. Тънките черти по лицето на Невил бавно се изкривиха в гримаса, наподобяваща враждебност.

— Смяташ, че не ще мога да се справя? Така ли?

— Ще излезеш ли с мен на повърхността, за да работиш там?

Последва ново мълчание.

— Не ми се нрави язвителността ти — отвърна неуверено Невил.
— И не желая да чакам дълго.

— Не мога да нареждам на природните закони. Но ми се струва, че няма да мине много време... А сега, ако нямаш нищо против, се нуждая от сън. Утре ще ме чакат моите туристи.

За миг Невил изглежда се канеше да посочи към собствената си спална ниша с предложение за гостоприемство, но жестът му, ако бе имал подобно намерение, не се осъществи, а Селена не даде признаци, че го е разбрала или че е очаквала предложението му. Тя му кимна уморено и излезе.

— За да бъда откровен, ще кажа, че се надявах — започна разговора Готстейн, като се усмихваше над така наречения десерт — лепкав, сладникав буламач, — че ще се виждаме по-често.

— Много любезно от ваша страна да проявявате такъв интерес към работата ми — отвърна Денисън. — Ако изтичането може да се стабилизира, уверен съм, че постижението ми — и на мис Линдстрьом, ще се окаже особено значимо.

— Говорите внимателно, като учен... Няма да ви обиждам и да ви предложа лунен еквивалент на ликьор; това е единственото подобие на нещо от земната кухня, което просто реших да не приемам. Можете ли да ми обясните на обикновен език какво прави постижението толкова значимо?

— Ще се опитам — поде предпазливо Денисън. — Нека да започнем с паравселената. В нея силното ядрено взаимодействие е по-силно, отколкото при нас, така че сравнително малки маси протони в паравселената могат да участвуват в ядрен синтез, който да поддържа горенето на звезда. В паравселената маси, еквивалентни на нашите звезди, биха избухнали. В нея има много повече на брой, но значително по-малки по размери звезди от нашите. Да предположим сега, че съществува свят, в който силното ядрено взаимодействие е забележимо не така интензивно, колкото е при нас. В такъв случай огромни маси от протони ще проявяват толкова слаба склонност към синтез, че ще бъде необходима твърде голяма маса водород, за да се поддържа дадена звезда. Такава антипаравселена — с други думи свят, противоположен на паравселената — ще се състои от доста по-малко на брой, но значително по-големи звезди, отколкото има в нашата Вселена. Ако силното ядрено взаимодействие се отслаби достатъчно, ще се получи вселена, която ще се състои само от една звезда, съдържаща цялата маса на тази вселена. Ще бъде много плътна, но сравнително спокойна звезда и вероятно няма да излъчва повече от нашето Слънце.

— Греша ли или действително такава е било преобладаващото състояние в нашата Вселена преди мига на големия взрив — прекъсна го Готстейн, — едно огромно тяло, което е съдържало цялата вселенска маса.

— Да — съгласи се Денисън. — В същност антипаравселената, която описвам, се състои от нещо, което наричат „Космическо яйце“. Ако търсим едностранно изтичане, на нас ни е необходима именно вселена космическо яйце. Паравселената, от която се възползуваме сега, с нейните малки звезди на практика е празно пространство. Можете да сондирате, да търсите и да не докоснете нищо.

— Но паракората ни намериха.

— Да, вероятно като са се ориентирали по магнитните полета. Съществуват причини, които ни карат да мислим, че в паравселената няма значителни планетарни магнитни полета, а това ни лишава от предимствата, които те имат. От друга страна, ако сондираме вселената космическо яйце, непременно ще успеем. Космическото яйце само по себе си е цялата вселена и където и да сондираме, ще се натъкнем на материя.

— А как се извършва подобен сондаж?

Денисън се поколеба.

— Точно това ми е трудно да обясня. Пионите са частици-посредници на силното ядрено взаимодействие. Силата на взаимодействието зависи от масата на пионите, а при известни специални условия тази маса може да се изменя. Лунните физици са конструирали уред, наречен пионизатор, и той предизвиква точно това. Щом като масата на пионите се намали или увеличи, тя става част от друга вселена, превръща се в преходен пункт. Ако тази маса се намали достатъчно, може да се превърне в част от вселена космическо яйце, а ние точно това искаме.

— И ще стане възможно да се изсмуква материя от... тази... вселена космическо яйце? — запита Готстейн.

— Това е лесно. Щом като се образува преходният пункт, вливането става спонтанно. Материята навлиза със собствените си закони и когато дойде при нас е стабилна. Постепенно законите на нашата Вселена се проливат в нея, силното ядрено взаимодействие се засилва, материята започва ядрен синтез и отдава огромна енергия.

— Но щом като е свръхплътна, защо просто не се разшири в облак дим?

— Така също ще се получи енергия, но всичко зависи от електромагнитното поле, а специално в този случай силното ядрено взаимодействие има предимство, защото контролираме електромагнитното поле. Ще отнеме много време, за да ви го обясня подробно.

— Тогава кълбото светлина, което видях на повърхността, е било материя от космическо яйце в ядрен синтез?

— Да, комисарю.

— И тази енергия може да се впрегне в полезна работа?

— Напълно сигурно. И то във всякакви количества. Видяхте в нашата Вселена да навлиза микромикрограмова маса от космическото яйце. На теория нищо не ни пречи да си я доставяме с тонове.

— В такъв случай успешно ще се използва, за да замени Електронната помпа?

Денисън поклати отрицателно глава.

— Не. Като се използва енергията на космическото яйце, също се изменят свойствата на съответните вселени. Когато природните закони се прехвърлят помежду им, силното ядрено взаимодействие постепенно се засилва във вселената космическо яйце и отслабва в нашата. Това означава, че в космическото яйце ядреният синтез бавно ще се ускорява и то ще се нагрива. Накрая...

— Накрая — прекъсна го Готстейн с кръстосани на гърдите ръце и замислено присвити очи — тя ще експлодира в голям взрив.

— Такова чувство изпитвам.

— Не предполагате ли, че именно това е станало със собствената ни Вселена преди десет милиарда години?

— Може би. Специалистите по космогония постоянно си задават въпроса защо космическото яйце се е взривило в определен миг, а не по друго време. Едно от решенията е да си представим трептяща вселена, в която космическото яйце се образува и веднага избухва. Възможността за осцилираща система вече не се възприема и заключението е, че космическото яйце е съществувало продължителен период от време и после е изпаднало в криза на нестабилност, предизвикана от неизвестни причини.

— Вероятно е тази криза да е била резултат от извличане на енергия в други вселени.

— Възможно, но не непременно от някакъв разум. Навярно понякога се получават спонтанни изтичания.

— А когато възникне голям взрив — полюбопитствува Готстейн, — ще продължим ли да извличаме енергия от вселената космическо яйце?

— Не съм сигурен, но това не би трябвало да ни безпокои в близко бъдеще. Твърде вероятно е изтичането на нашето поле на силно взаимодействие във вселената космическо яйце да продължава милиони години, преди да се достигне критичната точка. А навярно има и други вселени космически яйца и може би те са безкрайно много.

— А какви промени ще настъпят в нашата Вселена?

— Силното взаимодействие ще отслабва. Бавно, много бавно нашето Слънце ще се охлажда.

— Възможно ли е да използваме енергия от космическото яйце, за да компенсираме изстиването му?

— Няма да е необходимо, сър — заобяснява сериозно Денисън. — Докато силното ядрено взаимодействие в нашата Вселена отслабва в резултат на помпата за енергия от космическото яйце, то ще се засилва от действието на Електронната помпа. В такъв случай, ако регулираме производството на енергия от двете помпи, макар природните закони в космическото яйце и в паравселената да се променят, те ще останат неизменни в нашия свят. Ние ще бъдем магистрала в двете посоки, но без крайни спирки. Няма защо да се безпокоим и за крайните спирки. Парахората от своя страна вероятно са се приспособили към охлаждането на своето слънце, което по начало сигурно е било доста хладно. А що се отнася до космическото яйце, няма причини да се предполага, че там съществува живот. В действителност, като предизвикаме необходимите за голям взрив условия, ние навярно ще създадем нов вид вселена, която след време ще стане подходяща за живот.

Готстейн помълча. Отпуснатото му пълно лице изглеждаше лишено от чувства. Кимна на себе си, сякаш следеше собствените си мисли. Накрая каза:

— Знаете ли, Денисън, струва ми се, че с това ще накараме светът да се вслуша. Сега всички затруднения да се убеди научната върхушка, че Електронната помпа е гибелна за Вселената ни, ще отпаднат.

— Вече не съществува емоционалното нежелание това да се приеме — съгласи се Денисън. — Става възможно едновременно да се изложат и проблемът, и решението му.

— Кога ще изготвите подобен материал, ако ви гарантирам, че ще бъде публикуван бързо?

— А ще можете ли да гарантирате?

— В публикувана от правителството брошура, ако не по друг начин.

— Бих предпочел да се опитам да стабилизирам изтичането, преди да направя съобщението.

— Естествено.

— И мисля, че ще бъде мъдро — продължи Денисън — да приобщим доктор Питър Ламонт като съавтор. Той ще направи математическите изчисления — нещо, с което не мога да се справя. Освен това благодарение на неговия труд се насочих в тази насока. И още нещо, сър...

— Да?

— Предлагам да се включат и лунните физици. Един от тях, доктор Барън Невил, може да стане трети съавтор.

— Но защо? Не са ли това ненужни усложнения?

— Техният пионизатор направи възможен успеха.

— Би могло да се спомене с благодарност... Доктор Барън работи ли действително с вас върху проекта?

— Косвено.

— Защо тогава да го включвате?

Денисън сведе поглед и замислено изчетка крачолите си с ръка.

— Така ще бъде по-дипломатично — отвърна той. — Помпата от космическото яйце ще трябва да се монтира на Луната.

— А защо не на Земята?

— Първо, необходим ни е вакуум. Прехвърлянето е еднопосочно, а не двупосочно както при Електронната помпа и в двата случая необходимите условия за практическото осъществяване са различни. Върху повърхността на Луната вакуумът е в огромни количества;

докато, за да се постигне на Земята, ще бъдат нужни колосални усилия.

— И все пак е възможно, нали?

— Второ — продължи Денисън, — при два огромни източника на енергия от противоположни посоки с нашата Вселена в средата, ще се получи нещо като късо съединение, ако двата преходни пункта бъдат твърде близо един до друг. Разделяне от четиристотин хиляди километра вакуум като Електронната помпа работи само на Земята, а помпата от космическото яйце само на Луната, ще бъде идеално... дори необходимо. А щом ще работим на Луната, ще бъде мъдро, дори етично, да вземем предвид чувствата на лунните физици. Трябва да им дадем дял.

— Такива ли са напътствията на мис Линдстрьом? — усмихна се Готстейн.

— Уверен съм, че така би ни посъветвала, но предложението е достатъчно логично, за да се сетя и сам за него.

Готстейн се изправи, протегна се, после подскочи два-три пъти на място по неестествения начин, налаган от лунната гравитация. Всеки път присвиваше колене. Седна отново и каза:

— Опитвал ли сте да го правите понякога, доктор Денисън?

Денисън поклати отрицателно глава.

— Предполага се, че подпомага кръвообръщението в долните крайници. Правя го винаги, когато усещам, че краката ми започват да изтръпват. Скоро ще замина за кратко посещение на Земята и се опитвам да не свиквам много с лунното притегляне... Да поговорим ли за мис Линдстрьом, доктор Денисън?

— Какво за нея? — попита Денисън със значително променен тон на гласа.

— Тя е туристически гид.

— Да. Вече го казвахте.

— Изтъкнах също, че е странен помощник за физик.

— В действителност аз съм само любител физик и предполагам, че тя е любител помощник.

Готстейн вече не се усмихваше.

— Не си играйте, докторе. Направих си труда да откроя каквото мога за нея. Досието ѝ разкрива много неща — поне би ги разкрило, ако някой го беше погледнал по-рано. Уверен съм, че е интуитивистка.

— Много от нас са такива — рече Денисън. — Не се съмнявам, че в известно отношение и вие сте интуитивист. Със сигурност зная, че и аз притежавам известна интуиция.

— Има разлика, докторе. Вие сте опитен учен, а аз — надявам се — съм опитен администратор... Докато мис Линдстрьом, макар да е достатъчно добра интуитивистка за да ви бъде полезна в областта на съвременната теоретична физика, в действителност работи като туристически гид...

Денисън се поколеба.

— Липсва ѝ специално образование, сър. Нейният интуитивизъм е на изключително високо ниво, но слабо се поддава на съзнателно управление.

— Тя не е ли резултат на едновременната програма за генно инженерство?

— Не зная. Но не бих се изненадал, ако се окаже, че е така.

— Имате ли ѝ доверие?

— В какво отношение? Тя ми помогна.

— Знаете ли, че е съпруга на доктор Барън Невил?

— Връзката е емоционална, не законна, струва ми се.

— Тук на Луната никоя от връзките не е „законна“, както ние я наричаме. Същият Невил ли е, когото искате да поканите като трети съавтор на статията, която ще напишете?

— Да.

— Това просто съвпадение ли е?

— Не. Невил се интересува от мен при пристигането ми и съм уверен, че той е помолил Селена да ми помага.

— Тя ли ви го каза?

— Обясни ми, че той се интересува от мен. Струва ми се, че това е напълно естествено.

— Не ви ли идва наум, доктор Денисън, че е вероятно тя да работи за собствените си и на доктор Невил интереси?

— В какво отношение техните интереси биха могли да се различават от нашите? Тя ми помагаше без задръжки.

Готстейн промени положението си и размърда рамене, сякаш изпълняваше упражнения по обтягане на мускулите.

— Доктор Невил — поде той — навярно знае, че толкова близка нему жена е интуитивистка. Нима няма да се възползува от нея? Защо

да остава туристически гид, ако не, за да прикрива тази своя способност... с определена цел.

— Доколкото разбрах, доктор Невил често разсъждава по такъв начин. Трудно ми е да подозирам ненужни конспирации.

— Откъде знаете, че са ненужни? Докато космическият ми скакалец висеше над лунната повърхност, точно преди да се появи кълбото светлина над инсталацията ви, гледах надолу към вас. Вие не бяхте при пионизатора.

Денисън се позамисли.

— Не, не бях. Гледах звездите. Често ми се случва, когато съм на повърхността.

— А какво правеше мис Линдстрьом?

— Не видях. Обясни, че е усилила магнитното поле и накрая изтичането пробило.

— Обичайно ли е тя да работи с инсталацията без вас?

— Не. Но мога да разбера порива й.

— А трябваше ли да се получи някакво изхвърляне?

— Не ви разбирам.

— Не съм уверен дали и на мен самия ми е ясно. Сред земната светлина се видя някаква бледа искра — сякаш нещо прелетя през пространството. Нямам представа какво е било.

— И аз не зная — увери го Денисън.

— Не можете ли да се сетите за нещо, което естествено да е свързано с експеримента и...

— Не.

— Какво тогава е правила мис Линдстрьом?

— Все още нищо не ми идва наум.

За миг между тях настъпи пълно мълчание. После Готстейн каза:

— В такъв случай, както виждам нещата, вие ще се опитате да коригирате нестабилността на изтичането и ще помислите за статията, която ще напишете. Аз ще задвижа нещата от другия край и при предстоящото си посещение на Земята ще уредя статията да се публикува и ще предупредя правителството.

Това беше явно указание, че срещата е приключила. Денисън се изправи, а Готстейн подхвърли небрежно:

— И си помислете за доктор Невил и мис Линдстрьом.

Беше по-голяма излъчваща звезда, по-едра, по-блестяща. Денисън усети топлината ѝ върху стъклото на шлема и се отдръпна. В излъчването определено имаше рентгенова съставка и макар че защитният екран щеше да се справи, нямаше смисъл да го подлага на напрежение.

— Предполагам, че няма съмнение — измърмори той. — Изтичането е стабилно.

— Сигурна съм — заяви категорично Селена.

— Хайде тогава, да го изключим и да се връщаме в града.

Поеха бавно и Денисън се почувствува странно обезсърчен. Вече не съществуваха несигурност, липсваше възбуда. От тази точка нататък нямаше никаква възможност за неуспех. Правителството бе проявило интерес. Нещата все повече щяха да се изплъзват от ръцете му.

— Сега ще мога да се заема със статията — каза той.

— Вероятно — отвърна предпазливо Селена.

— Говори ли отново с Барън?

— Да, разговарях.

— Някаква промяна в отношението му?

— Никаква. Няма да участва. Бен...

— Да?

— Наистина мисля, че е излишно да се говори с него. Той няма да сътрудничи в никакъв проект на земното правителство.

— Но нали му обясни положението?

— Напълно.

— И той въпреки това не желае?

— Поискал е да се срещне с Готстейн и представителят се е съгласил да го приеме, когато се завърне от посещението си на Земята. Ще се наложи да почакаме дотогава. Може Готстейн да му окаже някакво влияние, но се съмнявам.

Денисън повдигна рамене — безполезен жест в скафандъра.

— Не го разбирам.

— Аз го разбирам — каза тихичко Селена.

Денисън не ѝ отвърна веднага. Вкара пионизатора и свързаните с него устройства в скалистото им закритие и я попита:

— Готова ли си?

— Да.

Мълчаливо влязоха през отвора на шлюз Р-4 и Денисън бавно заслиза по входната стълба. Селена прелетя край него, като се възпираше чрез мигновено залавяне за отделни стъпала. Денисън се бе научил да го прави, но беше унил и слизаше с някакъв бунтовен отказ да приеме приспособяването.

В помещението за подготовка на излизането свалиха скафандрите и ги поставиха в шкафчетата.

— Ще обядваш ли с мен, Селена? — покани я Денисън.

— Виждаш ми се разтревожен — отвърна неуверено Селена. — Да нямаш неприятности?

— Предполагам, че е реакция. Ще обядваме ли заедно?

— Да, разбира се.

Ядоха в жилището на Селена. Тя настоя, като каза:

— Искам да поговоря с теб, а не мога да разговарям спокойно в закусвалнята.

И докато Денисън дъвчеше бавно нещо, което слабо наподобяваше телешко месо с аромат на фъстъци, тя започна:

— Бен, мълчиш и се държиш така от една седмица.

— Не, няма такова нещо.

— Да, има. — Селена се вгледа загрижено в очите му. — Не зная до каква степен интуицията ми действа успешно извън областта на физиката, но ми се струва, че има нещо, което не искаш да споделиш с мен.

Денисън повдигна рамене.

— Там на Земята вдигат голям шум. Преди да си тръгне, Готстейн задвижи изключително силни връзки. Към доктор Ламонт се отнасят като към забележителна личност и настояват, след като напиша материала, да се върна.

— На Земята ли?

— Да, по всичко личи, че и аз съм станал герой.

— Така трябва да бъде.

— Предлагат ми пълна реабилитация — продължи Денисън замислено. — Ясно е, че мога да намеря място във всеки подходящ университет или правителствено учреждение на Земята.

— Нали това искаше?

— Предполагам, че Ламонт желае нещо подобно, ще му достави удоволствие и сигурно ще го получи. Но не е за мен.

— Какво искаш тогава? — попита Селена.

— Ще ми се да остана на Луната.

— Защо?

— Защото тук е предният фронт на човечеството и искам да бъда част от този фронт. Изпитвам желание да работя по създаването на помпи за енергия от космическото яйце, а това ще се върши само тук на Луната. Да разработвам паратеорията с уредите, които ти си способна да измисляш и да управляваш... Искам да бъда с теб, Селена. Но ще останеш ли при мен?

— Интересувам се от паратеорията не по-малко от теб.

— Но сега Невил няма ли да те отстрани? — попита Денисън.

— Барън да ме отстрани? — проточи замислено Селена. — Не се ли опитваш да ме оскърбиш, Бен?

— Съвсем не.

— В такъв случай вероятно не те разбирам? Може би намекваш, че работя с теб, защото Барън ми е наредил?

— Не е ли така?

— Да, нареди ми. Но аз съм тук, защото така реших. Навярно си мисли, че е способен да ми заповяда какво да правя, но това е така, само когато неговите нареждания съвпадат с желанията ми — както е в случая с теб. Възмущава ме мисълта му, че би могъл да ми нареди нещо друго и съм възмутена, че и ти смяташ така.

— А вашите отношения?

— Но какво значение имат те? По същата причина и аз бих могла да му нареждам не по-зле, отколкото той на мен.

— В такъв случай наистина ли ще работиш с мен, Селена?

— Разбира се — отвърна тя хладно. — Ако ми хареса подобно решение.

— А ще се съгласиш ли?

— Засега да.

Денисън се усмихна.

— Възможността да откажеш, или дори, че няма да можеш да приемеш — мисля си, че в същност точно това ме е тревожило през последната седмица. Страхувах се от завършването на проекта, защото съществуваше вероятност да означава край на твоето присъствие. Извини ме, Селена, не възнамерявах да те отегчавам със сантиментална привързаност на някакъв стар землянин...

— В ума ти няма нищо старо и земно, Бен. Съществуват и други връзки освен половите. Приятно ми е да бъда с теб.

Настъпи мълчание, усмивката на Денисън угасна, после отново се появи, може би малко по-принудена.

— Радвам се за ума си.

Той отклони поглед, поклати леко глава, после се обърна. Тя го наблюдаваше внимателно, почти загрижено.

— Селена — поде Денисън, — в изтичането на материя между вселените е замесено нещо повече от енергия. Подозирам, че си мислила по въпроса.

Мълчанието се разтегна мъчително и накрая Селена отвърна:

— О, за това ли...

Известно време двамата се взираха един в друг — Денисън с неудобство, а Селена едва ли не плахо.

— Краката ми още не са привикнали към Луната — обясни Готстейн — но нищо не е в сравнение с онова, което ми струваше, докато свикнат със Земята. Денисън, по-добре въобще да не мислите за връщане. Никога няма да успеете.

— Нямам намерение да се връщам, сър — отвърна Денисън.

— В известно отношение това е неприятно. Единодушно биха ви избрали за император. Колкото до Хелъм...

— Искаше ми се да видя лицето му — изрази копнежа си Денисън, — но това е дребнава амбиция.

— Разбира се, на Ламонт се падна лъвският пай. Той е там.

— Нямам нищо против. Заслужава много... Смятате ли, че Невил наистина ще дойде?

— Никакво съмнение. Вече е на път... Слушайте — гласът на Готстейн спадна до заговорнически шепот, — не искате ли питка шоколад, преди да е дошъл?

— Какво?

— Питка шоколад. С бадеми. Само една. Имам няколко.

Отначало обърканото лице на Денисън светна с разбиране.

— Истински шоколад?

— Да.

— Разби... — лицето му придоби твърд израз. — Не, сър.

— Не?

— Не! Ако хапна истински шоколад, през няколко минути, докато е в устата ми, ще изпитам носталгия по Земята, по всичко на нея. Не мога да си го позволя. Не го желая... Дори не ми го показвайте. Не ми позволявайте да го помириша или да го видя.

Готстейн придоби объркан вид.

— Прав сте. — Той явно се помъчи да промени темата. — Възбудата на Земята е всеобща. Естествено, положихме големи усилия, за да запазим авторитета на Хелъм. Той ще продължи да заема някакъв отговорен пост, но в действителност няма да му се чува думата.

— Към него се отнасят с повече внимание, отколкото той е отделял на другите — рече примирено Денисън.

— Не е заради него самия. Не може да се смачка образът на дадена личност, изграден до такова високо ниво, защото ще се отрази и върху самата наука. Доброто име на науката е по-важно от съдбата на Хелъм.

— Не съм съгласен по принцип — възрази разгорещено Денисън. — Науката трябва да поеме ударите, които си е заслужила.

— Има си време и място за... Ето го доктор Невил.

Изражението на Готстейн стана непроницаемо. Денисън премести стола си, за да е с лице към вратата.

Барън Невил влезе тържествено. Някак си по-слабо от когато и да било личеше лунната му изнеженост. Поздравя рязко двамата, седна и кръстоса крака. Явно чакаше Готстейн да заговори пръв.

— Радвам се да ви видя, доктор Невил — започна представителят. — Доктор Денисън ми съобщи, че сте отказал да приобщите името си към материала, за който съм сигурен, че ще стане класически труд върху помпата от космическото яйце.

— Не е необходимо — отвърна Невил. — Не ме интересува какво става на Земята.

— Запознат ли сте с резултатите, свързани с помпата от космическото яйце? С възможностите ѝ?

— С всичките. Познавам положението не по-зле от вас двамата.

— Тогава ще продължа без увод. Връщам се от Земята, доктор Невил, и вече е напълно решено какво ще се прави нататък. Големи станции с помпи за енергия от космическото яйце ще се изградят на три различни места върху лунната повърхност по такъв начин, че едната винаги да е в сянка. Половината от времето в сянка ще бъдат две от станциите. Те ще произвеждат непрестанно енергия, повечето от която просто ще се излъчва в космическото пространство. Целта ще бъде не толкова да се използва енергията за практически нужди, колкото да се неутрализират промените в напрегнатостта на полето, предизвикани от Електронната помпа.

— В продължение на няколко години — прекъсна го Денисън — ще трябва да нарушаваме равновесието с Електронната помпа, за да се възстанови нашият район от Вселената до положението, в което се е намирал, преди Помпата да започне да действа.

Невил кимна.

— Лунният град ще се възползува ли от енергията?

— Ако е необходимо. Смятаме, че слънчевите батерии вероятно ще задоволяват нуждите ви, но няма никакви възражения срещу допълването с енергия от новите станции.

— Много любезно от ваша страна — подхвърли Невил, без да се опитва да прикрие язвителността си. — А кой ще изгради и ще управлява помпените станции за енергия от космическото яйце?

— Лунни работници, надяваме се — отвърна Готстейн.

— Лунни работници, знаете, че ще са необходими лунни работници — каза Невил. — Земните работници са твърде несръчни, за да работят ефикасно на Луната.

— Съгласни сме — заяви Готстейн. — Уверени сме, че хората от Луната ще ни сътрудничат.

— А кой ще решава колко енергия да се произвежда, колко да се отделя за местни нужди, колко да се излъчва в пространството? Кой ще определя политиката?

— С това ще трябва да се занимава правителството — поясни Готстейн. — Въпросът трябва да се решава в планетарен мащаб.

— Виждате ли, в такъв случай лунните хора ще вършат работата, а земните ще ръководят играта — подметна Невил.

— Не. Ще се включат всички, които работят най-добре, ще ръководят всички, които най-добре ще могат да преценяват общия проблем — обясни спокойно Готстейн.

— Чувам думите ви — продължи да упорствува Невил, — но те все пак се свеждат до това, че ние работим, а вие ще взимате решения. Не, сър. Отговорът е не.

— Искате да кажете, че няма да построите станциите за енергия от космическото яйце?

— Ще ги построим, но ще бъдат наши, сър. Ние ще решаваме колко енергия да произвеждаме и за какво да я използваме.

— Това едва ли ще бъде ефикасно. Ще се наложи постоянно да бъдете във връзка със земното правителство, тъй като енергията от помпите космическо яйце ще трябва да уравни енергията на Електронната помпа.

— Навярно ще я балансира повече или по-малко, но ние сме замислили други неща. Можете и да ги научите вече. Енергията не е

единственото съхраняващо се явление, което става безкрайно при преминаването от една вселена в друга.

Денисън го прекъсна:

— Знаем, че законът не се ограничава само до енергията.

— Радвам се, че е така — продължи Невил, като му хвърли враждебен поглед. — Те включват законите за запазване на количеството движение и ъгловия момент. Докато даден предмет реагира на гравитационното поле, в което се намира и само на него, той пада свободно и може да запази масата си. За да се придвижи по какъвто и да е друг начин, освен в свободно падане, той трябва да получи негравитационно ускорение, а за да се осъществи това, част от него трябва да претърпи противоположен тласък.

— Както при космическите кораби — поясни Денисън, — които трябва да изхвърлят маса в една посока, за да може останалата им маса да получи ускорение в обратната.

— Сигурен съм, че разбирате, доктор Денисън — увери го Невил, — но обяснявам заради мистър Готстейн. Загубата на маса може да се намали до минимум, ако скоростта ѝ се увеличи неимоверно, тъй като количеството движение е равно на масата, умножена по скоростта. Въпреки това, колкото и голяма да е скоростта, все някаква маса трябва да се изхвърли. Ако по начало масата, която подлежи на ускоряване, е огромна, то и изхвърлената маса също трябва да бъде огромна. Ако например Луната...

— Луната ли! — избухна Готстейн.

— Да, Луната — продължи спокойно Невил. — Ако трябва Луната да се изведе от орбитата ѝ и да се изпрати извън Слънчевата система, законът за запазване на количеството движение ще се превърне в непреодолима пречка. Ако обаче импулсът се прехвърли в космическото яйце на друга вселена, Луната ще успее да се ускори до всякаква подходяща скорост, без загубата на каквато и да е маса. Ще бъде също като да се тика с пръст лодка нагоре по течението, за да си послужи с образ, който съм научил от прочетена някога земна книга.

— Но защо? Защо ще измествате Луната?

— Струва ми се, че е очевидно. Защо ни е необходимо задушавашото присъствие на Земята? Притежаваме необходимата ни енергия, разполагаме с удобен свят, в който има място да се разширяваме през следващите няколко века поне. Защо да не тръгнем

по собствен път? При всяко положение ще постъпим така. Дойдох да ви предупредя, че не можете да ни спрете и да настоя да не предприемате никакви опити за намеса. Ще прехвърлим импулса и ще си тръгнем. Ние на Луната знаем точно как да се заемем с изграждането на помпени станции за енергия от космическото яйце. Ще използваме колкото енергия ни е необходима и ще произвеждаме излишна, за да неутрализираме измененията, които са резултат от вашите енергийни станции.

— Доста мило от ваша страна да произвеждате в наша полза — подхвърли язвително Денисън, — но това няма да е заради нас, разбира се. Ако Електронните помпи станат причина да избухне Слънцето, това ще се случи много преди да успеете да се отдалечите дори от вътрешната част на Слънчевата система и ще се изпарите, където и да се намирате.

— Възможно е — отвърна Невил, — но ние във всеки случай ще произвеждаме повече енергия, така че това няма да се случи.

— Не е възможно да постъпите така — обади се възбудено Готстейн. — Не бива да се отдалечавате. Ако отидете твърде далеч, помпите от космическото яйце вече няма да неутрализират Електронната помпа, а, Денисън?

Денисън повдигна рамене.

— Щом стигнат в околностите на Сатурн, неприятностите ще започнат — ако мога да се доверя на умствените изчисления, които току-що направих. Но ще минат много години, преди да се отдалечат на такова разстояние, а до това време ние ще изградим космически станции на предишната орбита на Луната и ще монтираме на тях станции за енергия от космическото яйце. В същност не се нуждаем от Луната. Може да си върви... само че няма да го направи.

Невил се усмихна леко.

— Какво ви кара да мислите, че няма да го направим? Не е по силите ви да ни спрете. Няма начин, по който земните хора да ни наложат волята си.

— Няма да напуснете, защото е безсмислено. Защо да мъкнете цялата Луна? При масата на Луната ще бъдат необходими години, за да се постигне достатъчно ускорение. Ще лазите. Вместо това постройте космически кораби — кораби, дълги километри, които ще се задвижат от космическото яйце и ще притежават самостоятелна екология. Ще

извършите чудеса със задвижването от прехвърления в космическото яйце импулс. Дори и да са необходими двадесет години, за да се построят корабите, те ще имат такова ускорение, че ще задминат Луната за една година, дори ако тя започне да се ускорява още днес. Корабите ще могат да променят курса си само за малка част от времето, което ще е необходимо на Луната.

— А помпите от космическото яйце, които няма да се неутрализират? Какви ще бъдат последствията за Вселената?

— Енергията, необходима за един или дори за няколко кораба, ще бъде значително по-малка, отколкото енергията, от която ще се нуждае цяла планета, и ще се разпределя в обширни райони на Вселената. Ще минат милиони години, преди да настъпят значими промени. Това си заслужава маневреността, която ще спечелите. Луната ще се движи толкова бавно, че ще трябва да я оставите в космическото пространство.

— Не бързае да стигнем никъде — подметна презрително Невил, — а само да се отдалечим от Земята.

— Да си в съседство със Земята представлява предимство — продължи Денисън. — Имате приток от преселници. Културен обмен. Отвъд хоризонта ви се намира свят с два милиарда обитатели. Искате ли да се откажете от всичко това?

— С удоволствие.

— Това отнася ли се за всички хора на Луната? Или само за вас? Във вас проличава някакво напрежение, Невил. Не искате да излизате на повърхността. Другите лунарити излизат. Не им харесва особено, но отиват. Вътрешността на Луната за тях не е утроба, както е във вашия случай. За тях не е затвор, както е за вас. Във вас проличава някакъв невротичен фактор, който отсъства в повечето лунарити или поне при тях е значително по-слаб. Ако отдалечите Луната от Земята, ще я превърнете в затвор за всички. Ще стане свят-затвор, от който никой — и не само вие — не ще може да се покаже, нито дори да види друг обитаван свят на небето. Навярно именно това желаете.

— Искам независимост, свободен свят, свят, недокосван отвън.

— Защо не постройте кораби, колкото си искате. Щом прехвърлите импулса в космическото яйце, ще отлетите без никакви затруднения със скорост, близка до скоростта на светлината. Ще имате

възможност да изследвате цялата Вселена само в течение на един човешки живот. Не желаете ли да летите на такъв кораб?

— Не — отвърна Невил с явно отвращение.

— Не искате ли? Или не можете? Дали не трябва навсякъде да водите със себе си Луната? Защо е необходимо да натрапвате на всички своята идиосинкразия?

— Защото така ще бъде! — заяви Невил.

Гласът на Денисън остана спокоен, но бузите му почервеняха.

— Кой ви дава правото да го твърдите? Има много жители на Лунния град, които вероятно не изпитват същите чувства като вас.

— Това не ви засяга.

— Много ме засяга. Аз съм преселник, който скоро ще получи право на гражданство. Не искам заради мен да прави избор друг човек, който не може да се покаже на повърхността и иска личният му затвор да се превърне в затвор за всички. Напуснах Земята завинаги, но само за да дойда на Луната, за да остана на четиристотин хиляди километра от родната планета. Не съм сключвал договор да ме откарат завинаги надалеч.

— Тогава се върнете на Земята — посъветва го с безразличие Невил. — Все още имате време.

— А другите граждани на Луната? Другите преселници?

— Решението е взето.

— Не е взето... Селена!

Селена влезе, изражението ѝ беше тържествено, а в погледа ѝ се четеше леко предизвикателство.

Невил изпъна крака. И двете му обувки паднаха на пода.

— Откога чакаш в съседната стая, Селена? — попита я Невил.

— Отпреди да дойдеш, Невил — отвърна тя.

Невил премести погледа си от Селена към Денисън и обратно.

— Вие двамата... — поде той, като посочи последователно с пръст от единия към другия и обратно.

— Не зная какво искаш да кажеш с това „Вие двамата“ — прекъсна го Селена, — но Бен разбра за импулса доста отдавна.

— Грешката не е на Селена — обясни Денисън. — Готстейн забеляза нещо да лети по време, когато никой не би могъл да знае, че ни наблюдава. Стори ми се, че Селена навярно опитва нещо, за което

не съм помислил и накрая се сетих за прехвърлянето на импулса. След това...

— Значи сте знаел — подхвърли Барън. — Няма значение.

— Има значение, Барън! — възрази му Селена. — Разговарях за това с Бен. Установих, че не винаги трябва да приемам всичко, което ми казваш. Може би никога няма да успея да отида на Земята. Вероятно няма и да пожелаея. Но разбрах, че ми харесва да е на небето, където ще мога да я видя, ако ми хрумне. Не искам празно небе. После разговарях и с другите от групата. Не всички искат да напуснат. Повечето предпочитат да се построят кораби и тогава който пожелае, да тръгне, и да се позволи да останат на онези, които не желаят да напускат.

Невил дишаше тежко.

— Разговаряла си по въпроса! Кой ти даде право...

— Сама си го дадох, Барън. Освен това вече няма значение. Мнозинството ще гласуват срещу теб.

— Заради... — Невил се изправи на крака и пристъпи заплашително към Денисън.

— Моля ви, не се поддавайте на чувствата си, доктор Невил — обади се Готстейн. — Може и да сте лунен жител, но не вярвам да се справите и с двама ни.

— С тримата — добави Селена, — а аз също съм родена на луната. Аз го направих, Барън, а не те.

— Слушайте, Невил... — намеси се Денисън. — Доколкото това засяга Земята, Луната може да си върви. Земята може да изгради космически станции. Засегнати са гражданите на Луната. Това е от значение за Селена, за мен и за останалите. Никой не ви препречва пътя към космоса, към бягство и свобода. След двадесет години най-късно всички, които желаят да напуснат, ще напуснат, включително и вие, ако успеете да се откъснете от утробата. А които желаят да останат — ще останат.

Невил отново седна. Върху лицето му бе изписано признание за поражение.

В жилището на Селена върху всички прозорци се виждаше Земята.

— Знаеш ли, Бен, гласуваха срещу него. Голям процент — каза Селена.

— Съмнявам се обаче, че ще се откаже. Ако докато се изграждат станциите, се появят търкания със Земята, общественото мнение на Луната може да се промени.

— Не е необходимо да има търкания.

— Да, така е. Във всеки случай историята не познава щастливи завършеци, а само кризи, които преминават. Струва ми се, че благополучно преминахме и сегашната криза, а ще се тревожим за другите, когато настъпят. След като се построят корабите, напрежението сигурно ще спадне значително.

— Ще доживеем да го видим, уверена съм.

— Ти ще го доживееш, Селена.

— И ти, Бен. Не преувеличавай възрастта си. На четиридесет и осем години си само.

— Ще отлетиш ли с някой от звездните кораби, Селена?

— Не. Ще бъда твърде стара и все още няма да искам да загубя Земята от небето. Може би синът ми ще отлети... Бен...?

— Да, Селена.

— Подадох молба за втори син. Молбата ми е удовлетворена. Ще ми съдействуваш ли?

Денисън вдигна поглед и се взря право в очите ѝ. Тя не ги отклони.

— Изкуствено осеменяване ли? — осведоми се той.

— Разбира се — отвърна тя. — Комбинацията на гените ни ще бъде интересна.

Денисън сведе поглед.

— Поласкан съм, Селена.

— Разумно е, Бен — продължи, сякаш се оправдаваше Селена. — От значение е да се постигне добра комбинация на гени. Няма нищо

нередно в природното генно инженерство.

— Абсолютно нищо.

— Това не означава, че не го желая и по други причини... Защото те харесвам.

Денисън кимна и продължи да мълчи.

— Пък и любовта не е само биология — почти гневно извика Селена.

— Съгласен съм — отвърна Денисън. — Поне аз те обичам, независимо от биологията.

— Но щом говорим за това, любовта не е само акробатика.

— И с това съм съгласен — каза той.

— Освен това... — промълви Селена. — Ах, по дяволите...

Денисън нерешително пристъпи към нея. Тя не се отдръпна. И той я целуна без повече колебания.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.